

శ్రీమదాంధ్రపద్యపురాణము

ప్రథమసంపుటము

కాల్చికొబైండు 8-0-0

ఆట్టబైండు 7-0-0

ద్వితీయసంపుటము

కాల్చికొబైండు 4-0-0

ఆట్టబైండు 3-0-0

వారుగుసంపుటములు 25-0-0

పుస్తకములు దొరకుచోటు

విద్వాన్, పి సు పా టి వి శ్వే శ్వ ర శాస్త్రి

అంధ్రాధ్యాపకుఁడు

వేంకటగిరిరాజకళాశాల, నెల్లూరు

ముద్రాపకులు

ప్రభాత ప్రెస్సు - నెల్లూరు.

శ్రీమాత్రే నమః విజ్ఞాపనము

శ్రీమదాంధ్రపద్మపురాణద్వితీయసంపుటము కృతిభర్త యగుశ్రీకాశీవిశ్వేశ్వర శ్రీమన్మహాదేవునికరుణావిశేషంబునను, గృతికర్త యగుశ్రీచిదంబరకవింబ్రునిసంకల్ప బలంబునను ముద్రితమై యాంధ్రమహాదయులదృష్టిపథము నలంకరింపఁగలిగినది.

ఇందు శ్రీమదాంధ్రపద్మపురాణచతుర్థఖండ మగుపాతాళఖండము మాత్రము కలదు. ఈసంపుటము ప్రథమసంపుటముకంటెఁ బరిమాణమునందుఁ జిన్న దైనను విశిష్టవిషయప్రతిపాదనమందు మిన్నయై యున్నది.

ఇందు “రామాశ్వమేధగాథ” విపులముగా వర్ణింపఁబడినది. మఱియు “రాధా కృష్ణతత్త్వము” “శివమహిమము” “భస్మాత్మత్రిమహిమములు” “శివపూజావిధానము” “సతాపతిత్వాగ్రప్రధాన హేతువు” మున్నగుననేకవిషయము లుపాఖ్యానములతో వివరింపఁబడియున్నవి. ఇందలివిషయములం దెల్ల నపూర్వవిషయము “పూర్వకల్ప రామాయణగాథ”. ఇది పురాణైతిహాసములు పరస్పరవిరుద్ధవిషయప్రతిపాదకము లని వివదించువారికి భగవానుఁడు వేదవ్యాసమహర్షి యొసఁగినయప్రతిపాతనమాధానము.

ఏతాదృశానైకాపూర్వవిషయబోధకములు నార్హజ్ఞానవిజ్ఞానమూలకందములు నగుపురాణముల నెల్ల నాంధ్రమహాజను లామూలాగ్రముగాఁ జదివి సకలసంశయ నివృత్తిం బడసి శ్రేయోమార్గము నధిగమింతురుగాక యని యాసించు చున్నాఁడను.

ద్వితీయసంపుటముద్రణమునకు సైతము శ్రీవేంకటగిరిరాజకళాశాలావిద్యార్థులు దారభావముతో రెండువందలయెనుబదినాలుగురూప్యము లొసఁగియున్నారు. భాషాభిమానమానితహృదయులు మార్గదర్శకులు నగునీవిద్యార్థులకుఁ గృతిపతి సకలశ్రేయః ప్రదాత యగుఁగాక యని యాశీర్వదించుచున్నాఁడను.

మఱియు విద్యార్థులలోఁ గొందఱు ప్రోత్సాహకులుగాఁ జేరి రు. 25-0-0 చొప్పున ద్రవ్యము నొసఁగి చేయూతయిచ్చియున్నారు మఱికొందఱు ప్రథమసంపుటమును గొని సాయపడియున్నారు.

శ్రీమదాంధ్రపద్మపురాణముద్రణమునకుఁ దోడ్పడినదాతలరామధేయములనుబంధమున ముద్రింపఁబడియున్నవి.

ఆంధ్రమహాదయు లీసత్కార్యమునకు విశేషముగా సహాయపడి యుచిరకాలముననే తక్కినసంపుటములను సైతము ప్రకటించుటకుఁ దగినయవకాశమును గల్పింతురుగాక యని యభ్యర్థించుచున్నాఁడను.

ఇట్లు

నెల్లూరు }
1-1-1955 }

విన్నవించుభాషాసేవకుఁడు
పి సుపాటి విశ్వేశ్వరశాస్త్రి
ఆంధ్రాధ్యాపకుఁడు, వేంకటగిరిరాజకళాశాల.

అ ను బ ం ద ము

శ్రీమదాంధ్రపద్మపురాణముద్రణమునకుఁ దోడ్పడినదాతలనామధేయాదికము

మ హా రా జ పో ష కు లు

మొత్తము

శ్రీవేంకటగిరిరాజకళాశాలావిద్యార్థులు, నెల్లూరు.	1116-0-0
(Inter & B. A. 1952 & 1953)	
„ „ (Inter & B. Sc. 1954)	284-0-0
రా జ పో ష కు లు	

శ్రీతూములూరి శివరామయ్యపంతులుగారు, B. A., B. L. నెల్లూరు.	250-0-0
శ్రీ ఇంగువ శ్రీకృష్ణయ్యపంతులుగారు, B. A., B. L. నెల్లూరు.	„
శ్రీ తిక్కవరపు రామిరెడ్డిగారు, నెల్లూరు.	„
పో ష కు లు	

శ్రీ బెజవాడ గోపాలరెడ్డిగారు, నెల్లూరు.	
అధ్యక్షులు, ఆంధ్రప్రదేశ్ కాంగ్రెస్ కమిటీ.	100-0-0
శ్రీ ఈదర వెంకట్రావుపంతులుగారు, Proprietor, Venkatrama & Co., Eluru	„
శ్రీ పిశుపాటి సుబ్బరామయ్యగారు, కరవది.	„
శ్రీ వంక లక్ష్మీనారాయణగారు, నెల్లూరు.	„
శ్రీ ములుమూడి లక్ష్మీనరసింహముగారు, నెల్లూరు.	„
శ్రీ M. శ్రీవేణుగోపాల్ గారు, B. Sc. వేంకటగిరి.	„
శ్రీ వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రిగారు, Proprietor, Vavilla Press, Madras.	„

ప హా యు లు

శ్రీ పిశుపాటి వేంకటరాఘవయ్యగారు, M. P. కరవది.	50-0-0
శ్రీ పంచాగ్నుల యజ్ఞేశ్వరయ్యగారు, నెల్లూరు.	„
శ్రీమతి భాస్కర విశాలాక్షమ్మగారు, వేంకటగిరి.	„
శ్రీ జయంతి బుచ్చిరామశర్మగారు, ముక్తేశ్వరము.	„
శ్రీ పైడా వెంకటనరసయ్యశ్రేష్ఠిగారు, పితాపురము.	„
శ్రీ నాయని నరసింహారావునాయుడుగారు, B. A., B. L. బంగోలు.	„
ఉపాధ్యాయబృందము, Taluk High School, Tenali.	„

ప్రొత్పాహకులు

ఉన్నతేశ్వరి గ్రంథాలయము, నంద్యాల.

25-0-0

- శ్రీ చూచిల్లపల పురుషోత్తముగారు, M. A. విజయవాడ. ,,
- శ్రీ చిచ్చకుల కృష్ణయ్యగారు, B. A., L. T. విజయవాడ. ,,
- శ్రీ ముక్తి విజయభాస్కరసుబ్రహ్మణ్యకుమార్ గారు, చెన్నపురి. ,,
- శ్రీ కోడి రామశాస్త్రిగారు, విజయవాడ. ,,
- శ్రీ దివాకరుని లక్ష్మీనారాయణగారు, B. A., B. L. గుంటూరు. ,,
- శ్రీ ముల్లపూడి తిమ్మరాజుగారు, తణుకు. ,,
- శ్రీ మంత్రరావు సత్యనారాయణరావుగారు, M. A., L. L. B. తణుకు. ,,
- శ్రీ కొండముది శ్రీరాములుగారు, B. A., B. L. తెనాలి. ,,
- శ్రీ కూచిభట్ల సూర్యనారాయణగారు, B. A. తెనాలి. ,,
- శ్రీ పిళిపాటి సత్యనారాయణగారు, కేపల్లె. ,,
- శ్రీ విద్యాన్, దర్శా వేంకటకృష్ణమూర్తిగారు, M. A. నెల్లూరు. ,,
- శ్రీ భరణికోట వేంకటసుబ్బయ్యగారు, M. A., B. E. D. నెల్లూరు. ,,
- శ్రీ పొట్లూరి హనుమజ్జనకీరామశర్మగారు, B. A. (Hons) నెల్లూరు. ,,
- శ్రీ M. S. రాఘవన్ గారు, M. A. నెల్లూరు. ,,
- శ్రీ కాసుభేల రామారావుగారు, B. A., B. L. నెల్లూరు. ,,
- శ్రీ చెట్టిగంటి విశ్వేశ్వరరావుగారు, చిఱుతపూడి. ,,
- శ్రీ రాళ్లపల్లి మృత్యుంజయుడుగారు, నెల్లూరు. ,,
- శ్రీ ప్రభాతరెడ్డి, నెల్లూరు. ,
- శ్రీ డి. వేంకటరెడ్డిగారు, B. A., B. L. నెల్లూరు. ,,
- శ్రీ ఓరుగంటి నరసింహయోగిగారు, గంటి. ,,
- శ్రీ గొట్టముక్కల వేంకటనరసింహరాజుగారు, అయిభీమవరము. ,,
- శ్రీమతి సుంకర మణిరామచంద్రరావుగారు, వేంకటగిరి. ,,
- శ్రీ జి. దశరథరామయ్యగారు, నెల్లూరు. ,,
- శ్రీమతి కూచి భ్రమరాంబగారు, నెల్లూరు. ,,
- శ్రీ చింతా సత్యనారాయణమూర్తిగారు, నెల్లూరు. ,,
- శ్రీ పోకూరు సుబ్బరామరెడ్డిగారు, నెల్లూరు. ,,
- శ్రీ దొడ్ల సుబ్బారెడ్డిగారు, నరిగొండ. ,,

- శ్రీ వేమరాజు భానుమూర్తిగారు, B. A.
 శ్రీ దామోదర చంద్రయ్యగారు, నాయిపేట.
 శ్రీ చిదయ్యచి చిన్నసిద్దయ్యగారు, గూడూరు.
 శ్రీ సిట్టా ఈశ్వరయ్యగారు, కురుటూరు.
 శ్రీ చూకరాజు వేంకటేశ్వర్లుగారు, చంద్రశేఖరపురము.
 శ్రీ చక్కాబు వేంకటేశ్వర్లుగారు, నెల్లూరు.
 శ్రీ చుండ్ల తిమ్మాకెళ్ళిగారు, చేజెర్ల.
 శ్రీ చలంబాబు శ్రీనివాసులుకెళ్ళిగారు, నెల్లూరు.
 శ్రీ చొక్క వేంకటేశ్వరకెళ్ళిగారు, మార్కాపురము.
 శ్రీ ముప్పాళ వేంకటసుబ్బరాజుగారు, ముస్తాపురము.
 శ్రీ సూరి శివరామమూర్తిగారు, సిద్ధవటము.
 శ్రీ మన్నేపల్లి వేంకటచరసింహరావుగారు, కొమ్మి.
 శ్రీ జిల్లేళ్ల మూడి రాధాకృష్ణమూర్తిగారు, కందుకూరు.
 శ్రీ సింగిము చరనాకెళ్ళిగారు, బసివిరెడ్డిపల్లె.
 శ్రీ పేర్ల మల్లికార్జునకెళ్ళిగారు, ఎట్టుగుంట్ల.
 శ్రీ గాలి వేంకటసుబ్బరామమూర్తిగారు, కరేడు.
 శ్రీ కనుకొల్లు వెంకయ్యగారు, కనిగిరి.
 శ్రీ వంకం తిరుమలయ్యగారు, జమ్మలమడుగు.
 శ్రీ మేకా ఏనాదినాయుడుగారు, వవ్వేరు.
 శ్రీ చల్లా సూర్యనారాయణశర్మగారు, B. A.B.L. తణుకు.
 శ్రీ వేదాంతము రాజగోపాలాచార్యులుగారు, విజయవాడ.
 శ్రీ త్రిపురమల్లు శ్రీరాములుగారు, తెనాలి.
 శ్రీ వినపాముల సీతారామయ్యగారు, గుంటూరు.
 శ్రీ జనస్వామి వేంకటేశ్వరశాస్త్రిగారు, తెనాలి.
 శ్రీ సంకా వీరభద్రయ్యగారు, తెనాలి.
 శ్రీ సంకా వేంకటేశ్వర్లుగారు, తెనాలి.
 శ్రీ చంద్రమౌళి సీతారామయ్యగారు, తెనాలి.
 శ్రీ అద్దేపల్లి శ్రీ మన్నారాయణగారు, తెనాలి.
 శ్రీ కురుగంటి చిదంబరశాస్త్రిగారు, ఒంగోలు.

(శ్రీ) కాంచనదత్తి కేశకాంబగారు, విజయవాడ.	25-0-0
(శ్రీ) మచిలీకానిశాంతిగ్రంథనిలయము, మూల్పూరు.	,,
(శ్రీ) ఆంధ్ర గీర్వాణవిద్యాపీఠము, కొవ్వూరు.	,,
(శ్రీ) అగ్నిహోత్రము శేషాచార్యులుగారు, సజ్జాపురము, తణుకు.	,,
(శ్రీ) జనపనేని సూర్యనారాయణరాజుగారు, సజ్జాపురము, తణుకు.	,,
(శ్రీ) జవ్వాడి, లక్ష్మయ్యనాయుడుగారు, పెనుగొండ.	,,
(శ్రీ) సరస్వతీగ్రంథాలయము, ఒంగోలు.	,,
(శ్రీ) మాన్ నారాయణం రామమూర్తి ఆచార్యులుగారు, పొన్నూరు.	,,
(శ్రీ) సామవేదము శార్వసానితయ్యంగారు, పొన్నూరు.	,,
(శ్రీ) సనాతన శైవసమాజ పుస్తకభాండాగారము, ఈమని.	,,
(శ్రీ) మేడూరి రామనాథ డిక్షిత్తులుగారు, కోట, కర్నూలు.	,,

విషయసూచిక

విషయము	పాతాళఖండము	పౌరట
శేషుడు వాత్స్యాయనునకు రామాశ్వమేధముం జెప్పట	„	1
రాముడు రావణవధానంతరము సపరివారంబుగా		
నయోధ్యకు బయలుదేఱుట	„	2
సందిగ్రామమున భరతుడు దుఃఖించుట	„	3
భరతుడు రామున కెదురుగా వచ్చుట	„	4
అయోధ్యకుఁ జేరి శ్రీరాముడు తల్లులను దర్శించుట	„	5
భరతుడు రామునకు రాజ్యము నర్పించుట	„	8
దేవతలు రాముని స్తుతించుట	„	„
రామరాజ్యవిధానకథనము	„	10
అగస్త్యమహర్షి రామునికడకు వచ్చుట	„	11
అగస్త్యుడు రామునకు రావణాదుల చరిత్రము నెఱింగించుట	„	„
రాముడు తనబ్రహ్మహత్యాపాతకమునకు దుఃఖించుట	„	13
అశ్వమేధవిధానకథనము	„	15
రాముడు శత్రుఘ్నునకు యుద్ధధర్మములం జెప్పట	„	17
వీరాశ్రేణుడు అశ్వమేధాశ్వము నెంటు నరుగుట	„	18
అగస్త్యుఁ డశ్వమేధాశ్వమును విడుచుట	„	19
సుమదమహారాజవృత్తాంతకథనము	„	20
సుమదుడు స్వరాజ్యమును శత్రుఘ్నున కర్పించుట	„	23
చ్యవనమహర్షి చరిత్రకథనము	„	„
యాగాశ్వము రత్నాతలపురమునకుం జేరుట	„	30
నీలాచలమాహాత్యక్థనము	„	31
తీర్థయాత్రావిధికథనము	„	34
గండకీనదీవృత్తాంతకథనము	„	35
సాలగ్రామనామకారణకథనము	„	„
సాలగ్రామమాహాత్యక్థనము	„	„
సాలగ్రామస్వరూపకథనము	„	36
పదామృతస్వరూపనిరూపణము	„	38
పురుషోత్తమస్తవము	„	42
కాశరాత్రివృత్తాంతకథనము	„	43

విషయము

పాతాళఖండము పొరట

క్రతుహాయంబు చక్రాంకపురమున కరుగుట	,,	45
దమనుడు క్రతుహాయముం బట్టుట	,,	,,
దమనపుష్కలులయుద్ధము	,,	46
సుబాహుడు క్రతుహాయమును నిజరాజ్యమును శత్రుఘ్నున		
కర్పించుట	,,	51
క్రతుహాయంబు తేజఃపురముం బ్రవేశించుట	,,	52
జనకయమసంవాదకథనము	,,	53
జాబాలి ఋతంభదనకు గోసేవావిధానముం జెప్పట	,,	55
సత్యవంతుడు తనరాజ్య మంతయును శత్రుఘ్నున కర్పించుట	,,	57
విద్యున్మాలి క్రతుహాయంబును హరించుట	,,	,,
పుష్కలవిద్యున్మాలియుద్ధము	,,	58
శత్రుఘ్నుడు విద్యున్మాల్యుగ్రదంష్ట్రుల వధించి క్రతు		
హాయంబును గొనుట	,,	59
క్రతుహాయ ము త్తరదిశ కేగుట	,,	60
శత్రుఘ్నుఁ డారణ్యకమహర్షిని దర్శించుట	,,	,,
రామాయణసంగ్రహము	,,	63
ఆరణ్యకునియాత్మ రామునిలో లీన మగుట	,,	66
రేవాప్రాదంబులో హాయంబు మునిగిపోవుట	,,	67
హనుమంతుష్కలులలో శత్రుఘ్నుడు పాతాళమున కేగుట	,,	,,
అధ్వరాశ్వంబు దేవపురంబు చేరుట	,,	68
రుక్మాంగదుడు హయముం బట్టికొనుట	,,	,,
శత్రుఘ్నుడులకును రుక్మాంగదాదులకును ఘోరయుద్ధ మగుట	,,	69
శత్రుఘ్నుఁ డీశ్వరునితో యుద్ధము చేయుట	,,	71
శివహనుమద్యుద్ధము	,,	73
హనుమంతుడు సంజీవనౌషధిం దెచ్చుట	,,	74
శత్రుఘ్నుడు మోహనాస్త్రముచే వీరమణిని మూర్ఛిల్ల జేయుట	,,	75
రామచంద్రుడు సాక్షాత్కరించుట	,,	,,
ఈశ్వరుడు రాముని నుతించుట	,,	76
క్రతుహాయము హేమకూటముం జేరుట	,,	77
సాత్త్విక చరిత్రకథనము	,,	78
కర్మవిపాకకథనము	,,	79

విషయము	పాతాళఖండము	పౌరట
రామకథాశ్రవణమున సాత్త్వికుఁడు రాక్షసత్వవిముక్తుఁడగుట	,,	81
క్రతుహయము కుండలపురముం జేరుట	,,	82
సురభుఁడు క్రతుహయముం బట్టుట	,,	,,
సుమతి శత్రుఘ్నునకు సురభునిచరిత్రముం జెప్పట	,,	83
శత్రుఘ్నుదులకును సురభాదులకును ఘోరయుద్ధ మగుట	,,	85
సురభుఁడు హనుమదాదులను బంధించుట	,,	87
రాముఁడు దర్శనము నిచ్చుట	,,	89
క్రతుహయంబు వాల్మీక్యాశ్రమంబుం జేరుట	,,	,,
లవుఁడు క్రతుహయముం బట్టి కట్టినైచుట	,,	,,
కుశలవజసనవృత్తాంతకథనము	,,	90
గూఢచారులు పురవృత్తాంతములు తెలిసికొని రామున కెఱింగించుట	,,	91
రాముఁడు లోకాపవాదభీతిని దమ్ముల కెఱింగించుట	,,	92
లక్ష్మణుఁడు రామాజ్ఞాబద్ధుఁడగుట	,,	95
లక్ష్మణుఁడు సీతాదేవి నడవిలో విడుచుట	,,	,,
లక్ష్మణుఁడు సీతకు రామాజ్ఞ నెఱింగించుట	,,	97
సీతాలక్ష్మణవిషాదము	,,	,,
లక్ష్మణుండు సీతను విడిచి యయోధ్యకు వచ్చుట	,,	99
వాల్మీకిమహర్షి సీతాదేవిని దనయాశ్రమమునకుఁ దోడ్కొనిపోవుట	,,	,,
సీతాదేవికిఁ గుశలపులు జన్మించుట	,,	100
సీతాపరిత్యాగముఖ్యనిదానకథనము	,,	101
కీరాంగన సీతను శపించుట	,,	103
కీరము చాకలియై యయోధ్యలోఁ బుట్టుట	,,	,,
లవుఁడు కాలజిత్తును వధించుట	,,	104
లవుఁడు యోధుల నెల్ల వధించుట	,,	105
లవుఁడు పుష్కలుని జయించుట	,,	,,
లవశత్రుఘ్నయుద్ధము	,,	106
శత్రుఘ్నుదులు మూర్ఖిల్లుట	,,	107
లవుఁడు మూర్ఖిల్లుట	,,	,,
కుశశత్రుఘ్నయుద్ధము	,,	108
శత్రుఘ్నుఁడు మూర్ఖిల్లుట	,,	109

విషయము	పాతాళఖండము పొరట
కుశలవృలవిజయము	,, 109
కుశలవృలు సీతాదేశంబున నశ్వమును శత్రుఘ్నున కర్పించుట	,, 110
అశ్వమేధాశ్వము విజయముతోడ నయోధ్యాపురమునకుఁ జేరుట	,, 111
రాముఁడు సీతాదేవిని దోడ్కొనిరా లక్ష్మణున కాజ్ఞాపించుట	,, 112
కుశలవృలు రామునికడకు వచ్చుట	,, 113
రామాయణరచనాదికథనము	,, 114
సీతాదేవి రామునికడకు వచ్చుట	,, 116
రాముఁడు సత్కారములు చేయుట	,, 117
రామచంద్రుడు లశ్యాభిషేకతీర్థముం దెచ్చుట	,, ,,
రామభద్రుం డశ్వవిశేసనంబునకుం గడంగుట	,, ,,
రామకరస్పర్శమున నశ్వము శాపవిముక్తిం జెంది	
స్వచరిత్రముం జెప్పట	,, 118
రాముఁ డశ్వమేధయాగపూర్తిం గావించుట	,, ,,
కృష్ణచరిత్రకథనము	,, 119
శివుండు పార్వతికిఁ గృష్ణపరివారవర్గంబు నెఱింగించుట	,, 123
కృష్ణచరితవిశేషవృత్తాంతకథనము	,, 127
అర్జునవృత్తాంతకథనము	,, 136
నారదవృత్తాంతకథనము	,, 142
రాధాకృష్ణమంత్రకథనము	,, 145
రాధాకృష్ణధ్యానకథనము	,, ,,
రాధాకృష్ణమంత్రార్థకథనము	,, 146
రాధాకృష్ణమంత్రజపఫలకథనము	,, 147
రాధాకృష్ణమంత్రదీక్షావిధికథనము	,, ,,
ప్రపన్నధర్మకథనము	,, ,,
అంబరీషనారదసంవాదకథనము	,, 150
విష్ణుపూజాస్థలకథనము	,, 151
ధ్యానవిధానకథనము	,, 152
నిర్గుణధ్యానస్వరూపకథనము	,, ,,
సగుణధ్యానస్వరూపకథనము	,, 153
భక్తిస్వరూపకథనము	,, ,,
వైశాఖమాసమాహాత్యైకథనము	,, 155

విషయము

పాతాళఖండము పొరలు

పాపప్రళయచస్తోత్రకథనము	,,	160
స్నానదానవిష్ణుపూజావిధానకథనము ✓	,,	,,
ఆదివరాహమేదిసేనవాడకథనము	,,	162
యమబ్రాహ్మణసంవాదకథనము	,,	163
ముఖ్యధర్మకథనము	,,	164
విభూతిమాహాత్యైకకథనము	,,	170
భస్మోత్పత్తివిధానకథనము	,,	179
శివపూజాకాలకథనము	,,	181
శివలింగార్చనావిధానకథనము	,,	,,
శివపూజామాహాత్యైకకథనము	,,	183
శివనామోచ్చరణమాహాత్యైకకథనము	,,	185
జ్వాలానక్రవృత్తాంతకథనము	,,	187
హనుమత్కృతశివలింగపూజావిధానకథనము	,,	195
యుగవిశిష్టధర్మకథనము	,,	198
విధీమణుఁడు శృంగిలబద్ధుఁడగుట	,,	199
శకునగ్రంథనిరూపణము	,,	,,
విధీమణుఁడు ప్రాయశ్చిత్తంబుచే బ్రహ్మహత్యాపాపవిముక్తుఁడగుట	,,	201
పూర్వకల్పరామాయణకథనము	,,	202
అన్నదానమాహాత్యైకకథనము	,,	220
పురాణశ్రవణాదిమాహాత్యైకకథనము	,,	222
పౌరాణికమాహాత్యైదికకథనము	,,	227
దేశభాషావిరచితపురాణగ్రంథప్రాశస్త్యకథనము	,,	229
అష్టాదశమహాపురాణోపపురాణనిరూపణము	,,	,,
శ్రీరామచంద్రకృతమాతృశ్రాద్ధవిధానకథనము	,,	230
హరిహరాదులు రామచంద్రాదులకుఁ బ్రత్యక్షమగుట	,,	233
పాతాళఖండపఠనశ్రవణఫలకథనము	,,	234

శ్రీమదాంధ్ర పద్య పురాణము

పాతాళ విండము

వాణీవై భవసా

ఖ్యావహకరుణాకటాక్ష యాశ్రితపక్షా

దేవాసురసంతతసం

సేవితపద విశ్వనాథ శిశిలితబాధా.

1

వ. అవధరింపుము శౌనకాదిమహర్షు లొక్కనాఁడు సభామధ్యగతుం డగు సూతునిం గనుంగొని ముసీంద్రా.

2

గీ. చెప్పితి వనేకగాథ లచ్చెరువు గాఁగ, వీనులకు సంతసం బయ్యెఁ గాని నేఁడు వినఁగ రామాశ్వమేధంబు వేడ్క పుట్టె, నంతరంగములందు మా కండఱకును.

క. అనుటయు సూతుఁడు సంతస, మును జెందుచు నిట్టు లనియె మునులార పరా త్మునికథ విన వేడుక మీ, కొనరుట యన నన్ను ధన్యు నొనరుచుటె నుఁడీ, 4

సీ. వినుఁడు వాత్సర్యయనం డనుమునీశ్వరుఁడు ము, న్నొకనాఁ డనంతునియొద్ద కేఁగి యహిరాజ సీయనుగ్రహమున వినఁగలై, సృష్టిక్రమం బెల్లఁ జిత్రముగను నందులోపల వింటి నతిమానుషము లై న, తరణివంశమహీంద్రచరిత లెల్ల వానిలో భువనపావన మైనరామక, ఛామృతం బమిత పేయముగ నుండె

గీ. నట్టిరామచరిత్రమునందు వినినఁ, దలఁచినను జెప్పికొనినను గలుష మెల్ల నఱవఱలు చేయఁ జాలురామాశ్వమేధ, గాథయొకకొంత వినెడిభాగ్యంబు గలిగె.

క. ఆకథ సవిస్తరముగా, నాకర్ణింపంగవలయు ననియెడివేడ్కన్ సీకడకు వచ్చినాఁడను, నాకొరికి దీర్చుమయ్య నాగాధీశా.

6

—: శేషుఁడు వాత్సర్యయనకు రామాశ్వమేధముం జెప్పట :—

సీ. అనుటయు శేషుఁ డిట్లనియె విప్రోత్తమ, చరితార్థమయ్యె నీడన్మ మెల్లఁ గలుగదు పుణ్యహీనులకు సంకల్పంబు, రామకథాసుధారసము గ్రోలఁ బరమాత్ముని స్మరించుభాగధేయము నాకు, మరల నేఁ డబ్బె నీకరుణవలన మతకకల్పుం డైనమాదృశుం డన నెంత, రామగాథాసాగరంబు నీఁడ

గీ. నడిగితివి గానఁ దెచ్చెద నంతో యింతో, యిల్పమతి నైన నాశక్తి ననుసరించి
కానినో మింటివలె మితి లేనిరామ, భద్రకథ యేడ నే నేడఁ బఠిసముండ. 7

గీ. అగ్నిసంహృమున స్వర్ణ మమల మైన, పగిది నాబుద్ధి పరిశుద్ధి వడయ కున్నె
యశులభూరమహాపాపహరణనిపుణ, రామభద్రకథాభిమర్శమునఁజేసి. 8

క. అని పలికి నిమిషమాత్రము, వినిమిలితనేత్రుఁ డగుచు విజ్ఞానముచేఁ
గని లోకోత్తరకథ నిటు, వినిపింపఁ దొడంగె హర్ష వివశుం డగుచున్, 9

—: రాముఁడు రావణకథానంతము శపథివారముగా నయోధ్యకు బయలుదేటుట :—

గీ. అఖిలజగద్వైరి యగురావణుని నాత్మ, శీతసాయకాగ్ని కాహుతి యొనర్చి
గుణవంతుఁ డగువిభేషణుని లంకారాజ్య, మునకుఁ బట్టాభిషిక్తునిఁగఁ జేసి
యింద్రాదిదేవతాబృందంబు భక్తితోఁ, జేయుప్రణామముల్ స్వీకరించి
శమధను లాత్మలం దిముడనిప్రేమతోఁ, జలుపువాశీర్వాదములను బడసి

గీ. కార్య మంతయు దీరినకారణమున
రామభద్రుండు భవనాభిరాముఁ డగుచుఁ
బుష్పకము నెక్కి దనపురంబునకుఁ బోవ
జానకియు లక్ష్మణుఁడును బార్శ్వముల నుండ. 10

క. బయలుదేటి రపుడు బ్రహ్మాదు లాతని, వెంట వారివెంట వెడలఁ బ్రవగ
నేత వానివెంట వాతాత్మజుఁడు విభీ, షణుఁడు వానరులును సాగి రంత. 11

క. చనుటయుఁ బుష్పక మాకన, మునకున్ నిర్భగ్నుడనములు గలలంకన్
గనుఁగొనుచు రాముఁ డొకప్రక్కను గాంచి యశోకవనము గతచేష్టుం డై.

క. ఒకకొంతతడవునకు జా, నకియుపచారమునఁ జేతనను జెంది బహిః
ప్రకటితము గానిమానస, వికలతతో నచటు విడిచి వెడలుచు నడుమన్. 12

గీ. విరహవేదనచేఁ దాను దిరిగినట్టి, కాననములును గిరులును స్థానములును
దాను మునిఁగినతీర్థముల్ దాను గనిన, యాశ్రమములును జూపుచు నవనిసుతకు.

గీ. అచ్చటచ్చటఁ గలవిత లవిరతముగఁ, జెప్పుచును దేనెసోనలు చిందునట్లు
సంతసమున నందిగ్రామసవిధమునకుఁ, జేరె నొకతెప్పపాటులోఁ జేరినట్లు. 15

గీ. చేరి స్మరియించుకొని తనచిత్తమందుఁ, బాదుకారాధనైకతత్పరత నున్న
భరతుని విషాద మొడవంగఁ బలికె నిట్లు, దానుఁ డగునాంజనేయుని దరికిఁ బిలిచి.

క. అనిలతనూభవ యిప్పుడె, చని నందిగ్రామమునకు జయమున నే వ
చ్చినవార్తను దెలుపుము నా, యనుజం డగుభరతునకు మహానందము గాన్.

క. అనపుడు స్వామినియోగం, బును వాయుసుతుండు శీర్షమున సుమనోహ
లను జోలఁ దాల్చి శీఘ్రం, బున నందిగ్రామమునకుఁ బోయె మునీంద్రా. 18

—: సంద్విగ్రామమున భరతుడు దుఃఖించుట :—

వ. అప్పుడు సంద్విగ్రామమునందు.

19

సీ. కడగంట నైనను గానక ద్రవిణంబు, గల నైన గాంతను దలచికొనక
యందకకణి బేనియును ద్రావ నొల్లక, యెద్దకు రాసీక యోగిరంబు
జడలు గట్టినశిరోజంబులు వహించి, వల్కలంబులు దాల్చి వననములుగఁ
గావించుకొని శయ్యగా గర్తదేశంబు, తీణించుదేహయప్పిని భరించి

గీ. భ్రాతృవిరహవిషాదాగ్ని ప్రజ్వరిల్లి, యంత కంతకు మే నెల్ల నావరింప
భరతుఁడెమియుఁడోచక భావమందు, గడియయుగముగఁ గాలంబుగడపికొనుచు,

ఉ. రా యను రామచంద్ర యపురా యనుఁ గానలలోన నుండఁ దీ

రా యను నెంతధీరుఁడవురా యను నాపయి భార ముంప మే

రా యను నిర్దయుండ వంటరా యను దీనుని నుద్ధరింప వే

రా యను నాలసింపకమురా యను దర్శన మీయరా యనుకొ.

21

వ. మఱియును నాతం జాదిత్యాభిముఖంబుగాఁ జేతులు జోడించి నిలువంబడి.

22

గీ. లోకభాంధవ సకలలోకైకపూజ్యుఁ, జైనమహానీయుఁ డెవనికై యడవులందుఁ
దిరుగవలసెనొ యాపాపిదురితమునకుఁ, నెన్నటికి నైన నిష్క్రమి యేరుపడునె,

గీ. సంతతము రామపదసేవ సలిపికొనుచు

ధన్యుడై యుండె నట సుమిత్రాసుతుండు

క్షణమును లభింపమిని రామచరణసేవ

యేడుచుచు నుండె నిటఁ గైకయీసుతుండు.

24

వ. అని కొంతతడవు పరితాపంబు నొంది.

25

సీ. వెలలేనిరాజాన్నములు దినునై దేహి, వనుల నా కలమును దినఁగ వలసె

నెండక న్నెఱుంగక యుండుపట్టపురాణి, నట్టడవులలోన నడువ వలసె

బరపురుషులకంటఁ బడియెఱుంగనిసతి, భిల్లులదరిని వర్తిల్ల వలసె

బట్టుపాన్పులమీఁదఁ బవ్వళించెడితల్లి, స్థండిలస్థలులపైఁ బండ వలసె

గీ. జెలులముచ్చటలకు సంతసితెడిసాధ్వి, మృగగణారావములు విని బెగడ వలసె
నక్కటక్కట నామాత యవనిజాతే, నాకతంబున నెన్ని బన్నములు పడెనొ,

సీ. ఖరకరకిరణసంక్రాంతిచే మాయన్న, వదనబింబం బెంత వాడె నొక్కొ

వనకందఖననంబువలనను మాయన్న, కరపల్లవము లెంత కందె నొక్కొ

ఘనకంట కారణ్యగతులచే మాయన్న, పడవంకజము లెంత ప్రిదిలె నొక్కొ

యచితపోషణము లేకునికిచే మాయన్న, తనులతాద్యుతి యెంత తఱిగె నొక్కొ

గీ. యనుచుఁ బేరెలుఁగునను నా వార్చినట్టు, లార్చు నొకమాటుబ్రతుకుపై నాసవిడిచి
పులుకుపులుకునఁ గంట నీ రొలుకుచుండ, నేడ్చు నొకసారి ఘదిదుఃఖిమిముడకునికి,

3. అట్లు దుఃఖార్తుఁడై యుండునతని నాత్మ, సుచివవర్గం బనునయింప సాగెఁ గాని వారియనునయ మెట్లు : దుఃఖార్తుఁడ, సావకమునకు నింధనప్రాయ మయ్యె.
- క. అతఁ డొకపరి : దద్విరహమె, హిత మని తలపెట్టికొనుచు నెడనెడ నవ్వన్ బ్రతిపదము రామనామము, స్మృతి కెక్కెడిభాగ్య మందుఁ జేకొలు చుంటన్.
- ఆ. అటులు విషమదశను ననుభవించుచు మేను, దాల్చి వచ్చినట్టి ధర్మరాశి పగిది వెలుగుచున్న భరతునిఁ బొడగాంచి, మాదుతాత్మజుఁడు నమస్కరించి.
4. స్వామివచ్చుచున్నాఁడురామచంద్రుఁడవనిజాలక్ష్మణసమేతుఁడగుచు ననుడు నపుడు భరతుఁడు స్వాతేమునందుఁ జెని, నట్టిహర్షంబు చెప్ప నా కలవి గాదు.
5. అట్లు హర్షామృతాబ్ధిలో నాతఁ డొల లాడుచును వాయునుతున కీ ట్లనియెఁ దండ్రె సన్నుఁ గొనిపోమ్ము మాయన్న యున్నకడకుఁ జాల నిక నుండఁ ద్రుటియు నిచ్చటను నేను.

32

—: భరతుఁడు రామన కెదురుగా వచ్చట :—

- క. అనుటయును బయలుదేఱెను, హనుమంతుఁడు మార్గదర్శి యగుచు నతనివెంటనె బయలుదేఱె భరతుఁడు, తనవెంటను దరలిరాఁగఁ దనవా రెల్లన్. 33
- ఆ. అట్లు బయలుదేటి యాపన్నుఁ డేతెంచు, నట్లు వచ్చుచున్నయనుజవరునిఁ గాంచి దూరముననె కన్నీరు జలజల, రాలుచుండఁ గంట రాఘవుండు. 34
5. మణికిరీటము చాల్చును స్తకం బేభంగి, భరియించినదియొ యీబిరుసుజడల నాహ్లాదకర మైనయాననం బేచాయఁ, చాలించినదియొ యీదై న్యగుణము జిలుగువల్గులు ధరించెడికటిస్థల మెట్లు, వహియించినదియొ యీవల్కులములు మృష్టాన్నములను వర్ధిలెడిమే నేగతిఁ, జెండఁ గల్గినదొ యీక్షీణదశను
6. విశ్వవిశ్వంభరాచక్రవిపులభార, వహనమహనీయతాగుణోద్వహనుఁ డైన భరతసమ్రాట్టునకు నిట్టిపడనిపాట్లు, గలుగవలసెనె మద్వియోగమున నకట.
- క. తమ్మునకు మద్వియోగవ, శమ్మున సమకొనినయీవిషాదమున శతాం శ మ్మయినఁ గాదు వనవా, సమ్మున నా కేర్పడినవిషాద మ్మృకటా. 36
- క. అని చింతిల్లుచుఁ బుష్పక, ముననుండి యిలాప్రదేశమునకుఁ డిగి చ య్యవ వచ్చుచుండుననుజ, మ్మన కెదురుగఁ జనియెఁ బరిజనులు రా వెంటన్.
7. అప్పుడు భరతుఁడు కనుల హర్షాశ్రుభార, గాఱుచుండంగ నలఘువేగమున వచ్చి రాఘవునిపాదములపైని వ్రాలి యుండఁ, జిత్రదుభావమ్మోలె నిశ్చేష్టుఁ డగుచు.
- క. అంతట రాఘవుఁడును దన, స్వాంతము దుఃఖమునఁ బరవశం బగుటయు నొ క్కింతవఱకు పూరకుండి యు, నంతర మొకకొంతకొంతి యాపాదిల్లన్. 39

- గీ. పాదములపైని బడియున్న భరతు నెట్లా, లేవ నెత్తుటయు నతండు భావమునకు
భ్రాతృతేజలపానంస్పర్శమునను, దెలివి గలుగంగఁ గను లెట్టి తేజీ చూచి.
- క. ఎన్నఁడును బడనియిడుమల, నన్నకుఁ గూర్చినఖలుండ నతిపాతకుఁడన్
నన్ను స్పృశింపకు రాఘవ, మన్ననలును గలవె యిలను మాబోంట్లులకున్.
- క. అని పలికి జానకికి నం, దన మొసరిచి తల్లి సీయెదకు వెత గల్గి
చినమూఁగుండ నాతప్పులు, గనికరమున సైపు మీవె గతి ననుఁ గావన్.
- గీ. కలశభవుని టోపముద్రకరణి నత్రి, మాని ననసూయవోలె నన్యూనభక్తిఁ
బతిని సేనించెనిది కృతార్థత ఘటిల్ల, జనని యెంతతపంబు ము నొనరిచితివో.
- వ. అని పలుకుటయు బానకీదేవి కరుణాకటాక్షవీక్షణంబుల భరతు సీషించి దీవిం
చెను. పిమ్మటఁ దైకేయీనందనుండు సుమిత్రానందనుం గాంగిలింపుకొని. 44
- గీ. ధన్యుఁడవు నీవు నీతల్లి ధన్యరాలు, పావనం బయ్యెఁ గులము నీప్రభవమున నె
వత్స లక్ష్మణ భాగ్యవివర్జితులకు, రామచంద్రునిసేవ సంప్రాప్త మగునె. 45
- క. అని చింతిల్లుచు నుండం, గను భరతుని ననునయించి కౌసల్యానం
దనుఁ డితరజనుల నెల్లను, ననామయం బడిగి హర్ష మావహిలంగన్. 46
- గీ. స్వపరివారంబుతోడఁ బుష్పకము నెక్కి, బయలుదేతె నయోధ్యకుఁ బాదచారు
లగుచుఁ దక్కినజను లెల్ల నరుగుదేర, సురసమన్వితం డగుపురందరుఁడవోలె.
- క. అప్పుడు భరతుఁడు హర్షం, బుష్పతిలంగ నన్న వచ్చుచుండినవార్తన్
జెప్పు మయోధ్యాజనులకుఁ, జప్పున నని సుముఖుఁ డనెడినదివునిఁ బనిచెన్.
- గీ. సచివవరుఁ డైనసుముఖుఁ డాక్షణమునంద
చని యయోధ్యకు మొదటఁ గౌసల్య కవలఁ
గలజనంబుల కెల్లను దెలియఁజేసె
రాముఁ డరుదెంచుచున్న వార్తను ముసీంద్ర. 49
- క. అంతట రామాగమవు, త్రాంతశ్రవణాభిజాతహస్తోష్ణితకా
ర్యాంతర మగుచును బురజన, సంతానం బెల్ల వచ్చె స్వామి కెదురుగన్. 50
- : అయోధ్యకుఁ జేరి శ్రీరాముడు తల్లులను దర్శింపట :—
- క. చనుదెంచినపురజనులను, గనుఁగొని రాఘవుఁడు గరుణ గలదృష్టులతో
డను దత్పురస్కరంబుగఁ. దననగరంబునకుఁ జేరి తత్కాలమునన్. 51
- గీ. పుష్పకమునుండి దిగి భూమిపుత్రితోడఁ, బల్లకిని నెక్కి వెంటనె బయలుదేతెఁ
గుసుమవర్షంబు దివినుండి కురియుచుండ, నఖిలజనముల కానంద మావహిల్ల.
- వ. అంత నాస్వామి కృతకౌతుకతోరణంబును స్వామిసందర్శనకుతూహలత్వరమాణ
ప్రజాసంచారసమంచితంబును నాహస్యమానవణవభేర్యాదినానావిధమంగళ
వాదిత్రనాదపూరితంబును బ్లవంగప్లవనచిత్రీకృతంబును జందనద్రవసంసేక

వివాంసుకంబును విచిత్రవర్తధ్వజాలంకృతంబును సగురుభూమనిరీక్షణస్వత్యస్య
యూరమండలంబును నుచ్చైశ్చైవోగర్వనిర్వాపణ భూర్వహతురంగమనందో
హంబును నాభిరణనియంత్రితై రావణస్పృహకరణవిజృంభణోజ్జృంభితగైతకాది
ధాతురచనావిరాజమానదంతావళసంతానంబును గజోపరిసమారూఢసర్వా
భరణభూషితకన్యాసహస్రవికీర్యమాణముత్తానికరంబును దూర్వాహరిద్రా
సంయుక్తపాత్రసంస్త్రబాహ్యణసువాసిశ్రీయమాణనీరాజనంబును వందిమాగధ
సూతసంస్తుతిధ్వనితోభమానంబును జయ రాఘవ జయ రామ జయ నూర్య
వంశోద్ధిష్టక జయ దుష్టరాక్షససంహారక జయ లోకకల్యాణసంధాయక
జయ విశ్వనాయ కేత్యుచ్చార్యమాణపురప్రజాప్రహర్ష భాషణభూషితంబు
ను సీతారామావలోకనకౌతూహలగవాక్షవలభిస్థితపౌరాంగరాజనమనోహర
దృష్టాంతికానంకంబును సగునయోధ్యానగరరాజమార్గంబున సన్నేహావలోక
నంబు గావించుచుం జని చని.

53

క. వినయమునః బల్లకిని దిగి, జనములు గనుచుండ సతియు సహజన్మలు తో
డనె రాగఁ దైకభవనం, బునకుఁ జని యామెపాదములకుఁ మ్రొక్కెన్, 54

క. మ్రొక్కిన రామునిఁ జూడక, యక్కేకయరాజపుత్రి యవనతముఖి యై
మిక్కుట మగుత్రవతోడను, నొక్కపలుకు గూడఁ బలుక కూరక యుండెన్.

ఆ. అట్లు లూరకున్న నామెయాశయమును, నెఱుంగకుండఁ గార్వ మేది యేని
చేయఁ దగ దటంచుఁ జిత్తంబులోపల, నెంచి రామచంద్రుఁ డిట్లు లనియె.

క. జనని పదునాలుగేడులు, వనవాస మొనర్చి నీవు వాంఛించినరీ
తిన వచ్చినాడ మరలను, జను మన్నను జనెద నేల సం దేహింపన్.

క. అనుటయుఁ గైకేయి మనం, బునఁ గలత్రవ విడిచి తండ్రి మొదటను మాధ్యం
బున నిన్ను నడవి కనిపితి, ననియెడిచింతాగ్ని లోన నాటక యుండెన్.

క. చను మన్న మరలఁ జనియెద, నని నీ వనినట్టివచన మద్దానికి నిం
ధనరూప మయ్యె నాయన, యన వల దీ వింక నిట్టియశ్రావ్యంబుల్.

క. మనుము చిరకాల మెల్లరుఁ, గొనియాడఁగ రాజ్య మేలుకొనుచును సీతా
వనజాతనేత్రతోడను, ననుజన్మలతోడఁ గూడి యానందమునన్.

క. అనవుడు రాఘవుఁ డాయమ, యనుమతి గైకొని మమిత్త్రయంతికమునకుఁ
జని తచ్చరణములకు వం, దన మొనరుప నాసతీమతల్లి ముదమునన్.

గీ. తండ్రి జగముల కెల్ల భద్రములు గలుగ, వర్ధిలుము చిరకాలము వసుధలోన
ననుచు దీవింప రాఘవుం డామె కిట్లు, లనియెఁ గన్నులఁ గ్రమ్మఁగా నశ్రుజలము.

గీ. అన్న నడవులలోన నొకప్పు డేని, విడువకుండఁగ వచ్చినయిడుమ లెల్లఁ
జవరదాఁకను సనుభవించినతనూజ, రత్నమును గాంచితివి తల్లి రత్నగర్భ.

63

- క. అని సన్నుతించి తదనుమ, తిని గైకొని సోదరులు సతీమణియును వెం
టనె రాంగ విగతకళ మగు, జననీగృహమునకుఁ జని విషాదం బొదవక. 64
- క. కరపాదకర్ణకంఠా, భరణవివర్జితయు శోకపరితప్తహృదం
తరయఁ గృశాంగియు మలినాం, బరయఁ ను నయి యున్న తల్లిపదముల కెఱంగెక.
గీ. అంతటను దండ్రీ వచ్చి తేయనుచునామె, పలుకుచును లోనదుఃఖంబు నిలువకునికిఁ
గంట బోరనఁ గన్నీరు గాఱుచుండఁ, బడియెని శ్చేష్ట యగుచును బుడమిమీఁద.
గీ. అవుడు రాఘవుఁ డుద్వేగ మావహిల్ల, సంతరంగంబునను దుఃఖ మాపికొనుచుఁ
జలుపుచుంటయు శిశిరోపచారములను, గొలది నేపటి కామెకుఁ దెలివి వచ్చి.
క. ఏడీ నానోములఫల, మేడీ నాకన్నతండ్రి యేడీ నావాఁ
డేడీ నాబంగరుగని, యేడీ నారాముఁ డనుచు నేడ్చుచు లేచెక. 68
- ఉ. లేచి చివాలునక గవుఁగిలించికొనంగను రాముఁ డాయమం
జూచి విషాదబాష్పములు సోనలు గట్టుచు జాఱ నేడ్చుచుక
నీచరణంబులక గొలువ నేనిమూఁగుండ భాగ్యహీనుండక
నీచుండ నేను బుత్తుండనె నీ కిటు లమృరో యేడ్వ నేటికిక. 69
- క. తలిదండ్రులశుశ్రూషను, జలుపనిపాతకులు హీనజన్మము లగుపు
ర్వులు గాక పుత్రు లగుదురె, కలుగదు వారలకు సూర్యగతి యెన్నటికిక. 70
- క. కావున నాయపరాధము, భావమునం దుంచుకొనక పాపన మగునీ
నేవాభాగ్యము నా కీకఁ, గావింపుము గలుగఁ ధూతకలుషుండ నగుదుక. 71
- క. అని పలికి తల్లి జనకా, జ్ఞును గొని చని కాన కసురసంహారంబుక
బొనరించి జానకిని గై, కొని వచ్చితి మరలఁ జూడు కోడలి ననుడుక. 72
- గీ. నీత కాసల్యపదనరోజాతములకుఁ, బ్రణతి యొనరించుటయు నామె బాష్పజలము
కనుల జాఱుచునుండ నాజనకసుతను, గొంగిటను జేర్చికొని క్షణకాల ముండి.
క. జననీజనకుల బాంధవ, జనులను సౌఖ్యమును విడిచి చని పతితోఁ గా
ననములకుఁ దల్లి నీవలెఁ, గనరానియవస్థఁ గనినకాంతలు గలరే. 74
- క. దైవసమంబుగ భర్తను, సేవించుటచేతఁ గీర్తి చెందితి విలలో
నీవలన నుభయకులములు, పావనతను గాంచె నేల బహుభాషణముల్. 75
- గీ. అమృ జానకి నిత్యకల్యాణి వగుము, పడయు మఖిలసుఖంబులు భర్తతోడ
సుగుణగణశాలు లై నట్టిసుతులఁ గనుము, మేలుబంతిగ నుండుము మెలఁతలందు
క. అనవుడుఁ గౌసల్యకు వం, దన మొనరుప లక్ష్మణుండు నాతండ్రి కులం
బున కెల్ల వన్నె దెచ్చితి, వని కౌఁగిటఁ జేర్చి యామె యానందించెక. 77
- క. భరతుం డంతట నాయమ, చరణములకు మ్రొక్క నామె సంతోషమునక
గరములచే నిమురుచుఁ ద, చ్చరీరమును గంట బాష్పజలములు జాఱక. 78

గీ. తండ్రి భ్రాతృపితృయోగసంకేతమునను, సేవకం గలిగినమరపక్ష నేను జూచి
 ప్రాపకాలమి బ్రతికియుఁ జచ్చినట్టి, యున్నదానను గనులార నిన్నుఁ గనక,
 —: భవంతి కుర ములకు రాజ్యము వచ్చెనుట :—

క. అని యూరకుండుటయు నో, య్యన భరతుండు జనకదత్త మగురాజ్యం బ
 పునమొనరించె రాఘవునకు, జను లెల్లరుం జూచుచుండ సంతోషమునకా. 80

వ. అంతట నొక్కసుముహూర్తమందు సప్తద్వీపమండితం బగుపృథివీచక్రంబు
 నొక్కవ్యాఘ్రచర్మంబున వ్రాసి దానివైని రామచంద్రునిఁ గూర్చుండఁ బెట్టి,

గీ. కురియుచుండగ దివినుండి కుసుమవృష్టి
 దుందుభులు మ్రోంగుచుండంగ ద్యోతలమున
 నమ్మహాత్మున కభిషేక మాచరించి
 రమదులసమక్షమందు మహర్షు లెల్ల. 82

వ. అప్పుడు మహానందంబున నిర్జరబృందం బెల్లఁ జేతులు గట్టుకొని నిలువంబడి
 రామచంద్రుని నిట్లు కీర్తింపఁ దొడంగె. 83

—: సకల రాముని స్తుతించుట :—

క. జయము దశరథతనూభవ, జయము మహీజాకళిత్ర జయము మహాత్మా
 జయము విబుధార్తిభంజన, జయ మాశరశలభనిచయశమనజ్వలనా. 84

దండకము. రామా త్రిలోకాభిరామా సహస్రాంశువంశాబ్ధిసోమా త్వదీయ
 ప్రభావం బసామాన్య మాపన్నసంరక్షకా వేదసందోహచార్యంబు గావించి
 యంభోధిలోఁ దూతీయుండఁ హయగ్రీవరాత్రించరగ్రామణిం గూల్చి మత్స్య
 వతారంబునఁ వేదరాశిఁ బ్రసాదింపవే ధాతకుఁ గూర్మరూపంబునఁ మందర
 గ్రావముఁ మోసి బర్హిర్ముఖజేసి కెల్లఁ సుధాన్నంబు సంతృప్తిగాఁ బెట్టవే
 పోత్రివై లోకసంతాపకారిఁ హిరణ్యాక్షరాత్రించరాధీశ్వరుఁ దున్ది విశ్వం
 భరామండలోద్ధారముఁ జేయవే నారసింహుండవై యుద్భవం బంది కంబం
 బునం దధిరణ్యాక్షరక్షోనుజం జీల్చి చెండాడి యాపద్ధతుం డైనప్రహ్లాదునిం
 బ్రోవవే వామనాకారముం దాల్చి సాదత్రయత్యైతలం బర్థివై కోరి లభ్యాభి
 లాషుండవై సర్వలోకంబు వ్యాపించి రెండజ్జలక శిష్ట మై యున్నయేకాంఘ్రిచే
 దుష్టరక్షోధినాథుఁ బలిక ద్రొక్కవే యంటఁ బాతాళముఁ భార్గవాకారముం
 జెంది గర్వాంధ మైయున్నత్యైత్రంబుఁ గ్రోధాగ్నిలో వేల్చి ముయ్యేడుమాటుల్
 మహీభారముఁ దీర్చవే రామచంద్రుండవై తాటకఁ మాపి గాధేయయజ్ఞంబు
 రక్షించి చేపట్టి నీతానతీరత్నముఁ రాజ్యముఁ వీడి ఘోరాటపుల్ సొచ్చి
 వానావిధక్షేతముల్ పైచి లోకాపకారిఁ మహాపాపకారిఁ సురారిఁ సమా
 లంబుగా రాముని ద్రుంచి లోకంబులక నిల్పవే త్వత్కృతం బై నరక్షోవి

నాశంబు తత్కార్యసంజాతలోకై కకల్యాణముఁ పేయునోళ్ల నుతింపంగ
సాధ్యంబై కృష్ణుండవై పుట్టి శాసించి కంసాదిహింసాపరన్వాంతులకు గావవే
ధర్మమార్తైక సంసత్తులకు భక్తులకు బుద్ధిపూపంబునకు చాధ్యమార్గంబు బోధించి
సాధింపవే దేవతాకార్యముకు గల్గిస్తే నాశమొందింపవే పాపలోకంబు
నెల్లకు భవప్రేల లజ్జేయముల్ సృష్టి గావింప సంకల్ప ముత్పన్న మైనకు
సృజింపంబడుకు సర్వలోకంబులుకు స్వస్థతకు జేంది యుండంగ నాకాంక్ష సంధి
ల్లినకు స్వస్థతకు జేంది యుండుకు హరింపకు దలం పేర్పడంగకు లయం బొందు
లోకత్రయారాధ్య నీనామముల్ బ్రహ్మహత్యాదిపాపంబులకు రూపుమాపకు
సమర్థంబు లస్తోత్రమాహాత్యై ని న్నంట వేనాటి కై నకు జరామృత్యుజన్మాది
దుఃఖంబు లప్రాప్య నీతత్త్వ మెవ్వం జెఱుంగుకు గుణాతీత నీభావ మెవ్వం
జెఱుంగుకు నిరాకార నీరూప మెవ్వం జెఱుంగుకు సదాకార నీ వెల్లడకు
నిండియున్నాడ వంతర్బహిర్భేదరూప్యండవై త్వచ్చురిత్రంబు చిత్రంబు
వాక్యోనసాగోచరా ధర్మభంగం బధర్మోదయంబుకు దట్టించుకాలంబునం
దాత్మతేజంబుచే వ్యక్తరూపుండవై యుద్ధరింపంగ దే శిష్టులకు సంహరింపంగ దే
దుష్టులకు సర్వశక్తుల్ త్వదాయత్తముల్ నీవు గాకున్న లోకంబు లెల్లకు
బ్రవర్తింపజేయకు సమర్థుండు వే తొక్కడ జెవ్వండు స్వామీ భవన్మాయకుకు
లోను గాకుండువా రెవ్వ రీమూండులోకంబులకు యజ్ఞముల్ పూర్తముల్
దానముల్ ధర్మముల్ దేవ నీప్రీతికై కాదె కావెంతు రాద్యుల్ తపస్సుల్
తపంబుకు ద్వదర్థంబ కావెంతు రిం తేల తత్త్వజ్ఞు లై నట్టివా రెల్లకర్మంబులుకు
నీకె యర్పింతు రాద్యుండ వీ వప్రమేయుండ వీ వప్రణాశుండ వీ వాత్మ వీ వెల్ల
కాలంబు నీపాదయుగ్మంబు లోకత్రయస్తోత్రపాత్రంబు సర్వేస్థితార్థప్రదం బస్మదీ
యాంతరంగంబులం దుండుఁగా కెప్పుడుకు నిన్నె దర్శించుచుకు నిన్నె ధ్యానిం
చుచుకు నిన్నె కీర్తించుచుకు ధన్యతం జెందుభాగ్యంబు మాకుకు బ్రసాదింపు
మీశా నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః.

85

- క. అని స్తోత్రము గావించుట, యును విని రాఘవుండు హర్ష మొందుచు మదిలో
ననిమిషలార భయంపడె, జన దెవుడును మీరు ధర్మశరణుల రగుటకు. 86
- గీ. ఎప్పు డెప్పు డధర్మాభివృద్ధి ధర్మ, విప్లవంబును గలుగునొ విశ్వమందు
నవతరించుచు నుండు నే నప్పు డప్పు, డట్టివిషమపరిస్థితి నణగఁగఁ ద్రొక్క. 87
- వ. అని సానుగ్రహంబుగా నభయహస్తం బొసంగి మరల ని ట్లనియె. 88
- సీ. యుష్మత్కృతం బగును తమస్తోత్రంబు, ప్రాతర్నిశలయందుఁ బ్రతిదినంబు
పఠియించునెడ నొక్కపరి శత్రువర్గంబు, నామకేషంబుగా నాశ మొందు .

సంక్రమింపకయుండు జాన్య వేదముః గూఢః, దాచిద్రవ్యమఃఖంబు తలఁగిపోవుఁ
గలుగు మామకపాదకంబాతములయందుఁ, జలనంబు లేకుండ నిలుచుభక్తి

గీ. యని పలికి యూరకుంటయు హర్షమునను

నమరు తెల్లకు స్వస్వలోకముల కరిగి.

రంతిటను రాముః కావంత యైన నయము

దొలంగ కుండంగః బాలింపఁ దొడఁగె నిలను.

89

—: రాజరాజ్యవిధానకథనము :—

ఆ. లేడు శత్రుభయము లే పీతిబాధలు, లేదు రోగపీడ లే దశాల
మరణ మాత్మనుతియుః బరనిందయును లేవు, పూజ్య మైనరామరాజ్యమందు. 90

క. పొలుపాడుచుండు నెపుడును, ఘలములచేఁ బాదపములు బహుసస్యముచే
నొలయుచు నుండు సలెమ్మును, నిల దశరథసుతుండు రాజ్య మేలుచు నుండఁ.

గీ. అతినలమధ్యంబులంద చార్పల్యము, సలిలబిందువులంద జాడ్యవార్త
యాత్రీక బృందంబునంద విలాపంబు, వేధంబు మాఁకికృతితీయింద,
నదులంద కుటిలయానంబు ప్రకంపంబు, సాత్త్వికభావప్రసక్తియంద
దండంబు ఛత్త్రకుద్దాలసంతతులంద, గుణవియోగంబు మార్గణములంద

గీ. కంటకములంద తీక్ష్ణత గజములంద, దానవిచ్యుతి భంగముల్ తటినులంద
కాని ప్రజలందు నెందును గాన రావు, రాజ్య మేలుచు నుండంగ రాఘవుండు.

గీ. మడఁతులంద రజోవిభ్రమములు తమము, బహుశపక్షక్షుపలయంద బంధనోక్తి
గ్రంథములయంద ప్రజలందుఁ గానరాదు. దాశరథి రాజ్య మేలేడితరుణమందు.

గీ. వర్ణములలోన వంశమువలనఁ దప్పఁ, గలుగఁజోదు కులీనత కలిమివలన
లేదు కలుషంబునకుఁ దక్కు లేమి యెందు, రామభద్రుండు పాలించురాజ్యమందు.

ఆ. ఓషధులనె కుష్ఠయోగంబు పాశము, లాఠీకములకరములందె మూర్తి
హస్తములనె శూల మగపడు లే దొంట, రాజ్య మేలుచుండ రాఘవుండు. 95

గీ. ఆనయసందర్శనంబు స్యందనములంద, కఠినభావంబు తరుణులకడుపులంద
కాని వేటొక్కచోటను గానరావు, దాశరథి కాసకత్వంబు చాల్చి యుండ. 96

ఆ. రాముఁ డేలుచుండ రాజ్యంబు భోజన, మొకఁడు దక్క నంధ మొండు లేదు
జ్వరము లేదు కామజము దక్క మదము లే,దిభములందుఁ దక్క నెచట నేనీ.

క. దేవాలయసంతతులును, బావనగుణకాలు లైనప్రజలును గలవై
కావించు గనులపండువు, నేవేళను నూళ్లు రాముఁ డేలుచు నుండఁ. 98

గీ. తప్పుకుండంగ నిజవర్ణధర్మములను, ధర్మవృద్ధులమాటను చాటకుండ
జనుల నర్పించుచుండు సంతతమును, రాజ్య మొనరించుచుండంగ రాఘవుండు.

- క. శిష్టాపూర్తక్రియలును, శిష్టాచారమును ధర్మసేవయు సలిముఖ
బుష్టి వహింపఁ దొడంగెను, భ్రష్టంబులు గాక రామరాజ్యమునందున్. 100
- గీ. కరుణ లేకుండుమనుజుఁడు కానరాఁడు, మహిమ లేకుండ నుండెడుమాని లేఁడు
కలను నైనను వినరాదు కలహవార్త, రామరాజ్యమహత్త్వము నేమి చెప్ప.
- గీ. అట్లు ధర్మైకనిష్ఠాంతరంగుఁ డగుచు, వసుధ నేకాదశనహస్రవత్సరములు
రాఘవుం డేలే నుత్తులట్లు ప్రజలు గొలువ. జనకుని బోలె ననుజన్ము లనుసరింప.
- క. అప్పు డొకనాఁ డొకరజకుం, శపవాదము వలుక దానికై తనకాంతక
వివినమున కవిపి రాముఁడు, సపరిజనుం డగుచు నున్న సమయమునందున్.

—: ఆగస్త్యమహర్షి రామనికడకు వచ్చుట :—

- గీ. చలదములు లేక కురియువర్షంబు పగిదిరి, బ్రసవములు లేక జనియించుఫలము వోలె
నచటి కాకస్మికంబుగా నరుగుడెంచె, గుంభసంభవుఁ డగుమానికుంజరుండు.
- క. అరుదెంచిసయవ్యానికిఁ, బరమానందమున నర్ఘ్యపాద్యాదివిధుల్
జరిపి యశాశాస్త్రముగను, ధరణిసౌతావల్లభుండు తా ని ట్లనియెన్. 105
- గీ. తాపసోత్తమ భవద్దర్శనంబునఁడేసి, చరితార్థమయ్యె నాజన్మ మెల్ల
భద్రంబె మీ వేదపాఠసంతతులకుఁ, గుశలంబె మీ శిష్యకోటులకును
గ్రూరజుతువులు చేకూర్చు కున్నవియె మీ. యాశ్రమంబులకు నేయాపదలును
నెట్టి ప్రత్యూహంబు లేని లేకుండఁగా, నుండునె మీయగ్నిహోత్రములకు
- గీ. మీతపము సాగుచున్నదె యీతిబాధ, లేవియును గల్గకుండంగ నెపుడుఁ గూడ
నానతీయుండు కార్యమేదేనియున్నఁ, జేయుటకు భృత్యుఁడున్నాఁడు సిద్ధముగను.
- క. అనుటయు సగస్త్యుఁ డిట్లని, యెను స్వామి పరాత్పరుండ వీ వేలికగా
నెనయుచు నుండఁగ లోపం, బనునది యొకఁ డున్నె యస్మదాదుల కెల్లన్.
- క. రావణముఖ్యులఁ గూలిచి, దేవతలకు మర్త్యులకును దీక్షనిబాధల్
పోవ నడంచినదేవుండ, వీ వొకఁడవు గాక కలఁడె మెవ్వం డైనన్. 108
- గీ. ధన్యతను గల్గఁజేయునీదర్శనంబు, కొఱకు నరుదెంచినాఁడ నాకోర్కి దీరె
నింతె కాని మ జ్ఞకార్య మేని లేదు, నీవు గావింపఁదగినది నీరజాక్ష.
- క. అని పలికి రామసంధ, ర్శనజనితాహ్లాదపరవశస్వాంతుండై
మునిధర్మంబును బ్రకటన, మొనరించినచందమునను నూరక యుండెన్. 110

—: ఆగస్త్యుండు రామనకు రావణాదులచరిత్రము నెఱింగించుట :—

- గీ. అటు లూరకుంటయు నమృహామానికి, నివవంశవర్ధనుం డిట్లు లనియె
యతివర నాచేత హతు లైనరావణ, కుంభకర్ణులగాఢఁ గూర్చి నాకుఁ
దలఁపు గల్గె విసంగ సెలవిమ్ము దయతోడఁ, గాలత్రయజ్ఞానశాలి వీవు
నావును సంగ్రహి నాథుఁ డి ట్లనియె నూ, ర్ధ్యావ్యయాంభోధికశాంక వినుము

- గీ. బ్రహ్మ సృష్టి కై గర్జించు బ్రహ్మ కదయ, మొందెను బులన్తుడె డాతని కుడ్చవించె
విశ్రవుడు సతు లిడ్చు రాక్షత్రపునకుం, గలరు మందాకిని యనఁ గైకసి యనంగ.
- సీ. ఆకాంతలందు మందాకిని యనునామె, కావిర్భవించి ధనాధినేత
శివునిఁ గూర్చి తపఁబు చేసి తత్కృపను లం, కారాజ్యమును బుష్పకమును బడసె
రావణకుంభకర్ణవిఘ్నాఖ్యలు, గలిగిరి కైకసీకామినికిని
గాని రావణకుంభకర్ణ తైరి యధర్మ, చడులు సంధ్యాకాలజాతు లగుట
- గీ. నట్లు బుండంగ నొకనాఁడు యడరాజు, స్వర్ణమణిదీప్త మైనపుష్పకము నెక్కి
సమరవారముగా వచ్చి సలిపి ప్రణతి, తల్లిదండ్రుల కుల్లము పల్లవింప. 112
- క. జనసేవకులదర్శన, మొనగూడినదినమె నుదిన ముపలబ్ధం బ
య్యెను నేఁ డాభాగ్యము నా, కని నుతి యొనరించి నిజగృహంబున కరిగెన్.
- సీ. అంతట రావణుం డది చూచి యాత్మలో, నత్యంతవిస్మయం బావహిల్లఁ
దనతల్లికడ కేగి జనని యిప్పుడు వచ్చి, నట్టివాఁ డెవఁ డని యడుగుటయును
కైకసి రోవంబు గలిగినచూడ్కితో, నీక్షించుచును వాని కిట్లు లనియె
మత్సవత్నీగర్భమాణిక్య మాతండు, వన్నెకెక్కెను వానిఁ గన్నతల్లి
- గీ. పుట్టితిరి నాకు మీరలు పురుగులట్లు, శయనభాగశనములె మీజన్మములకు
ఫలము లయ్యెను గార్దభంబులకుఁ గలదె, భారవహనంబుకంటెను ఫలము వేఱ.
- గీ. తప మొనర్చి శివప్రసాదంబువలనఁ, బడసె లంకాధిపత్యంబు వడసె దివ్య
సంపదలును విమానరాజమును బడసె, సాటి గలుగునె వానితోఁ గీటములకు.
- చ. అనుటయు రావణుండు మది నాయమమాటలు సైఁపరామి ని
ట్లనియెను దల్లి నీకు లవ మైనను లోపము లేదు వానికం
ఁను ఘన మైనశక్తిని గడింతుము మువ్వర మేము నల్వరున్
వివరగు రత్నగర్భ యనువిశ్రుతి నొందెద వీవె చూడుమా. 116
- గీ. కీటకల్పండు ధనదుండు కేవలంబు, వాఁడు చేసినతప మెంత వాని కుండు
నట్టిలంకాధిపత్య మత్యల్ప మతని, శక్తి మాయొద్దఁ బొగడుట సాహసంబ. 117
- అ. వినుము నాప్రతిజ్ఞ విశదంబుగాఁ దల్లి, యనుజయుతుండ నగుచు నడవి కరిగి
సలిపి ఘోరతపము స్థాపించెదను సర్వ, జగములను మదేకశాసనమున. 118
- గీ. అవిధంబునఁ గావింపనైతి నేని, కలుగుఁ బితృలోకఘాతంబువలనఁ గలుగు
నట్టిపాపంబు నాకనియోగ్రహమున, ననుజయుతుండఁ యి కాననంబునకుఁజనియె.
- క. చని దశసహస్రవర్షము, లొనరించె విరించిఁ గూర్చి యుగ్రతపం బా
దమబాగ్రణి యొకకంటన్, గనుచు రవిన్ నిలిచి యొక్కకాలన్ నేలన్. 120
- గీ. అంతటను వానియుగ్రతపాగ్ని కాఁగఁ, బాలక జగంబు లల్లకల్లోల మగుడు
వహద ప్రత్యక్ష మై యచ్చి నతని కడిగి, నట్టివరముల నెల్ల ని ట్టట్లు నాక.

- క. వరములు కైకొని రావణుఁ, డడుదుగ ధనమని జయించి యాతనిలంకా
పురరాజ్యవిమానములను, హరియించెను మొదట దుర్గదాటోపమునక. 122
- క. అది మొదలుగఁ ద్రిజగములను, సదమద మొనరించుచును నజయ్యుం డై యా
త్రిదశారి తిరుగసాగెను, మదసింఘరమట్లు గనక మన్నుక మిన్నుక. 123
- సీ. అంతట నిర్బహ లల్లాడుచును బోయి, మొఱవెట్టఁ బరమేష్ఠిముందు నిలిచి
యది విని ద్రుహిణుండు త్రిదశులతోఁ గూడి, కైలాసనాథునికడకు నేగి
విన్నవించఁగ నెల్లవిషయంబు నాలించి, ఘోరజ్వల వారలతోడఁ గూడి
దైత్యాంతకనినన్నిధానంబునకుఁ బోయి, వృత్తాంత మంతయు విశదపఱుప
గీ. మాధవుం డాలకించి తద్బాధ లెల్లఁ, జూచుచు దయారసం బొల్లుచూడ్చితోడ
వాఁతో నిట్లు లనియె గీర్వాణులార. చక్రధరుఁ డుండ మీ కేల సాధ్యసంబు.
- సీ. అవనిమీఁద నయోధ్య యనియెడిప్రఖ్యాతి, గాంచినసగరంబు గల దొకండు
తత్పురంబున నుండు దశరథుం డనుచేర, శంస కెక్కినయొక్కచక్రవర్తి
యనపత్న్యఁ డగుటచే నాతఁడు పుత్రార్థ, మొనరించుచున్నవాఁ డొక్కచక్రతువు
నతనిపత్నీత్రయమందు రాముండు భర, తుండు లక్ష్మణుండు శత్రుఘ్నుం డనఁగ
గీ. నవతరించెద నే నాల్గవ్య క్తులుగను, రావణుని సంహరింప మీరలును ఋక్ష
వాసరాకారములు గలవారలగుచు, స్వాంశములతోడఁ బ్రభవించుండవనియందు.
- క. అని బోధించుటయును న, య్యనిమిషులును ఋక్షవాసరాకారములక
జనియించిరి ధాత్రిని నా, జనార్దనుండ వీవ యేల సత్యము దాఁపక. 126
- క. ఇనవంశోద్ధారక సీ, యనుజులు మువ్వరును దావకాంశములె నుమీ
మును గలనైరమున దశా, ననుండు హరియించె నీపణంతిని వింటే. 127
- క. దురితాత్ముం డగునాబ్ర, హ్యరాక్షసునిఁ గూల్చి జగము లన్నిటికిని దు
ర్భర మగుబాధను మానిపి, పరగం జేసితివి ధర్మపథము మహాత్మా, 128

—: రాముడు తనబ్రహ్మహత్యాపాతకమునకు దుఃఖించుట :—

- గీ. అనుటయును బాష్పజలపూరితాక్షుం డగుచు, రామభద్రుండు ధర్మమై నివ్రాలెనంత
సంభ్రమం బేర్పడఁగఁ గుంభసంభవుండు, నిమురుచును నంటి తచ్చరీరమునుగేల.
- ఆ. ఇట్లు లనియె రామ యేల మూర్ఛిల్లితి, వేల కలిగె శోక మింత నీకు
నఖిలలోకకర్త వగునీవె యీరీతి, భ్రాంతి నొంద నింకఁ బ్రాణ్ణఁ డెవఁడు. 130
- చ. అనవుడు మూర్ఛఁదేటి వినతాననుఁడై త్రపతోడ లేచి యి
ట్లనియెను రామచంద్రుండు మహాత్మ హతాత్ముండ నైతి నాకతం
బునను గలంక మేర్పడియెఁ బూర్వమునుండియు సుప్రతిష్ఠతో
నెనసినసూర్యవంశమున కెల్లను నేటికి నేమి చెప్పుదుక.

- క. అకలకట చేరరాడెను, వికలవివేకండ్ల నగుచు విప్రప్రహం
బ్రాహ్మణుడవైకొని, యెక్కుత్యమున కింక శాంతి యనునది గలదే. 132
- గీ. మోములు పొలములు ధర్మవిఘ్నంబుల కెల్ల, విప్రవంశము మూలము వేదములకు
వేదమూలంబు నవకీన వీని కింక, నెట్టిగతి పట్టు నున్నచో యెఱుంగ రాదు. 133
- క. భూసురులకు ప్రోహంబును, చేసినవారలకు నరకసీమలలోనక
వాగము ప్రసవి మని పెద్దలు, చేసినసిద్ధాంత మెట్లు చెఱుపంగవచ్చుకొ. 134
- గీ. దానమానసపర్యావిధానములకు, నర్హులగువాడు బ్రాహ్మణు లట్టిచోట
నుపహాళి యొక్క పాపుల నుద్ధరింపఁ, గలదె యేదేని యొక్కగతార్థ మనఁకు. 135
- క. అని వేదములు నగ స్తుం, జినవంశోద్ధారకునకు ని ట్లనియెను నీ
వనవచ్చుడవు గూయూ, మనుష్యరూపుడవు సర్వమాన్యుడవు సుమీ. 136
- క. సీతామము స్థలముంచిన, హాసపులయఘంటు లెల్ల హాసమును నుండం
గా నె కెక్కడ వఘములు, భానుకులోద్భవిత చెడలు పట్టునె శిఖికొ. 137
- గీ. నీవె కర్తవు భర్తవు నీవె. నీవె హర్త విశ్వరుడవు నీవె యఖిలమునకు
నీవె నిర్గుణుడవు గుణి వీనె పరమ, పురుషుడవు నీవె ప్రకృతికిఁ బరుడవీవె. 138
- క. నీయతివ మహావిద్య ను, మా యామెను దలఁచికోన్నమాత్రముననె ని
శ్రేయసము నొందుభాగ్య ము, నాయాసంబుగను బ్రాప్త మయ్యెడి ననఁకు. 139
- నీ. కాదు రావ బాదు రావనుడు వైకుంఠంబు, నను నెన్ను నేవించుఘనుడు గాని
దైవికంబుగను బ్రాప్తు లైనఋషిశాప, మున దానవత్వ మాతనికిఁ గలిగె
ననుర దేహము విడనాడి నేర కతండు, త్వదనుగ్రహంబున ధన్యు డయ్యె
బ్రాహ్మణప్రోహపాపంబు సంప్రాప్తించె, ననుచిత వలదు నీమనమునందు. 140
- గీ. గావు హంతి వనుగ్రహకర్త వీవు, కాన నేపాపమును నీకుఁ గలుగ దనుడు
గద్గన్వర మేర్పడ గంత మెత్తి, ఋషివతంసంబునకు రాముఁ డిట్లు లనియె. 141
- నీ. తాపనోత్తమ భవద్భాషణంబున శాంతి, చేకూరదయ్యె నాచిత్తమునకుఁ
గలుపంబు ద్వీవిధంబు గా నుండు జ్ఞాతంబు, నాఁగ నజ్ఞాతంబు నాఁగ మఱియు
సజ్ఞానకృత మైన సజ్ఞాత మనియును, జ్ఞానకృతం బైన జ్ఞాత మనియు
సనుశయంబునఁ బోవు సజ్ఞాత మనియును, సనుభవింపక జ్ఞాత మడఁగ దనియుఁ
గీ. బలుకుదుడు పెద్ద లావాక్యములనుబట్టి
యయ్యె సజ్ఞాత మేఁ జేసినట్టియఘము
దానిని సశింపఁజేయఁ దీర్థంబూ క్రతువూ
దానమొ తపంబూ వ్రతమొ యేదేని చెపుమ. 141
- క. అని ప్రార్థించుటయును ని, ట్లనియె నగ స్తుండు రామ యఖిలజ్ఞుడ వ
య్యును నీ వి యి లదుగురుకుకొ, గల లోకానుగ్రహంబు కారణము సుమీ. 142

- స. అవధిచెప్పుము చెప్పెద నశ్వమేధ, యోగమున బ్రహ్మహత్యకు ముఠియిను
నది మహాబలు లై నమియట్టిసృపులై, యాచరింపంగ నర్హు లనర్హు లొరులు.
- క. మనువు మరుత్తుండు పృథుం, మను సగరుండును దిశ్చిపుండును మున్నగువా
రొకరించి యశ్వమేధము, మును గాంచిరి దివ్యధామములను నశేంద్రుడా. 144
- క. శతమన్యుండు ము నొనరిచి, శతాశ్వమేధములు త్రిదివసామ్రాజ్యశ్రీ
పతి యయ్యె వాజిమేధ, క్రతు వజ్జిలాభీష్టసిద్ధికరము మహీశా. 145
- చ. అనుటయు రామచంద్రుఁ డెనయన్ మది ధైర్యము కొంత స్వామి యే
యనువున నుండఁగావలెనొ యశ్వము తద్విధి యెట్లు చెప్పి నా
మనమున నున్న శ్లేషమును మాన్పుము నావుడు నన్యహర్షి యి
ట్లనియెను సూర్యవంశకలశాబ్ధిసుధాకర యాలకింపుమా. 146

—: ఆశ్వమేధవిధాన కథనము :—

- స. శ్యామకర్ణము శ్వేతదేహమును రక్త, వదనమును బీతపుచ్చము వాయువేగ
సహితమును శుభలక్షణసంభృతమును, నగుహయం బశ్వమేధయాగార్హమనఘ.
- వ. అట్టిహయంబును వైశాఖపూర్ణిమయందు యథావిధిగఁ బూజించి తత్ఫల
దేశంబున స్వనామబలచిహ్నితం బగునొక్కస్వర్ణపత్రంబు గట్టి విడువవలయు.
- క. తురగం బెచ్చటి కెచ్చటి, కరుగునొ తద్రక్షణార్థ మతిశౌర్యబల
స్ఫురణాన్వితు లగురక్షకు, లరుగుచు నుండంగవలయు నచటి కచఃకిణ్ఠ. 149
- క. ఆవాజిమేధతురగము, నేవీరులు గాని పట్టి రేని భుజాద
ర్శావిష్టఁ లగుచు వారల, చేవ యడఁచి రక్షకులు విజేతృత్వమునన్. 150
- క. విడిపింపవలయు హయమును, దడబడకుండంగ నావిధంబున భువి నె
ల్లెడలను దిరుగఁగ వలయును, గడిమిం జూపుచును బురుష కారముతోడన్.
- ఆ. కర్త యాగదీక్ష నైకొని మృగశృంగ, ధరుండు బ్రహ్మచర్యపరుండు ధర్మ
శీలనానుషక్తచిత్తుండు నగుచును, నుండి క్రతువు చేయ నున్నచోట. 152
- సీ. ఓదనము గోరువారికి నోదనమును, వస్త్రములు గోరువారికి వస్త్రములును
ధనమును ధనార్థులకు నిచ్చుచును సతంబు, గడపవలయును నొకయబ్ద కాలమధిప.
- క. అనుటయు రాముండు హర్షం, బును జెందుచు సత్వరంబ మునినాథునితో
డను వాజిశాలకుం జని, కనుము మఖతురంగ మిందుఁ గలదె మహాత్మా. 154
- సీ. అనుటయును మాని సంఖ్య లేనట్టియాగ
హయములను జూచి మదిని విస్మయముఁ జెంది
రామ కల విం దసంఖ్యాధ్వరములు సేయఁ
దగినయట్టితురంగరత్నములు కంటె, 155

- ఉ. నావుడు రామచంద్రుడు మనంబునఁ జెప్పఁగ లేనిసంతసం
బావహిలఁ ఘటోద్భవసమన్వితఁ జై తనపార్శ్వస్థిమలఁ
సేవకు లేఁగు దేరఁగను జేరి వెనక సరయూమహానదీ
పావనతీరభూమి కొకపట్టున నమ్మునిరాజునానతిఁ. 156
- గీ. స్వర్ణలాంగలములచేతఁ జడరముగను, నాల్గుయోజనములమితి గల్గినట్టి
నేల దున్నించి యధ్వరశాల వచట, నేడుపటచెను లక్షణోపేతముగను. 157
- గీ. యోనిమేఖలచే నొప్పు చుండునగ్ని, కుండమును రత్నములచేతఁ గూర్చబడిన
మండపములును గన్నులపండువుగను, గ్రాలఁదొడఁగెను హయమేధశాలయందు.
- ఉ. అంతట పశానిస త్తముల కండఱకుఁ హయమేధయాగవృ
త్తాంతము విన్నవించుటకు నై తనశిష్యులఁ బంచె జానకీ
కాంతునిప్రార్థనంబున నగస్త్యుడు వార్తను విన్నమాత్ర న
త్యంతకుతూహలంబు లెనయఁ జనుదెంచిరి మౌనిస త్తముల్. 159
- ఆ. అరుగుదెంచి నట్టివ్యాపాత్రిగౌతమ, యాజ్ఞవల్క్యనారదాక్షిపేణ
పర్వతాసితాదిపరమద్భులకు నెల్ల, నాచరించె రాముఁ డర్హపూజ. 160
- గీ. అంతట వచించె ఘటజన్మఁ డధ్వరంబు, మొదలు వెట్టంగఁ దగినట్టిమూర్తమపుడు
కాలజ త్తనుసేనాని క్రతుహయంబు, నటకు రావించె సౌమిత్రియాజ్ఞ చేత. 161
- గీ. ప్రభువుకై వడి సపరివారముగ వచ్చి, నట్టిహయరత్నమును జూచి యచట నుండి
నట్టివా రెల్లఁ జెందినహర్ష మింత, యంత యని చెప్పఁగను నాకు నలవి గాదు.
- గీ. అపుడగస్త్యుడు చెప్పినయట్లుస్వర్ణ, దారయతుఁడయి క్రతుదీక్ష దాల్చె రాముఁ
డాత్మకృత మైనబ్రహ్మహత్యాఘ ముడుగ, నందఱును విన గంకల్ప మాచరించి.
- వ. అంతట రఘుకులంబునకుఁ బూర్వగురుం డగువసిష్ఠుని నాచార్యత్వంబునందును
వాల్మీకి నాధ్వర్యవంబునందును దేవలాసితులను బూర్వద్వారంబునందును
నత్రికశ్యపులను దక్షిణద్వారంబునందును జాజలిజాతూకర్ణులను బశ్చిమ
ద్వారంబునందును నేతద్వితికులను నుత్తరద్వారంబునందును నియమించి
కణ్వనకు ద్వారాధిపత్యంబు నొసంగి యగస్త్యుండు బ్రహ్మత్వంబు వహించి
యశ్వంబు వర్చించె. 164
- గీ. ఆవల నువాసినులు సేసి రశ్వపూజ, గంధపుష్పాక్షతాద్యుపకరణములను
వవల వారాంగన లొనర్చి రమ్యభూత్వ, రాజమున కర్చనమును వర్ధాపనమును.
- వ. తదనంతరంబు కంభసంభవుండు.
- గీ. ఇవనంశభూషణంబును ధనుర్ధరమాలి, యును నై నదశరధజననభవకు
సతులయుం దగ్గగణ్యతను గైకొనినట్టి, కాసల్య యనురాజకన్యకకును

- నావిర్భవించి శూరాగ్రేసరుండును, ప్రహ్వతి నొంపరాఘవుండు
రావణుండును బ్రహ్మరాక్షసుని వధించి, నట్టిపాపమును బోగొట్టుకొనఁగ
గీ. బ్రాహ్మణాదేశమునను దురంగమేధ, సవనమును జేయ విడిచెను సైంధవమును
బాహుబలశాలు లగువీరనరులు దీనిఁ, బట్టికొనుఁ యర్వి నెం దైనఁ బుట్టి రేని.
క. ఆరుదెంచుచున్నవాఁ డీ, తురగంబును గావ లవణదోర్గర్వాపా
కరఃశాపాత్తయశశ్రేష్ఠ, ధరుఁ డగుశత్రుఘ్నుఁ డాత్మదశములతోడఁ 168
క. ఆనె వ్రాసి గ్వర్తపదకం, బున సైంధవఫాలభాగమునఁ గట్టెను దా
నిని నంతట శత్రుఘ్నునిఁ, గని రఘువంశాబ్ధితకరుఁ డిట్లనియె 169

—: రాముడు శత్రుఘ్నునకు యుద్ధధర్మములం జెప్పట:—

- సీ. ఆరుగుము శత్రుఘ్ను యశ్వంబువెంటను, బ్రాప్తించుఁగాత భద్రంబు నీకుఁ
దాండవించునుగాత దైవాఽ భవదీయ, భుజయుగంబున వీరవిజయలక్ష్మీ
నలుపుము యుద్ధంబు నిలుచుండి యెదురుగా, వీరధర్మము చూపువారితోడఁ
ప్రహరింపఁబోకుము రథము నధిష్ఠించి, రథహీను లైనవారలను నెపుడుఁ
గీ. బ్రాణతులను శర రాన్నవారలను భీత, చిత్తులను సుపులను మతి చెడినయట్టి
వాంలను నన్నులను శత్రువర్జితులను, వనితలను బాలురను జంపనలదు చూపె.
క. పరభవర కాంతలయెడఁ, జొరనీకుము చిత్తవృత్తి చొరనీకుము నీ
దరి కన్యతము లాడెడిము, మృదులను సుజనాపచారకరులను ననుజా. 171
క. ఒనరింపకుము ప్రహరం, బును వృద్ధులమీఁద మొట్టమొదటను బూజ్యుల్
గనఁబడినయెడల వారికి, వినయంబున మ్రొక్కు మెట్టివేశను నైవఁ. 172
ఁ. విష్ణుధక్తు లైనవిప్రోత్తములకును, గోవులకును భక్తిభావమునను
సంధనంబు సేయు మెం దేగినను నందె, కలిగితీటు నీకుఁ గార్యసిద్ధి. 173
క. హరిహరులకు భేదంబును, బరికింపనిపుణ్యధనులపాదరజంబుఁ
ధరియించు చుండు మెపుడును, శిరమున నీ కది శుభంబు చేసెడి దగుటఁ. 174
క. వేదాంతవిచారసమా, సాదితవిజ్ఞానధూతసంసారసుఖా
స్వాదు లగుపుణ్యపురుషుల, నాదరమునఁ జూడు మది సహాయము నీకుఁ. 175
క. గౌరియు భార్గవియును భా, గీరథియును నొక్కరూప కేవల మని లో
నాకూఢభావ మొదవిన, వారలకు నమస్కరింపవలయుఁ గుమారా. 176
క. తమవర్ణాశ్రమముల క, ర్వులు లగుధర్మములయెడ నొకప్పుడును బ్రమా
దముఁ జెంద కుండువారికి, సముచిత మగుగౌరవంబు నలుపుము వత్సా. 177
క. హరి సర్వభూతహృదయాం, తరగతుఁ డని తెలిసికొని సతంబును దధ్ధ్యా
నరతు లయి యుండువారలు, హరిరూపుల కానఁ బ్రణతి కర్వులు వారల్. 178
గీ. పరుల కుపతాప మొనరించుపాతకులును, నుత్పథంబునఁ జరియించునుష్ఠతులును
గారు సైరింపఁదగినట్టివార లెట్టి, వార లైన వధాన్యులు పార లనుజ. 179

- క. అని యాదేశించి నీవు నీ గాన యెప్పుడో నామేశల నజస్రొ
ఘ్నులెవెంట నహాయమునను, జన గతి నకౌర్యధనుఁ డిచట నున్న యెడన్,
—: కిరాగ్రేపరు లశ్వమేధాశ్వమువెంట నరుగుట:—
- క. అరుడెంచి యతిఁడు మామక, కరవీటకమును గ్రహించుఁగాక యనుబయున్
భవితాత్మజుఁ డగుపుష్కలం, కరుడెంచి కయంబు మీఱ నత్తిధైర్యమునన్. 181
- సీ. గ్రహియించి రామునికరపంకజమునుండి, వివయానచముఁడై వీటకమును
రామచంద్ర త్వక్తియనామమాత్రము విన్న, దల యొగ్గుదుడు దేవదానవులును
దలపైని భవదాజ్ఞ దాల్చినవాడె నై, శత్రుఘ్నుచకు నుందు సాయముగను
నియచుగ్రహ మున్న లిలువంగిఁ జాలనె, నిఖిలలోకములను నే నొకండఁ
- క. ననుటయును నత్తిగాలుఁడనయ్యుఁ దగిన, వాడె యనిపించితివి సూర్యవంశమునకు
సంతరించితి నిధైర్యనాహసముల, కరుగు మట్టులె యని రాముఁ డనుమతించి.
- క. హనుమంతునిఁ గనుఁగొని యి, ట్లనియె మహావీర తానకానుగ్రహ ముం
డినకతనఁ గాదె నే నీ, యనువున నిలువంగిఁబడితి ననస్థిలిలోన్. 183
- క. తెలిసె నొక్కపెట్ట జలధి దాఁటికనాడె, నిరుపమాన మైచనీబలంబు
నేడు నేన కెల్ల నిపు నాయకఁడవై, యుండి చహపు మన్యుఁ డొక్క డేల. 184
- క. వాలిపుము నాతమ్ముని, శాలించినయట్ల నన్నుఁ బదల నడంపం
వాలినవాడవు ప్రజ్ఞ, శాలివి యుక్తప్రబోధచతురుడ ననఘా. 185
- క. అని యాదేశించుటయును, హనుమంతుఁడు దాల్చె రాఘవాజ్ఞను శీర్షం
బువఁ బ్రణతిపూర్వకముగ, పనురూపగుణంబ కాదె యది భక్తులకున్. 186
- క. అదప రామభద్రుండు సుగ్రీవజాంబవదంతగదగనయమైందదధిముఖశతనల్యక్షిక
చలచీలాదికపివీరుల నెల్లఁ గార్యసాధకులుగా నెయోగించి మంత్రినవ్యం డగు
సుమంత్రుని జూచి యి ట్లనియె. 187
- గీ. మంత్రిశేఖర యశ్వసంరక్షణమున
కర్ణు లగువీరు లిం దెవ్వరై నఁ గలరె
యనుటయు సుమంత్రుఁడు నిబద్ధహస్తుఁ డగుచు
నెదుట నిలువంగఁబడి స్వామి కిట్లు లనియె. 188
- క. దేవ కలరు మహాబలుల్ ధీరు లఖిల, శత్రువిదులెంద తేని యిచ్చటను వారి
లోనఁ గల రగ్రగణనీయు లై నయట్టి, వీరు లొకకొంద అపహతమైజనులు. 189
- గీ. తేరగమును గావ నీలరత్నండు పనుపఁ, దగు దశాక్షహింబులతోడ ధరణినాథ
యని యొనర్చుచు లక్షసైన్యంబుతోడ, లక్షసైన్యంబు రక్షింప దక్షుఁ డతఁడు.
- క. కురియించుఁ బ్రతాపాస్త్రిఁడు, శరములు నవ్యాపగవ్యశయముల నాతం
డరుగఁ దగు హాయము వెంటను, నిరుపదియక్షహింబులకు నేరిక యగుచున్. 191

గీ. తపము గావించి నేరిచె ధాతవలన, సకలశస్త్రప్రయోగోపసంహృతులను
నధిప లక్ష్మీనిధిచనంగ హయము వెంట, నర్జున ఊక్తయత్రోహిణి కధిపుడగుచు.
గీ. స్వామి రిపుతాపుడు సమ స్తచాపధరుల, కగ్రసరుడయి తగునేగ హయము వెంట
సర్వశస్త్రాస్త్రకౌశల్యశాలు లగుట, శస్త్రవిదుఁ డుగ్రహయుడును ఊముల చూపె.
క. కల రింకను వీడు లనే, కులు శత్రుఘ్నజ్ఞ దాల్చి కసుమమువోతె
దలలపయిని సౌధత్యము, గలవారిని రూపుమాపంగలిగివారల్. 194

క. అని విన్నప మొనరుచుటయు, నికలవర్ధనుఁడు హర్ష మెనయంగ హయసా
లమునకై చూడ్జూపిం. చెను ముత్రి వచించినట్టి శ్రేష్ఠుల నెల్లె. 195

ఉ. అంతట నమృతాంబులనమంచితో లందఱు సాంపరాయవృ
త్తాంతము వింటి మిప్పటికి నంచు మనఁబలలోన నుబ్బుచున్
గుంతములున్ గృహములున్ గోలలున్ బాపములున్ ధరించి వి
క్రాంతి యనేకశ్రేణుములు కైకొని నిల్చినయట్లు నిల్వంగల్. 196

వ. అప్పుడు రామభద్రుఁడు కుంభసంభవుండు చెప్పినవిధంబున సద్వరాశ్వంబును
బూదించి మాచామృతకే షష్ఠిహాయనంబులు గలకుంజరంబును రత్నమాలాలం
కృతంబును మనోవేగంబును కగుఘోటకంబును మణిఖచితంబును వాజిచతు
ష్టయవిభ్రాజితంబును సర్వోపస్కారసంయుతంబును సగురభంబును లక్ష్మీమాణి
కృంబులును ముక్తాశలతలశతంబును నిద్రమతలసహస్రంబును సస్యసంపూ
ర్ణంబును బహుప్రజాసంపన్నంబును సగుణోక్తగ్రామంబును దక్షిణగా నొసంగి
పిదప బ్రహ్మకును హోతకును సద్వర్యునకును ఋత్విజులకును యథార్థంబుగా
దక్షిణ యొసంగి బ్రాహ్మణోత్తములకుఁ గన్యాదానభూదానగోదానహిరణ్య
దానహస్తదానహయదానరత్నదానరజతదానమాక్రీకదానతిలదానపయోదా
నాన్నదానంబులును సభయదానంబును గావింపం దొడంగె. 197

గీ. చెట్టుఁ డన్నంబు నన్నంబుఁ బెట్టుఁ డిండు, ధనము ధన మిండు వచ్చినజనుల కెల్ల
తేదు పా మృనుమాట రా రాదు నోట, ననెడునాజ్ఞాధ్వనల నభోవనులు నిండె.

గీ. అట్లు సవంబు ప్రారంభ మగుడు నన్న, యాన కైకొని శత్రుఘ్నుఁ డరిగి తల్లి
కడకుఁ బ్రణమిల్లి తత్పదకంజములకుఁ, దెలిపె భ్రాతృనిదేశంబు తేటపడంగ.

క. అది విని సుమిత్ర హర్షం, బాదవంగ దీవించె విజయ మొనగూడుఁ బుల్
పదపడి శత్రుఘ్నుఁడు త, తృదములకన్ మొక్కి యన్నపజ్ఞకు వచ్చెన్. 200

వ. అంతట నగస్త్యుండు మఖాశ్వంబును హస్తంబునఁ దట్టుచు. 201

—: అగస్త్యుఁ డశ్వమేధాశ్వమున విడుచుట:—

గీ. హయవతంసమనిన్ను యాగార్థమిపుడు, విడుచుచున్నాము ప్వేచ్ఛమైబుడమి నెల్లఁ
దిరిగి వాముభవంబున నురల రమ్ము, త్వరితముగ నని పల్కి యశ్వమును విడిచె.

క. విశిషిత శైలంబునె యన్వేషము, కడకొని వ్రాగ్విజృంభంబుగాఁ బఱచెను నెం
నడి బడువులెత్తకొనుచుకా, నడకెంచుచు నుండ విరనాయక బలముల్. 203

సీ. ఆట్టులు పఱచుచు నయ్యధ్వరాశ్వాంబు. కడుదశాన్తోత్తరి కడుపులకును
కాంచాలములకును బుగ్గించులకును. నడుగుటయును దత్తదధిపు లెల్ల
ధియభక్త లెసఁగఁగఁ బ్రాతిపూర్వకముగా, శత్రుఘ్నునకు సమస్యలను జలిపి
కాము మే మొరులము రామభక్తులమి మా, రాజ్యసంపద లెల్ల రాఘవునిన

సీ. యని నగుచుటయును దన గాజ్జన చతుః, బానుకొల్పి శత్రుఘ్ను డా ప్రభుఁడోడ
యలుకేఱగఁ నంతి నా హయముచేకె, నడుగుచునునొక్క సురుచిగోద్యాఁ ననికె.

సీ. నడుట శత్రుఘ్ను డట కేగి బలముతో, నం దొక్క రేవాలయంబు గాంచి
యనుపమం బగుదానియొకారి మంతరం, గమున కాశ్చర్యంబు గలుగఁజేయఁ
దన కనుచరుడౌ రామునకు మంత్రియు నై న, సుమతి కిట్లనియె నోసూక్ష్మబుద్ధి
తెలుపుము సర్వంబు దెలిసినవాడవీ, దేవాలయముగాథ తేటపడఁగ

సీ. ననుటయును విని సుమతి యిట్లనియె న్వామి, యాలకింపుము కామాక్షీ యనెగి దేవి
యాలయం బిది యొక్క భూపాలమాళి, తపముచేతను నిలిపె నాతల్లి నిచట. 205

క. అనుటయు విని శత్రుఘ్నుడౌ, మనమున హర్షంబుఁ జెంది మహితుం డగునా
జనపతివృత్తాంతంబును, విన వేడుక యయ్యె సుమతి వినిపింపు మనకా. 206

—: సుమదమహారాజవృత్తాంతకథనము:—

సీ. సుమతి యిట్లు వచింపఁ జొచ్చె నైరికృతాంతి, వినుము తద్వృత్తాంతమునవచింతుఁ
గనుమాపుమేరలోఁ గనుపట్టఁ జూడు మ, ల్లదిగొ యహిచ్ఛత్ర యనుపురంబు
సుమమండు నా నొక్కక్షోణేశ్వరుడౌ మున్ను, బాలించుచుండఁ దత్పత్తనంబు
కొకసమయంబున నోడించి యతని శా, త్రవులు గైకొనిరి తద్రాజ్య మెల్ల

ఆ. నపుడు దిక్కు లేక యల్లాడుచును తేడ, హేమకూటమునకు నేగి యచట
విమలతీర్థమందు విజితేంద్రియం డయి, చేయదొడఁగెఁ దపము శివను గూర్చి.

ఇ. ఒక్కపాదంబున నిలువఁబడి మూడువత్సరంబులును శుష్కపర్ణంబులు భక్షిం
చుచు మూడువత్సరంబులును శీతకాలంబునందుఁ జలిసీట మునుగుచు వర్షా
కాలంబున జలదోన్మథుం డగుచు గ్రీష్మకాలంబునఁ బంచాగ్నిమధ్యంబున వసి
యించుచు మూడువత్సరంబులును వాయువును నిరోధించి బహిర్బలప్రవర్జితం
డగుచు మూడువత్సరంబులును గడపుటయు ద్వాదశవత్సరాంతంబునందు
మహేంద్రుడౌ భయంబునఁ దత్తపోభంగంబు గావించుటకు మన్మథునిఁ దలంచె
నంతె. 208

ఆ. తిలపులోపె విచ్చి దర్శకం డచటికిఁ, బాక శాసనునకుఁ బ్రణతి సేసి
నిలుచుటయును చతని బలభేది కూర్చుండఁ, బెట్టుకొని నిజార్థవీరమందు. 209

గీ. అతడు చేయంగదగిన కార్యంబు నెల్లఁ జెప్పెఁ జెవిలోన మంత్రంబు చెప్పినట్లు
కాముఁ డది విని యుత్సాహకలితుఁ డగుచు, వృత్రసంహార కారికి నిట్టు లనియె.
గీ. అధిప బ్రహ్మాదులకుఁ గూడ నడలు గొలువఁ, గలిగినమదీయ బాహుభీషాతమునకు
మనుజుఁడ నెంత మాతనిమహిమ మెంత, పంచశరుఁడుండ నీ కేలభయముచెప్పుమ.
గీ. కౌశికం డూర్వశకి సుధాకరుఁడు తార, కీ వహల్యకు శివుఁడు మోహినికి లొంగు
తెవనికలచను గలిగెనొ యెఱుక పడదె, చిత్రభారతమును విప్పి చెప్పవలెనె. 212
క. అని పలికి యుగ్రుఁ నుమతి, గొని పరివారిమును గోడుకొని శీఘ్రమునక
జని హేమకూటమునకుం, గని సుమదుని శిరము లేయఁగాఁ దొడఁగుటయున్.

గీ. మలయవాయువు వీనిఁ గోనెలలు గూయ
మధురిముగ నుల్లసెల్లంగ మాధవుండు
చెలులతోఁ గూడఁకొని రంభ చెలువు మెఱయ
సుమదభూపాలకునిసమీపమున కేగి.

214

గీ. శిలులు స్రవించుగతి మ్రోళ్లు చివురు వెట్టు, కైవడిని బాడఁ దొడఁగెను గంఠ మెత్తి
యది వికారంబుగొలుపంగ మదికిఁ గనులు, విచ్చికలయంగఁజూచెఁబృథ్వీధవుండు.
గీ. అంత నయ్యప్పవోంగలందు నొకతె, సలిపె శృంగారచేష్టితంబులను నొకతె
చూచె నవిలాసమధురదృష్టులను నొకతె, సాహసంబున నొత్తె దచ్చరణములను.
సీ. అప్పుడు సుమదుఁ డిట్లనియె వారలఁ జూచి, సారి సేక్షణలార మీర లెవరొ
మీధామ మేమియె మీ రలిచ్చటి కేఁగు, కేరంగ నెయ్యది కారణంబొ
శిలకింప మీనిన్యదేహంబులను దోచె, మావర దేవతారూపములుగఁ
జరితార్థ మయ్యె నాజన్మ మెల్లను దుర్లభం బైనమీదర్శనంబువలన
గీ. ననుటయుచు జూచి రంభ యిట్లనియె నధిప, పలికెద యథార్థముగ నీవు నలుపునట్టి
తపమునకు నేడు చేకూరె దగినఫలము, తడవు సేయకు మనుభోక్తృతను నహింప.
గీ. ఈవరాంగన యూర్వశి యీసరోజ, గంధి మేనక యీచారుగాత్రి తార
యీలతాంగి టిలోత్తమ యేను రంభ, నందఱము గూడ నస్సరస్సుందరులము.
గీ. మావిహారవసమ్ములు మావిలాస, సదనములు నీవు చూచిన నదలఁగలవె
రమ్ము మాతోడ నీవిమానమ్ము నెక్కి, లెమ్ము ఫలియించినది సీతపమ్ము భూప.
సీ. నందనారామమ్మునందు మాతోఁ గూడి, క్రీడింప సీకుఁ గాంక్షితము గలదొ
మేరుశృంగంబులమీఁద మాతోఁ గూడి, విహరింపఁగా సీకు వేడ్కు గలదొ
యమర స్రవంతీతీరమున మాతోఁ గూడి, వసియింపఁగా సీకు వాంఛ గలదొ
కుముదబాంధవమండలమున మాతోఁ గూడి, యమృతంబు గ్రోల నీ కాస గలదొ
గీ. తీవపూదరిండ్లఁ బచ్చతాతిన్నెలందు, నూలుకొని యుగడుపులపానుపులమీఁద
మమ్ముగనఁగూడిమదనసామ్రాజ్యలక్ష్మీ, నేలుకొననిచ్చగలదొనీకెఱుంగఁజెప్పుమ.

- క. అనుటయు సుమదత్యౌపతి. మఱముగ విస్వయము గినుక మోచినలకు నీ
ట్లనియెను దల్లులు మీరలు. తిలయండును నేను మీరకుఁ దగ్గి యిట్లెడి. 221
- ఆ. చనుఁ బరితే నేయఁగను నిశ్వరియె యిట్లు. లుగుగుదొచె యుష్మదాకృత్యలను
చెలికాని తుచ్చ మగుసౌఖ్యమున నేల, కూల్కఁద్రోయు నేవకుని మదాబ. 222
- క. అని కనులు మూకికొనుటయుఁ, గినుంగొని మఱసెఱఁబ నిర్వికారం డగునా
సాని గిలవఁజాలమిని జరి, జనయఁకొనె పలు గోరెగె నిదిగి స్వర్గిభూకఁక. 223
- నీ. అతిబను సిఁహవాహా యతినిపరను, నిష్ఠి కాఁదమును జెంది నెమ్మఁముచు
నాపసాతాకఁతపృష్ఠినిహతి యగుచు, నచ్చె యెగుబను చిత్త భూవల్లభుఁకు. 224
- గీ. అపుడు సుమదమహిపాలు పెర్కకొటి, పిమ్మలను వెదచల్లుచుఁ జేజరిల్లు
చెందు విక్రంది విదరం బానరించి. కడగె మతియుఁప నిట్లు గడ్గపకఁతోడ. 225
- నీ. అధారిశక్తి వైసట్టినిచే దేవి, ఫరియింపఁబడు చుండు ఫరణేయెల్లఁ
దల్లి సకళచేత నుల్లసిల్లుచు నుండు, సచరాచరము వైసజగము లెల్ల
నినుడు రసంబు గైకొని యిచ్చుచుండును, న ద్వేష్వరి త్వగీయశక్తివలన
చెలికొనిహిస్మితుం డయి కొల్పుచుండు సౌఖ్యము వహిం త్వత్ప్రీతాపమున మాతి 226
- గీ. యీవు విష్ణుమహామాయ వీవు విద్య, వీవు లోకంబులను సృజియితు వీవు
వెంట్రువు హరితు వీవు నే నెంతివాడ, ఇమ్మ భవదీయమాహాత్మ్య మభినుతిన. 227
- క. అని దేవీసందర్శన, జనితానందమునఁ బరవశత్వము గలుగిం
గను మ్రోడువోత నిలిచిన, జనపతిని స్పృశించి లోకజనని కరిమునక. 228
- ఆ. ఇచ్చి కోరుకొనుము వాంఛితి మే దైనఁ, దీర్చుదాన ననుడుఁ దేజిమాచి
యిట్లు లనియె సుమదుఁ డీశ్వరి దాసుని, వైని గరుణ గలిగెనేని నీకు. 229
- క. అరిహృతి మగుసామ్రాజ్యము, కరగతముగఁ జేసి నన్నుఁ గావఁగ నెపుడుక
దరిసెఁ మొనఁగుచును చనం, తరమున మోక్షంబు నాకు దయచేయఁగదే. 230
- క. అనుటయుఁ గాత్యాయని యి, ట్లనియెను సుత నిస్సవత్న మగురాజ్యము నీ
కొనఁగూడఁ సతితమును ద, ర్శన మిచ్చుచు నేను నీపురంబున నుండుక. 231
- గీ. రావణవధంబు గావించి రామచంద్రుఁ, డశ్వమేధాధ్వరంబు చేయంగఁ బూని
హయమువెంటను బనుచు నిజానుజన్ముఁ, డై నశత్రుఘ్నుని నొకప్పు డట్టితఱిని. 232
- గీ. ఆర్జునుముసేసి నీవు రాజ్యంబు నెల్ల, నాతనికి రామచంద్రప్రియంబు గాఁగ
పైంధవము వెంటఁ దిరిగి దేశములు దుదకుఁ, బడసెదవు ముక్తి రామునికడకుఁ జేరి. 233
- క. అని పతికి తిరోధానము, గనుటయు సుమదుండు వేడుకను నిజపురికిక
జనుదెంచి వైరిసంహృతి, మొనరించి స్వరాజ్యలక్ష్మీ నొందినపిదపన్. 234
- క. నెలకొల్పెను గామాక్షిక, నిలయంబును నామె యందు నెలకొని యుండెన్
జూపుచు దద్రక్షణ నా, నిలయమె యిది మనకు దర్శనీయం బధిపా. 235

క. అనుటయు శ్రీశ్రీఘ్నం డా, తమిళోడను గూడకొని ప్రదక్షణవిధితో
నానంది దేవతాద, ర్భవము ప్రమోదమున నున్నసమయమునందున్. 235

—: సుమదుడు స్వరాజ్యమున శత్రుఘ్నన కర్పించుట:—

న. రామచంద్రుం డశ్వమేధయాగార్థంబు విడిచినతరుగం బహిచ్ఛత్తాపురోద్వా
నంబున విహరించుచుండె ననియును దద్రక్షణార్థంబు శత్రుఘ్నుండు సేనాసమే
తంబుగా నేగుదెంచి కామాక్ష్యలయంబున నుండె ననియును వేగదలవలన
నాకర్ణించి సుమదభూపాలుండు దేవీవచనంబు స్మరియించుకొని ప్రహర్షపరనశీ
కృతమానసుండై నిజప్రజానినహంబుతోడఁ గూడకొని మంగళవాద్యంబులు
మిన్నుముట్ట వినీతవేపంబునఁ బాదచారి యగుచు శత్రుఘ్నునిసమీపంబున
కదదెంచి సాష్టాంగనందచు గాచరించి. 236

క. రామానుజ సిదర్శన. మీమాడ్కిని బ్రాప్త మగుచదృష్టము మాకున్
గామాక్ష్యునిగ్రహమ్మున; నామతిలెన్ జన్మచారితార్థం బాదనన్. 237

నీ. కాఘనప్రీతికరింబుగా నీకు. క. ర్భవ మొనర్చితని నాశాజ్య మెల్ల
గ్రహియింపుమీ ననుగ్రహముతోడ నటంచుఁ బ్రార్థించుటయభక్తిభావమునను
శత్రుఘ్నుఁ డతివిశ్వాసంబునకు మెచ్చి, సమధికం బైనహర్షంబుతోడఁ
దత్తిచూఢిపుని దద్రాజ్యంబునకు నభి, పిక్తుని గావించి శీఘ్రముగను

నీ. బయలు దేటుటయును య జహయము వెంట, వలని వెంటనుశరచాపహస్తుండగుచు
నాత్మిపరివార సేనాసమన్వితముగ, బయలుదేఱిను సుమదభూపాలవశాభి. 238

నీ. కొంతట శత్రుఘ్నుఁ డాతినితోఁ గూడి, తనసేన వెనుకను దరలికాఁగ
నడుగుచు మార్గమధ్యమునందుఁ జూచుచు. జూడఁగాఁ దగిలట్టిచోటు లెల్ల
కొని కావచమునఁ జూడ్కికి విందుసేయుచు, నున్నఋష్యాశ్రమం బొండు గాంచి
యఖిలాశుభంబుల నడఁచువేదధ్వని, సత్యాదరంబుతో నాలకించి

నీ. సింహగజమి త్ప్రతయును మాషికబిడాల, సౌహృదంబును విషధరశశమయూర
సరససంక్రీడనంబును హరిఃతత్వల, స్వైరవిహృతియు మదికి విస్మయము గొలుప.

నీ. సుమతి యాయాశ్రమంబును జూడఁ జూడ

నంతకంతకుఁ దోఁచెడి నద్భుతముగ

నేతదధినాథుఁ డగుమహాఋషి యెవండొ

తన్మహిమ మేమొ విన నాకుఁ దలఁపు గలిగె.

239

—: చ్యవనమహర్షిచరిత్రకథనము:—

క. అనుటయు సుమతి ప్రమోదం, బెనయఁగ నిట్లనియె స్వామి యిది చ్యవనమహా
ముని యాశ్రమంబు తన్మహి, మను వచియింపంగఁ దరమె మాజోటులకున్.

నీ. విసను నీయాజ్ఞ యవిలంఘ్య మగుట నే, నెఱిగినది వచింతు నింతొ యంతొ
బ్రహ్మవంశంబునఁ బ్రఖ్యాతుఁ డై పూర్వ, ముండె భృగుండు నా నొక్కమోని

- యతః పాకనాంతః గాయత్రీకాలముః నమః, వాహానిజముః కై యదవి కరిగె
నత్తైజం బ్రతీధిగః సూర్యవరంగ నచ్చి. దమనుం డనెగ్గెయొక దైత్యనేతి
గీ. యెచట నున్నాడు మునిబంధు వెచట నుండె.
నతినిసతి యూచుఁ గ్రుమ్మఁ దై యజచుటయును
వహ్ని గజగజలాశుచు వాని కపును
గర్భనతి యైవతాపనాగనను జూపె.
- గీ. అంతటను నూతుధారుఁ డాయమను గొప్ప, వట్టి యీడుచుకొని పోవునట్టివేళ
గడగడనడుంకుచుండునాగరితగర్భ, కుహరముచనుండి యొకయర్చకుండు పడియె.
మ. పడి యాబాలుడు తి త్రనూర్ధత్రిబృహద్యానుండు నా వెల్లుచున్
గడ లెల్లన్ వెలిగించుచున్ నిజవపుఃకాంతిచ్చటాక్రాంతిచే
గడకన్ నిష్ఠలు రాలుచుండుకనులన్ గ్రవ్యాదునిం జూడ నా
చెషగం డాక్షిణ్యమంద కూలె నిల భస్మీభూతకాయంబుతోన్. 242
- ఉ. అంతట బిడ్డ నెత్తెకొని యామునికాంత పరాధవాసలా
క్రాంతమకస్మయై కనులఁ గాటుచు నుండగఁ నశ్రుధార ల
త్యంతవిపాద మొందుచు నిజాశ్రమభూమికిఁ జేరె సంతఁ ద
త్కొంటుండు గూడ నచ్చె సమిధల్ గొని పూర్వమునోలె నింటికిన్. 243
- క. అరుడెంచుటయును నేచ్చుచు, గురరితెఱంగునను మానికుంజరునకు న
త్తరుణీమణి యెఱిగించెను, జరిగినవృత్తాంత మెల్ల సవిశేషముగన్.
- క. మునివరుఁ డావృత్తాంతము, విని తోడకం ద్రొక్కినట్టివిషధరముతెఱుం
గున మండిపడుచు శిష్యుం. చెను నహ్నిని సర్వమును భుజింపు మటంచున్.
- ఉ. అంతట వీటిహోత్రేయ మహర్షి పదంబులపైని వ్రాలి నే
సెంతటివాడఁ గ్రోధమున నీవు గనుంగొనినన్ మహాత్మ నా
స్వాంతమునందు ధైర్య మిసుమంతయు లేమిని బ్రాణభీతిచే
నింతలు పుట్టె నెట్లయిన నేమి నదోషుడ నైతి నింతకున్. 246
- క. కరుణామయుడవు నీ వి, త్తరుణంబున శాపముక్తి దయచేయుము నే
కరణాగ్రేంద్ర నైతిని. బరుడను గా చనుచు వగచి ప్రార్థించుటయున్.
- గీ. అమృహష్టిశృపాన్వితుఁ డగుచు నిట్లు, అనియె బావక నీకు భయంబు వలదు
శుచి పగుదుగాక సర్వభక్షుండవయ్యు, ననుడు సంతోషమును జెందె ననలుడంత.
- గీ. బాతకర్మాదివిధులను జలిసి భృగుడు, పారికాంక్షిమహాసభాభ్యంతరమున
చ్యవనుడను పేరు వెట్టెనయ్యాత్మజునకు, గర్భముననుండిచ్యుతుడైన కారణమున.
- క. యతితనయుం డది మొదలుగ, నతిహర్షము గొల్పుచును మహాజనదృక్సం
తలులకుఁ గ్రమమున శుక్ల, ప్రతిఫచ్చంద్రుండునోలె బ్రబలం దొడఁగెన్.

- గీ. అట్లు వర్ణిల్లు చుండంగ స్ఫూర్తికాల, మరుగుదెంచుటయును మాని యాత్మజునకుఁ
జలిసి యుపయసముఁజెప్పెఁజదువులెల్ల, నంతఃజ్యవనుఁడు సకలవిద్యలుగ్రహించి.
- క. చనిగోవాతీరతపో, వనమున కచ్చోట నియమవశుడై తపముం
బాసరించె విస్మయము ముని, జనములకును గలుగ నయుతసంవత్సరముల్. 252
- గీ. తేకమేనియుఁ గదలిక లేక యతఁడు, నిర్వికల్పసమాధిలో నిలిచి యుండ
మేనఁ బుట్టలు వెట్టె నవ్వానివైని, మొలిచి మోదుగులున్నతంబుగను బెరిగె.
- క. పెరిగినయ త్తరువులతో, నొరసికొనుచు దురద వోవ నొడవులు సతమున్
జదియించు చుండు నచ్చటఁ, గరికిరిశరభాదిమృగనికాయం బెల్లె. 254
- గీ. అట్లు లుండంగ శర్యాతి యనెడిమనువు, సర్వదాతీర్థమున కొక్కనాడు నచ్చి
సపరివారంబుగా నందు స్నానమాడి, చేయఁ దగినట్టివిధు లెల్లఁ జేసి యచట.
- క. తరువాతఁ దత్తపోవన, పరిసరమున విడిసె నాత్మపరివారముతో
నిరుపమరేవాపాథః, పరమపవిత్రతకు నబ్రవడుచును మదిలోక. 256
- గీ. అట్టితరుణంబునందు శర్యాతిపుత్రి, యగుసుకన్య సఖసహాయముగఁ జేరి
తత్తపోవనమునకు నందలివిశేష, ములను గనుచు విహారంబు సలుపు చుండ.
- క. కనఁబడియె నాయమకు న, వ్యసమున నొకచోట నొక్కవల్కికము లో
చనఁపేయముగను నిజదీ, ప్తిని వెలిగించుచును గహనదేశము నెల్లె. 258
- క. కనుఁగొని సుకన్య యాపు, ట్టను విస్మయ. మేర్పడఁగ నెడందను వేగం
బున దావియొద్దకుం జని, కని తన్మధ్యమున నొకయఖండజ్యోతిక. 259
- గీ. దాని నెఱుంగంగఁ దలఁచి చిత్తమునఁ బుట్ట
బలముతోఁపల నొకపుల్ల వెట్టి పొడిచెఁ
బొడిచుటయు రంధ్రముననుండి విడువకుండ
కాఁట దొడఁగెను రక్తంబు కనులు చెదర. 260
- క. అది చూచి భయవిపాదము, లొదవఁగ నెడలోన నేదియును దోఁపమి నా
సుదతి వడి నేఁగి విడిచికి, దదుదంతము తెలుప కుండఁ దలిడఁడులకున్. 261
- గీ. అంతటను గల్గెఁ బరివేష మర్యమునకు, దెసలు ధూమ్రంబులయ్యెను దివమునుండి
పడియె నుల్కులు చలియించెఁబుడమి సకల, జనులకును నావహిల్లెను సాధ్యసంబు.
- క. మనుభూధవునితొరంగము, లును సామజములును సేనలును వినిపాతం
బును జెందె నొక్కసారిగ, ధన మెల్లను జోరజనహృతం బయి పోయె. 263
- గీ. అప్పు డాకస్మికంబుగా నుప్పతిలిన, యట్టియుత్పాతములకు శర్యాతి మిగుల
వనరు చురడంగ నేతెంచి వానికడకు, భీతిలుచుఁ దనతప్పు దెల్పెను సుకన్య.
- సీ. అంతట శర్యాతి యామెకృత్యంబె యు, త్పాతంబులకు నెల్ల హేతు వనుచుఁ
దలఁచి చిత్తంబుతోఁపలఁ బుత్రితోఁ గూడఁ, జని తత్తపోవనంబునకు వచ్చట.

- గనుగొని వట్టికమును దానినన్నిధి, కరిగి ప్రదక్షిణ మాచరించి
మహారీయ జెలియక మాచిడ్డ చేసిన, తప్పు నైపుము నాశ ముప్పట్టిలై
గీ. ననుచుఁ బ్రార్థించుటయుఁ బుట్టయందు నున్న
తాపసుం డిట్టు లనియె సంతాప మొదవ
భూప నీకన్య నానేత్రములను బొడిచె
దాన మత్పాతములు గల్గె ధరణి కెల్ల. 265
- క. కలిగినయత్పాతములు, వలయును శమియింప ననెడివాంఁ యెడందఁ
గలచేసి నీకు వేఱుగఁ, దలచక నా కిమ్ము ధర్మదారగ నాపె. 266
- క. అనుటయును మమమహీంద్రుఁడు, తనయారత్నము నొసంగి తపసికి జనుదెం
చివయంతలోనె శమియిం, చెను సకలోత్పాతములును జిత్రము గాంగఁ. 267
- క. అంతటఁ జ్యవనమహాముని, సంతోషముతోడ వచ్చి చయ్యన వల్లీ
కాంతరమునుండి యాసీ, మంజునితోడను నిజాశ్రమంబున కరిగె. 268
- క. అది మొదలుగ నానుండరి, ముదమున సేవింపఁదొడఁగె మునివర్యునిఁ ద
త్పదపం కేజయుగంబునె, యెదలో ధ్యానించుకొనుచు నెప్పుడుఁ గూడఁ. 269
- గీ. భయమదంబులు లోభదంభములు ద్వేష
కామములు లేక యాపాదికాంక్షి నెదను
నిలిపిగొని కొల్వఁ దొడఁగెను నీరజాక్షి
వాంఁ ట్రేదేర్చుస్వకులదేవతనుబోలె. 270
- గీ. రాజసుత యయ్య సుందరీరత్న మయ్య
సర్వలక్షణసంహాసహిత యయ్య
సంఘం డని గాని ముదుసలి యనియుఁ గాని
యెన్నఁడుం గూడఁ బతి నామె యెంచ దయ్యె. 271
- క. పతిశుశ్రూష యొనర్చుచు, సతతంబును నింద్రసేవ సలిపెడిశచి నా
పతిహర్షముతోడను నా, సతి పెదలించెను సహస్రసంవత్సరముల్. 272
- గీ. అంతట నొక్కనాఁ డాశ్వినేయులు రాంగ, నచటికిఁ బతియాజ్ఞ నాసుకన్య
వారికిఁ దగినట్టిగౌరవం బొవరించి, సమకూరఁగాఁ జేసి సంతసంబు
వినయంబుతో నిట్టు లనియె నాశ్వినలార, కరుణ మాయెడ మీకుఁగలిగె నేని
నావల్లభున కిండు నయనంబు లని వేడ, నాసాధ్యపలుకుల కలరి వార
ఆ. లమ్మ నీవు కోరినట్ల కావించుము, కాని యొక్కకోర్కె కలదు మాకు
యజ్ఞ భాగమునకు నర్హులఁ గా మమ్ము, జేయవలయు సురలశ్రేణిలోన. 273
- క. అనుటయు నట్టులె చేయుదు, నని చ్యవనమహర్షి పలుక నాశ్వినలు మనం
బున నిముడనిసంతోషం, బున నచ్చటిహారము వందు ముంచి మహర్షి, 274

- చ. మునిగిరి తాము గూడ నటు మునిగినమీదట లేచి మువ్వరుక
గనబడి రాహుదంబుననె కానంగరాక విభేద మేమియుక
నుసజహాపమున్ గనకమాలికలున్ మణికుండలంబులుక
దనంగ జల్లువల్లులను దాలిచి వెల్లుచునుండుమేనులక. 275
- క. కనుగొని సుకన్య వారిని, దనపతి నం దెఱుంగ లేక తహతహపడుచుక
విషయమున మొగిచి చేతులు, గనికర ముదయించునట్టి కంఠధ్వనితోక. 276
- స. సురవైద్యులార మీపద, సరసిజములు దక్క లేదు శరణము నా కి
త్తిరుణంబున నాస్వామిని, సరయంగలశక్తి నీయుఁ డని ప్రార్థించెక. 277
- క. ఆసాధ్యస్థానము విని, నానత్మలు సదయహృదయు లయి పతి నెఱుంగం
జేసెడికిఁ ద్తిచి గలుగం. జేసిరి యాయమకు యోగసిద్ధితమునక. 278
- గీ. అంతట సుకన్య గుర్తించి యాత్మధవుని, సంతసము నొందుచుం జెడిసమయమందు
మఱచిపోకుండు తిడిని మామాటయనుచు, బలికిచని రాశ్వినీలు నిజభవనమునకు,
సీ. అంతట జ్యవనమహర్షి న్వాశ్రమమున, కరుదెంచి యింతితో హర్ష మొదవ
వ్రతచర్యచేతఁ గర్పితదేహయష్టియై, జాలిగొల్పెడితనసతిని జూచి
రమణి నీ వింతకాలము భక్తితో నాకు, జలిపినశుశ్రూష కలరినాండఁ
ద్రీయతమం బగుత్వచ్ఛరీరంబు సైతము, గణియింప వైతి మత్కారణమునఁ
గీ. గిరఁగుచున్నది మది నిన్నుఁ గనినకొలఁదిఁ
గోడకొను మింక నైన నేకోర్కె గలదొ
సకలసిద్ధులు మత్కరస్థంబు లగుచు
నున్నయవి యోగబలముచే నుత్పలాక్షి. 280
- చ. అనుటయు నాసుకన్య స్మిత మాస్యమునక దొలఁకాడుచుండ సి
గ్గునఁ దలవంచి నాథ యొకకోరికి దక్క మ జేడి యేని నా
మనమున లేదు యోగమహిమంబున సర్వము నాకళింపఁ జా
లినమహానీయమూర్తులకు లేకయె యయ్యది గుర్తెఱుంగఁ గక. 281
- క. అని పలికి యూరకుంటయు, మునివర్యుం డామెభావమును గనుంగొని వెం
టనె యొకదివ్యవిమానం, బును నొకయద్భుతతటాకమును గల్పించెక. 282
- గీ. అపుడు విస్మితచిత్త యై యాసుకన్య, కన్ను లార్చుక వానిని గాంచుచుండ
మునివరుం డిట్లు లనియెను వనజగంధి, యీతటాకంబునను ముగ్ధు మీక్షణంబ,
చ. అనుటయు నాలతాంగి పతియానతి నొందలఁ దాల్చి చయ్యునక
మునిగెఁ దటాకమం దటులు ముగ్ధంగ నామెకు దానిలోపలక
గనబడి రొక్కదివ్యభవనంబునఁ గన్యలు వేయిమంది లో
చనముల కందరానివిలసన్నవరూపవిలాస రేఖలక, 284

- క. వారలవిభూషణములును, వారిలపరిధానములును వారలసాగసుక
వారలశృంగారంబును, నాచయుచును నామె విస్మయంపడు చుండెన్.
- గీ. అపుడు కనుఁగొని వార లాయమను లేచి, భక్తితోడను మ్రొక్కితత్పాదములకుఁ
దల్లి సీసేవ చేయ మే మెల్లరమును, నాసపడి యున్నవారల మనుచుఁ బలికి.
- సీ. మట్టి వట్టినమేనిమాలిన్యము తొలంగె, గలపంబులను రాచి జలకమార్చి
జడలు గట్టినమార్గజములను విడఁదీసి, కమనీయముగఁ గీలుగంటు వైచి
మాసినపుట్టముల్ తిసివైచి మనోహ, రము లైనచీనాంబరములు గట్టి
యశలకృతము లైనయవయంబులు గ్రాల, నాణెంబులగుభూషణములు దొడిగి
- గీ. కందమూలాశెనప్రప్తకార్య ముకుఁగఁ
దనివి గొల్పెడియమృతభోజనము నెట్టి
ముకురమును ముందు నిలుప నమ్మోహనాంగి
చూచుకొని యందుఁ దనరూపు చోద్య మొంది. 287
- క. మనమున స్మరించుకొనియెను, తననాథుం డైనమానిలేల్లజునిఁ దలం
చినమాత్రముననె కన్యా, జనయుతముగ నామె తపసిసరసను నిలిచెన్.
- గీ. అట్లు నిలుచుటయును జూచి యమృహర్షి, యెదను మురియుచుఁ బరిజనోపేత యైన
యామెతోడ విమానము నధివసించి, వెలిగెఁ దారావృతుం డైనవిధుఁడువోలె.
- వ. అట్లు ప్రకాశమానుం డైన యమృహముని యాకాశమార్గంబునుండి చని చని
సందనపుష్పభద్రకమానసపైత్రరథాదులందును నప్తదిక్పాలకవిహారకులాచ
లేంద్రంబులందును నామహారాజపుత్రితోడం గ్రీడించుమ శతాబ్దంబులం గడపి
సుకన్యను బరిపూర్ణమనోరథను గావించి యథాపూర్వంబుగఁ బయోష్ణీతీర
సంస్థితం బగునిజాశ్రమంబునకుం జేరి సతితోడఁ గూడి గృహస్థాశ్రమోచిత
ధర్మంబు లాచరించు చుండ నాసమయంబున. 290
- గీ. దేవతాబృందమున కెల్లఁ దృప్తిగొలుప
యాగ మొనరింపఁ దలఁచి శర్యాతిమనువు
చ్యవనునకు గౌరవముగ నాహ్వాన మంపె
బ్రాహ్మణముఖంబునను మహాభక్తితోడ. 291
- క. అంతటఁ జ్యవనమహాముని, సంతోషముతోడ శిష్యసహితం డగుచున్
గాంతను దోడ్కొని మనుభూ, కాంతునిభవనమున కరిగెఁ గ్రతు హేతువునన్.
- గీ. అపుడు శర్యాతి చూచి యత్యద్భుతముగఁ, బ్రజ్వలించుచుచున్నతాపసుని నతని
చెంత నున్నస్వపుత్రిని స్వాంతమందు, నిముడనిక్రథాభరంబున నిట్టు లనియె.
- గీ. అంధుఁడును వృద్ధుఁడును నైనయాత్మధవుని, విడిచి కంటికి నిం పైనవీని నొకనిఁ
దోచుకొని వచ్చితివె నేడు వ్రేడ లేక, పొమ్ము బిడ్డవు గా వీవు పోలఁతి నాకు.

- క. కులమున కెల్ల చక్రీర్తిని, గొలిపెడియీపాడుచేతకున్ నీ వెట్టుల్
తలపడితివో పతి నెడసిన, చెలువ కథోగతులు గాక చెందునె నుగతుల్. 295
- క. మతి చెడెనో లేక చెనఁజుల, జత గలిగెనో కాక సాహసమె యేర్పడెనో
పతికులమును బితృకులమును, విత చేసితి వింతకును వివేకవిహీనా. 296
- క. అనవుడు సుకన్య స్థిత మా, సనమున నుదయింపఁ దండ్రి నాఁ డెవ్వని కి
చ్చినవాడవో నను నీ వా, మునివరుఁడె యితండు తప్ప మోపకు నాపై. 297
- క. ఇనకులమున నుదయించితి, మనువునకున్ బ్రాత్రీ నైతి మహానీయున కం
గన నైతి నిట్టినాశుం, జనియించినఁ బాపబుద్ధి సమయవె జగముల్. 298
- క. అని పలికి విషయ మంతయు, వినుచుటయును మనువు మిగుల విస్మితుఁడై బి
డ్డను గాఁగించుకొని యి, ట్లనియెను మాతల్లి ధన్య వన నీవె నుమా. 299
- క. తెలియక నే ననఁ గూడని, పలుకులు పలికితిని జనకభావముతో నా
సలిపినయపచారంబును, దలఁపున నెన్నటికిఁ గూడఁ దలఁపకు మమ్మా. 300
- క. అని పలికి సుకన్యామన, మునకున్ గలిగించి మోదమును జ్యవనునకున్
బాసరించి తగిలఁగారవ, మును బ్రారంభించె సవనమును దీక్షితుఁడై. 301
- గీ. అమృఖంబున కాధ్వర్యవమ్ము దాల్చి, చ్యవనుఁ డిచ్చెను సోమగ్రహంబు నాశ్వి
నేయులకు నెల్ల జేజేలనిండునభను, జూచి యది కాలరుద్రుఁ డై లేచి వజ్ర. 302
- గీ. వజ్రమును దాల్చి తాపసవరుని వ్రేయ, నెత్తె హస్తంబు నది గాంచి ఋషివరుండు
నిలువు మని హుంకరింపంగ నిలిచిపోయె, నత్తాతిన యెత్తినట్టిచే యెత్తినట్ల. 303
- ఉ. అప్పుడు మంత్రరుద్ధ మయినట్టిభుజంగమువోలె నూర్చుచున్
నిప్పులు రాలఁ గన్నులను నిర్జరనాథుఁడు శక్తి చాలమిన్
దప్పనియ ట్లడంచుకొని తగ్గనిక్రోధము లోన స్వామి నా
తప్పను నైచి కావు మని తాపసనాథుని వేఁడ వేడినన్. 304
- క. విపులహృదయము నవసి, తప్రాయం బగుట మానితల్లజుఁడు తదీ
యప్రార్థనావశుం డయి, ఊహముగ ననుగ్రహించె గీడ్పడ కుండన్. 305
- ఉ. అంతట గోత్రభేది వినయంబున మానికి మ్రొక్కి మేదిని
కాంతునియజ్ఞ భాగమును గైకొని ద్రస్రులతోడ నేఁగె న
త్యంతము విస్మయంపడుచు నార్ద్ర బలంబున కాత్మలోన ధీ
మంతులు సత్త్వవంతులసమర్థత మెచ్చుట న్యాయ్యమే కదా. 306
- క. అటుపైని నొసఁగి ధన ము, త్కటముగ బ్రాహ్మణుల కవభృథస్నానము చే
యుటయును మనుభూవరుఁ డం, తటఁ జ్యవనుం డరుగుదెంచె దన నెలవునకున్. 307
- క. అనవుడు శత్రుఘ్నుం డ, మృనికడకున్ జని స్వనామమును జెప్పుచు వం
దన మాచరించుటయు ఋషి, యెవరిచె దీవనలు విజయ మొనగూడంగన్, 308

గీ. అంత శత్రుఘ్నుఁ డాత్మకార్యము నెల్ల, నమ్ముచికిఁ జెప్పి మీరెల్ల నరుగుదేర
వలయు నధ్వరమున కని పలుకుటయును, జ్ఞానముఁ జిహ్వాంతసంతోష మానహిల్ల.

గీ. ఎవనినామంబు మది స్మరియించుకొన్న
మాత్రమునఁ బాతకములెల్ల మాయ మగునో
యతఁడు చేయుచు నున్నవాఁ డతె మిథిగా
నింతకంటెను జాత్ర మిం కేమి కలదు.

310

గీ. యోగు లెవ్వని ధ్యాన మొనరించి న గాన, నిరతఁ డై చెంగిరొ పరమపదము
దైవ్యు లెవ్వనిమూర్తి దర్శించి రణమానసఁ, బడసిరొ వికృతి యేర్పడనినూపు
నెవనిపాదంబులు తనిలి గౌతమునది, కలిక యయ్యెరొ శిలాకార ముడిగి
యెవనినామము జపియించుటం గలిగెనొ, పాపముక్తియు సుకూపమును నాకు

గీ. నట్టిదాశరథిని గన్నులారఁ జూచి, ధన్యతను జెంచుభాగ్యంబు దాపరించె
సిద్ధి నొందెను నే నొనర్చినతపంబు, నామనోరథములును బూర్ణంబు లయ్యె.

గీ. అనుచు నానందపారవశ్యమునఁ గనుల
నుండి బాష్పంబు లురలఁగా నొడలు మఱచి
యోగనిద్రను జెందిన క్లుంఢి కొంత
కాల మటుపిమ్మట బహిర్ముఖత్వ మొంది.

312

గీ. తండ్రి శత్రుఘ్ను రామునిదర్శనమున, కరుగుచున్నాఁడ నే నని యగ్నిహోత్ర
దాశశిష్యసమేతుఁడై తరలిపోవు, చుండఁగా నంజనాతనూజుండు చూచి. 313

గీ. స్వామి శత్రుఘ్ను పాదసంచారమునను, శమధనుం డేగఁ జాలఁ డచ్చటికిఁ గాన
నాజ్ఞ యొసఁగుము చేర్చెద నన్నకడకు, శ్రమము లేకుండ నీముని సత్వరంబ.

క. అనుటయు శత్రుఘ్నుం డ, క్లుంఢరింపు మ టంచు నాజ్ఞ యొసఁగంగ మునీం
ద్రునిఁ బరిజనయుతుని మరు, తనయుం డెక్కించుకొనియొ దనవీపుపయిన్.

గీ. అట్లు లెక్కించుకొని మారుతాత్మజుండు, పయనమై వాయుజవమున బయలు దేటి
సమధికోత్సాహ మొదవ దాశరథికడకుఁ, జేర్చె నాపారికాంక్షినిఁ జిటికలోన.

క. అంతట శత్రుఘ్నుం డ, త్యంతాశ్చర్యంబు మునిమహత్త్వంబునకున్
స్వాంతమునన్ జెందుచు ను, న్నంతన్ హయ మచటనుండి యరుగఁదొడంగెన్.

క. అరిగెడితరగముతోడను, పరగున శత్రుఘ్నుఁ డేగసాగె నతనితోఁ
బరివార మంతయును బిర, బిర నడువం దొడఁగె నదరఁ బృథివి మునీంద్రా.

—: యాగాశ్వమ రత్నాతటపురమునకుం జేరుట :—

గీ. అట్లు లేగుచు నేగుచు హయము చేరె, నడుమ రత్నాతటం బనునగరమునకుఁ
దత్త్రథుం డగువిమల భూధవుండు దానిఁ, గాంచి బహుభక్తితోడను గౌరవించి.

ప. శత్రుఘ్నునికడకుఁ బాదచారియై సపరివారంబుగాఁ జని స్రవణంబు గావించి

తనరాజ్యం బెల్లం గానగ్గా నచ్చించుటయు శత్రుఘ్నుల డతనిభక్తి భావంబునకు
మిగుల సంతసించి యాతనికుమారునకుఁ దద్రాజ్యం బొసంగి రామాజ్ఞ సచ్చటఁ
శాచుకొల్పె. 320

గీ. ఆపుడు విమలక్షమాపతి హర్ష మెసంగ
హయము వెంట ధనుర్భాణహస్తుఁ డగుచు
బయలుదేఱెను శత్రుఘ్ను బలముతోడఁ
దురగసంరక్షణాకాంక్ష తురగలింప. 321

గీ. హయము చనియెడిమార్గమునందుఁ గనక
రజతరత్నమయప్రస్థరాజి యగుచుఁ
గన్నులకు విందుగొల్పుచు నున్నయొక్క
యద్ర నిశ్చించి శత్రుఘ్నుఁ డబ మొంది. 322

గీ. సుమతి చూచితె యీపర్వతమును దీని, యద్భుతాకారమును గాంచ నాత్మలోప
నపరిమిత మగుకొత్తుకం శాపహిల్లెఁ, జెప్ప మెఱుంగంగ నేతద్విశేష మెల్ల. 323

—: నీలాచలమాహాత్మ్యకథనము :—

క. అని యశుగుటయును శత్రు, ఘ్నున కిట్లు వచించె సుమతి ట్కోణీశ్వరనం
దన యిది సీలం బనుపే, రను బరగిన పర్వతాధిరాజము చూవే. 324

సీ. స్వమతికల్పిత హేతువాదంబుచే న్రుతి, స్మృతిధర్మమును విసర్జించువారు
మధురపదార్థ మేమాత్ర మేనియు బంధు, వునకుఁ బెట్టక తామె తినెడివారు
క్షుత్రప్రీడితులును సూర్యోఘలును నైన, యతిఘలం బూజింపనట్టివారు
కన్యను యోగ్యతి గలిగినవరులకు, నీయకుండఁగ విక్రయించువారు

గీ. సతిని దూపించువారును జలుపువారు, పాకభేదంబు బ్రాహ్మణపం క్తిలోపఁ
బరవధూర క్తులును విష్ణుభక్తిశూన్య, భావులును గాంచఁ జాల రీపర్వతమును.

న. మఱియును సంతరిక్షభోక్తలకును విశ్వాసఘాతుకులకును నీలీలాత్మావిక్రేతలకును
ఘృతతైలాదివిక్రేత లగుభూసురులకును నీశైలంబు గోచరింప నేరదు. 326

గీ. డండు నీశైలమునఁ బరుషోత్తముండు, సంతతంబును భక్తరక్షణముకొఱకు
సతని కెఱిగి తన్నె వేద్య మారగించు, వారి కొదవుఁ జతుర్భుజత్వంబు వింటె.

వ. దీనికినుదాహరణంబుగా నొక్క పురాతన తిహాసంబు వచియించెద నవధరింపుము.

ఆ. అవనిలోనఁ గాంచి యనియెడిప్రభ్రాతి, గాంచినట్టిపురము గల దొకండు
దానిలోనఁ గలరు ధర్మమార్గంబునె, యనుసరించి నడచునట్టిజనులు. 329

క. వారల కెల్లను నేలిక, గారత్నగ్రీవుఁ డనెడిత్నాపతి యుండె
భూరమణులలోపల సతి, గౌరవమును జగములందు ఖ్యాతియు వెలయె. 330

- క. కామక్రోధాదిరపు. మునుముగం నగుండు నాకె మరెదలఁబులకన్
ధామము నొనఁగక బోక. క్షేమము గలుగంగ వలెండు క్షేతిఁ బాలించెన్.
- క. భవలోభము లేమిది నా. జననాధుండు ప్రజలనిలన మన్దాంశికరం
బును గొనుచు కేత ధాత్రుని. నిమిషులకుం గూడ విస్మయం బొదవంగన్.
- గీ. జ్ఞు బహువత్సము లేలి యతఁడు భువని. హారం బి మాన్ది మేమియుం గాన రామి
చంతరింగెంబునను జంతి యొనఁపొల్లెన, జ్ఞచివరకుం దనసతి క్షిప్తు లనియె. 333
- క. వినుము పశాలాక్షి జనిం, చిరదానిన భోగములనె చెందితి నే ము
న్నను నేమి ఫలము వాడక, మొనగూడెను నాకుం జంత యొదవెను దీచన్.
- గీ. గర్భవాసవిషాదంబు గడపికొనెడి, తెరువు నెమకంగం దగునవసరము గలిగెం
గానఁ దీర్థాటకము నేయఁ గార్యసిద్ధి, కలుగు ననునాశ మదిలోనఁ గలుగుచుండె.
- క. అనుటయు నమ్మానిని యి. ట్లనియెను బఠితోడ నాధ యట్టులే యాత్రం
బానరిపు మేరు నిచా, యనె యుండెద ననుమ జేడఁ హ్నువశుం జ్ఞె. 336
- క. చనియెదను కేవలాత్రక. చని మదిఁ జేసికొని నిశ్చయంబును గోవిం
దుని ధ్యానించుచు నెయిం, చెను రాతిని యత నిద్రఁ జెందెడివేళన్. 337
- క. కనఁబడియె స్వప్నమున గా, జననాధున కొక్కతాపసప్రవహంబు చే
తను దండము జడలు కేరి, బునఁ గౌశీనంబు మొలను బూనినమేనన్. 338
- క. అంతల మెలఁకున రాగ ని, శాంతిం బగుటయును లేచి యధిపుడు కొలునై
సంతసముతోడఁ దనవృ, త్రాంతమును నచించు చుండ నానయమునన్. 339
- క. తనకు స్వప్నమందుఁ గనఁబడియన్నట్టి, యశేవరంబు సభకు నరుగుదెంచి
నిలుచుటయును మేదిసేవతో నిగ్గున, లేచి నందఁగుం నాచరించి. 340
- గీ. స్వామి మీదర్శనమున నాజన్మమునకు, నొదవె నాశల్య మిపుడు భన్యుండ నైతి
దీనులను బ్రోవ మహనీయు లై నవారు, నత్తు రవ్యాజకృపతోడ వారికడకు.
- గీ. చేసెతిని రాజ్యమును బ్రజాక్షేమమునకు, ధర్మమాన్దంబు జాటక తాపసేంద్ర
యిపుడు వృద్ధుండ నైతి నా కేది గతియె, గర్భవాసవిషాదంబు గడవఁ జెపుమ.
- క. అని యడుగుటయును ద్విజుఁ డి, ట్లనియెను జనపాల న్యాయ్య మగునీభూపా
లనకార్యమె యీచందం, బునఁ గలుగం జేసె మంచుబుద్ధిని నీకున్. 343
- క. తనచేసినసత్కార్యము, లొనగూర్చక పోవు శుభము లొకనాఁ జేసిన్
మనుజాధినాథ శోకం, బెనయింపకు మనముచందు నెనయును శుభముల్. 344
- చ. నేను హరిధ్వారంబును నయోధ్యయును నవంతియును విమలయును గాంచియును
గోకర్ణంబును హాటకంబును సరయుపును దాపియును రేవయును జూచితి. మఱి
యును మల్లికార్జునంబును మహామహాతీర్థంబుం దిలకించితి నయ్యది తనలో మునింగిన
మహాపాపులశరీరంబులం గలశ్యామతోయంబు నిర్మలంబు గావించి సకలపాప

విముక్తులం దేసి మోక్షంబు ప్రసాదించు. మఱియును ద్వారసతీమహాక్షేత్రంబుం గాంచితి. అందు సంతతమును బ్రహ్మజల యగుగోమతీమహానది ప్రవహించుచుండు నమృతహాక్షేత్రంబున స్వాప్నంబలయంబు. మరణంబు మోక్షంబు. అచ్చట నివసించు మానవసమస్తక్షిటీటాదు లెల్ల జక్రాంకశరీరంబులతో నుండు. సర్వలోకపాలకుం డగు క్షిప్రీక్షము డం దధిపసించు. మఱియును గురుక్షేత్రంబుం జూచితి నందు మహావాతకంబుల గూపుమాపెడికమంతవంచకంబు మిగుల దర్శనీయంబు. మఱియును.

345

క. కనుగొంటి వారకాసిని, కనుధారుల కెల్ల బ్రహ్మతాకమంత్రం బును సంతవేదిం దనయం, తన యువదేవించు విశ్వనాథుం డచటన్.

346

గీ. అచట మేనులు దొడ్డుగిరి ననురు లై నంబులవు లై నను గ్రములై నం బత్తు లై న స్వస్వకర్మకలాచుధివంబు విడిచి. చేరం గలుగునె గైలాసశిఖరమునకు.

347

గీ. అచట నుత్తిరవాహిని యై నగంగి. యొకండు చాలును భవమంథ ముత్తరింప నిక మహాకర్మకాక్షి మేమి చెప్ప. దాని కీ డగుతీర్థంబు గానరాదు.

348

గీ. మఱియొకవిచిత్రమును విను మానవేంద్ర, సర్వభూషణులును గజచర్మనసన ధరులును గజస్తలును దుఃఖవిరహితులును, నగును రచ్చట మరణించినట్టివారు.

ఆ. కాలభైరవుండు గావించు నట నుండు, జంతువులకు నెల్ల శాసనంబు నంతె కాని యమున కధికార మిసుమంత, యేని లేదు వారిపైని భూప.

350

గీ. ఇట్టితీర్థంబు లెన్నియో యేను జూచి, నట్టి వున్నవి కాని నీలాద్రియందుం జూచినవిచిత్ర మెందును జూడ లేదు, వినుము చెప్పెన నీకు దద్విషయ మెల్ల.

సీ. కావించుచును దీర్ఘసేన నే నావిధి, నరిగితి నీలభూధుముకడకు నరిగి చూచితి ధనుర్ధరులు చతుర్భుజు, లును నై నయట్టిభిల్లులను నచటం జూచి చిత్తములోన జోద్యంబు గలుగంగ, నేగితి వారినమీపమునకు నేగి మీ కీరూప మెట్లు సంప్రాప్తించి, నదియొ చెప్పం డటంచు నడిగినాడ

గీ. నడుగుటయు నాకు వార లిట్లనిరి స్వామి, మున్ను మాభిల్లజాతిలో నున్న బాలుం డొక్కఁడీతైలమున కెక్కి యొక్కనాడు, కనుగొనియె నొక్క దేవతాగార మచట.

క. కనుగొని యాదేవాలయ, మునకున్ జని చూచి విష్ణుమూర్తిని బ్రణతిం బాసరిచి తన్నై వేద్యం, బును దినంగనె కలిగె నాల్గు భుజము లతనికిన్.

353

గీ. దానితోడన తొలగి యజ్ఞాన మెల్ల, జ్ఞాన ముదయించె గర్భపాశంబు వదల సంతటను వాడు మాకడ కరుగుడెంచి, విశదముగఁ జెప్పె జరిగినవిషయ మెల్ల.

సీ. అది విని వేగ మే మందఱమును గూడ, నావిష్ణుదేవాలయమున కరిగి భక్తిపూర్వకముగాఁ బ్రణమిల్లి పురుషోత్త, మునకుం దన్నై వేద్యమును భుజించి యాత్మణంబు చతుర్భుజాకారములను దా, ల్పితిమి చిత్తముల కచ్చెరువు దోఁప సంతట జ్ఞానోదయం బయ్యె మా కెల్ల, గర్భవాసస్యధ గలుగకుండ

- గీ. నని యెఱుంగుచుబయలు నేని నేని నేని. చాలయ్యునందుబో త్తమాఖ్యనున్న
రాముని కం జేసి భక్తిప్రసాదములను, నాదరమునం దన్నైవేద్య మారగించి.
- క. పతి జయింపబడున నా, పాతకములు తొలగి కర్మపాశము నదలె
భూతిలవల్లభ నిచ్చను. నేతే ద్రీవిన యెవడు మేటికి నగనక. 356
- క. అనుటయు రత్నప్రసాద, మనమున సంతసము నొంది మహాసీయ యొన
ప్రను సేపు ప్రబోధించెన. యనువునం దెలుపంగదె తీర్థయాత్రావిధులక. 357
- క. అని వేడుటయును స్వీకరించి, ట్లదియె మహారాజ నిత్య మగుసౌఖ్యము గో
రిమానవులకు భవభంగం, జనుల జగుగోవిందు డొకడె శరణము సుమ్మి.
- క. హరికీర్తనహరినందన, హరిచరిత్ర శ్రవణహరిసమర్చనలందుక
నిరతమును బుద్ధి జొనిపెడి, నదులకు సులభంబు గర్భనరకము దాటక.
- గీ. అట్టిభాగ్యులు నాధునమాశ్రయమునం, గలుగుం గలుగెడు మఱియొక కర్మమునను
నాధునం సేవమునకు సాధనంబు, తీర్థసేవయ వేటొకతెరువు లేదు. 360
- ఉ. చేసి నేని తీరసేవ యథావిధి, సకలపాపములను సమసిపోవు
గానం శ్రీరమాత్ర గావింపంగా దగు, విధివి వినుచువాడె వినుము భూప. 361

—: తీర్థయాత్రా విధి కథనము :—

- ప. తీర్థయాత్ర గావింప నెంచువాడు పూర్వదినంబున గృహంబునం దుపవాసంబు
గావించి దేవతాబ్రాహ్మణపూజ లొనర్చి మఱునాడు కృతపారగుండై నియ
మంబుతోడ బయలుదేరునలయు. పాదచారంబున నేగె నేని సంపూర్ణఫలం
బును యాచరింప నదిగ నేని సమభాగఫలంబును బాదరక్షలచే జనియె నేని
చతుర్థాంశఫలంబును వ్యవహార సత్తంబున వెడలె నేని తృతీయాంశఫలంబును
సేవాసత్తంబున బోయె నేని యష్టమభాగఫలంబును ననిచ్చచే వెడలె నేని
యర్థభాగఫలంబునం జెందు. గోయాసంబున నదిగ నేని గోవధపాపంబు చేకూరు.
తీర్థప్రవేశదినంబున ముండనంబు గావించుకొని తీర్థోపవాసంబు చేసి పరదినం
బున శ్రాద్ధంబు నెట్టనలయు. 362
- గీ. తగదు విప్రపరీక్ష తీర్థంబునందు, నన్నమును గోరునట్టిబ్రాహ్మణుల కెల్ల
నన్నమునొసంగెదగు సంతరంగమందు, వారలెడలించియచ్చతాకారులుగను.
- ప. సక్తుసంయావపాయసపిన్యాకగుడంబులచే బిండంబులు గావించి యర్థ్యావాహ
నవర్తితంబుగాఁ దీర్థశ్రాద్ధంబు గావింపం దగు. దేహధర్మం బశాశ్వతం బగుటచే
గాలాకాలవిచారంబు గావింపక యవిలంబంబుగాఁ దీర్థమందు శ్రాద్ధతర్పణం
బులు గావింప నొప్పు. కార్యాంతరవశంబున దీర్థమునకు వచ్చినప్పుడు స్నానంబు
గావించువాడు స్నానఫలముం జెందు గాని తీర్థయాత్రాఫలంబు నొందం
జాలదు. తీర్థస్నానంబు పాపులకుఁ బాపప్రణాశంబును శుద్ధాత్ములకు యథోక్త
ఫలంబును నొసంగు. పతార్థంబు తీర్థయాత్ర గావించువాడు పాదశాంతఫలంబు

నొండుగలంబు. మఱియు నుద్దీప్తమగునొప్పు కేరప్రసక్తమై ముందు కేరన్నాచంబు
గావింపజేయ దా నుద్దీప్తం జేప్పఁగఁగలంబుం బడయంగలంబు. తీర్థంబులందు
నందనాదిగవర్తలచే నాధువులం బూజించె నేని దాని భగివద్భక్తి మనంబున
కేరంబుగా నిలిచి స్వర్ణమోతుంబులం గలిగించు. తీర్థంబులందుం గావింపంబును
శ్రాద్ధతర్పణాదులు పితరుల కర్థాకరంబు లగు. 364

- క. తెలిసికొని విధుల నెల్లను, నలిపినయెడఁ దీర్థయాత్ర ననుకూడును ద
త్ఫల ములు గాక యెట్టులొ నలిపినయెడ మాత్ర హాని సంప్రాప్తియెక.
క. అని చెప్పి యూరికంటయు. జనపతి దత్తాలము దనప్రజలకను నొగూ
ర్చును జలంబు పలుకజేయెను. జనహితం జెనుచు నిలైలంబునకేక. 366
ఆ. అల్లుల యెలుడేటి యవశంతుండు తపస్వి. నుపవ్రచుండేనల్ల నడచికొనుచు
జనుచుఁ ద్రోవనంబును గనుచు దీప్తిములను, వానిమహిమ వినుచు వశానివలచ.
గీ. అక్కడక్కడ న్నానదానాదివిధుల, నాచరించుచు బ్రద్ధతో ననలం జనుచు
నొక్కచిక్కఁడ బ్రవాకము క్తలలు, గలిగి శోభిల్లునొక్కతై నలని గాంచి,
గీ. న్యామి యీపుణ్యంబు నొసనముచు మదికి
గలుగఁజేయుచు నుండె నుత్కటము గాంగ
దీనివృత్తాంత మేమియో నెలుపు మనుచు
నడుగులయు బ్రాహ్మణుం డిట్లు లలిని కనియె. 369

—: గంఢకీనదీప్యతాంతకథనము:—

- క. జననర గురి గంఢకీయను, భుని నీని జూడఁ జత్తినోషము దాతక
దనునోషము నీనిజలం, అను ద్రావంగ నచనోషమును నిమియించుక. 370
క. పాపులపాపము లెల్లం, నాపగ నిజగంఢజలకణంబున నజాఁ డీ
యాపగను సృష్టిచేసెను, దాపను లుండెదరు సంతతం చిహ్నంబుక. 371
వ. మఱియును. 372

- గీ. ఈమహానదిలో జనియించి చక్ర, చిహ్నితము లయి యుండెడిశిలలు విష్ణు
రూపముల కానఁ దత్పూజనాపరుండు, గర్భనరకనివాసదుఃఖమును గనఁడు. 373

—: సాలగ్రామనామకారణకథనము:—

- గీ. గంఢకీనదిలో నొక్కకడను దీప్తి, నలరుచుండు సాలగ్రామ మనెడిచోటు
దానిలోఁ బుట్టినట్టిప్ర స్తరమునకును, నందఁ గలిగె సాలగ్రామ మనెడిపేరు. 374

—: సాలగ్రామమాహాత్మ్యకథనము:—

- గీ. గంఢకీనదిలోపల నుండు తాయి, ద్వారవతి నుండుఁ జక్ర మీద్యయము గూడ
గంగయును సాగరంబును గలిసినట్లు, కాన నది గొప్పతీర్థంబు మానవేంద్ర.
గీ. చక్రశిలలు సాలగ్రామసంజ్ఞ చేత, భువనములలోనఁ బ్రభ్రాతిఁ బొంది యుండఁ
దచ్చిలావారివా మాత్రమున మాయ, భవతనహాసనసందితపాతకములు.

- గీ. ముట్టికొనిన సాలగ్రామమును నశించు, గోటిజన్మాజ్ఞితం బైనకొలయు నింక నందుఁ గావించుమాఁ పూజకగుండులు, నలవియె నచింప నదిధామమగుటహరికి.
- క. ఒసగుడును శతలింగా, ర్చనమునఁ గలపుణ్య మేకసాలగ్రామా
ర్చనమున దానిశతాంశం, బును బోలవు తీర్థదానములు యజ్ఞములున్. 378
- గీ. పాండంగలుగును బహుజన్మపుణ్యములను, వానిలోఁ గృష్ణశిల దానిలోన దొరకె నేని గోష్పదచిహ్నచిహ్నితము వాని, కపునరావృత్తి గలుగుఁ దదర్చనమున.
- వ. స్నిగ్ధింబును మేచకంబును నగుశిల యుత్తమంబు. ఆకృష్ణంబు మధ్యమంబు. మిశ్రంబు మిశ్రాంగలవదంబు. 380
- గీ. అర్చనమున సాలగ్రామమును నుండు, సచ్చతుండు ప్రకాశించు సరణి నున్న నహ్ని మఖింబునను బైకి సచ్చునట్లు. గానఁ దత్పూజనము ముక్తికారణంబు.
- గీ. మోక్షమునుజెందువిప్రుడుమూర్తిపంచ, కమునునాలుగుమూర్తులక్షత్రియుండు
వైశ్యుండు త్రిమూర్తులఁ జతుర్థవర్ణుడేక, మూర్తినర్చించునెడ శిలామూర్తులందు.
- గీ. అబ్జములనుండి శశి ముక్తం జైనపగిది, నార్ద్రాశుష్కలఘస్థుల మైనపాప సంచయమునుండి ముక్తంజైన సర్వలోక, పూజ నొందు సాలగ్రామపూజకుండు.
- క. ఏల మఖంబులు దీర్ఘము, లేల జపతపంబు లేల యేల వ్రతంబుల్
సాలగ్రామముఁ జూచిన, కాలముననె మాయు చుండఁ గలుపము లెల్లన్.

—: సాలగ్రామ స్వరూపకథనము. —

- వ. మణియును సర్పసియుంబు లగుసాలగ్రామశిలావిశేషంబుల వివరించెద. కేశవాది మూర్తులచతుర్దశంబులు దక్షిణార్ధవృత్తపత్రమంబున నెఱుంగ నలయు. శంఖ చక్రగదాపద్మంబులు గలయది కేశవుండు. పద్మగదాచక్రశంఖంబులు గలయది నారాయణుండు. చక్రశంఖపద్మగదలు గలయది మాధవుండు. గదాపద్మశంఖ చక్రంబులు గలయది గోవిందుండు. పద్మశంఖచక్రగదలు గలయది విష్ణువు. శంఖపద్మగదాచక్రంబులు గలయది మధుసూదనుండు. గదాచక్రశంఖపద్మంబులు గలయది త్రివిక్రముండు. చక్రగదాపద్మశంఖంబులు గలయది వామ నుండు. చక్రపద్మశంఖగదలు గలయది శ్రీధరుండు. చక్రగదాశంఖపద్మంబులు గలయది హృషీకేశుండు. పద్మశంఖగదాచక్రంబులు గలయది పద్మనాభుండు. శంఖగదాచక్రపద్మంబులు గలయది దామోదరుండు. శంఖపద్మచక్రగదలు గలయది సంకర్షణుండు. చక్రశంఖగదాపద్మంబులు గలయది వాసుదేవుండు. శంఖగదాపద్మచక్రంబులు గలయది ప్రద్యుమ్నుండు. గదాశంఖపద్మచక్రంబులు గలయది యనిరుద్ధుండు. పద్మశంఖగదాచక్రంబులు గలయది పురుషోత్తముండు. గదాశంఖచక్రపద్మంబులు గలయది యథోక్షజుండు. పద్మగదాశంఖచక్రంబులు గలయది నృసింహుండు. పద్మచక్రశంఖగదలు గలయది యచ్యుతుండు. పద్మ

చక్రగదాశంఖంబులు గలయది జనార్దనుడు. గదాచక్రపద్మశంఖంబులు గల
యది యుపేంద్రుండు. చక్రపద్మగదాశంఖంబులు గలయది హరి. గదాపద్మ
చక్రశంఖంబులు గలయది కృష్ణుండు. మఱియుఁ గొన్నివిశేషంబులం జెప్పెద.
వినుము. ద్వారలగ్నద్విచక్రంబును శుక్లాభరేఖంబును శోభాఘ్రింబును నగునది
గదాధరుండు. లగ్నద్విచక్రంబును రక్తాభంబును నగునది సంకర్షణుండు.
దీనిపూర్వభాగం బతిశ్రేష్ఠంబు. పీతంబును సూక్ష్మచక్రంబును నగునది
ప్రద్యుమ్నండు. దీర్ఘసుషిరంబును వర్తులంబును నగునది యనిరుద్ధుండు.
నీలద్వారంబును ద్విరేఖంబును నసితంబును నగునది నారాయణుండు.
గదాకారేఖాయతమఘ్రింబును మహాన్నతినాభిపద్మంబును బృథుచక్రం
బును గపిలంబును ప్రబిందుకంబును నగునది సృసిహుండు. పంచ
చిందుకం బైనచో బ్రహ్మచారిపూజార్హంబు. విషమద్విచక్రంబును సత్రిలింగం
బును నగునది వారాహంబు. త్రిరేఖనాశంబును స్థూలంబును సబిందుకంబును
నగునది గూర్మంబు. వర్తులావర్తింబును బాంసరంబును ధృతపృష్ఠకంబును
నగునది కృష్ణుండు. పంచరేఖంబును వనమాలియును గదాంకితంబును నగునది
శ్రీధరుండు. నీలంబును మధ్యచక్రంబును వర్తులంబును నగునది వామనుండు.
నానావర్ణానేకమూర్తియును నాగభోగియును నగునది యనంతండు. స్థూలం
బును నీలంబును మధ్యచక్రంబును ససీలకంబును నగునది దామోదరుండు.
సంకర్షణద్వారకంబును సులోహితంబును నగునది బ్రహ్మ. సదీర్ఘరేఖాసుషిరం
బును నేకచక్రంబుజంబును బృథువును బృథుచ్ఛిద్రంబును స్థూలచక్రంబును
సబిందువును నగునది కృష్ణుండు. చిందుయుక్తంబును నంశుశాకారంబును నగు
నది హయగ్రీవుండు. పంచరేఖంబు గౌస్తుభంబు. ఏకచక్రమయంబును ససితం
బును నగునది వైకుంఠండు. దీర్ఘంబుజాకారంబును హారరేఖంబును బాండు
రంబును నగునది మత్స్యంబు. దక్షరేఖంబు రామచంద్రుండు. శ్యామంబు త్రివి
క్రముండు. ఏకచక్రంబు సుదర్శనంబు. ద్విచక్రంబు లక్ష్మీనారాయణుండు.
త్రిచక్రంబు త్రివిక్రముండు. చతుశ్చక్రంబు చతుర్హ్యుహుండు. పంచచక్రంబు
వాసుదేవుండు. షట్చక్రంబు ప్రద్యుమ్నండు. సప్తచక్రంబు సంకర్షణుండు. అష్ట
చక్రంబు పురుషోత్తముండు. నవపూజాంబును నవచక్రంబును నగునది యచ్యు
తుండు. దశావతారంబును దశచక్రంబును నగునది యనిరుద్ధుండు. ద్వాదశ
చక్రంబు ద్వాదశాత్మండు. ద్వాదశాధికచక్రం బనంతండు. చతుర్ధ్వంశంబును
దండకమండలుస్రగ్ధారియు నున్నతంబును నగునది బ్రహ్మ. పంచవక్త్రంబును దశ
బాహువును వృషధ్వజంబును నగునది మహేశ్వరుండు. మఱియును గారియుఁ
జండికయు సరస్వతియు మహాలక్ష్మియు సప్తమాతృకలును బద్మహస్తుం డగు
దివాకరుండును గజాస్త్రిండును మృగ్మఖండును మున్నగుననేకగణంబులును

యథానాశాచలం నుండిను గ్రానాదాచులందు న్నాపింపబడినను ఫర్మాక
చానుచోకొక్క యగువాడు వాని బూతుచి న్నాశ్చక్రిద్ధిః బడియంగలండు.
నాలగ్రామంబునందు గాని రత్నంబునందు గాని యంత్రంబునందు గాని
నుండిలచుందు గాని ప్రతిమయందు గాని నిత్యంబును విష్ణుపూజ గావింప
చుండు. నాలగ్రామశిలాగిహ్వరంబు విక్షించువానితదలు తృప్తులై యాక
ర్ష్యంతింబు స్వస్థంబునకు వెసియింతురు. నాలగ్రామంబునకు మూల్యంబు
నుష్ఠాకరించువాడును విక్రయించువాడును సంగీకరించువాడును బరితానుమోద
నందును నాకర్ష్యంతంబు చరకంబునకు చుండువార. కానఁ జక్రక్రయవిక్రయం
బులు చేయఁ జెనకు. ద్వారకోద్భవనాలగ్రామోద్భవదేవతాద్వయసంగస్థలంబు
ము క్తిస్థానంబు, బహూక్షుతేల. ద్వారకోద్భవచక్రాభ్యంబును బహుచక్రచిహ్ని
రంబును జక్రాసగరిలాకారంబును నగునాలగ్రామంబు నిరంజనంబును బ్రణవ
స్వరూపుండును సచ్చిదాచందాత్మండును భక్తానుగ్రహకారకుండును నగునారా
యనాంజి యనియును నాలగ్రామం బుండుప్రదేశంబు వైకుంఠమందిరం బని
యును నెఱుంగివలయు. సాలగ్రామంబులు మనోజ్ఞరూపంబులును స్నిగ్ధంబులును
నయ్యె నేని లక్ష్మీప్రదంబులును హక్షంబు లయ్యెనేని యాయుశ్శ్రీకీర్తిక్షయ
కరంబులును నగు.

385

ఆ. పూజ సేయ సాలగ్రామములు సమంబు, లై న విషమంబు లై న నర్హముల కాని
మాన వలయు సమంబులలోన రెంటి, విషమములలోన మూఁటిని విడువవలయు.

సీ. జిఖలహంగంబులును జేసివట్టిఫలము, నిఖిలతీర్థంబులందు ముగ్ధినఫలంబు
గలుగు నొక్కనాలగ్రామజలకణంబు, త్రావునెడ భక్తివిశ్వాసభావమునను.

—: ప దా మృ త స్వ రూ ప ని రూ ప ణ ము :—

ప. తొలఁచియును జాదవంబును శంఖంబును జక్రంబును సాలగ్రామంబును జలంబును
ఘంటయును దామ్రపాత్రంబును విష్ణునామంబును ననునీతోమ్మిదియును బదామృ
తంబుగాఁ జెప్పబడియె. పదామృతంబు బ్రహ్మహత్యాదిసకలపాతకంబులను
చూపుమాపు.

388

క. పరదావపరధనంబుల, హరియించెడితలఁపు లేక యర్పించిన స
త్వరముగ నాలగ్రామము, నరులకు నొనగూరిచెడి సనశ్వరఫలముకా. 389

సీ. విషపంకనిభ మగు వెలది సాలగ్రామ, మునకుఁ జందనమును బూసె నేని
వజ్రసమం బగు వనిత సాలగ్రామ, మునయందుఁ గుంకుమం బునిచె నేని
పాపపుంజం బగుఁ బడఁతి సాలగ్రామ, శిలపైని బువ్వులు చేర్చె నేని
కాలకూటం బగుఁ గలికి సాలగ్రామ, శిలకు నై వేద్యంబు చేసె నేని

సీ. వనజనేత్రి సాలగ్రామమును స్పృశించె, నేని పూర్వసమార్జితం బై నసుకృత
మంతయును బోవులయె కాక యాక్షణంబ.తగులుకొనుదుగతి సదగుగునగుంబు.

- క. నరనర సాలగ్రామ, స్ఫురింపుచు వ్రాసెను కాలమున గలిగిన హో
దరియించ భవపయోధిని, బరనాథన మేల కర్మపరితంబ్రులకన్. 391
- సీ. అంతకాలంబునను భాగ్యచంతు లైన, మానవుల కుండు విష్ణునామంబు నోట
హృదయమున జక్రశిలయును నింతకంటె, బలుక నేటికెగొఱగనిభాషణములు.
- సీ. స్నిగ్ధములగు సాలగ్రామశిలలుభూసు, రులును సన్నాసులును మత్స్వరూపమగుట
దత్తపురాజన మఖిలపాతకము లొచ్చు, నని మును వచించె చంబకానకు శౌరి.
- క. సాలగ్రామములను దు, కీలుల కైన డేని నింద చేసినయెడలన్
గాలుచును చరకవహ్ని. హ్వల లతని భూతసంప్లవం ఒగుదనుకన్. 394
- క. సాలగ్రామశిలాచ్ఛన. కీలుని వారించునట్టిచేడుగండు నరక
హ్వాలలలో డాఁ గూలుచు, గూలుచు బిత్తమాతృబంధుకోటుల నెల్లన్.
- క. ఒకరుప సాలగ్రామా, ర్చనమును మే లగు చ టంచు జనులకు బోధిం
చినవాడఁ తాను ధన్యత, గని తనపూర్వులకుం బుణ్యగతి గలిగించున్. 396
- ప. ఈవిషయంబున దృష్టాంతంబుగాఁ బురాతనం ఒగునొక్కయితిహాసంబు చెప్పెద.
వినుము. 397
- సీ. మున్ను కీకటదేశమున శబరండు నాఁ, గను బేరునడిచపుల్కునుఁ డొకండు
శరశరాసనములు ధరియించి తిరుగుచు, ననుదినంబును నరణ్యంబులందు
దీప్తియాత్రల కేఁగు తెరువదలను జంపి, హరియించుచును వారియర్థ మెల్లఁ
జేయఁగూడనిననుచో చేయుచు వశుఁ డయి, కామాదిశత్రుసంఘాతమునకుఁ
- సీ. దనకుఁ గాలంబు మూడినతెఱి నెఱుంగ, కుండ వ ర్తించు చుండఁగా నొక్కనాఁడు
వ్యాళరూపంబునను వచ్చి వానికడకుఁ, గాలభటుఁ డొక్కఁడండుకాలు కాటువైచె.
- ఉ. అంతట నెత్తి కెక్కి విష మాతండు నేలను గూలె నంతలో
నంతకభృత్యు లుగ్ర మగునాగ్రహ మేర్పడ వచ్చి నిర్ఘ్రాణ
స్వాంతండు వీడు వీని విడనాడఁగ రా దని వాని బొడ్డుచున్
గుంతములన్ మఱిన్ గదలఁ గొట్టుచుఁ ద్రాళ్లను గట్టు చుండఁగన్. 399
- గీ. దారి నేఁగుచు వైష్ణవోత్తముఁ డొకండు, గాంచి వారలు పెట్టెడిగాత లెల్ల
నైఁవఁ జాలక యార్తరక్షణముకొఱకుఁ, గరుణ గలమానసమున నక్కఱకుఁ జేరి.
- గీ. పుల్కసునకు సాలగ్రామపూతజలముఁ
జల్లి ముఖమునఁ దులసి శీర్షమున నునిచి
రామనామంబు జపించి శ్రవణమందు
హృదయమున జక్రశిల బెట్టి యిట్టు లనియె. 401
- క. యమదూతలార పొం డిక, సమస్తపాపములుఁ దొలఁగె సాలగ్రామా
శ్మము సోకినంత నితనికి, డము లగుదురె మీరు వీనిసన్నిధి నిలువన్. 402

- క. అనుబంధము గాఢముగాఢముగా, అని నానల కతని విశేషి శివమనునిభృత్యుల్
చనుదొచ్చి పతని పోయెను. నాన నెలనె విష్ణుపురికి శౌచినియోజ్యుల్. 403
- గీ. అపుడు హరికి మహాపాదములించి, యమునిధటు లిట్లు లనిరి మహాత్మ్యలార
మీర బ్రహ్మకవి కేలించె నేమి, కానింమొ చెప్పఁ డని యెఱుంగంగ నడుగ.
- గీ. హరిభటులు కాలధి పలు కల్లుచిరి విడు. కలుషి యనుమాట సత్యంబు కాని యితని
పాతకము లెల్ల దహించుచుండెను నంత, కాలమందు సాలగ్రామమూలమునను.
- గీ. దానిచలనను నైదిగి ధామ మెట్లె, నచట గల్పశతము సౌఖ్య మనుభవించి
కాకిలోఁ బుట్టి పడవ విశ్వేంద్రపూజ, నలిపి మోక్షంబు జెందఁగాఁ గలఁ డితండు.
- క. శనినను ముట్టిన బూరి, చివ సాలగ్రామశిల నశేషాఘములు
జను నాక్షణికంబు యని ప. త్కిన విస్మయ మొంది శమనకింకరు లంతఁ. 407
- క. అనిగిరి నత్వముగఁ ప. చ్చురెము నెఱిగింప యమునిసన్నిధి కంతఁ
హరిభటులు పుల్కనునితో, నదిగిరి సురియాన మెక్కి హరిసన్నిధికిఁ. 408
- గీ. అంత నైదిగిముగ గాఢి చనుభవించి. నకలభంగంబులును గల్పశతము దాక
నవల జనియించి కాకిలో చనెనుదని, నడవమునము క్తి జెందె నీశ్వరునిఁగొలిచి.
- ప. అని చెప్పబయలును పుష్కరించుడు భక్తిశ్రద్ధాసమన్వితంజై బ్రాహ్మణాదే
శంబున గండకీతీర్థమందు యథావిధి స్నానంబు గావించి పితృతర్పణం బొసరించి
తత్త్వంబునుండి చహుర్వింశతీనాలగ్రామంబులం గైకొని తత్పూజ గావించి దాన
ధర్మంబు లొసరించి యచ్చటనుండి బయలుదేరి గంగాసాగరసంగమతీర్థంబు
నకుం కేరి తాపసుని నాలోకించి న్యామి నీలాచలం బిచ్చటి కెంతదూరంబునం
దుండె నని యనుగుటయు యోగీశ్వరుండు విస్మయావిష్టమానసుండై. 410
- క. నరవర యిడె నీలమహీ, ధరము కనబడదె నీకుఁ దరుణాదిత్య
స్ఫురణమున వెల్లుచున్నది, పరిసరమునయంద నేత్రపర్వము గాఁగఁ. 411
- క. అనుటయు రత్నగ్రీవుడు, మనమున భేదంబు జెంది మహనీయ యెఱుల్
కన నగునొ నాకు శైలం, బును జూతునొ యెట్లు నేను బురుషోత్తమునిఁ.
- గీ. ధర్మ మతిసూక్ష్మ మగుట నేతప్పు నేను, జేసితిన్ పాలనంబున జేయ కున్న
గోచరింపక యుండునె కుధర మిట్లు, నేడు నిజమయ్యె రాజ్యాంతరిరయవార్త.
- క. అని బహువిధములఁ దననిం, దను గావించుకొనుచున్నతరుణంబున నా
జనవల్లభునకు ముని యి, ట్లనియెను భూపాల యేల యలమట మొందఁ. 414
- క. ఈగంగాసాగరసం, యోగతటంబునను జేయు ముపవాసము నీ
లాగము కనబడుదాకను, నాగారిధ్వజనికీర్తనం బొసరుచుచుఁ. 415
- క. దానివలన నేదోషం, పై నను గలదేని తొలఁగు నది తొలఁగినచో
గానంబడు భూమిధ్రుము, భానుసహస్రప్రభావిభాసుర మగుచుఁ. 416

- క. అనుటయును గొంత ధైర్యము, మనమునఁ గలుగఁగ జేడు మా తాడక పెం
టనె గంగంబుధిసంగమ, మున నొసరిచి న్నానదానముఖకృత్యములన్. 417
- సీ. పూచి నిరళసదీక్షను దానవారి, నెదను నెలకొల్పి విశ్వాస మినుమడింపఁ
దండ్రీ శరణంబు త్వత్పాదతరణి దక్కఁ, బరము లేదు భవాధిపాఁ బజిననాకు.
- సీ. బ్రాహ్మణశాపనిర్ధగ తేజం జైన, యంబరిషుని బ్రోచినట్టివాడ
పితృఘోరదండనవీడితం జైనప్ర, హ్లాదుని రక్షించినట్టివాడ
గ్రాహకలోరదంష్ట్రవాగురాబద్ధుఁ, డగుగ జేంద్రుని గాచినట్టివాడ
భాతృమృతంజనభయశరణాగతుం, డగువిభీషణు నోమినట్టివాడ
- గీ. భక్తు లగువారి నుద్ధరింపంగఁ గేలఁ, గంకణము గట్టికొని సర్వకాలస్వ
దేశములయందు వ్యాపించి తిరుగువాడ, నన్ను బ్రోచుట బహు నే మాయచ్చ నీకు.
- క. అని యిట్లనేకవిధములు, గను నుతియించుచును గొంతకాలము గడపున్
గనఁబజినయట్లు కనులకఁ, గనుఁగొనుచును నేదొ కొంతకాలము గడపున్.
- క. చికపరి నవ్వుచు నేడ్పుచు, నొకపరి జలుపుచును గాన మొకపరి నాట్యం
యొకపరి జేయుచు నాతఁడు, వికారిబలె నుండు భక్తివినశత్వమునన్. 421
- ఆ. అట్లు లాతఁ డన్న మనక నీరము నాక, కడపె నేను నాళ్లు గట్టకడకు
నరుగుదెంచి భిక్షుకాకారమున శౌరి, సదయుఁ డగుచు తేనియెదుట నిలిచె.
- గీ. అపుడు భూపాలుఁ డభ్యుపాద్యాదివిధుల, నతనిఁ బూజించి స్వామిసమాగమమున
నాయఁడు జెల్ల నశియించె నాతపంబు, సఫలతను జెందె నని నుతి నలుపుచుండ.
- క. యతివర్యుఁ డట్లు లనియెను, క్షీతివల్లభ నీవ్రతంబు సిద్ధిం బడసెన్
గతమయ్యె నీయఁగుం బ, చ్యుతనకు సంప్రీతి గలిగియున్నది నీపై. 424
- ప. కావున నేపు మధ్యాహ్న కాలంబున నీలాచలసందర్శనంబు నీకుఁ గానున్న
యని. నీవు పతిదేవత యగునీసతీమణితోడను నీకు మార్గదర్శకుండును సకల
తీర్థసూత్రాపరిపూతాత్మండును నగుతాపసునితోడను ధర్మాత్మం డగునీ
యమాత్యునితోడను దంతువాయకులంబునం బుట్టి నీపురంబునం దుండి యహ
ర్నిశంబులును విష్ణుకథాగానంబు గావించుచుండుకరంబునితోడను నాయద్ర
నధిరోహించి పురుషోత్తమునిసాన్నిధ్యంబునకుం జేరంగలవు. శుభంబు చేకూరు
గాక యని పలికి యంతర్ధానంబుఁ జెందె. 425
- క. అంతట ధాత్రీవరుఁ డ, త్యంతము విస్మయము నొంది తపసికి నావృ
త్తాంతమును జెప్పె నతఁ డది, యంతయు విని యిట్లులనియె హర్షముతోడన్.
- క. సరవల్లభ నీభక్తికి, బురుషోత్తముఁ డంతరంగమున మెచ్చి యిటుల్
దరిసెనము నీ కొసంగెను, జరితార్థుండ వైతి వ్రతము సఫలం బయ్యెన్. 427
- క. నీమూలంబున మాకును, క్షేమము ఘటియిల్లుమాట సిద్ధ మసత్యం
బేమియును లేదు దీనను, స్వామికిఁ గృప లేదె భక్తసంతతి నోమన్. 428

- క. అని పలికి యూరికొంటును. జగదతి సంతోషపడుచు శౌరికథాకే
 ర్తనములచే రావగి లె. జ్ఞును గిడిపి పడుండె నిమగ్న లాగంగ రేయిన్.
- గీ. అట్లు శియసించి యావసుధాధినేతి, నాలుగుభుజంబులును ననమాలికయును
 శంఖచక్రగదాపద్మశాస్త్రములును, గలిగి. తా నున్నయట్టులు కలను గాంచి. 430
- క. మేలుకొని పిదపఁ బ్రాతః. కాలక్రియ లెల్లఁ దీర్చి కౌతూహలము
 ద్వేలము గఁ దాపసుక కా, మూలక్రిము స్వప్నవిషయమును వినిపించెన్.
- క. అది విని ద్విజుఁ డాచందఁ. గోదచంగ ని జ్ఞునియె ధూవరోత్తమ కలలో
 నొడవెనరూపము తా ను. న్నది వేగమ నీకు సంతయము వల దింకన్. 432
- క. అనుటయు నిత్తున్రేవుం, జగదధికఁ బైచప్రమద మంచుచు నెపు డ
 ద్రివి గాంతెకొ యెపుడు కనుం, గొనుమకొ హరి చనుచు వేచికొని యుండంగన్.
- గీ. అది నంబున మట్టమధ్యాహ్న వేళ. గుసుమవర్షంబు దివినుండి కరియుచుండ
 భానురోజిప్రభాభాసమార మగుచు, గోచరంబయ్యె నీలాద్రి తోడోపతికి. 434
- గీ. అట్లు గోచర మైననీలాచలమును, గాంచుచుండంగి జేయ దిగ్భాగింతిలోడఁ
 గానఁబడియెను శైలంబు జేసి కనుచు, నెంచి తాపసుఁ డాతని కిట్టు లనియె.
- గీ. ఇదియె నీలాచలంబు పృథ్వీక సీకుం. గానఁబడియె నె నావుడు గానఁబడియె
 జన్మసాధల్య మొడవె నానలేసినట్టి, పుణ్య మెట్టిదొ యనుచు నాభూవిభంభు.
- ప. శైలంబునకుం జాగిలి మ్రొక్కి లేచి దేవదుందుభు లాకసంబున మ్రోగుచుండఁ
 దద్విజయముహూర్తంబున సతీమంత్రికరంబనమేతుండై తాపసపురస్కరంబుగా
 నీలాచలంబు నెక్కి తదుపరితనశృంగంబువైచి హేతుకమయ్యం బగు దేవాలయం
 బుం గాంచి యందుం బ్రవేశించి. 437
- గీ. అచట మాణిక్యసంహాభుచిత మైన
 స్వర్ణసింహాసనమునఁ బ్రచండచండ
 జయవిజయముఖ్యభక్తోపచరితుఁ డగుచు
 గ్రాలుపురుషోత్తమస్వామిఁ గాంచి మ్రొక్కి.
- 438 .
- : పురుషోత్తమ స్తవ ము :—
- సీ. ప్రకృతికిఁ బరుండవు భగవంతుండవు మహా, పురుషుండ వొకండవు పూర్వీకుండవు
 కార్యకారణములకంటె భిన్నుండవు, మహదాదిత త్వసమ్మానితుండ
 వాద్యంతతొన్నుండ వప్రమేయుండవు, పరిణతిక్షయవృద్ధివిరహితుండవు
 ధర్మసంస్థాపనార్థము జన్మకర్మంబు, లను స్వీకరించువిలక్షణుండవు
- గీ. సృష్టికారకుం డగుశతధృతిని నాభి, కమలముననుండి సంహారకారి యైన
 శివుని నేత్రమునుండి సృజించినట్టి, దేవుండవు స్వామి నీశక్తి తెలియఁ దరమె.
- గీ. ఎత్తఁగా రానిజన్మము లెత్తినాడఁ, బడసినాడను బడరానిపాటు లెల్ల
 గర్భనరకనివాసదుఃఖంబు మరలఁ, గలుగకుండఁగఁ జేయవే కమలనాథ. 440

- క. అని వేడఁకొనుటయును న, వ్యసభాక్షుం డిట్లు అనియె ననుభాధిప సే
వొనరించిన స్తవమున నా, కనవధికం బైనహృద్ మాపాదిల్లెన్. 441
- గీ. నాకు మునువోలె బూజ యొనర్చి ధాత, యిచట నుంచెను నై వేద్య మిది భుజించి
ముక్తి నొందుము పరిజనయుక్తముగను, నని నిదేశించి మఱియు నిట్లనియె ప్లామి.
- క. జనవర ననుఁ గూరిచి నీ, వొనరించిన స్తవము చదువుచుండి ప్రమోదం
బును నాకుఁ గూర్చువారల, కను నొసఁగుదు దర్శనంబుఁ గోర్కులు పండన్.
- క. అని నిరమించుటయును మఱ, మున విస్మయపడఁచు భూవిభుఁడు నై వేద్యం
బును గొని జతుర్భుజుం డయి, చనియెను నైకుశమునకు సపరిజనముగన్. 444
- గీ. రాముఁ డిటఁ బురుషోత్తమనామమునను, నవనిశాత మహాలక్ష్మి యనెడిపేర
నెలసియున్నాడు మోక్షంబుగలుగఁజేయ, సంసృతినిమగ్నులై యుండుజాతువులకు.
- ప. మఱియును ని కొక్కవిశేషముం జెప్పెద వినుము.

—: కాళరాత్రివృత్తాంతకథనము. —

- సీ. మును జగత్పాలనం బొనరించుటకు ఘోర, తపము సేయఁగ శివ తలఁచి లోనఁ
జనుదెంచి యిటకు నిచ్చటను బంచాగ్నిమ, ధ్యస్తయై కావింపఁ దపముఁ దొడఁగె
నప్పుడు రురు వనుననురుఁ డొక్కఁడు బ్రహ్మ, లభ్యవరాస్తబలంబువలన
నసురపై న్యముతోడ నమరాలయముమీఁది, కరిగి త్రొలొకభయంకరముగ
- గీ. ననిమిథుల నెల్లరను నదరంటఁ గొట్ట, వార లల్లాడుచును ద్రిదివమును విడిచి
యరుగుదెంచి నీలాద్రికిఁ ద్వరితముగను, గిరితనూజను దర్శించి కేలు మోడ్చి.
- సీ. తల్లి సముద్రమధ్యంబున నిర్మించు, కొని గూఢముగ రత్న మనుపురంబు
నందు దైతేయపై న్యంబుతో నివసించి, రురు వనురాత్రించరుం డొకండు
బాధించుచును జగత్ప్రజల నెల్లను విని, హతము సేయుచుఁ దపోయాగములను
గావించె మమ్ము స్వర్గభ్రష్టులను నేడు, శరణుచొచ్చితిమి త్వచ్ఛరణములను
- గీ. నని నివేదింపఁగను దేవి యాలకించి, యట్టహాసంబు చేయంగ నందులోన
భీకరాకారము లగుననేకశక్తు, లుద్భవించి నానాయుధయుక్తముగను. 447
- గీ. భయముఁ జెందంగవలదు సుపర్యులార, యని నభోవధి యంటంగ నార్చుచుండ
నపు డటకుఁ జతురంగపై న్యంబుతోడ, రురువు సురలనుగూల్చి నార్చుచును వచ్చె..
- క. వచ్చినవానిం గనుఁగొని, చెచ్చెర నాశక్తు లెల్లఁ జెలగి నధింపం
జొచ్చిరి తత్తై న్యంబును, నుచ్చైర్దాసప్రణాద ముప్పర మంటన్. 449
- ఆ. అపుడు పైన్య మెల్ల నడఁగాటిపోవంగఁ, గాంచి రురువు కిన్క గదుర మదిని
సృష్టిచేసి మాయఁ జిత్రంబుగను దానఁ, దిమిరమయ మొనర్చె సమరభూమి.
- ఆ. అంత శక్తు లెల్ల సంధికారంబున, నేమి చేయుటకును నెఱుంగ కునికిఁ
జేష్ఠ లుడిగి యుండఁ జత్తురువులవోలె, గాళరాత్రియాపు కాళి దాల్చి. 451

- క. అరుణుని క్షోదానుని. ఘోరముగ శక్తితోడఁ గొట్టుంగ నశించి
కాముతోడను నాతఁడు, చేరె నీ నాతలమునకు విశేష్టాంగులై. 452
- సీ. అంశుల నాదేవి యఖిలదేశస్థిత, యచ్చటచేఁ గాతాశభవనమును
నానాత్మసునితోడ నాయోగవము చేసి, నఖమునఁ ద్రుంచి తన్ను న్నగలు
తన్నుననుడమున దాల్చి భీకరముగా, నకలామదులకు దమ్మన మొసంగె.
నపుడు తత్కాళరాత్ర్యాకారమును జూచి, మిరుగు తెల్లద భవనావిష్కరణగుచు
- ఆ. నన్ను సుప్రసన్ను నెగు నుని ప్రాక్తిఁప, సామ్యహాప యగుచు నంతయు
గలుగఁజేసి వారు కాక్షించినచుండు, తెల్ల సేయ శక్తి తెల్ల నెచ్చి. 453
- సీ. తల్లి సూక్ష్మాన మాకు నుత్పన్న మయ్యె
నొకఁగు మాహార మేదేని యుచితముగను
ననుట శాక్తి మాశక్తి లారగింపఁ
దగినయన్నులు గాక తలఁచె హరుని. 454
- సీ. ఆమె తలఁచిన నెంట నె హరుఁడు వచ్చి, యెదుట నిలువంగ మ్రొక్కి తా సేవ్యునకు
దేవ యజగంధముంట నేదేహమందు, ఛాగరూపుడ విప్రు నిస్సంగ ముగ. 455
- సీ. కాన నాశక్తులకు భవత్కాయసంస్థ, మైనమాంసంబు నీయు మాహారముగను
ననుటయును సేవ్యుల డిట్టు లనియె దేవి, వినుము చెప్పెద నీ కొకవిషయ మిప్పుడు.
- సీ. మున్ను గంగాద్వారమున దక్షమఖము మ, దృఢులుభ్యుంసము చేయతరుణమందు
నజహాపమును దాల్చి యజ్ఞేశ్వరుఁడు పాటి, పోవుచుండంగ దొంగి నోలె దివిక
నది గ్రహించి నే నాశుగంబున వానిఁ, దాకింపఁదగ్రక్తభారి తెగిసి
నామీదఁ బడుటయు నా కజగంధంబు, గలుగంగ నన్ను జగంధుఁ డెరి
- సీ. నీవు గోరినయప్పుడు నేను మాటు, పలుక భావ్యంబు గాదు మద్భక్త నగుట
నని పలికి శక్తులార నాయండములను, దినుఁడు భోజనముగ మీకుఁ దృప్తి గలుగు.
- వ. మణియును లోకంబునందు మీరు మాతృనామంబులం బరగి జనంబులచే నజ
వృషణయుక్తంబుగా సమర్పింపంబడుచుక కపూరికాపూపాద్యాహారంబులం
గొని తృప్తి జెందుదురుగాక యని చెప్పటయు శక్తు లెల్లఁ దదాష్టప్రకా
రంబున వర్తించుచు సంతృప్తి నొందందొడంగె. అంతటఁ గాళరాత్రి శివదూతి
యనియుం బ్రసిద్ధి జెంది నీలగిరియందు నిత్యనివాసంబు గావించి దుష్టసంహార
శిష్టసంరక్షణంబులు నేయం దొడంగె. 458
- క. ఈ నీలాచలమహిమము, నేనరు డేనియును వినియె నేని వినిచినం
గాని యనాయాసంబుగఁ, దా నొందంగలుగు విష్ణుధామము ననఘ. 459
- క. అనపుడు శత్రుఘ్నుం డది, విని సంతోషమున మునిగి వేగమ గంగాం
బునిధిసమాగమతీర్థం, బున నధిరోహించి నీలభూమిార్ధంబున్. 460

క. బనరిచి పురుషోత్తమద, నృనమును బ్రణమిల్లి న్వానిచరణంబులకున్
దచఙ్గమునకు నశలత, యెచగూడె నటంచు మురియు చుండెడివేశన్. 461

—: క్రతుహయంబుచక్రాంకపురమునకరుగుట:—

క. క్రతుహయ మాసిలగిరి, క్షీతి విడిచి సుఖాహారాజశేఖుసంఘ
క్షీతచాక్షుర్వ్యవనుజ, తతి యగుచక్రాంకరాజధానికిఁ జేరెన్. 462

—: దమనుండు క్రతుహయంబట్టుట.—

సీ. అపుడు సుఖాహారాహస్యాజన్మం జై న, దమనుండు హయవతంసమును జూచి
చదివి తత్పాలదేశమునఁ గట్టినపత్త, మఁచు రాజులునువర్ణాక్షరములు
ధరణిలో లేడె యింతటివిరుఁ డే మెల్ల, నసమర్థు లగుత్తమ్రయాధములమె
తురగంబుఁ గాన శత్రుఘ్నం డేతంచుచు, న్నాడట వాని కానామ మేమె

గీ. కాంచెదము గాక సర్వంబు గడియలోన, ననుచులోనుండియువికెడియాగ్రహమున
నాకసంబున కెగిసి యాహయముఁ బట్టి, కట్టివైచెను దవీటఁ గదల కుండ.

సీ. అప్పు డావృత్తాంత మంతయుఁ దీరుగా, దూతలవలన శత్రుఘ్నం డెఱిగి
చక్రాంక పత్తనసవిధదేశమునకు, నఖిలసేనలతోడ నరిగి విడిసి
యానతీయఁగఁ బ్రతాపాగ్ర్యభూపాలుఁడు, బలములతోఁ గూడి బయలుదేఱి
సామంబుచేఁ గార్యనాథనం బొదవమి, జాఱించె యుద్ధంబు శాస్త్రపులకు

గీ. నంతదమనుండుశిరిచాపహస్తండుగుచు, గవియుటయునైరిబలమునుగదనమయ్యె
నుభయపక్షంబులమంపయోధులకును, గగనముననుండిసురలెల్లఁగాంచుచుండ.

వ. అప్పుడు పదాతివ్యూహంబులు పదాతివ్యూహంబులతోడను నాశ్వకు లాశ్వ
కులతోడను గజాహుకులు గజాహుకులతోడను రథకులు రథ కులతోడను బోరాడి
మడియుటంజేసి రణరంగంబున నెత్తురువెల్లువలు నెల్లివిరిసె. 465

సీ. అది గనుంగొని ప్రతాపాగ్ర్యండు బహురోష, మెనయంగ సారథి కిట్టు లనియె
రథమును సూత శీఘ్రముగఁ బోసీయుము, హయహర్త యగువాని కభిముఖముగ
ననవుడు సారథి యట్లె చేయుచు నుండ, నెదురుగా దమనుండు యేగుజెంచె
నరుదెంచుటయుఁ బ్రతాపాగ్ర్యుఁ డాతనిఁ జూచి, బాలక నీ వేడఁ బ్రథన మేడ

గీ. జాలి పుట్టెడి నినుఁ జూడ నేల యసువు, లర్పణముచేయఁ బూనితి వాలమందుఁ
బెద్ద లెవ్వారలును లేరె బుద్ధి చెప్పఁ, జాలునిక నైన విషువుము పైంధవమును.

క. అనవుడు దమనుం డానన, మునఁ జిటున వ్యోలయుచుండ భూవర బాలుం
డనొ వీరుండనొ చూపెద, నని శరశత మతనితోమ్ము నాడఁగ నేనెన్. 467

క. అవి యెల్లఁ బ్రతాపాగ్ర్యుం, డవలీలను దునిమి వానియళికముమీఁదన్
దవులఁ బది శరము లేయఁగ, నవి శాఖకి శాఖలట్టు లట భాసిల్లెన్. 468

- మ. దనునుఁ జువ్వకు న్నన్వితములచేతన్ గ్రాలుమున్నాఁబా
ణములన్ నాలుగు నేసె జేసియుఁ మానారాచముల్ మాటి వ
డిము ధేరించి యశోగతిం బడసె వీరక రామభక్తిప్రసా
దముఁజుట్టన్ బలె నంతటన్ విసుమతీనాథుండుఁ శ్రోధంబురకన్. 469
- గీ. ధనువు కౌక్కుబాణంబున భ్వజము కెంచు
శివులను వాహముల నాల్గునాయకముల
రిభము నొకమాన్దాణమున నాధిపతింబు
కొక్కకోలను నునిమి యత్సద్భటముగన్. 470
- క. దనునుని నాలుగునారా, చములను నొప్పించె నంతఁ జయ్యన నాతం
డునుఁచిగొని నవపరికిరి, సముదాయము మంజీపడుచు జ్వలనుఁడువోలెన్. 471
- గీ. నాలుగమ్ముల హయముల నాల్గుమాన్ద, ణముల రిభమును నొక్కబాణంబుచేత
నాధిని గొల్పి జేనిపక్షమున నొక్క, చములనాయకమును నాటి శంఖ మొత్తె.
క. అపుడు ప్రతాపాగ్ర్యుండు నూ. త్నపరికిరేపేతుఁ డగుచు దమనునిపై ని
మ్మపముగిఁ గురియించిన నా, ణపరంపర బ్రహ్మ మట్లు నల్లడ నిండెన్.
గీ. అపుడు దమనుండుఁ శ్రోధతామ్రాక్షుఁ డగుచు, బ్రతిశరంబులఁ దదృణతతుల నెల్ల
నొక్క నెట్టిసఁ ద్రుంచి వేటొక్కశరముఁ, బట్టికొని కేల భూపతి కిట్టు లనియె.
ఆ. భూప యీశరంబు భూమిపై నినుఁ బడఁ; ద్రోయుఁగాక యట్లు చేయకున్న
నిగమములను దూఱునిర్భాగ్యుఁ డొందెడి, కల్మషంబు నాకుఁ గలుగుఁగాక.
క. అని శివభము చేసి శరం, బును విడువఁగ నది యమోఘముగను బ్రతాపా
గ్ర్యునిహృదయంబున నాఁఁతును, గనగన మండుచును బ్రళయ కాలుఁడువోలెన్.
క. ఆశరము నాటగ నె ప్ప, క్షీణుండు రిభంబునుండి యిలపైఁ బడి చే
ష్టాశూన్యుఁ డయ్యె నంతట, నాశ లుడిగి చెదరిపోయె నాతనిసేనల్. 477
- గీ. అపుడు రణరంగముననుండి నిపుణముగను, నతినిఁ గొనిపోయె సారథి యవలికడకు
సంత శత్రుఘ్నుఁ డది యెల్ల నాలకించి, దమనుని జయించువీరుని నెమకుచుండ.
క. అరుదెంచి పుష్కలుండు త, త్పరిసరమున కిట్టు లనియెఁ బరసూదన నేఁ
దురగంబును హరియించిన, యదిగర్వ మడంతుఁ బనుపు మాజికి నన్నున్.
గీ. ఆడినట్టులు నేఁ జేయనైతి నేని, రామపదభక్తి లేనివారలయఘంబు
మాత్మవిద్వేషు లగువారిసాతకంబు, సంభవించును నాకు నిస్సంశయముగ. 480
- క. అని శివభము చేయుటయును, విని శత్రుఘ్నుండు హర్షవివశుం డగుచున్
బనిచెను భరతతనూజుని, నని సేయఁగఁ బ్రధనభూమి కరివీరులతోన్. 481

—: ద మ వ పుష్క లు ల య ధ మ :—

ఉ. అంతటఁ బుష్కలుండు సముదగ్రబలాన్వితుఁడై రణోత్సుక
స్వాంతిమునక బయల్ వెడలి చయ్యన వచ్చుటయున్ రణక్షమా

ధ్వంతరసీమకుఁ దమనుఁ డాతనిముఁగల నిల్చె ధీతి యొ
క్కింతయు లేక కేల ధరియించి శరాసముఁ శరంబులుఁ.

482

ఉ. అప్పుడు పుష్కలుం డతని నారసి యిట్లనియెఁ గుమార సీ
హాష్టగ నిచ్చి మాహాయము నొగ్గుము కేలఁబ గాకయున్న ని
న్నిప్పుడె విం దొనర్పఁగలఁ డీరణభూమికిఁ బుష్కలుండు సీ
హాష్టలు సాగ వింక రఘుసూతిపదాబ్జమదాళినన్నిధిఁ.

483

క. అనవుడుఁ బుష్కలవాక్యం, బునకుఁ బ్రత్యుత్తరముగఁ భూరిశరంబులే
జననాథతనయుఁ డేసెను, మునుకొని రిపువై న్య మెల్ల మునుఁగఁబాఱుఁ.

484

సీ. అంతటఁబుష్కలుండాగ్రహంబొదననా, గ్నేయాస్త్రమునుబ్రయోగించుటయును
నది మండుచును బోయి యరిసై న్యముల నెల్లఁ, దగులఁజెట్టఁదొడఁగెదాదాముగ
దమనుఁ డంతట రోషతామ్రాక్షుఁ డగుచును, వాదనాస్త్రము నేసె వహ్ని నడఁప
నది యేగి దహనంబు నార్చి వైరుల నెల్లఁ, జలువలు పుట్టించి చంపఁ దొడఁగె
గీ. నపుడు పుష్కలుండు సమీరణాస్త్ర మేయ, రాజపుత్రుండు పర్వతాస్త్రంబు వైచె
సంతటనుబుష్కలుండునజ్రాస్త్ర మేయ, నదిగిరులఁగూల్చిదమనునియెదనుబడియె.

క. భిదురాస్త్రము పడినంతన, హృదయంబున నొరగి పడియె నిలపై దమనుం
డది గనుఁగొని తత్సారథి, కదనక్షమనుండి వానిఁ గైకొని చనియెఁ.

486

గీ. అపుడు పుష్కలునకు విజయంబు గలుగఁ, జదలు ముట్టంగ దుందుభిస్వాసములును
జయనినాదంబులును జర్వసాగె నాత్మబలము లుప్పొంగ శాత్రవబలము గ్రుంగ.

క. అంతట సుబాహుధరణీ, కాంతుం డాలించి సేవకముఖంబున వృ
త్తాంతం బంతయు రోషము, సంతాపముఁ గలుగ నెడను సంక్షుబ్ధుండై.

488

వ. సత్వరంబ శస్త్రాస్త్రధరుం డై రథంబు నధిష్ఠించి కాలబలం బనుజేరం బ్రసిద్ధిం
బడసిన సేనావ్యూహంబు నలుప్రక్కల నడవ నిజసహోదరుం డగుసు కేతుండును
బుత్రు లగుచిత్రాంగవిచిత్రులును రథంబుల నెక్కి యుగరక్షకులుగాఁ దోడ
రా సంగ్రామభూమికిఁ గ్రోశమాత్రదూరంబున రథంబునందు మూర్ఛితుండై
పడియున్నదమనునికడకుం జేరి శోకపరిప్లుతమానసుం డై తత్కలేబరంబు నిజ
పాణిపద్మంబులచే నిమురుచు శీతలోపచారంబులు గావించుటయుం గొంతతడ
వున కాతండు సంజ్ఞం బడసి.

489

ఉ. ఎక్కడఁ బుష్కలుండు ధను వెక్కడ మచ్చరపీడితాంగ మై
యెక్కడ కేఁగె వైరిబల మెల్ల నటంచును లేచి గ్రక్కునఁ
బ్రక్కనె కుందుచుండెడిసుబాహునిఁ జూచి త్రపావినముండై
మ్రొక్కె శిరంబు తత్పదసరోజనిలీనమరాళమై తగ్గఁ.

490

గీ. సంతసముఁ జెంది మేదిసీకాంతుం డెదను, దమనయుతముగ నెక్కి రథంబుఁబ్రథన
భూమిలోనఁ గ్రాంచవ్యూహమును రచింప, నాజ్ఞయొసఁగె సేనాపతి కంత సతఁడు.

వ. ఆయాధిపతిగణములను శత్రువులకు దుచ్చేడుం జగునట్లు క్రౌంచవ్యూహముం బన్ని దానికి ముఖమును సుకేతుని గంకింబునఁ జిత్రాంగుండును బతుంబు లందు రాజపుత్రుల తిరువురును బుచ్చుంబునందు మహిమతియును మధ్యంబునఁ జతురంగబలంబును పటంబుగా నుండున స్థైర్యతేచి తేనికీ విన్నవించు సుబా హుండు చనుదెంచి క్రౌంచవ్యూహంబుం దిలకించి హర్షంబుతోడ నిజస్థానంబు నం బ్రవేశించి శత్రుహృదయవిదారకంబు గా శంఖంబు పూరించె. 492

క. ఆనాదము నిని పరాజి, జ్ఞానచతురుం డగుటఁజేసి శత్రుఘ్నుం డ న్యూనపరాక్రమశోభితో, లై నమహాబలులఁ జనిచి యాహవమునకుఁ. 493

ఆ. తాను వారివెంటఁ దరలిపోయె రథంబు, నెక్కి విజయనాద మెల్లదెసల మాటుమోగుచుండ మాటు లేనినతాప, మేపు చూపుచుండుచూపుతోడ.

వ. అంతట లక్ష్మీనిధి చాపంబు నెక్కునెట్టి సుకేతున కభిముఖంబు గా నాతండు వానివై శరవర్షముం గురియుటయు లక్ష్మీనిధి వానియురంబున నిశితాస్త్రంబుల నేయఁ బరస్పరశనిభూతింబులచే వారి కిరువురకును ఘోరయుద్ధం బయ్యెనప్పుడు.

గీ. వ్యాప్తరథిరకలేరు లగుటఁజేసి, పుష్పితము లై నకంఠకభూజములు గ నుగ్రశరవృష్టి గురియించుచుటఁజేసి, నవపయోధములుగను గన్పడిరి వారు.

వ. అత్తరిని లక్ష్మీపతి నాల్గుశరంబులఁ దురంగంబులను నొక్కమార్గణంబున ధ్వజం బును నొక్కనాయకంబున సారథిని నొక్కబాణంబునఁ జాపంబును నొక్క విభింబున రథంబును నూల్చి యొక్కపృథక్తంబు హృదయంబు గాఁడ నేయ సుకేతుండు క్రింది కుటికి సత్వరంబుగా గదను దాల్చి లక్ష్మీనిధి కభిముఖ ముగా నచ్చుటయు నాతండు రథంబు డిగ్గి గదాధారి యై నిలిచె. 497

ఉ. అంతట వార లిరువురును హస్తయుగంబులెఱంగు గన్పడక వింతగఁ బోరి రాలమున వీరులు మెచ్చు గదాయుగంబుతో నంతకు నంతకుఁ మనములందుఁ జలం బధికంబు గాఁగ నొ క్కింతయుఁ బొరువంబునకు నేమటిపాటు జనింప కుండగక. 498

వ. పోరాటంబున కంతంబు లేకుంట లక్ష్మీనిధి యాగ్రహంబున సుకేతునికరంబులు గుఱిచేసి గద నెత్తి వ్రేయుటయు సుకేతుం డతిలాఘవంబున హస్తంబులచే దానిం బట్టికొని విడిచివైచె నంతట లక్ష్మీనిధి గదావర్జితుండై బాహుయుద్ధం బునకు సంసిద్ధుం డగుటయు సుకేతుండును గదను బరిత్యజించి బాహుయుద్ధం బున కుద్యుక్తుం డయ్యె నప్పుడు వారిరువురును బాహూబాహవి ముష్టిముష్టి కచ్చాకచి దంతాదంతి నఖానఖ యుద్ధంబు లత్యద్భుతంబుగాఁ గావించుచు నొక్కపది నేలపయి బడి మూర్ఛాక్రాంతు లైరి. 499

- సీ. అంతటఁ జిత్రాంగుఁ డెడెనై న్యములమీఁద, శరపఁ పఁచిలను గురియఁ దొడఁగె
నది చూచి పుష్కలుం డాగ్రహంబున నేసె, శరశతంబును వానియరమునందుఁ
జిత్రాంగుఁ డవి యెల్ల ఛేదించి వాఁడిము, ల్కులు గాఁడ నేసెఁ బుష్కలునిమేనఁ
బుష్కలుం డవి ఖండములు చేసి భ్రామకా, స్త్రమునఁ ద్రిప్పెను నైరథము దివిని
- గీ. సంతఁజిత్రాంగుఁడుప్పరంబంటఁగొట్టె, సరఘండగుపుష్కలునికొక్కసాయకమున
నపుడుభరతాత్మజుండుధైర్యమున నొక్క, సాయకంబును సంధించి చాపమందు.
- గీ. ఈశరంబునఁ జిత్రాంగ యేను నిన్ను, యమునినదనంబునకుఁ బంప నైతి నేని
కలుగుఁగాక సతీనిందవలనఁ గలుగు, కల్పము నాకు ననుచు మార్గణము విడిచె.
- సీ. అంతటఁ జిత్రాంగుఁ డాత్మీయచాపము, నం దొక్కదివ్యనాయకము గూర్చి
వీరాగ్రణి త్వదీయవిశిఖంబు నీశరం, బున నేను దునుమక నొతి నేని
తీర్థయాత్రకుఁ బోవఁ దివిరెడివారల, ప్రస్థానమును మాన్చుపాతకంబు
వదలి యేకాదశీవ్రతము వ్రతాంతరం, బుల నాశ్రయించువారలయఘంబు
- గీ. నాకు సంప్రాప్త మయ్యెడుఁగాక యనుచు, సాయకంబును విడిచె నానాయకంబు
పుష్కలునిబాణమునుమధ్యమునకు దునుమ, శేషశరముచిత్రాంగునిశిరముఁడునిమె
- గీ. అపుడు చిత్రాంగమస్తకం బననిమీఁదఁ, బడి ప్రకాశించె జంద్రబింబంబుకరణి
నది సుబాహుండుకనుఁగొని హా కుమార, హా తనూభవయనుచు దుఃఖార్తుఁడగుచు
- వ. సంప్రవద్రుధిరంబును గుటిలభూయగంబును గుండలమండితంబును సందస్తాధర
పల్లవంబును నగుపుత్రునివక్త్రంబును ముద్దు నెట్టుకొని. 504
- గీ. తండ్రి కలిగింప వేల సంతసము నాకు, నమృతకల్పంబు లగుభాషణములతోడఁ
గానఁబడ వేల నవ్యమొగంబుతోడఁ, జూపులను విచ్చి నామోము చూడ వేల.
- క. చతురంగబలము ధైర్య, చ్యుత మై నిను శరణుచొచ్చుచుండఁగ నీ వీ
గతి సూరకున్న నాయన, యితరుడు ది క్కెవఁడు దీని కెఱుంగం జెపుమా. 506
- క. తుముఁ డెవ్వఁడు నీకంటెను, సమరాంగణమందుఁ దండ్రి శత్రుఘ్నునిబా
ణములకు నిలువఁగ నీ వీ, క్రమమున విడనాడ నేది గతి యింక మాకున్.
- క. అదె శాత్రవసందోహం, బిదె కార్మక మదె మఖాశ్వ మిన్నిటిఁ గూడన్
వదలి సమరాంగణంబున, నిదురించుచు నుంటె వత్స నీ విటు లనుచున్. 508
- వ. కడుంగడుం బొక్కుచుండ నత్తరుణంబున విచిత్రదమను లరుదెంచి తండ్రికి
నమస్కరించి. 509
- గీ. తండ్రి వీరులు గోరఁగాఁ దగినయట్టి, మరణము లభించె మానహోదరున కేల
పరితపించెదు వానికై యరులతలలు, తటిగి చెండాడవలసినతరుణమందు.
- ఉ. లెమ్మ రథమ్ము నెక్కు మవలీలను రూపఱు జేసి శత్రువ
గ్గమ్మును నీమనంబునను గల్గినపుత్రవియోగదుఃఖభా

- దిమ్మును పిచ్చుకై నదిను ప్రాచీన నైతిరొధి కత్తో
యమ్మునఁ జేయఁ దప్పిణము హస్తము లొగ్గితి మేము నావుడుకా. 511
- క. వారలవాక్యములను విడి, భూమిమూడు విడిచి శోకమును దైర్యము చే
కూరఁగఁ గొంత మనఁబడు. నారూఢుం డయ్యె ర్థము నాజి నొనర్చుకా. 512
- వ. అంతట విచిత్రదమనులు పితృసహితంబుగా రణరంగంబునం బ్రవేశించి శాత్రవ
జలంబు నెదుర్కొనుటయుఁ బ్రావృత్కలంబున వలాహకంబులకుం బోలె
నిపుతాపదమనులకును నెలరత్నవిచిత్రులకును ఘోరయుద్ధం బయ్యె. 513
- క. అంతట సుబాహుధరణీ, శాంతోడు నిపునై న్యములు వికావికలు గ వి
క్రాంతిని నెరపుచు శత్రు, ఘ్నాంతికమున కరుగుచుండ నతిదర్పమునకా.
- గీ. అపుడు శత్రుఘ్ను పరిసరమందు నున్న, యాంజనేయుఁడు వారివాహంబువోలె
జేయుచు మహావినాదము చేర నచ్చి, యవనివిభసిపురోభాగమందు నిలిచె. 515
- గీ. నిలుచుటయు నోషపూరితశత్రుఁ డగుచు, నతనిఁ గాంచి సుబాహుఁ డిట్లనియెఁగీశ
యనఁడ పి వేల నచ్చితి విటకు రాముఁ, డేడ శత్రుఘ్ను పుష్కలు లేడఁ జెపుమ.
- చ. అనుటయు నాంజనేయుఁ డిటు లాడె ధరాధిప నేను వాయునం
దనుఁడను నాంజనేయుఁ డనునామము గల్గినవాడ రామచం
ద్రునిభటుఁడక ననుక నెలుచుదోర్బల ముండినఁ జూపి ముందు పైఁ
జనుము మడియనాయకులనన్నిధి కేటికి సంభ్రమింపఁగకా. 517
- క. అనవుడు సుబాహుఁ డతిరయ, మున నాఁటెను బాణదశకమును వానియురం
బున నపుడు హనుమ చూర్చిం, బొనరిచి తత్సాయకముల నుగ్రుం డగుచుకా.
- గీ. వాలమునఁ జుట్టగాఁ జుట్టి వానిరథము, గొనుచుఁ బోయి నభంబున గునియు చుండ
భూవరుఁడు తీవ్రమార్గణములను వ్రేసి, వాలమును సంభ్రమంబున నేల కుటికె.
- శా. అంతకా వాయుసుతుండు తద్రథము నత్యాటోప మేపారఁగా
నింతింతలో వొనరించి పాఱనయివకా వీక్షించి ధాత్రీంధ్రుఁ డ
త్యంతక్రోధమునకా రథాంతరమునం దాసీనుఁడై యేసె దు
ర్దంతావేగము లైనసాయకములకా దద్ధాత్రమర్మంబులకా. 520
- క. అనిశితబాణఘాతము, చే నొడలు చుఱుక్కు మనఁగఁ జిడిముడిపడుచుకా
వానరవీరుఁడు తదుర, స్థానము పగులంగ నెగసి తన్నెకా గాలకా. 521
- క. అపాదతాడనంబున, భూపాలుఁడు నోట దుధిరమును గ్రక్కుచు ను
తోక్తిపితనిశ్వాసుం డయి, చూపఱు ధిస్మయము నొంద ట్కోణిం బడియెకా. 522
- వ. అంతటఁ దత్తైస్యంబు లెల్లఁ జెల్లాచెద రగుటయు దమనుండు సేతువు వారిధిం
జోలె వానిని స్తంభింపం జేయ సుకేతుండును లక్ష్మీనిధియును ఘోరయుద్ధంబు
గాలింపం దొడంగిరి. అప్పుడు సుబాహుండు. 523

- సీ. బ్రహ్మాదిదేవతాబ్రహ్మాండకోటలు, తల లొగ్గి ప్రస్తుతాల్ సలుపుచుండ
 రింభాదివిద్యాపరఃకామినులు లోచ, నానందముగ నాట్య మాడుచుండ
 నాకారయంతములై యరుదెంచి భక్తితో, కేదంబు లెల్ల సేవించుచుండ
 దుంబురనారదాదులు విఘలను గొని, హాయిగా గానంబు చేయుచుండ
- గీ. యజ్ఞదీక్షాసమన్వితఁ డగుచు నాత్మ, తేజముచ వెలిగించుచు దిక్పటముల
 నెల్ల సరియూతిటంబున నుల్లసిలెడి, బాచకీవల్లభునిఁ గాంచి స్వప్నమందు. 524
- స. తత్సందర్శనజనితం బగుబ్రహ్మానందంబు ననుభవించి ససంభ్రమంబుగా మూర్ఛ
 న్దేతి లేచి సుకేతువిచిత్రదమనుల రావించికొని వారితోడ ని ట్లనియె. 525

—: సుబాహుండు క్రతుహయమును నిజరాజ్యమును శత్రుఘ్నున కర్పించుట :—

- క. అపచారము నొనరించితి. ముపచారము చేయవలసియుండెనచోటక
 నిపుణ మగుచూపు నేటికి, నుపలబ్ధం బయ్యె దైవయోగమువలనక. 526
- సీ. తత్త్వవివిత్సచేతను నేను దీక్షయా, త్రహం బోయి ము నొక్కతరుణమందు
 ధర్మజ్ఞు లగుతపోధను లనేకులు ప్రబో, ధించెడిమార్గముల్ తెలిసికొనుచు
 నసితాంగుఁ డనెడిమహర్షి యొద్దకుఁ జేరి, ప్రణమిల్లి నామనోరథముఁ దెలుప
 నమ్మహాత్ముండు కరుణానలోకనముల, చేత గాఢముగ వీక్షించి నన్ను
- గీ. వత్సవినిచెదఁద త్వంబు వాస్తవముగ, విను మయోధ్యాధిపతిరామవిభుండు బ్రహ్మ
 శబ్దవాచ్యుండు సర్వసంసారహర్త, యతనిసతి సీత చిన్మయి యఖిలమాత.
- గీ. అని ప్రబోధించుటయును నే నపుడు నవ్వి, మానివల్లభ మానవుఁ డైవరాముఁ
 డగునె పరమార్థతత్త్వంబు హృదయే, వివశ యగుసీత చిన్మయి యపునె తలఁప.
- గీ. జన్మసూచ్యున కేరితి జన్మ మొదవుఁ, గర్మతాతూన్యనకు నేమి కార్య ముండు
 జన్మదుఃఖజరాదినంసర్గరహిత, మైనపరమార్థతత్త్వంబు నాన తీవె. 529
- క. అని పలికినతోడనె య, మృనినాథుండు రామతత్త్వమును నెంచక దూ
 టినవాడ ననెడికారణ, మున నను శపియించె దత్త్వమూఢత గలుగక. 530
- గీ. అపుడు నేను వినీతుండ నగుచు నతని
 చరణములు వట్టుకొని తప్ప పైఁపు మనుచుఁ
 బ్రార్థనము సేయుటయును గృపాశుఁ డగుట
 ఋషివర్ణుండు ననుఁ జూచి యిట్లు లనియె. 531
- క. సరనాథ నీవు రామా, ధర్మవిఘ్నము చేయఁ బూనుతటి మారుతి నీ
 యురమును గాలక దన్నిన, తరుణంబునఁ దెలియఁ గలదు తత్త్వము నీకుక.
- క. అనుటయు నే నతనికి వం, దన మొసరిచి వచ్చినాఁడ నాటికి నేఁ డా
 ముని చెప్పినట్లు హనుమం, తునిప్రేటునఁ బడితి మూర్ఛితుండ నగుచు నిలక.
- గీ. అట్లు పడి స్వప్నమునఁ గంటి నద్భుతముగ
 రామునినిజస్వరూప మాస్వామి యొకఁడె

బ్రహ్మతత్త్వము నా కన్నఁజూత లొలఁగె

సచనహయమును గొని రంజు సత్వరంబు.

534

క. మన కన్నరాజ్య మంతయు, నమవుగ నప్పించి యధ్వరాశ్వముతో రా
మునియాగముగఁగఁ దత్త, ద్విరభాగ్యమువలన నగుచుఁ జరితాథుండఁ.

535

క. అని యాజ్ఞాపించుటయును, ననుజూచుఁ తనుజన్మలును దదాజ్ఞానమా
నను లై నైశ్వర్యమేతము, గను వోడ్కొని నచ్చి సవనగంధర్వంబుఁ.

536

క. నిలాపులును జేనియెనుటను, విలకించి యతండు నిరవధికహర్షము సొ
ధిల హయముఁ వోడ్కొని తన, బలగముతోఁ గదలి వెడలి పదచారమునఁ.

వ. శితశ్చంద్రి శోభింతులను జామరపిష్యమానుండును రామకథానకసుధాస్వాద
పరిచ్ఛిప్తనూనసుండును నిర్భయండును వానరసహస్రపరివృత్తుండును పీఠకోటి
పరినేష్టితుండును సుఖోపవిష్టుండును నగుశత్రుఘ్నుని గాంచి తచ్చరణసరో
జంబులన నాప్తాగవందనం జాచరించుటయు శత్రుఘ్నుం డాననంబునుండి
యొత్తంబై సుశాహుమహేనాధుఁ బరిష్కంఠంబు గావించుకొనియె.

538

క. అంతట సుశాహుధరణీ, కాంతండు శత్రుఘ్నుసమ్ముఖంబునఁ దనవృ
త్తాంతం బంతయుఁ దెలిపి య, నంతర మప్పించి యధ్వరాశ్వముఁ బిదపఁ.

539

క. తనరాజ్యం బంతయు న, పునమొనరించుటయు నతనిభక్తికి మోదం
బెనయఁగి శత్రుఘ్నుడు ద, త్తనయుడు దమనున కొసంగెఁ దద్రాజ్యంబుఁ.

వ. అప్పుడు సుశాహుండు పుష్కలనిహతుం డగు నిజతనూజునకు విధివిధానంబున
సంస్కారంబు గావించి తత్త్వజ్ఞుం డగుటంజేసి పుత్రశోకంబు జ్ఞానంబున శమి
యింపఁ జేసికొని రామనామామృతాస్వాదంబు గావించుచు మహారథికపుర
స్కృతుం బై యశ్వసంరక్షణార్థంబు ప్రస్థితం డయ్యె.

గీ. అపుడు శత్రుఘ్నుడు సుశాహునృపునికడఁగఁ

గాంచి హర్షించి క్రతుతురంగమును విడిచె

విడుచుటయు నది మాదతవేగమునను

జని తిరుగఁ జొచ్చె బహుపూర్వజనపదముల.

542

చ. అచటఁ బరాక్రమోపహితు లైననరేంద్రు లనేకు లాదర

ప్రచితమనస్కు లై కనకరత్నదుకూలధనాద్యుపాయనా

పచితుల గౌరవంబు సలుపంగఁ దొడంగిరి వాజి కుగ్గడిం

చుచును నమస్కరించుచును జూపఱు విస్మయ మొంది చూడఁగఁ.

543

—: క్రతుహయంబు తేజఃపురముం బ్రవేశించుట :—

వ. అంతట నధ్వరాశ్వంబు సార్వభౌమండువోలఁ దత్తదుపాయనసంభావితం
బగుచుఁ గ్రమంబునఁ దేజఃపురంబునకుం జేరె.

544

- గీ. యతిమకంబులు దేవాలయములు విప్ర, మందిరస్థానములలో శ్రహానుములు గాంగ
విమలనలిలప్రవాహముల్ విస్తయించు, గొలుప శక్త్యున్న హాపురంగలయజ్ఞుచి.
ఈ ఇట్లు లనియె సుమతి యేతత్పురాధీశు, దేవదొ వానిచరిత మేమొ చెప్పుమ
యనుడు సుమతి యిట్లు లనియె స్వామియుతంభ, రాహ్వయుఁ దదాపురాధినేత.
క. అతఁడు బహుసతులు గలిగియు, సుతుఁ డుదయింపమిది సగచుచును మదిలోనొ
క్కతఱిని విధివశమున నా, గతుఁ డగుజాబాలి కెఱంగి కడుభక్తి మెయిన్. 547
క. స్వామి యపుత్రఁడ చగునా, కేమి యొనర్చినఁ దపూహఁ డేర్పడి వంశ
క్షేమము గలుగునొ చెప్పుము, నామనముచఁ గలుగువేదనాభర ముడుగన్.
వ. అని ప్రార్థించుటయు నమ్మునివదం డి ట్లనియె, 549
గీ. డ్యోతలాధీశ మూఁడు మార్గములు గలవు, సంత యోగవారికి సంత గలుగ
వాసుదేవార్చనం బేని వామదేవ, సేవనం బేని ధేనుసంసేవ యేని. 550
క. కావున నీవొనరింపుము, గోవునకుం బూజ యెల్లకోర్కూలు దీరున్
గోవు ప్రమోదముఁ జెందిన, దేవత లుండెదరు ధేనుదేహమునందున్. 551
క. గోవునకుఁ బ్రతిదినంబును, గావించునొ తృప్తి నెవఁడు గ్రాసముచేతన్
దేవతలు పితరులును నా, పావనున కొసంగుదురు శుభంబుల నెల్లన్. 552
గీ. అధిప ఋతుమతి యైనకన్యయు సత్పక్ష, యైనగోవు సనిర్మాల్య యైనయట్టి
దేవతయు నుండు నెవ్వనియాననభము, నండు వానియ శేషపుణ్యము నశించు.
గీ. కట్టెచేతను గోవును గొట్టువాఁడు, ఖండితకరుం డగుచు సరకమున నుండు
గడ్డి తినియెడిధేనువు నడ్డగించు, వాఁడు పితరుల నేడ్పించువాఁడ చూనె. 554
గీ. ధేనువును బాదమునఁ దన్నుపీనుఁ డుండు
యమనికేతనమున ఖండితాంఘ్రి యగుచు
ధేనుదంశనివారకుఁ డైనవాఁడు
పితరులను నుద్ధరించినకృత్యియ చూనె. 555
వ. ఈవిషయంబున నుదాహరణంబుగా నొక్కయితీహసంబు చెప్పెద నాలకింపుము.

—: జనకయమసంవాదకథనము :—

- సీ. యోగబలంబుచే నొకనాఁడు జనకవి, శ్వంభరాధీశుండు వదలి మేను
దివ్యవిమాన మధిష్ఠించి పితృపతి, పురమార్గముననుండి యరుగుచుండఁ
దద్దేహవాయువు దవిలి సౌఖ్యము గల్గ, సరకనివాసు లానంద మొంది
భూప మానరకసంతాపంబు చల్లాటెఁ, ద్వత్తనూపననంబు తగులుకతనఁ
గీ. గాన దీనుల మైనమాపైని గరుణ, యెనయ నీవుండు మిచ్చోట ననుచు వేడ
ధర్మశీలుఁడు గాన భూధవుఁడు నిలిచె, నచ్చటనె వారిప్రార్థన ననుసరించి. 557
వ. అప్పుడు కృతాంతుండు సరకద్వారంబునం దున్నజనకభూపాలుని నాలోకించి
మహాత్మాపరాపవాదపరాయణులును బరద్రవ్యాపహరకులును బరద్రోహ

కడులును మిశ్రచంచకలును వివిధరాధయు ధర్మపరాయణయు సాధ్వీయు నగు భార్యను వివాహజీవవాదును నెన్నుకును రామనామంబు స్మరియింపనివాడును మున్నగువాతాళలు మచ్చాసనంబునఁ బాపఫలంబు ననుభవించు చుండెడి యిచ్చోటికి మిఁజొటిపుణ్యస్థానాలు రాఁదగదు. కావున దివ్యవిమానంబు నధి స్థించి పుణ్యలోకంబునకుం జని యశ్చేచ్ఛుంబుగా నశేషభోగంబు లనుభవింపు మనుటయు జనకంబు దండధరుఁ డీ ట్లనియె.

558

గీ. మత్తశేబరి పవనసంస్పర్శమునను, బడయుచున్నాడు సౌఖ్య మీప్రాణు లెల్లఁ బరులసౌఖ్యంబుకంటెను బరమగుఱము, గలదె యొ దేని పరహిత కాముకులకు.

గీ. ఏను నైకంబుపురమున కేగ నలయు, ననెడికోరికి గల దేని యాత్మ నీకు విడిచిపెట్టుము సమవర్తి వీరి నెల్లఁ, బోయెద సుఖంబుగను విష్ణుపురికి నేను. 560

వ. అని పలుకుటయును గృతాంతంబు నరకనివాసు లగుజీవకోటులను బ్రత్యేకం బుగాఁ జూపుచు ని ట్లనియె.

561

గీ. విశ్వసించినమిశ్రనివెలది నితఁడు, గవిసె నాహేతువున వీనిఁ గట్టి లోహ శంకువున నుంచి పనివేలనమలనుండి, నరకయాతనఁ గుడుపుచున్నార మధిప.

గీ. ఈమహాపాప యింకమిందఁ నిలను బంచి, కడుపునను బుట్టి పడరానిగానిఁ జెంది యవల మాననయోనియం దవతరించి, పండహాపంబునను గొన్ని సమలు గడపు.

గీ. కనుఁగొనుమువానికారవంబుననుజిక్కి, నలఁగుచున్నాడుశతహాయనములనుండి బలముచేఁ బట్టికొని పరభామినులను, గాఁగిటను జేర్చికొనినట్టికారణమున. 564

క. పరధనమును హరియించిన, దురితాత్మఁడు వీడు నటకి దోర్బుగళంబుఁ దొరలించి పూయశోభిత, నరకంబున ముంచుచుండినారము వీనిఁ.

565

గీ. అఁకలిని జెంది వచ్చినయత్తికి కేతఁ, డాదరము చూపఁడాయె వాక్యమున నైన నందుచే నంధతామిప్రయాతనలను, నేఁచుచుందుము వీని మాజేండ్లవటకు. 566

గీ. పరుల దూషించినట్టినిరాధిగృహుఁ డితఁడు, వీడు పరదూషణంబు గావించునపుడు చెవులు నిక్కించుకొని విన్న చెనఁటి వీర, లుభయులునునంధకూపమందుండి రధిప.

క. ఈతఁడు మిత్రద్రోహము, చేతను రారవమునందుఁ జేరినవాఁ డీ రీతిని బహుపాపులు గల, రేతల్లోకమున విడువ నె ట్లగు వీరిఁ.

568

క. అని పలుకుడు జనకుం డి, ట్లనియెను మహనీయ వీర లందఱును విము

క్తిని నేడు చెండఁ గలిగిన, యను వే దేనియును నున్న నది తెలుపఁ గదే. 569

గీ. అనుటయును ధర్మరా జట్టు లనియె భూప, వీరు వినరై యెపు డేని విష్ణుకథలు పలుపరై రెన్నఁడును గూడ శౌరిపూజ, నరకనిర్ముక్తి వీరి కేకరణిఁ గలుగు.

వ. ఐనను నీపాపాత్ములను నీవు విముక్తులం గావింపఁ దలంచితి వేని యేతదుద్ధరణో పాయం బొందు గలదు. నీ వొక్కనాడు ప్రాతఃకాలంబున లేచి శుద్ధభావంబు తోడఁ గావించినరామస్మరణంబువలనం గలిగినపుణ్యంబు ధారవోసితవేని మీరు

సరయనెచ్చుక్త లగును నని పలుకుటయు జనకుండు పర్యవతారపరాయణుడనగు సుం దగుటంజేసి మహాత్మాహంబునకు దశపుణ్యంబు నాక్షణంబు ధాన్యమి

సీ. అంత నాపాపు లెల్ల నత్యద్భుతము గ, దివ్యదేహంబులను దాల్చి దివికి జని
జనకభూవాల నీకటాక్షమున మాకు, సురకయాతన తప్పె సినాటి కనుచు. 572

క. అనుటయుఁ దద్వాక్యంబును, విని కని తద్రూపములను విస్మితం దగుచున్
జనకుడు వారలు దివి కేఁ, గింపిమ్మట నిట్లు లనియెన్ సినాశునకున్. 573

సీ. ధర్మరాజ మదీయసంస్థానమునకు, సుకృతవంతులు రాద పాతకులు దక్క
నని వచించితి వేపాప మంటె నాకు, నిచ్చటికి నేడు వచ్చుట కెఱుంగఁ జెప్పును.

క. అనవుడు దండధరుం డి, ట్లనియెను నాతనికి భూతలాధిప నీచే
సినయంతపుణ్య మెవరును, బావరించినవారు లేరు పుడమిని విఁ చే. 575

క. తానకనామస్మరణము, వాననులను జేయు నెట్టి పాపుల నై నన్
సీ వొక్కనాడు మేనెడి, గోవును దోలితివి దానఁ గొల నీ కొదవెన్. 576

క. అకొల సురకద్వారా, లోకన మొనగూర్చి నీకు లుప్తం బయ్యెన్
భూకాంత కేడు నీవన, భూకారుడ వైతి వింక నరుగుము దివికిన్. 577

క. అనవుడుఁ గృతాంతంబునకు మే, దీనిశ్వరుండు మ్రొక్కి యెక్కి దివ్యవిమానం
బును జనియె నూర్ధ్వలోకం, బునకున్ గొనియాడ సురసమూహం జెల్లెన్. 578

క. కావునఁ బూజార్చనంబులు, గోవు లనుచు నెంచి నీవు కొలువుము వానిన్
దానకమనోరధార్థము, మౌనన సిద్ధించుఁ దత్ప్రసాదమునలనన్. 579

క. అనుటయు ఋతంభరుం డి, ట్లనియెను మాసింద్ర గోవు నర్చించెద నీ
వనినట్ల తద్విధానం, బును దయతోఁ జెప్ప మనుషు ముని యి ట్లనియెన్. 580

—: జాబాలి ఋతంభయనకు గోసేవావిధానముం జెప్పట :—

సీ. అరుగంగ వలయును నటవీస్థలంబున, కరుగుదెంచెడిగోవు ననుసరించి
భుజియింపవలయు గోభుక్తంబు లయి గోమ, యములోన వచ్చినయవలు గడిగి
యర్చింపవలయును యవసంబు స్వయముగ, గోవున కాదరభావమునను
నుచ్చస్థలంబున నుండినయెడ గోవు, నీచస్థలంబున నిలువవలయు

సీ. గోవు త్రావెడివేళను గ్రోల వలయు, సలిలమును గోశరీరదంశములు వాప
వలయు నీరీతి గోసేవ నలుప వలయు, బ్రతిదినంబును బుత్రార్థి పార్థివేంద్ర. 581

క. అనవుడు జాబాలి వచిం, చినయట్ల ఋతంభరుండు చేయందొడఁగెన్
దినదినమును గోసేవను, గనువారల కబ్బరంబు గాఁ గనుపట్టెన్. 582

అ. అట్లు కొన్ని దినము లరుగంగ నొకనాడు, గోవువెనుక నేగి భూవిభుండు
వనవీలాసములను గనుచుండ నొకసింగ, మరుగుదెంచి గోవు నడిచి చనియె. 583

- క. అది గినుఁగొని కల్గివెలి, హృదయం దై జేయఁ చేయఁ చేయఁగొనాడన్
మదిఁ నోయెను ముఁదఁచెను. మదకన్ బాబాలికడకుఁ ద్రుతిముగ నరిగెన్.
- గీ. అదిగి బాబాలికఁ బ్రణామ మొనఁచించి, తెలిపి జరిగివెనుయంబు తేటనడంగ
నచటయెడలయఁకాఁగి మయ్యెఁబుణ్యమునకుఁబోఁబాపమెరయ్యెనఁచెడిమాట
- క. మునిరాఘవ పుత్రివరదండ. బురఁ బ్రాప్తంబైనపాపమున కేదే నుం
డేన నిష్క్రుతి నచయింపుము, కవికరి మొదవంగ వీతకలుషుండ నగుదున్. 586
- శీ. అనుటయు బాగాలి యతివి కిట్లనియెను, రాజేంద్ర పాతకరాశి తొలంగఁ
గలవు వ్రాయఁచెత్తిము లనేకములు కాని, తెలిసి గోహత్యను జలిపె నేని
యెఱిగి నొద యొకఁడై నేని గోపెందుని, లేదు ప్రాయశ్చిత్త మేది యేని
యట్టిపాపులు నరకాస్థిలో మునుంగుచు, దేలు చుందురు నేలు దిక్కు లేక
- గీ. తెలియమిది నెచ్చె గోహత్య సలిపినట్టి, పాతకము నెఱు దానికై భయము నలదు
నేడె ఋతువృక్షమై నెఱచాన్నిధ్యమునకు. నేగు మర్దుం డతండు నిమ్మృతి వచింప.
- చ. అనుటయు తెలియఁ దైవ్యమున నమ్మునకిన్ బ్రణమిల్లి సత్వరం
బున ఋతువృక్షమిధికి బోయి నిహగమనప్రయోజనం
బును నెఱిగించి పాపినిముక్తి కుపాయము వేడె వేడినం
తన ఋతువృక్షం కిట్లనియె దాశరథి మదిలో స్థరించుచున్. 588
- క. జనచు శ్రేకరిగనున్దిగి, నొనరించుచు రామభజన మొండొకగోమా
తను నేమింపుము గోషధ, జనితం బగుపాప మెల్ల సమయును దానన్. 589
- గీ. ఆవల సలంకరించి మాగోవు నొక్క, బ్రాహ్మణున కిమ్ము పుత్రసంప్రాప్తియొదవు
ననుటయు చతాను చెప్పినట్లతిండ్లొనర్చి, సుతుని శుభలక్షణోపలక్షితుని బడసె.
- ఆ. అట్లు సుతుని బడసి యతివేలసంతాత, హర్ష భారపరవశాత్మఁ డగుచు
సత్యవంతుఁ డనుప్రశస్తనామం బిడె, రాజమాళి పుత్రరత్నమునకు. 591
- ప. అంతఁ దత్తమానిసుగుణంబులు నానాటికిం బ్రమోదముం గొల్పుచుండ
ఋతుంభరుం డొక్కనాడు వృద్ధజనసమక్షంబున సత్యవంతునకు రాజ్యంబు
నొసంగి వైరాగ్యంబుచే ననంబున కేగి వానప్రస్థవ్రతంబు నెఱవేర్చికొనుచు
గొంతకాలంబునకుఁ దనువుతోడన విష్ణులోకంబునకుం జనియె. 592
- ఉ. అంతట సత్యవంతుఁడు నయంబును మీఱక తండ్రివోలె న
త్యంతసమర్థతా ధరణి నాత్మభుజంబునఁ దాల్చి రామునిన్
స్వాంతమునన్ స్థరించుచును సంతతమున్ బ్రజ నేల సాగె ధీ
మంతుఁ డతండు తావకసమాగమమున్ విని సంతసిల్లెడిన్. 593
- గీ. అతఁడు శిక్షించుచుండును యముఁడువోలె, రామనామంబు నుడువనిప్రజల నెల్ల
నందుచే వానిరాజ్యమునందు లేదు, రామభక్తులు గానివారలు మహాత్మ. 594

—: సత్యవంతుడు తనరాజ్య మంతయును శత్రుఘ్నున కప్పించుట :—

- క. అని చెప్పుచుండఁగ నె విని, తనభృత్యులవలన హయవతంసాగమనః
బును సత్యవంతుఁ డచటికిఁ, జనుడెంచి సమస్కరించి శత్రుఘ్నునకున్. 595
- క. తనరాజ్య మంతయును న, పృథముం బొనరించె రామభద్రునియాగం
బునకై శత్రుఘ్నుం డా, తనిభక్తికి మిగుల సమ్మదం బొదవంగన్. 596
- గీ. అతనిరాజ్యంబు మరలఁ దదాత్మజన్ముఁడై చడుక్కున కొనఁగి నిజాజ్ఞ నచటఁ
బాదుకొల్పి హయంబుతో బయలుదేఱె, సత్యవన్ముఖభూపాలసహితఁ డగుచు.
- గీ. అంతటను మార్గమధ్యమునందుఁ జిమ్మఁ, జీకటులు గ్రమ్మి యాచరించెను రజంబు
వ్యోమమునుభూతలంబునునొకటిగాఁగఁ, గురియదొరఁగొనెజలదంబులచూచుచున్.
- క. ఇది యే మిది యే మనిలో, నొదవినవ్యాకులతచేత నుచ్చైర్నాదం
బుదయించె సకలస్థానిక, కదంబములలోన నట్టికాలమునందున్. 599

—: విద్యాస్థాలి క్రతుహయంబును హరించుట :—

- వ. మాయావి యగునొక్కరాక్షసుండు కామగమనంబు గలవిమానంబున నేతెంచి
యాకస్మికంబుగాఁ గ్రతుహయంబుం బట్టికొని చనియె. 600
- క. అంతట నడఁగెను దిమిరము, శాంతించెను రక్తవృష్టి సమసెను రజమున్
స్వాంతంబుల హర్షభరా, క్రాంతంబుల నెనఁగె సుభటగణ మట్టితఱిన్. 601
- గీ. కానఁబడదాయె మఖతురంగంబు దాన, నందఱును భీతచిత్తులై యటమటింపఁ
దొడఁగిరపుడబ్రముగఁగానఁబడియెదురగ, సహితఁడై మింటనొక్కనిశాచరుండు.
- గీ. అంత నాతనిఁ గాంచి హయాపహారి, వీడె దొరకినవాఁ డని వీరు లెల్లఁ
దెలుప శత్రుఘ్నున కతండు తేఱిచూచె, శూరులను నెల్లయుద్ధసంసూచకముగ.
- సీ. అంతటఁ బుష్కలుం డరుదెంచి మునుముంద, నిలిచి శత్రుఘ్నునికటమందు
స్వామి నే నీనిశాచరు నిలఁ బడవైతు, శితసాయకముల మూర్ఛితునిఁ జేసి
యటు సేయసేని కన్యాస్వంబు భక్షించు, పాతకి కొనగూడుపాతకమును
వేదదూషణము గావించినవారికి, గలుగుపాతకమును గలుగు నాకు
- గీ. మఱియు రక్షోబలముల మన్మార్గణముల, నుర్విపైఁ గూల్పకుండిన నొదవు నాకు
హరిహరవిభేదమును జేసినట్టియభుము, శివుని శక్తిని వేఱు చేసినయభుంబు.
- క. అని విరమించుటయును నాం, జనేయుఁ డిట్లనియె దేవ సత్వరమ యను
జ్ఞ నొసఁగు మే నొక్కండన, చని దైత్యుని నడిచి తెత్తు సవనహయంబున్.
- గీ. వాలమునఁ జుట్టి యెత్తెద వజ్రతోడి, స్వర్ణభూధర మింకింతు జలధు లెల్ల
జానకీరామచంద్రప్రసాదమునను, నా కసాధ్యంబు లేదు ముల్లోకములను. 606
- గీ. ఆడిన క్లేను గావింపవైతి నేని, బ్రాహ్మణిని బొందుశూద్రునిపాతకమును
క్షీరమును ద్రావఁ గపిలఁ బోషించునట్టి, యవరజనికలుషమును నా కంటుఁగాక.

- ఆ. ముగయు ముగియించి మోక్షమును స్పృశ్య, మోక్షమునను గాలసూత్రమందొప్పు
పగులుపక్షమనుచును ద్రాక్షశివార్చనం. నిలుగుకీడు వాకుం గలుగుం గాక. 608
- క. ఆనవుడు పరార్ద్రుడు శ్రీ. జ్ఞుడు శేయును నుంజప్రతివలను విని హర్షం
జేయగ నేత్రేఘ్ను డీ. జ్ఞునియెను శే గొకడం ద్రుండు శనురాగనరుక.
- క. చేయకుండేన బో చేరు జెప్పెన్జ్ఞు, కూటరాష్ట్రంబునను వచ్చుకొలయు విప్ర
మామూంబునం నిలెడివిష్ణుత్తమును, స్వర్ణచౌర్యాఘమును నాకు సంభవించు.
- క. ఆనుటయు వాని చిత్రజ్ఞులు. విని నోషముతోడ గగనవీధి విమానం
బున నుండి రాక్షసుం డీ. జ్ఞునియె సుధిలులార యేల యదరిపడంగక.
- క. గాహువులతిము పడంచెద, నాహవరంగమున నిలువుం డటల గాకుండక
దేహములమీద నుండెన. మోహము తలచొగ్గి పొండు ముం దావలకక. 612
- క. కలింపుడు నే విద్యు, న్నాలి యనెడిరాతనాధినాయకుండను గా
తావనివాసుండు నాడె. తాలిచిన యమునిగుండీయలు తల్లడిలుక.
- కీ. నానభు డగురావళాసురుని నిధించి, నట్టిరాఘవుం డేడ నడగినాడొ
యతనిసహోదరుం డైచనప్రేఘ్నుడు, నాపాలంబడియె నేనాటి కిచటం
గడువార వానిర క్తము ద్రావి కలిగింత, హతుం డై నమిత్తున కాత్మశాంతి
తలపెట్టబోకుండు కల చేనియును మీరు, హయమును విడిపింతు మనెడిమాట
- కీ. యని విజృంభించి పలుకుడు నాలకించి, పుష్కలుం డిట్లు లనియెం గర్భరజఘన్య
కొంగిలించి మణియతురంగమమును, బందనై వ్యోమమున నుండి పదర నేల.
- క. రాచునికథను వినియును, గావరమున నిట్లు రామకార్యోపహతిక
గావంపం గడగిరాడవు, వానచ్చునె నీకుం బ్రాణములతో నింకక. 615

—: పుష్కలవిద్యు న్నాలి యుద్ధము :—

- క. ఆనుటయు రాక్షసుం డాగ్రహ, మున శక్తిపి వైచే భరతపుత్రునిమీదక
గనుగొని దానిని నడుమనె, తునిమెను బుష్కలుండు మూడుతూపులతోడక.
- క. ఆశక్తి భిన్న మగుటయు, నాశరుండు త్రిశూలమును రయంబునం గొని యా
వేళమున నేసెం బుష్కలుం, డాశ లదరం ద్రుంచి దాని నమ్ములచేతక. 617
- క. నిశితము లగుబాణములను, నిశాచరునియెదను నాంబె నిష్ఠరముగ నా
విశేషములు దాకి మండుచుం, గృశానురీతిని నిశాచరేంద్రుం డంతక. 618
- చ. కరమునం దాల్చి ముద్గరము గ్రక్కున వ్రేయంగం బుష్కలుండు త
త్పరిపతనప్రభూతపరితాపవిమోహితచిత్తుండై తుణం
బొరగి రథంబుమీదం దెలి వొంది పదంపడి యొక్కయుజ్జ్వల
చ్చరమును గాండ నేసెను నిశాచరవీరునురస్థులంబునక.

ఉ. అంతట కాక్ష సేంద్రుడుఁ దదాహతి కోర్వంగ లేక విభ్రమా
క్రాంతమనస్కుడై పడియెఁ గామగయానమునుండి భూమిపై
నంతటితోనె వచ్చి వెన నాతనిసోదరుఁ డుగ్రదంష్ట్రుఁడై
కాంతముగా విమానమునయందు నిజాగ్రజు నుంచి పిమ్మటన్. 620

గీ. రోషమునఁ బుష్కలునిఁ జూచి ధీమణముగ
నిట్టు లనియెను బుష్కల యెట్లు నీక
దక్కు జయము విద్యున్నాలితమ్ముఁ డుండ
నిలువు మనిలోనఁ గదలిపోగలవె యింక, 621

క. అనన్తరఁ దత్త్రిత్యుత్తర, మనునట్టులు దశశతంబు లాతనిహృదయం
బునఁ గాడ నేసెఁ బుష్కలుఁ, డనంతరమ యుగ్రదంష్ట్రుఁడై తత్త్వగ్రుండ్లై,
క. పొడిచెను బుష్కలునియెడన్, బిడికిట నొకపోటు దాన బెదరక నిలువం
బడి పుష్కలుండు గురినెను, జడివాసగ వానియెదను శిరవిసరంబున్. 623

వ. అంతట నుగ్రదంష్ట్రుం డమర్వాతారేకంబునఁ గాలాంతకుంఠసోల మండిపడి
జ్వలజ్వలాలాపరీతం బగుత్రిశూలంబు నొక్క పెట్టునఁ బుష్కలునివత్సంబు గుఱిచూచి
వైచుటయుఁ బుష్కలుండు తత్ప్రహరంబునకు సామ్యసిల్లిరథంబుపై నొరగె,

క. అది చూచి పవనసూనుడు, కదనంబునకుం గడంగి క్రవ్యాదునితోఁ
జదలికి నెగయుచు దుముకుచు, సదమద మొనరింపసాగె శాత్రవబలమున్,
ఆ. అప్పు డుగ్రదంష్ట్రుఁడత్యాగ్రహంబునఁ, గొని త్రిశూల మనిలతనయు నేసె
నది గ్రహించి నోట ననిలాత్మజుడు పండ్ల, చేతఁ గొఱికి పిండి చేసివైచె, 626

క. అది చూచి యుగ్రదంష్ట్రుఁడు, పదరుఱు దుముకంగఁ బైకి బవనతనూజం
డదరక దైత్యునిచెంపలు, కదుముల్గు గట్టంగ మోఁడె గరయుగళమునన్.

ఉ. అంతట నుగ్రదంష్ట్రుడు రయంబున నావలి కేఁగి మాయచే
వంతగ నించి చీకటులు విశ్వభయంకరలీల దిక్కులం
దంతటఁ బూయశోణితశిలాదికముం గురియంగఁజొచ్చె న
త్యంతము భీతిచేఁ దలఁగి యార్చుచుఁ బాఱగ శత్రుపై న్యముల్. 628

—: శత్రుఘ్నుడు విద్యున్నాభ్యుగ్రదంష్ట్రుల వధించి క్రతుహయంబును గొనుట :—

సీ. అప్పుడు శత్రుఘ్నుఁ డుదయించి యాత్మలో, స్మరియించుకొని రామచరణయుగము
సంధించి మోహనాస్త్రమును జాపమునందు, విడిచె దిక్కులకు నాగడియలోన
మాయమై దానవమాయ ప్రకాశంబు, గలిగి చీకటు లెల్లఁ దొలఁగిపోయె
వంతట నాకాశమందుఁ జరించుచు, గామగయానంబు గానఁబడియె

గీ. నది గనుంగొని శత్రుఘ్నుఁ డాగ్రహమున, దానిపైఁ దీక్షణపాణసంతతుల నేసె
నంత నది భగ్నుమై కూలె నవనిమిఁద, శతపహస్రాధికాసురతృతులతోడ.

౨. అంతయు విద్యుచ్ఛాసంబునుండి విద్యున్మాలి యనుజనహితంబుగా గుహానిర్గతం
బగుచు బుజ్జేజుంగుచు బహిర్గతంబై చాపంబునం గ్రూరసాయకంబులు
నంబుల యెక్కువృక్ష శత్రుఘ్నునిపైఁ బ్రయోగించుటయు శత్రుఘ్నుండు
చాయవ్యాప్తమునఁ జన్మాన్దణంబుల నెల్ల నున్మాలించె.
౩. అంతలు పురుషుఁ డతిశక్తంబుగాఁ. జాశుపతాస్త్రంబుఁ బట్టి యేయ
నాన్నినించి చాయస్త్రంబునుండి భూ, తములు ప్రేతములు భేతాశములును
నిజస్త్రముచు నూల్చి కెత్తుచునోచలు, కెత్తుకబంటిగాఁ గ్రోలు చుండ
శత్రుఘ్నుఁ డాభూతిచయమును వారాయ, జాస్త్రంబుచే నడఁగార్చివై చె
౪. నానిను నాని ప్రోక్షతాన్మాక్షుఁ డగుచు, గేలఁ దాల్చి త్రిశూలము ద్వేలవృత్తి
ననుచు శత్రుఘ్నుపై కేగి నాతఁ డతని, హస్తములఁద్రుంచెనర్ధచంద్రాశుగమున.
౫. అపుడు శత్రుఘ్నుఁ డగుచు విద్యున్మాలి, శిరముతోడఁ బొడువఁ జేరరాఁగ
జాసించి మునునిమివై చె శత్రుఘ్నుఁ డా,క్షణముననె తురప్రసాయకముల.
౬. తియ్యెన్నును జంపుటచే, తను రెచ్చుఁగఁ గ్రోధ ముగ్రదంష్ట్రుండు శత్రు
ఘ్నునిఁ బొడువ రాఁగఁ బడికిటఁ, దునిమెను శత్రుఘ్నుఁ డతనిదోళ్ళీర్నములఁ.
౭. అప్పు డాచందవరవశు లగుచు సురలు, పుష్పవర్షంబు గురిసి రద్భుతముగాఁగ
హయముఁగొనివచ్చిహతశేషులై నదై త్య,తతులుశత్రుఘ్నునకొసంగిబ్రతికిచనిరి.

—: క్రతుహయ మత్తర దిశ కేఁగుట :—

౧. అంతట హయ ముత్తరదిశ, కెంతయు నుత్సాహమునను నేఁగఁ దొడంగెఁ
జెడిను పిరాగ్రాల, త్యంతబలపరాక్రమముల నరుదేరింగె. 635
౨. అని లేఁగుచుండ రేవా, తలమున నొకయాశ్రమంబు తాపసజనసం
ఘటితిముగఁ గానఁబడుటయు, నటు గని శత్రుఘ్నుఁ డిట్లు లనియె సుమతితోఁ.
౩. అన్న సుమతి యిమ్మహాశ్రమం బత్యంత, పావనముగఁ దోచె భావమునకు
నీనిచరితి మేమొ తెలియంగఁ జెప్పము, వివిధవిషయత త్వవిదుఁడ వీవు. 637
౪. అనుటయు శత్రుఘ్నున కి, ట్లనియె సుమతి దేవ దీని కారణ్యకుఁ డె
ముని యథినాథుఁడు తద్ద, ర్శనము మహాపాతకప్రశాసకము సుమీ. 638

—: శత్రుఘ్నుఁ డారణ్యక మహర్షిని డర్శించుట :—

౧. అని చెప్పటయును బరిమిత, జనయుక్తం డగుచు నేఁగి శత్రుఘ్నుం డ
మ్మనివచనకు వందనముం, బొనరించె స్వనామగోత్రములను నొడువుచుఁ.
౨. అంతట నారణ్యకుఁ డ, త్యంతాదర మొదవ నతని నర్హ్యదులచే
సంతోషపఱచి మీ రీ, ప్రాంతరమున కేమి కతమొ రా నని యడిగె. 640
౩. అపుడు శత్రుఘ్నుఁ డతని కి ట్లనియె స్వామి
యశ్వమేధాధ్వరంబు మాయన్న రామ

చంద్రుఁ డొసరించుచును మహాశ్వమును విడిచె
నది యిటకు రాగ్గ నచ్చితే మండకమును.

641

క. అనుటయు నత్యాచందం, బున నారణ్యకుండు దేహమును మఱచి నిమి
లనము జెందఁగఁ గన్నులు, కనుపట్టెను మ్రోమువోలె గదలిక లేమిక్.

642

గీ. అట్లు లొక్కక్షణం బుండి యవల సంజ్ఞ
నొంది బాష్పాబువులు గాఱుచుండి నేత్ర
యుగళముననుండి గగురుపాటాదవ మేన
నెట్టకేలకు నహ్మాని యిట్లు లనియె.

643

క. అనిశంబును నే నెవ్వని, మనమున ధ్యానించుకొనుచు నునుచుఁబోనో మా
యనవద్యమూర్తిదర్శన. మొనరెడిభాగ్యంబు నేటి కొదవెను నాకొ.

644

గీ. అల్పపుణ్యప్రదంబు లై నట్టియొగ
ములును యోగంబులును న్రతంబులును నదియె
తెగనిసంసారబంధంబు త్రొంచివైచి
క్షేమ మొనగూర్చు(శ్రీ)రామనామమునకు.

645

క. స్మృతమాత్రంబున నఘసం, తతుల నడంగించురామనామం బుండెక్
మతి లేనివారు పాప, క్షత్తికై చేయుదురు క్లేశసాధ్యక్రియలక్.

646

సీ. మును నేను దత్త్వంబు గనుఁగొనంగఁ దలంచి, తిరిగినాఁడను బహుతీర్థములకు
వానిలోపల నొక్కఁడైనను గానరాఁ, డాయె దత్త్విము దెల్పునట్టిజ్ఞాని
యందుచేఁ జింతాకులాత్కంఠ నగునాకు, మద్యాగ్నిమున మార్గమధ్యమగుదు
దేవలోకమునుండి తీర్థముల్ సేవింపఁ, జనుదెంచులోమశుఁ డనుమహర్షి

గీ. యగపడిన నే నమస్కార మాచరించి, స్వామి భవవార్ధిలోఁ బడి వగచు చుండు
నట్టి మాబోంట్లు కడతేలునట్టిమార్గ, మానతీయుము నా కంచు నడిగినాఁడ.

గీ. అడుగుటయు లోమశుండు న న్నాదరించి
యిట్లు లనియె దపోధన యెన్నొ కలవు
యోగములును న్రతంబులు యాగములును
దానములు తీర్థములు స్వర్గదాయకములు.

648

గీ. కాని సంసారవారిధిగట్టు చేర్చు, గలిగినది లేదు రామునికంటె వేఱు
వేదశాస్త్రపురాణాదివిద్యలందుఁ, గలిగినరహస్య మిదె సీకుఁ దెలిపినాఁడ.

649

గీ. రాఘవునికంటె బర మైనవ్రతము లేదు, రాఘవునికంటె ఘన మైనక్రతువు లేదు
రాఘవుఁడే శ్రేష్ఠయోగంబు రాఘవుంఁడె, వరమదై వంబు సుమి బహుభాష లేల.

గీ. రాముఁ డొక్కఁడే దేవుడు రామనామ
మొకటె మంత్రంబు రామార్చ యొకటె వ్రతము

రామచంద్రుని మొకటై శాస్త్రము భిక్షాన్ని
వారమును జేసెనో చెడివారి కెల్ల.

651

ఆ. నాన్నుంచి రామచంద్రుని జుడాలులు, జైత్రము క్షేత్రం జెందు చనిన నిక
వేదశాస్త్రముఖ్యవిద్యావివేచన, పదులమాట వేజు పలుక నేల.

652

వ. ఈపరమపూజ్యులు నాస్తికలకును శ్రద్ధాహీనులకును భక్తిరహితులకును
గమక్రొధాదిగోషమామీతులకును భక్తిదూషకులను శాంతివర్జితులకును శకుల
కును జెప్పు చగను.

653

క. అనుటయు నే నుత్సాహం, లుక చెడిగతి మరల మానిపుంగివ దయతో
డను రామధ్యానాదుల, నొనరించెడివిధము నెప్పు మొప్పుగ ననుచుకా.

654

క. నే నడిగినదానికి న, హృదయంద్రుడు సంతసించి మానసమున జ్యో
త్స్నానిభము ముదహాసం, బాసనమున నొలయ నిట్టు లనియెను నాకుకా.

వ. అయోధ్యానగరంబునం శ్రీమండపశోభితం బగుకల్పవృక్షమూలంబునందు
ననరితన్నభూషితం బగుస్వర్ణసింహాసనంబు నధిష్ఠించి రాకాసుధాంశుబింబ
నదృశం బగునదనంబుతోడను బద్మపత్రాయతంబు లగువిశాలనేత్రంబులతోడను
దూర్వాదళశ్యామం బగుదేహంబుతోడను మణికిరీటంబుతోడను నీలకంఠ
లంబులతోడను మకరకుండలంబులతోడను విద్రుమప్రభాభాసమాసంబు లగు
రదనచ్ఛదంబులతోడను సుధాకరకిరణంబులుంబోనిదంతపంక్తితోడను జపా
పుష్పనిభంబును సకలనిగమాగమావాసంబును నగుజహ్వాతోడను గంబు
కంఠంబుతోడను సింహాన్నతంబు లగుమాంసలస్తంధంబులతోడను శుభలక్షణ
లక్షితం బగునాసికతోడను గేయూరకటకాదివిభూషణభూషితంబు లగునాజాను
లంబిదీర్ఘశాహువులతోడను లక్ష్మీవిలసితంబును శ్రీవత్సాంకితంబును నగు
విపులవక్షంబుతోడను గంధీరనాభితోడను మహోదరంబుతోడను ధత్తకాంచీ
విరాజమానం బగుకటిప్రదేశంబుతోడను మనోహరంబు లగునూరుజానువుల
తోడను వజ్రయవాంకుశరేఖాపరిష్కృతంబు లగుకోమలచరణంబులతోడను
దేదీప్యమానంజై యండురామచంద్రుని నిత్యంబును ధ్యానించుటయును
స్మరించుటయును బూజించుటయును సంసారసాగరోత్తరణసాధనంబులు.
మోక్షంబు వడయుట కింతకంటె వేలుమార్గంబు లేదు.

656

క. అనుటయు నే నమృతహనీ, యునిమాటల నాలకించి యుత్సృకమతి నై
ముచ్చినాధ రామచరితము, వినిపింపుము నా క టంచు వేడితి మిగులకా.

657

గీ. అప్పుడు నాయందు దయ యుంచి యమృతహస్త
యిట్లు పచియింపదొడంగె న్నానంద వినుము

ఘోరసంసారవాధ్యమగును లగుజనుల
నుద్ధరించుటకయి పురుషోత్తముండు.

658

—: రామాయణ సంగ్రహము :—

సీ. మున్ను ద్రేతాయుగంబున సూర్యకులమున, నవతరించి చక్షుర్విధాకృతులను
బూర్ణాంశమునఁ దాను బొలుచుచు జగదభి, రాముండై రాముండై నామమునను
తృప్తివాక్యంబును దలఁ దాల్చి లక్ష్మణ, యుతముగాఁ జని గాధిసుతునివెంటఁ
దాటక యనుమట్టదైత్యాంగనను జంపి, సాధుసంక్షోభంబు సమసిహవ
గీ. భర్తృశాపంబుచే శిలాభావ మొంది, యడవిలోఁ బడియున్నయహల్య కొసఁగి
పదతలస్పర్శమున స్వరూపమును మరలఁ, గాశికునియజ్ఞ భూమికిఁ గడకుఁ జేరి.
క. మారీచనుబాహువు లను, క్రూరనిశాచదలఁ గూల్చి కృశితనూజ
ప్రేరణమున మిథిలాపురిఁ, జేరి శివునిధనువు విడిచి చిత్రము గాఁగఁ. 660

గీ. పంచదశవత్సరంబునఁ బట్ని గాఁగఁ, గైకొని పడబ్బ యగుసీతఁ గాతుకమున
ననుభవించెను సౌఖ్యంబు లామెతోడఁ, గూడి ద్వాదశవర్షముల్ కొదున లేక.
ప. దశరథుండు సప్తవింశవత్సరమునందు రామునకు యహవరాజ్యాభిషేకంబు
గావింప నన్నద్ధండై యుండియుఁ గైకేయీవరద్వయంబునంజేసి రామునిఁ జతు
ర్దశవర్షంబు లరణ్యవాసంబుఁ జేయుటకును భరతుని యహవరాజ్యంబు ననుభ
వించుటకును నేర్పఱచె. అంతట రామచంద్రుండు సీతాలక్ష్మణసమేతంబుగా
బయలుదేలి మూఁడునాళ్లు జలాహారంబున నాల్గవనాడు ఘలాహారంబునను
గడపి పంచమదివసంబునం జిత్రకూటంబునకుం జేరి యందు నివాసంబు గల్పించు
కొని ద్వాదశవర్షంబులు గడపి త్రయోదశవర్షంబునఁ బంచవటియందుఁ గామ
వినశ యగుశూర్యణఖను విరూపను గావించె. 662

సీ. అంతట రావణుం డబుడెంచి జ్యేష్ఠకృష్ణాష్టమినాఁడు బృందాఖ్యవేళ
శ్యేనంబు వర్తికఁ జేకొని చనునట్లు, భూమిజాతను గొనిపోవుచుండ
రామ రామ యటంచు నామె యేఁజ్చెడియేడ్పు, విని జటాయువు నచ్చి వింటినుండి
కదనంబు గావించి క్రవ్యాదవతితోడఁ, బడిపోయె నిహతుండై పుడమిమీఁదఁ
గీ. జెప్పె సంపాతి యనుపక్షి సీత యున్న, చోటు వానరులకు మార్గశుక్ల నవమి
సంత నేకాదశిని మహేంద్రాద్రినుండి, యెగిరి పవనాత్మజుండు దాఁటి యేర్లఱి.
క. ఆరాత్రియందు లంకను, జేరి నిశాశేషమందు సీతను గని సం

చార ముడిగి ద్వాదశినాఁ, డాహుం డయ్యె శింశుపావనిరుహమున్. 664

గీ. అట్లు లాహుండుండై శింశుపావనిజము, గాలికోమరుండు భక్తిచే గేలు మోడ్చి
నాఁటిరాతిరి సీతకు నమ్మకమును, గలుగఁజేయంగఁ దగినట్టికథలు చెప్పి. 665

ప. త్రయోదశినాఁ డత్రాదిరాక్షసవీరులతోడ ఘోరం బగునాయోధనంబు గావించి
చతుర్దశినాఁ డింద్రజిత్రయుక్తర బగుబ్రహ్మస్త్రంబున బద్ధుం డయ్యె. 666

- గీ. అంత రాక్షసు లెల్లం గంగమున, వనములు చుట్టి మాదతివాలమునకు
బృలవ మహిమ వానిని సంజ్ఞ వడసి, యెగిరి లంకాపురం బెల్లం దగులబెట్టి.
- గీ. వచ్చి పూర్ణమనాంబు చాయజవము, తోడను మహేంద్రగిరికి సంతోష మొదవం
గడలియటనుండి మహానాథకపులతోడ, నైదుదినములునడచియాటవదినంబు.
- గీ. మధువనంబును వచ్చి తిన్నపువు గ్రోలి, పాదపంబుల నెల్లను బాడుచేసి
కదలి యటనుండి రామునికడకుఁ జేరి, సప్తమదినంబునం దభిజ్ఞాన మొనఁగె.
- ప. రామచంద్రుడు తిన్నప్పుడంబు నడసి యుత్తరశల్కుసీనక్షత్రయుక్తం బగు
నష్టమిది నంబున సూర్యుండు గగనమధ్యంబు నధిష్ఠించియుండ విజయముహూ
ర్తంబునందుఁ బ్రసించు నై సప్తదినంబులు సింధుతీరంబున స్కంధావారనివేశ
నంబు గావించుకేల బామశుక్లప్రతిపత్తుభృత్యతీయావర్యంతము సేనాసమే
తంబుగాఁ దాను సముద్రతీరంబుఁ జేరుటయుఁ జతుర్థినాఁడు విభీషణుండు రాముని
శరణావొచ్చుటయుఁ బంచమిది నంబున సముద్రతీరంబుకొని కాలోచించు
టయు రామభక్తుల నాలుగుదినంబులు ప్రాయోపవేశంబు గావించి సము
ద్రునివలన వరంబుఁ దయ్యుటయు దశమిది నంబున సేతుబంధంబు నారంభించి
త్రయోదశీదినంబున సూక్తి నొందించుటయుఁ జతుర్దశీదినంబున సైన్యంబును
సువేలాదికిం జేర్చుటయుఁ బూర్ణిమ మొదలుకొని ద్వితీయావర్యతంబు
మూడుదినంబులు లక్ష్యమింతోడ రామచంద్రుండు వానర సేనాసమేతంబుగా
సంభోదిధిని దాటి తృతీయ మొదలు దశమివఱకును నెనిమిదిదినంబులు లంకా
పురావరోధంబు గావించి యుండుటయు నేకాదశీదినంబున శుకసారణాగమనం
బును బామకృష్ణద్వాదశీదినంబున సైన్యసంఖ్యానంబును రావణుండు శార్దూ
లునివలన వానర సేనాసంఖ్య నెఱింగి త్రయోదశి మొదలుకొని యమావాస్య
వఱకును మూడు దినంబులు లంకాపురంబునం దుండునిజసైన్యమును
బరిగణించి బలసంఖ్య నెఱింగి రణోత్సాహి యగుటయును మాఘశుక్ల
ప్రతిపద్దివసంబున సంగదదౌత్యంబును సీతకు రామునిమాయామూర్ధాదులం
జూపుటయు మాఘద్వితీయ మొదలష్టమివఱకును నేడుదినంబులు రాక్షసులకును
వానరులకును సంకులయుద్ధం బగుటయు మాఘశుక్ల నవమినాఁడు రాత్రియుద్ధమం
దింద్రజిత్తు రామలక్ష్మణులను నాగపాళబద్ధులం జేయుటయు దశమిది నంబున
నాగపాళవినాశంబునకై పవనుండు రామునికర్ణంబునందు స్వరూపంబు జపి
యించుటయుఁ బిదప గడుదాగమనంబును నేకాదశీద్వాదశీదినంబులందు ధూమ్రా
క్షవధంబును ద్రయోదశీదినంబునఁ గంపనవధంబును మాఘశుక్ల చతుర్దశి
మొదలుకొని కృష్ణప్రతిపత్తువఱకును మూడు దినంబులు నీలకృతం బగుప్రహ
ర్ణవధంబును మాఘకృష్ణద్వితీయ మొదలు చతుర్ధ్యంతవర్యంతంబును మూడు
దినంబులు ఈములయుద్ధంబున రాఘవుండు రావణుని రణభూమినుండి పోటఁ

ద్రోలుటయుఁ బంచమి మొదలుకొని యష్టమివర్యంతము రావణుడు గుంభ కడ్డని మేలుకొలుపుటయు రామచంద్రుండు ప్రళయంబున నవమి మొదలు చతుర్దశీపర్యంత మాటుదినంబులలో బహువానరభక్షకుం డగుకుంభకడ్డని వధిం చుటయు నమావాస్యాదినంబున శోకంబువలన యుద్ధవిరామంబును ఫాల్గునశుక్ల ప్రతిపత్ప్రభృతిచతుర్దీపర్యంతంబు నాల్గుదినంబులు బిసత్తుప్రభృతు లగు నైదుగురురాక్షసుల వధించుటయుఁ బంచమి మొదలు సప్తమివర్యంతం బతి కాయవధంబును నష్టమిమొదలు ద్వాదశీపర్యంతంబు నికుంభకుంభసంహారంబును బిదప మూడు దినంబులలో మకరాక్షునిబర్హణంబును ఫాల్గునకృష్ణప్రతిపద్వితీ యాదివసంబులం దింద్రజిత్తు జయించుటయుఁ దృతీయ మొదలు సప్తమిదినంబు వఱకును శోకంబువలన యుద్ధవిరామంబును బిదప నొక్కదినంబున నోషధ్యా నయనంబును బిదప నైదుదినంబులలో లక్ష్మణకృతం బగునింద్రజిద్వధంబును జతుర్దశీదినంబున యుద్ధవిరతియు నమావాస్యాదినంబున రావణుండు యుద్ధంబు నకు బయలుదేలుటయుఁ జైత్రశుక్లప్రతిపత్తు మొదలు పంచమివఱకును రాక్షస ప్రచురవధంబును జైత్రశుక్లషష్ఠి మొదలుకొని యష్టమివఱకును మహాపార్శ్వది మారణంబును జైత్రశుక్లనవమిదినంబున లక్ష్మణునిశక్తి భేదనంబును గోపా విష్ణుం డగురామునిబాణపరంపరచే దశకంధరవలాయనంబును నాంజనేయుండు ద్రోణాద్రిని దీసికొని వచ్చుటయు దశమిదినంబున రామయుద్ధంబునందు రాక్షస వినాశంబును నేకాదశీదినంబున వాసవప్రేరితుం డగుమాతలీ దివ్యరథంబును యుద్ధరంగంబున రామునకు సభక్తికంబుగా సమర్పించుటయును రాఘవుండు శుక్లద్వాదశి మొదలు కృష్ణచతుర్దశీపర్యంతంబు ఘోరయుద్ధంబు గావించి రావ ణుని వధియించి జయంబు గాంచుటయును జరిగె. మాఘశుక్లద్వితీయ మొదలు చైత్రకృష్ణచతుర్దశీపర్యంతంబు సప్తాశీతిదినంబులలో యుద్ధావహారంబు పంచ దశదినంబులు పోవ సంగ్రామంబు డెబ్బదిరెండు దినంబులు ప్రవర్తిల్లె. రావణా దుల కమావాస్యాదినంబున సంస్కారంబు జరిగె. రామచంద్రుండు వైశాఖ శుక్లప్రతిపద్దినంబున రణభూమియందు సకలసురజేగీయమానుం డయ్యె. వైశాఖ శుక్లద్వితీయాదిదినంబున లంకారాజ్యంబునందు విభీషణుండు పట్టాభిషిక్తుం డయ్యె. వైశాఖశుక్లతృతీయాదివసంబున సీతాశుద్ధియును దేవతావరలాభంబునువైశాఖ శుక్లచతుర్థీదినంబున రాఘవుండు సీతాదేవితోడం గూడి పుష్పకవిమానంబు నధిష్ఠించి నభోమార్గంబునుండి యయోధ్యాపురంబునకు బయలుదేలుటయు వైశాఖశుక్లపంచమిదినంబునఁ బదునాల్గవవర్షంబు పూర్ణంబు గాఁగ రామ చంద్రుండు సపరివారంబుగా భారద్వాజాశ్రమంబు ప్రవేశించుటయు షష్ఠీదినం బున నంద్రగ్రామంబునందు భరతసమావేశంబును సప్తమిదినంబున రామ

చంద్రుఁ డయోధ్యాపురమున రాజ్యాభిషేక్తుఁ డగుటయు జరిగె. జానకి రామ వియ్యక్తయై పదునొకండు నెలలపదునాలుగుదినంబులు రావణునినివేశనంబు నందుండె. రాఘవుఁడు నలుబదిరెండవవత్సరంబున రాజ్యంబు చేయ నారంభించె. అప్పటికి శీతామహాదేవి ముప్పదిమూడువత్సరంబులవయస్సు గలది యయ్యె. 670

- శీ. అట్లు భ్రాతృసమేతుడై రామచంద్రుండు, చెలువుగా రాజ్యంబు చేయుచుండ సంయమి యగుకుంభసంభవుఁ డేతెంచుచు, దద్దర్శన మొనర్చుతలఁపుతోడఁ దససివాక్యంబుచేతను రామభద్రుండు, హయమేధయాగంబు నాచరించు వచ్చును హయమేధవాజి నీయాశ్రమం, బునకు రామనియోజ్యు లనుసరింప గీ. రామకథలను వచించి రామభటుల, సన్నిధిని వారితోఁ గూడ సత్వరంబు చేసి యయోధ్యకు రామదర్శన మొనర్చి, దాఁటెదవు నీవు భవవార్ధి దత్తుణంబు. క. అనవుడు నే నాలోమశ, మునికిఁ బ్రణమిల్లి యదియె మొదలుగ మదిలో ననిశమును రామభజనం, బొనరించుచు నుంటి ముక్తి నొండెడియాశక్. 672
- గీ. అమ్మహర్షి వచించినయట్లు రామ, తురగమేధాశ్వ మిచ్చటి కరుగుదెంచె గానఁగల నింక రామునిఁ గన్నులార, సఫలత ఘటిల్లె నేడు నాజన్మమునకు. గీ. అగ్నిహోత్రఫలంబు నేఁ డబ్బె నాకు, నామనోరథవృక్ష మీనాడు పండె నేడు నిశ్చత్రరాజ్యంబు నేను గొంటి, నాకులం బెల్ల నిపుడు ధన్యతను గాంచె. క. అని భక్తిపారవశ్యం, బున నొడువుచు నుండఁ జిత్తమున శత్రుఘ్నుం డెనయుచు విస్త్రయము తపో, ధనుడు వచించినకథాచిధానంబునకు. 675
- క. సరయానంబున నమ్ముని, వదని నధిష్ఠింపఁజేసి వైశ మయోధ్యా పురమునకుఁ బరిచి తురగం, బరిగెడిమార్గమును బట్టి యరిగె దళముతో.

—: ఆరణ్యకునియాత్మ రామనిలో లీన మగుట :—

- గీ. అంత నారణ్యకుం డయోధ్యాపురంబు, దూరముననుండఁగనె పాదచారి యగుచుఁ జేరి పురమును సరయాప్రతిరమందు, సవనదీక్షితుఁ డై సరాఘవునిఁ గాంచి. ఆ. పులకితాంగుఁ డగుచు జలజలఁ గన్నీరు, గాఱుచుండఁ గంటఁ గనులు మూత పడఁగ మేను మఱచి భక్తివశంబున, నున్నవానిఁ గని రఘూద్వపాండు. 678
- నీ. ఒవరించి వేగ ప్రత్యుత్థానమును మ్రొక్కి, యుచితాసనమునఁ గూర్చుండఁబెట్టి పదములు గడిగి తత్పదావనేజినో, దకమును దాల్చి మస్తకమునందు నర్పించి గంధపుష్పాదివస్తువులచే, నర్పించి పాలిచ్చునట్టిగోవుఁ గలిగియట్టిమార్గశ్రమంబు దొలంగ, నర్హోపచారంబు లాచరించి
- గీ. స్వామి దిదర్శనంబున సంఘటిల్లె, నెల్లభుభములు నాకు నేఁ డేను డలఁచి భక్తివశంబు సంపూర్ణ మయ్యె నిపుడ, యనుచు నగ్గించుచుండ నాయవసరమున.

క. అరణ్యకుండు విస్తయ, పూరితచేతస్కుఁ డగుచుఁ బురుషోత్తమ సీ
చారిత్రం బతిమానుష, మారయఁగా నగునె యస్మదాదుల కెల్లె. 680

క. చరితార్థుండ నైతిని నీ, దరిసెనమును జేసి నేడు తరియించితి సా
గరమును రాజ్యముఁ బడసితిఁ, బరిపూర్ణము లయ్యె నాకు భాగ్యము లెల్లె.

క. అని యపరిమితానందం, బును జెందుచు నుండునమయమునఁ బగిలి మునీం
ద్రునిబ్రహ్మబిలము చని టి, వ్యస నొక తేజంబు రాఘవునిలోఁ జేరె. 682

గీ. అపుడు సాయుజ్యమోక్షంబు నమ్మహర్షి
చెందె నని చూచుమును లెల్లఁ జెప్పు చుండఁ
గురిసె నాకాశముననుండి కుసుమవృష్టి
దేవదుందుభినాదంబు దివిని జెలఁగె. 683

క. అనవుడు వాత్స్యయనుఁ డి, ట్లనియెను నాగేంద్ర సవనహయ మేస్థానం
బునకుం బోయెను మరలను, వినిపింపుము నాకు వినఁగ వేడుక యయ్యె. 684

—: రేవాహదంబుతో హయంబు మునిగిపోవుట :—

క. అనుటయు నాగేంద్రుం డి, ట్లనియెను మునివర్య యధ్వరాశ్వం బట్టుల్
చనుచును నొక రేవాహద, మునను మునిగిపోయె యోధముఖ్యులు గాంచె.

ఆ. అట్లు మునిగిపోయి యశ్వంబు మరల రా, కుంటఁజేసి యోధుఁ లొక్క మొగిని
దల్లడిల్లసాగి రుల్లంబులను నేమి, చేయవలయు ననెడిచింత వొడమ. 686

—: హనుత్పుష్కలలతో శత్రుఘ్నుఁడు పాతాళమున కేగట :—

సీ. అంతట శత్రుఘ్నుఁ డాత్మలో నధికతా, పముఁ జెందుచుండంగ నమతి. చూచి
స్వామి యేమిటికి విషాదంబుఁ జెందంగఁ, గరగతం బై నట్టికార్యమునకు
ననిలసూతికి బుష్కలునకు నీకును శక్తి, గలదు పాతాళలోకమున కరుగ
మునిగి మీ రీహదంబున మువ్వరును గొని, రండు శీఘ్రముగఁ దురంగమంబు

గీ. నని యుపాయంబు చెప్పటయును నొకింత
ధైర్యము వహించి లవణసూదనుడు పవన
తనయపుష్కలసహితఁడై తత్క్షణంబు
మునిగి హ్రాదమున నొక పురంబునకుఁ జేరి.

గీ. అచట నొకచోట మాణిక్యఖచిత మైన, కాంచన స్తంభమును దానఁ గట్టఁబడిన
శ్రతుహయంబునుదానిప్రక్కనెవసించు, చెలువలనువారుగొలిచెడిచెలిసిఁగాంచె.

ఆ. కాంచి వీర లెవరో శ్రతువాజి నిచటను, గట్టివైన నేమి కారణంబో
తెలిసికొందుఁ గాక తేటతెల్లంబుగా, ననుచుఁ తలఁచు చుండునవసరమున.

గీ. రాణి యైనట్టిలేమి వారలను జూచి, యిట్లు భవియెను మీ రెవ్వ రిటుకు రాఁగఁ
గారణం బేమొ చెప్పుడు కదలిపోవఁ, దరము గా దింక మీకు మాదరికె. 688

- క. అనవుడు హనుమంతుఁ డి, ట్లనియెను గంధీరముగను నబలామణి మే
మినకలవర్జునుఁ డగురా, మునిభయము విజితరిపునమూహులము సుమీ. 691
- గీ. ఇతఁడు శత్రుఘ్నుఁ డనుపేర నితఁడు పుష్కలభాగంబుచేత నే నాంజనేయ
నామమున నొప్పువారము నాతిమిన్న, వచ్చితిమి రామహయమేధవాజికోటకు.
- క. ఈ హయము నిచటఁ గట్టిర, నాహను లుండినను రాగ సమయం బిదె త
ద్యాహఃమద మడచి యధ్వర, వాహము గొనిపోవ నున్నవారము వింటే.
- క. అనుటయు నారమణీమణి, హనుమంతునివచనమునకు హర్షముతో ని
ట్లనియెను మహాత్మ్య మఖిహయ, మును బంధించితిని నేన మునుకొని యిచటన్.
- క. నేను నిరంతరము, ధ్యానసమాధిస్థితాంతరంగంబున ని
చ్చో నును నెపుడు రాముండు, కానంబడుచుండు నాకుఁ గన్నులయెదుటన్.
- గీ. రామకార్యంబునక సాయ మేమి యైనఁ, జేయవలయు నటంచు నాచిత్తమందుఁ
గలిగె నొకకోర్కి దానిచే జలుపవలసె, నిట్టికార్యంబు రావింప నిటకు మిమ్ము.
- గీ. పేరమణి యనునొక్కపృక్ష్యధవుండు, పట్టి మీయశ్వమును ముందు గట్టివైచు
నతఁడు ధూర్జటిరక్షితుం డతని నొంపఁజాల రెంతటివిక్రమశాలు లేని. 697
- క. ఏ నొకయస్త్రం బిచ్చెద, దానిని మంత్రించి వైవఁ దత్పతి సీతా
జానిస్వరూపము దెలిసి య, నూనం బగుభక్తి హయము నొసఁగు వశుం డై.
- క. అని శత్రుఘ్నునిముఖమును, గనుటయు నాతం డుదబృఖముగఁ దదస్త్రం
బును గొని యోగినివలనను, గనఁబడియెను రవిశతప్రకాశముతోడన్. 699
- గీ. అట్లు వెలుంగుచు శత్రుఘ్నుఁ డామెపాద, పంకజములకుఁ బ్రణమిల్లి భక్తితోడ
హయపురస్సరముగ వచ్చె నాంజనేయ, పుష్కలసమేతుఁ డైచిత్రముగను బైకి.
- క. అంతట యోధాగ్రగు ల, త్యంతముదంబునను ప్రాదజలాంతర్గతవృ
త్తాంతము నాలించిరి హను, మంతుండు వచియింప మధురమధురఘాతులన్.

—: ఆధ్వరాశ్వంబు దేవపురంబు చేరుట :—

- వ. అప్పుడు మఖితురంగంబు వాయుజవంబునం జని దేవనినిర్మితం బగు దేవపురంబు
నకుం జేరె. 702
- క. ఆపురమునఁ గలగృహములు, గోపురములు వనములును నికుంజంబులు హ
ర్షాపాదకంబు లగుచును, దీపించెడిఁ దరమె తన్నుతిం బొనరింపన్. 703
- గీ. శివశిరశ్చంద్రచంద్రిక లవిరతంబుఁ, గ్రాలుచుఁ దమంబు నడఁగించుకారణమున
తత్కృష్ణవిభేదంబు చూపఱులకుఁ, గానరాకుండు నుభయపక్షముల నచట.

—: ఉక్త్యాంగదుండు హయమం బట్టికొనుట :—

- గీ. అంత నాహయమును దత్పురాధినాథుఁ, డై నవీరమణిక్షమాజానికొడుకు
పట్టి ఉక్త్యాంగదుండు బాహుబలము కలిమి, గట్టివై చెను నిజహయాగారమందు.

- ఆ. అట్లు కట్టినై చి హయమును రుక్మాంగ, దుండు వచ్చి జనకుఁ డుండుకడకు
సవినయముగఁ దెల్పె సర్వంబు సంతట, వీరమణి విషాదవివశుఁ డగుచు. 706
- సీ. స్వసహాయుఁ డైనయీశ్వరునిసన్నిధి కేగి, తనయుండు చేసినతప్పుఁజేత
నినిపించి కర్తవ్యమును వేడుటయు సదా, శివుఁడు మానసమునఁ జింత నొంది
క్షీతినాథ చేసేతఁ జేసె నీకొడు కప, రాధంబు నస్మదారాధ్యునెడలఁ
గాని చేసినపని కలిగించు స్వామిద, ర్శనలాభమును సంగరమున మనకుఁ
- గీ. గాన మఖిసైంధవంబును గాచుకొనఁగ, యత్న మొనరింపవలయు నెట్లైన నింక
నండగా నుండ నేను వే టొ డెవండు, కలఁ డెదుర్కొన యుద్ధరంగమున నీకు.
- క. అనుటయు నుత్సాహంబున, జననాథుఁడు యుద్ధమునకు సన్నద్ధుండై
కనుపెట్టి యుండె శాత్రవ, జనములు చనుదెంచునట్టిసమయంబునకున్.
- ఆ. అంత నాయుదంత మంతయు శత్రుఘ్నుఁ, డమరమానివలన నాలకించి
యౌగ్రహమున యోధు లరుదేర వెనువెంట, నరిగి దేవపురము నాక్రమించె.

—: శత్రుఘ్నుడులకును రుక్మాంగదాడులకును ఘోరయుద్ధ మగుట :—

- వ. అప్పుడు వీరమణి దివ్యరథంబు నధిష్ఠించి కుమారు లగురుక్మాంగదశుభాంగ
దులును భ్రాత యగువీరసింహుండును భాగినేయుం డగుబలమిత్రుండును
సేనాని యగురిపువారుండును దత్తచ్ఛస్త్రాస్త్రసమంచితులై యనుసరింపఁ జతు
రంగబలంబులతోడం గూడి ప్రథనభూమిఁ బ్రవేశించి శంఖంబు పూరించె. 710
- గీ. అప్పు డుభయబలంబుల కద్భుతముగ, నాహవం బయ్యె నాయోధనాంగణమున
నేఱులుగ రక్తధారలు పాఱి నందు, మునిగి తేలుచు శవశతంబులు చనఁగ.
- క. అంతట శత్రుఘ్నుం డ, త్యంతామర్షమున నొసఁగ నాజ్ఞను బహువి
క్రాంతిమెయి విడ్విషద్బల, సంతతులను బుష్కలుండు సమయంజేసెన్. 712
- గీ. అపుడు రుక్మాంగదుండు పితౄజ్ఞ వడసి, భరతతనయున కెదురుగా నరుగుదెంచి
వత్స బీరము గల్గినవాడ వైన, సములతోడను బ్రథనంబు సలుపు మనియె.
- మ. అనుడున్ నవ్వుచు బుష్కలుం డతనివత్తోభ్యంతరం బాడ నే
నె నిశాతాశుగపంచకంబు నపు డక్షీణప్రతాపంబుచే
తను రుక్మాంగదుఁ డేసెఁ బుష్కలునిమీఁదన్ గోల లీరేను దా
న నసంఖ్యంబుగఁ బుష్కలుం డతనిమేనన్ నించె బాణంబులన్. 714
- గీ. జరిగె నొకకొంతకాల మాకరణి స్కంద, తారకాసుదులకుఁ బోతె వారి కాజి
యట్టితటిఁ బుష్కలుండు దశాశుగముల, నొక్కపరి వింటఁ జేర్చియత్కుద్యుటముగ.
- గీ. మాలిచి చతుర్థయంబుల నాలుగింట, రెంట రథరక్షకులను నొక్కంట ధ్వజము
రెంట సూతుని నవల నొక్కంట రాజ, నందనునిహృదయంబును గుండఁ జేసె.

- క. అంతట దుక్కాంగదుఁ డ, త్యంతానేశమున వనశతాంగదులతో
 వింతగను వచ్చి పుష్కలు, నంతము నొందింప భ్రామకాస్త్రము నేసెన్. 717
- వ. తదస్త్రపాతంబున నిజరథంబు గిరగిరం దిరుగుచు యోజనదూరం బరుగఁ బర
 మాస్త్రవిదూం డగుభరతాత్మజుండు ప్రత్యస్త్రంబున దానిని వారించి యొక్క
 మహాస్త్రంబు నభిమంత్రించి దుక్కాంగదుని స్వందనంబుపైఁ బ్రయోగించె. 718
- ఆ. అపుడు తచ్చతాంగ మస్త్రబలంబుచే, నభ్రవిధిఁ జనుచు నరుణదీప్తి
 వలన దగ్ధ మగుడు నిలమిఁదఁ బడిమింట, నుండి రాజతనయుఁ డొందె మూర్ఛ.
- క. హాహాకారంబులతో, నాహవరంగంబు నిండె నప్పుడు సుతన
 మ్రోహమును విడిచి ప్రథనన, మీహితఁడై వీరమణిమహీపతి వచ్చెన్. 720
- గీ. వచ్చి వీరమణిక్షితివల్లభుండు, శంఖరావంబు సలిపె భీషణము గాఁగ
 నంతఁ బుష్కలుఁ డాతని కభిముఖముగ, నిలిచె వింటను సాయకంబులను గూర్చి.
- వ. అంతట వీరమణిక్షమానాథుండు పుష్కలుని నాలోకించి కృపావిప్రమాన
 సుండై యిట్లనియె. 722
- క. బాలక నినుఁ జూడఁగఁ గడు, జాలి మనంబునను బొడమెఁ జను మావలకున్
 బాలక్రీడాస్థానమె, యాలం బన నిలుతె యస్మదాదులయెదుటన్. 723
- శ. కమ లెఱ్ఱచేసి సంగర, మున నుండఁగ నేను బ్రాణములపై స్పృహ గ
 ల్లినవాడు నిలువఁ జెవ్వఁ, కును నాకట్టెమట నిజము నుడివితి నీకున్. 724
- చ. అనుటయుఁ బుష్కలుండు సకలాస్త్రవిదుం డగుటఁ జలింప కి
 ట్లనియె నరేంద్ర క్షత్రియులయందు బలాధ్యుడై వృద్ధు బాలుఁ
 డైనను నబలుండె యర్భకుఁ డనన్ వినవొక్కొ వయోధికుండ నే
 ననియెడిగర్వ మొందకు మహంత నడంచెద నొక్కవ్రేటునన్. 725
- క. అనవుడుఁ గోపాద్దీప్తిత, మనమున నిట్లనియె వీరమణి పుష్కల నీ
 వనినట్లు చేయఁగలిగిన, ననిలోనన్ నిలుపు మేల యతిభాషణముల్. 726
- క. అని పలికి వింట మార్గణ, మును సంధించుటయు నంతఁ బుష్కలుఁ డవసీం
 ద్రునిమీఁద నేసెఁ గ్రోధం, బున నిరువది నిశితబ్రాణముల నొక్కమొగిన్. 727
- సీ. అపుడు వీరమణిక్షమాధీశ్వరుండు త, త్సాయకంబులు నిజసాయకముల
 ఖండఖండంబులు గావించుటయును న, త్యాగ్రహంబున భరతాత్మజుండు
 నాట నేసెను మాఁడు నారాచములు మహీ, కాంతునిస్థాలభాగంబునందు
 పవి నాటుకొని బహుళార్తిగొల్పఁగ వీర, మణిమహీ కాంతుండు మండిపడుచు
- గీ. గణనశరములు తొమ్మిది గాడ నేసె, భరతపుత్రునియెడ నవి బాధపెట్ట
 నురగములువోలెఁబుష్కలుండుగ్రుడగుచు, త్సాధపునిమిఁడనూఁబుమార్గణములేసె.
- వ. తత్కాణాఘాతంబుచే భిన్నకవచంబును శకలీకృతకీటుండును భిన్నశరాస
 ముండును భగ్నరథంబును దుధిరపరిప్లుతాంగుండును నై వీరమణిక్షమాధీశ్వ

రుండు నూతనస్యందనంబు నధిష్ఠించి యభినవచాపంబునం దసంఖ్యాకంబు లగు శిలీముఖంబులు సంధించి శాత్రవవ్యూహంబుపైఁ బ్రయోగించుటయుఁ బుష్కలంబు దానికిం బ్రతివిధానంబు చేయం దొడంగె. అప్పుడు విదారితంబు లగు వారణంబులతోడను నికృతంబు లగు సైంధవంబులతోడను చిన్నాభిన్నంబు లగురథంబులతోడను వినిపాతితం బగుభటకదంబంబుతోడను నాభీలం బగునా యోధనాంగణంబునం గేశశైవాలోపలక్ష్మితంబును బాహుభుజంగమసంకులం బును శిరఃకచ్ఛపావృతంబును బిశితకర్దమమేదురంబును నై తామ్రవర్ణి వోతె రుధిరమహానది ప్రవహింపం దొడంగె.

729

గీ. అట్టిసమయంబునందు రణాంగణమున, నాడదొడఁగెఁ బిశాచము లద్భుతముగఁ బాణులనుదాల్చిమృతులక పాలములను, జెలఁగివాయించుచునుదాళములనుబోతె,

క. నెత్తురు ద్రావుచు మాంసము, గుత్తుక బంటిగను దినుచు గోమాయుగణం బత్తటి భయంకరముగా, నొత్తిలి రణభూమియందు నూళలువెట్టె.

731

క. ఉండెరి సంగ్రామక్షితి, మండలమునఁ గింశుకములమాడ్కిని యోధుల్ చండతర కాండఘాతో, ద్దండప్రవదప్రసిక్తతనువు లగుటచే.

732

తా. అంతఁ మీరమణిక్షమాధిపుఁడు క్రోధావేశ మేపార దు

ర్దంతాభీలశిలీముఖప్రతతి సంధానించి చాపంబునం

దంతం బొందెద వీవు నేఁ డనుచు సింహం బార్చిన ట్లార్చి ది

గ్దంతుల్ దద్దరిలంగఁ బుష్కలునిమీఁదఁ నాఁటె నొక్కుమ్మడి.

733

ఆ. అపుడు భరతపుత్రుఁ డాసాయకంబుల, హతికి నోర్వలేక యాత్మలోన

సంస్మరించి రామచరణంబుజములను, దత్స్పృతిప్రభూతదైర్యుఁ డగుచు.

734

ఆ. ధనువు కేలఁ బట్టికొని నారి నెక్కించి, శరము విడిచి శత్రుసాయకముల

నెల్లఁ దునిమి శంఖ ముల్లాసమున నూఁడె, వైరిలోకహృదయదారకముగ.

గీ. అట్లు పూరించి శంఖంబు నద్భుతముగఁ, దివిరి యొక్కశరంబు సంధించి వింట వదనమునఁ గ్రోధపావకజ్వాల లొలయ, భరతతనయుండు భూపతిపైకి విడిచె.

క. విడుచుటయు శరము నది వడి, వడి నేగి నృపాలమాళివక్షముమీఁదఁ

బడుటయును దానిప్రేటున, కొడ లెఱుంగక తేడు కూలె నుర్విస్థలిపై.

737

క. విదపఁ బవనాత్మజునితోఁ, గదనం బొనరించి పడిరి త్కృష్ణుని శుభాం

గదరుత్కాంగదులు తదీ, యదురాసదవాలహతి గతాహంకృతులై.

738

క. బలవంతుఁ డైవసముదుని, బలమున నోడించినట్టిబలమిత్రుఁడు పు

ష్కలనిశితబాణదారిత, కశేబరుం డగుచుఁ గూలెఁ గదనస్థలిలో.

739

— శత్రుఘ్నుఁ డీశ్వరనితో యుద్ధముచేయుట :—

ఉత్సాహ. అట్టిసమయమందు శత్రుహర్షజన్యనాదముల్

ఘట్టరాని వగుచు దెసలఁ బర్వ నాలకించి యు

కట్టు నిజపదాశ్రయలకుఁ గల్గె నన్నతలఁపుతో
నుట్టిపడ్డరీతి వచ్చె నుగ్రుఁ డుగ్రహపుఁ డై.

740

క. అరుదెంచి త్రొంఱకుఁడు సం, గరతలమునఁ బడినభక్తగణముం గని న
త్వరముగఁ దాల్చి పినాకముఁ, గరమున వీక్షించె నరినికాయము నెల్లఁ.

741

ఆ. అపుడు సశరచాపుఁ డగుచు శత్రుఘ్నుఁడు, త్వరితముగను వచ్చి తనకు నెదుట
నిలుచుటయును జూచి నిటలాత్తుఁ డాతని, ధైర్యమునకు నద్భుతంబుఁ జెంది.

వ. వీరభద్రునిఁ బుష్కలునితోడను నందిని హనుమంతునితోడను బ్రచండుని
గుశధ్వజునితోడను భృంగిని సుబాహునితోడను జండుని సుమదునితోడను
సంగ్రామంబు గావింప నియోగించె.

743

ఉ. అంతట వీరభద్రుఁడు రయంబున వచ్చుచు నుండఁ బుష్కలుం
డెంతయు ధైర్య మేర్పడఁగ నేనుశరంబుల నేసి వానిమే
నంతయుఁ దూట్లు సేసె నపు డాతఁడు రక్తపరీతగాఁత్రుండై
వంతను జెంది పుష్కలుని వ్రేయఁగఁ గైకొనియెఁ ద్రిశూలమున్.

744

వ. అప్పుడు.

745

ఉ. దానిని జూచి పుష్కలుఁడు తత్క్షణ మొక్కశరంబు వింటు సం
ధానము చేసి యేసె నది తాకి త్రిశూలము ముక్కముక్కలై
కానఁగ నెల్లదం బడియెఁ గ్రక్కున హస్తమునుండి నేలపై
దానఁ ద్రపాభరంబు దల దాటగ ధూర్జటిభృత్యుఁ డుగ్రుండై.

746

క. కరమున ఖట్వాంగంబును, ధరియించెను బుష్కలునిప్రతాపం బుడువన్
భరతాత్యజఁ డొకన్యఘర, శరమున నద్దానిఁ దునిమె శకలంబులు గాన్.

క. అంతటను వీరభద్రుఁడు, దంతంబులు గొఱికికొనుచుఁ దద్రథమును గా
లాంతకుఁడువోలె బదహతి, నింతింతలు గా నొనర్చి యిలపైఁ గూల్చెన్.

ఆ. అపుడు పుష్కలుండు వ్యవగతరథుఁ డయి, నిలిచి భూమిమీఁద నిటలనయన
భటునితోడఁ జేసె బాహుయుద్ధంబును, నాల్గునాళ్లు విరమణంబు లేక.

749

క. అది విస్మయంబుతోడను, ద్రిదశులు గనుఁగొనుచు నుండ దివమందు మహీ
కదనము నైదవదినమున, వదలి నభోరణము సేయువాంఛను వారన్.

750

గీ. అంతరిక్షంబునకుఁ బోయి యచట నిలిచి, యొకరి కొకరును దీసిపోవకయె బాహు
ముష్టిజానుపదాఘాతములను జలిపి, రాహవంబు సురాసురమోహనముగ.

తా. ఆరీతిఁ బ్రవిదారణం బనధి లే కంతంతకున్ దారుణా

కారంబున్ వహియించుచుండఁగను గిన్నన్ వీరభద్రుండు శం

ఖారావం బొనరించి దిగ్గజము లెల్లాడంగ ఖండించె దు

ర్వాచాయోధనుఁ డై నపుష్కలునిశీర్షంబున్ గృహణంబునన్.

752

- గీ. అట్లు ఖండితమై విగ్రహంబుతోడ, మహినిఁ గూలుడుఁ బుష్కలమస్తకంబు
పూరితం బయ్యె సంగ్రామభూమి యెల్ల, మేదురము లై నహాహానినాదములను.
- క. అది గనుఁగొని శత్రుఘ్నుం, డదరిపడి విషణ్ణచిత్తుఁడై రణభూమిన్
గదలిక లేకుండఁగఁ ద, ద్వదనము నీక్షించి యిందుధరుఁ డిట్లనియెన్. 754
- క. శత్రుఘ్ను వీరులకు రణ, ధాత్రిమరణంబు శ్లాఘ్యతమ మనియెడిసి
క్షత్రియధర్మము నెఱుంగవె, పాత్రమె చింతిల్ల నిట్లు ప్రథనక్షీతిలోన్. 755
- గీ. అనమబలు లై నత్రిపురరాక్షసుల మదవ, మానకరుఁడై నదక్షుని మాషినట్టి
వీరభద్రునితోడఁ గావించె రణము, నేను నాళులు పుష్కలుం డెంతవాడో.
- గీ. అట్టిపరాగ్రణి రణంబునందు మడిసి, నందులకుఁ జింత నొందుట యనుచితంబు
యోధ నయి నేను ముంగల నుండ నీకుఁ యోత్ర తేజంబుఁ జూపంగ సమయ మిదియె.
- క. అనవుడు శత్రుఘ్నుం డా, ననమునఁ గ్రోధాగ్ని రవుల సారాపములన్
ధనువున సంధించి కప, ర్దిని నెఱుఁతులు గాఁడ నేనె దృఢముప్పిమెయిన్. 758
- ఉ. అంతటఁ జంద్రచూడుడు తదాశుగపంక్తి నడంపఁ గొన్ని దు
ద్ధాంతశిలీముఖంబుల యథావిధిఁ గూరిచి వింట నేనె వి
క్రాంతి యెలర్ప నాయుభయకాండములున్ జని వ్యోమసీమ క
త్యంతభయాఘంబుగను నాజి నొనర్పఁ గడంగె నచ్చటన్. 759
- గీ. అట్లు లామార్గణములు పోరాడుచుండ
విశ్వసంహార మిపుడె కావించఁబడునో
యేమొ యనుభీతి గొలుపుచు నెల్లరకుమ
గడచెఁ బదకొందుదినము లుగ్రములు గాఁగ. 760
- గీ. అంత విసువొంది శత్రుఘ్నుఁ డాత్మలోన, ద్వాదశదినంబునందు నీశ్వరునిమీఁద
విడిచె బ్రహ్మస్త్రము వడంక విశ్వమెల్ల, నపుడునవ్వచునద్దానిహరుఁడుమ్రుంగె. 761
- క. అది గని శత్రుఘ్నుడు మది, నొదవఁగ నాశ్చర్య మేమియును దోఁపమి స
మృద ముడిగి యుండ నాతని, యెద బ్రహ్మశిరోస్త్రమును మహేశ్వరుఁ డేసెన్. 762
- క. ఆయస్త్రము డాతుటయును, గాయంబును మఱచి కూలఁ గడనక్షీతిలో
నాయెడ రామానుజుడు ప, లాయనముం జెంద నిజబలంబులు భీతిన్. 763
- క. ఆవల సుమదాదిధర్మి, త్రీవరు లెల్లరును దుద్రథృత్యులతోడన్
గావించి సంగరంబును, గావరము దొఱంగి పడిరి కదనస్థలిలోన్. 764

—: శివహనుమద్భద్రాక్షయః —

- సీ. అంతట హనుమంతుఁ డాత్మలో రాముని, స్మరియించుకొనుచును పరుగుదెంచి
కై కొని యొకమహాగ్రావణంబు వైచెను, శిథిల మైపోవంగ శివునిరథము
రథము చూర్ణము గాఁగ బ్రహ్మభాగిపుడు నంది, నధిరోహణము చేయునంతలోన
ఫాలంబు నెత్తి భుజాబలంబున వైచె, హనుమంతుంబున నవలసూతి

- గీ. యపుడు క్రోధాదుజాత్యంత్రై యంధకారి, త్రిశేఖమును వహింకీలాప్రదీపితమును
సూచితాహాయను నైఃకూల మెత్తి, సూటిగను వైచే మాదుతసూతిమీంద,
గీ. అంత నాకూలమును బననాత్మజుండు, పట్టకొని కేల భంజించి పాఱవైచే
నది గనుంగొని పూజ్యతీయాగ్రహమున, శక్తిం గొని యతనివక్షమున వైచే.
గీ. అంజనానందనుఁ డాప్రేమకళ సోలి, నిమిషంబు మరల బోధమును బడసి
యొకమహావృక్షంబు వెకలించి మృడునివ, క్షుమునందు వైవంగం గనలి శూలి
ముసలాయుధంబుచే మొత్తంగం ద్రుంచి య, ద్దాని మాదుతి పర్వతమును వైచే
బర్హతంబును గూల్చి శబ్దంబు గడంగెడు, నగతలో శిలలను హనుమ గురిసె
గీ. శిలలు భేదింప శివుడు లోఁదలంచుచుండు, నంతలో వాలమునఁ గొట్టె ననిలసూతి
తత్ప్రభూతంబులను నంది త్రాస మొందె, శివశిరశ్చంద్రమోరేఖ శిథిల మయ్యె.
ఉ. అంతట నీశ్వరండు పననాత్మజుశక్తికి నాత్మలోపలక.
మిత జనింప నిట్లనియె వీరవరేణ్య భవద్బలంబు నా
కెంతయు సంతసంబు ఘటియించె వరం బిడువాడఁ గోరు మే
చింతిత మైనఁ దీర్చుటకు సిద్ధుడ నై వచియించితిం జమీ. 768
గీ. అనుటయును నాంజనేయఁ డిట్లనియె దేవ, రామచంద్రప్రసాదసంప్రాప్తివలన
నఖిలసిద్ధులు గలవు నా కైన నీవు, కోరు మంటివి గాన నేఁ గోరువాడ. 769
గీ. ఇచటఁ బడియున్నమావీధి లెల్ల బ్రతుక, నేఁగి సంజీవ నౌషధి నేను దెత్తు
నంతదాఁకను వీరిదేహముల నోము, చుండు మనుషు హరుం డట్లై యుందు ననియె.

—: హ మ మంతుడు సంజీవ నౌషధిం దెచ్చుట :—

- గీ. అంతట హనుమంతుఁ డతిశీఘ్రముగ బహు, ద్వీపంబులను దాటి వెడలి తుదకు
ద్రోణాద్రి వాలంబుతోఁ బట్టి లాగుడు, నది యూరగె నట్టిట్లు లద్భుతముగ
నపు డందు నెలకొన్నయమరు లెల్లరు భయం, బొంది యేమిది యని క్రిందఁ జూచి
కపి గానఁబడుడు నక్కడఁ గురియించిరి, వానిపై మార్గణవర్షములను
గీ. నంత హనుమంతుఁ డాగ్రహం బంకురింప, వాలమును బెంచికొట్టె నవ్వారి నెల్లఁ
గొందఱు విచేష్టులై భూమియందుఁ బడిరి, పాటిపోయిరి కొందఱు భయమువలన.
క. అది యెల్ల నెఱిగి శక్రం, కుదితామర్షమునఁ బనిచె యోధాగ్రణులక
గుడిగట్టి వానరుని నా, పదములనన్నిధికిఁ దెండు పాయక యనుచుక. 772
క. వనుచుటయును ద్రోణాద్రికి, జని వారలు శూలఖడ్గశక్త్యాదులచే
తను గపిరునిఁ గొట్టిరి, కనులను నిప్పుకలు రాలఁగూఁ గనుంగొనుచుక. 773
ఉ. అప్పుడు కాలదుద్రుఁ డన నాదృచు దేహముఁ బెంచి వాలముక
ద్రిప్పుచు నక్షసూదనుఁడు నిర్జరయోధులఁ గొట్టసాగ వా
రెప్పుడువాలభూతముల కాఁగఁగఁ జాలక యేఁగి వజ్రికిం
దెప్పిరి తత్ప్రతాపమును జిత్తము తత్తటపాటుఁ జెందఁగక. 774

చ. అది విని శక్రుఁ డెంతయు భయం బుదయింపఁగ నెట్టకేలకుఁ
విడిత మొనర్చి గీర్పతికి విన్నదనంబున నున్నవార్త నె
య్యది యింక దీనికిం జలుప నై నయిపాయ మటంచు వేడఁగా
మదిని నెఱింగి యాతఁడు సమస్తము యోగవిలోచనంబునన్. 775

క. వెనువెంటఁ బెట్టుకొని యిం, ద్రుని సురలను నడుగుదెంచి ద్రోణాద్రికి వం
దన మొనరిచి మారుతి కి, ట్లనియెను మహనీయ సైంపు మపరాధంబున్. 776

క. ఇతఁ డింద్రుఁడు వీరలు దే, వతలేను గురుండఁ దీర్ప వచ్చితిమి త్వదీ
స్థితమును జెప్పుము నావుడు, సతఁ డంతయుఁ జెప్పె శాంతి యావహిలంగన్. 777

గీ. అప్పుడు శక్రుఁడు ద్రోణాద్రియందు నుండు, నట్టిసంజీవనోషధి సతని కిచ్చి
సంతసముగొల్పుటయుఁబ్రభంజనసుతుండు, దానిఁగొనివచ్చిసంగ్రామధామమునకు,
గీ. పతితు లై యున్న పుష్కలప్రముఖవీర, తతుల బ్రతికించె సంజీవకరణివలన
సంతటను లేచి యవ్వీరు లాగ్రహమునఁ, దొడగి రాహవమునకు శత్రువులతోడ.

—: శత్రుఘ్నుఁడు మోహనాస్త్రముచే వీరమణిని మార్చిల్లఁ జేయుట :—

వ. పుష్కలుండు వీరభద్రునితోడను గుశధ్వజుండు చంద్రునితోడను వాయునంద
నుండునందితోడనుదదితరవీరాగ్రణులు తదితరశూరాగ్రేసరులతోడను బోరాడు
'చుండ శత్రుఘ్నుండు మహేశ్వరుని నెదుర్కొన నరుగుచుండుసమయంబున
వీరమణి మూర్ఛ దేఱి శత్రుఘ్నునిరథంబు మార్చిక్రించుటయు శత్రుఘ్నుం
డాగ్నేయాస్త్రంబుచే దద్బలంబు నెల్ల దహియింపఁదొడంగె. తద్వారణార్థంబు
వీరమణి వారుణాస్త్రంబు నేయుటయు శత్రుఘ్నుండు వాయవ్యాస్త్రంబు నేసె,
వీరమణి పర్వతాస్త్రంబు నేయుటయు శత్రుఘ్నుండు వజ్రాస్త్రంబు నేసె. తుదకు
వీరమణి బ్రహ్మాస్త్రంబు వింట సంధానించుటయు శత్రుఘ్నుండు యోగిదత్తం
బగుమోహనాస్త్రంబు ప్రయోగించె. మోహనాస్త్రంబు బ్రహ్మాస్త్రంబును ఖం
డించి వీరమణిహృదయంబుం జొచ్చుటయు నమృహీధవుండు తద్బాణఘాతంబున
మూర్ఛితుండై నేలం గూలె. 780

సీ. అంతట శత్రుఘ్నుఁ డాగ్రహంబున రుద్ర, సేనల నెల్ల మూర్ఛిల్లఁ గొట్టి
శివునితో యుద్ధంబు చేయ వచ్చుటయును, గ్రుద్ధుడై హరుఁ డెదుర్కొనియె సతని
నప్ప డాహవ మయ్యె నాయుద్ధటక్తుఁ గూడఁ, దొడనంబులఁ బ్రతిలాడనముల
నస్త్రఘాతములఁ బ్రత్యస్త్రఘాతములను, దేవాసురులకును దిగులు పుట్ట
గీ. సంత శత్రుఘ్నుఁ డవిషహ్య మైనశూలి, మగఁటిమికిఁ దాళఁ జాలక మానసమునఁ
దలఁచె రాముని నార్తసంత్రాణపరుని, భారణాధ్యానయోగవిధానమునను. 781

—: రామచంద్రుఁడు పాతాళఖండమునకు :—

క. తలఁచినమాత్రముననె ముం, గల నిలిచెను యజ్ఞదీక్ష గల దేహముతో
వెలిగించుచు దశదిక్తుల, ములు నీతావల్లభుండు ముదితాననుడై, 782

- క. అది విస్మయ మొదవింపంగ, మదిలో శత్రుఘ్నుఁ డాత్మమస్తకమును ద
త్పదములపైఁ జేరిచి యొ, ప్పిదముగను నమస్కరించె భృతధైర్యుండై. 783
- క. హనుమంతుఁడు గనుఁగొని రాముని బ్రహ్మానందమునను మ్రొక్కి తదంఘ్రుల్
తనశరముమీఁద జేరిచి, కొని యుబుకుచు నుండె మొయి గగుర్పాటొదవక.

—: శుశక్యరుఁడు రాముని పఠించుట —

- గీ. అట్లు లుండంగ యోగిహృద్ధ్యానగమ్యుఁ, డైనరామునిఁ గని కన్నులార శూలి
తత్పదాంభోజములమీఁదఁ దలను వ్రాల్చి, యెఱిగి భక్తిప్రపత్తుల నిట్టులనియె.
- క. పురుషుడ వీ వొక్కండవ, పరుడవు ప్రకృతికి నటంచుఁ బలుకును రాహుల్
పరమాత్మ సేమహత్వము, నరయఁగ శక్యంబె యస్మదాదుల కెల్లక. 786
- గీ. రూపహీనుండ వయ్యు నిర్గుణుడ వయ్యు, జగము లెల్ల సృజింతువు స్రష్ట వగుచుఁ
బాలనము చేయుదువు విష్ణుభావమొంది, యేనయి హరింతు మాయతో నెనసి సేవ.
- క. నీకంటెను బరడైనము, లోకములను లేడు యోగులును మునులును నీ
యాకృతి సంతర్పహిరా, లోకనములఁ జూచుచుండ్రు లోన వెలుపలక. 788
- క. నీవె సమస్తజగంబులు, నీవె జగంబులకు నెల్ల నిర్మాతవు నీ.
త్రోవలు బహుచిత్రంబులు, భావింపంగ నలవి గావు బ్రహ్మాదులకుక. 789
- ఆ. పరమపురుష నీకు బ్రహ్మహత్యాఘంబు, గలిగె ననుచు దానిఁ గడపికొనంగ
నశ్వమేధమఖిము నాచరించుచు నుంట, న్యాయముగ విడంబనంబ కాదె. 790
- ఆ. తలను దాల్చి యుండఁ దృప్తదోషకమును, బాప మెల్ల నేను బాపికొనంగ
నీకుఁ బాప మేడ నిఖిలపాపన లోక, సంగ్రహార్థ మైనచర్య గాక. 791
- క. ఊయింపుము నాయపరా, ధము భక్తావనముకొఱకుఁ దారిసిలితి నీ
సమరమున కేను దీనను, సమకూరెను మేలు భక్తజనులకు నాకుక. 792
- క. సామాన్యమె నీదర్శన, మేమాఙ్గి లభింపఁ గలుగు నిటు గానియెడక
స్వామి కృతార్థుల మైతిమి, కామిత మే ముండు నింతకంటెను మాకుక. 793
- క. అని పలికి మూర్ఛితుం డగు, జననాధుని మేలుకొలిపె స్వకరస్పర్శం
బున సంత లేచి యాతఁడు, కని రామునిదివ్యదేహకాంతుల నెదుటక. 794
- గీ. విస్మయము నొంది పులకలు వెలయ మేన, నపుడు సాష్టాంగవందనం బాచరించె
సంత సీతామనోహరుం డతనిపైని, దృష్టి సారించుటయు శివుం డిట్లు లనియె.
- నీ. స్వామి మున్నీతఁ డుజ్జయినపురంబున, కరిగి ధీప్రావదియందు మునిఁగి
చలిపి సంధ్యాద్యమస్తావంబు లచ్చొటఁ, తేరి మహాకాలశివునిగొడికి
నక్కడ వనుఁ గూర్చి యాచరించె దవంబు, విస్మయంబును జెంద విబుధు లెల్ల
నపుడు నేఁ బ్రత్యక్షమై కోరుకొను మంటి, నేవర్ష భేనియు నిచ్చుకొలది
- గీ. నమోతుండు నితండు గోర రాజ్యంబు నొసఁగి
యోచుకుండుము న న్నిత్య నుండి యనుచు

నడుగుటయు నేను దేవపురాధిపత్య

మిచ్చి యితనికిఁ గాపుగా నిచట నుంటి.

796

క. కావున నీతనిరక్షణ, గావించితి నింతవఱకుఁ గడతేజను మా

భూవిభుఁడు నిన్నుఁ గాంచుటఁ, గావించినపనికి సార్థకత్వము గలిగె.

797

క. అని పలికి మూర్ఛ నొందిన, జననాధునిసుతుల నెల్ల సంజ్ఞాయుతులఁ

బొనరించి తనప్రభావం, బున రామునిపాదములకుఁ మ్రొక్కుజేసె.

798

క. అంతట వీరమణిశీతి, కాంతుఁడు ధన్యతను జెండఁ గలిగె న టంచు

స్వాంతమునఁ దలఁచి తనధన, మంతయును హయంబుతోడ హరి కర్పించె.

వ. అప్పుడు రామచంద్రుండు మహేశ్వరునిం జూచి యిట్లనియె.

800

గీ. భర్త నీ వొనరించినపనికి మిగుల, సంతసం బయ్యె భక్తరక్షణము సకల

దేవతాధర్మ మగుటను దీనికొఱకు, నుల్లమునఁ బరితాపంబు నొంద వలదు.

క. నామదిలో నీ వుండువు, నీమదిలో నుండు నేను నిజముగ మనకు

బామరులు భేద మెంతరు, ధీమంతులు గనరు భేదదృష్టిని మనలక.

802

క. ఏకాకారుల మగుమన, కేకతమున నైన భేద మెవఁ డెంచునో వా

డాకల్పశతము కుంభీ, పాకంబునఁ గూలు శోకపరవశుఁ డగుచు.

803

క. నీభక్తులైనవారలు, నాభక్తుల చూవె మఱియు నాభక్తజనుల్

నీభక్తుల చుమి వారికి, నే భేదము లేదు భేద మెంతరు మూఢుల్.

804

క. అని పలికి తిరోధానం, బును జెందెను నిమిషకాలమునఁ జిత్రముగ

గనుఁగొనుచుండినవారికిఁ, గనఁబడు చున్నట్లై యుండి కన్నులయెదుట.

805

గీ. కాన మానవమాత్రునిఁ గాఁ దలంపఁ, దగదు రాముని భక్తసంతానపరుని

నాతఁ డంతర్బహిష్ఠి నైతుం డగుచు నుండు, సర్వవేశల సర్వదేశములయందు.

806

గీ. అంత నా వీరమణి తనుజన్వితముగ, హయముతోడను బ్రసీతుం డయ్యె హరుఁడు

తనవిధిని దాను గావించి చనియెఁ బ్రమథ, పరివృతుం డయి కైలాసభవనమునకు,

క. ఈచరితము శ్రోతలకును, వాచకులకు నిచ్చు సకలవాంఛాసిద్ధుల్

మోచనము చేసి యంత, స్తోత్రవమాలిన్య మొక్కత్రుటికాలమునక.

808

—: క్రతు హయము హేమకూటముం జేరుట :—

గీ. అంతట హయంబు వాయురయంబుతోడ, హేమకూటాచలంబున కేగి యచట

గడలు మెడ లించు కంతయుఁ గానరాక, నిలువఁబడిపోయె పాక వసీతలమునందు.

క. అది చూచి యోధు లెల్లరు, నిధి యే మిటు లున్న దనుచు నెంతయుఁ బూన్కి

బెదరించియు నవలించియుఁ, గడలింపఁగఁ జాలరై క్రతుతురగంబు.

810

క. అటుపిమ్మటఁ జుమ్మలుడు, త్కటబలమున హయముకాళ్లు గైకొని పైకె

త్తుటకుఁ దొడంగియుఁ జాలక, కటకటఁబడి విడిచె దనదుకడకక గడకు.

- సీ. అంతట సమీకరణంబున హస్తమునకుఁ బట్టి వాలంబు గట్టిగాఁ బట్టి లాగి
యది రహితయుఁ జలనంబు నంద కునికీ, వనబలంబును గర్జించుకొనుచు నిలిచె.
- క. అప్పుడు శత్రుఁఘ్నుఁ డా, చొప్పుతయు నరసి చూచి సుమతిని ననఘా
ముప్పు ఘటిల్లె హయం చిట, నిప్పగిదిని నుంట కేమి హేతువా చెపుమా. 813
- క. అని యడుగ సుమతి యిట్లని, యెను దేవ పరోక్షవిషయ మెఱుంగఁగ శక్తం
ఁడు గాను నేను దీనికి, చనువగు హేతువును మునుల నడుగఁగ వలయు. 814
- క. అని తెలుపఁగ శత్రుఁఘ్నుఁడు, చని గౌతమమానికడకుఁ జలిపి ప్రణామం
బును వినిచి తనయుదంతం, బును గర్తవ్యంబు వేడె బోధింపఁగ. 815
- సీ. చేడుటయు నమృతహర్షి తద్విధము నెల్ల, ధ్యానదృష్టిని బరికించి తత్త్వణంబ
యిట్టి లనియెను శత్రుఁఘ్ను యెల్లవిషయ, మద్భుతంబుగ నవగతం బయ్యె వినుము.

—: సాత్త్విక చరిత్రకథనము:—

- ప. మున్ను గౌడదేశంబునందుఁ గావేరీతీరంబున సాత్త్వికుం డను నొక్క బ్రాహ్మణుం
డొక్కనాఁడు పయఃపానంబును నొక్కనాఁడు వాయుభక్షణంబును నొక్క
నాఁడు నిరాహారంబునుం గానియమంబు గావించికొని తత్త్వమంబున బహు
కాలంబు ఘోరతపంబు గావించుచుఁ గాలవశంబుచే నొక్కదివసంబున
మృత్యువశుండై దేహంబు విడిచి తనపుణ్యపరిపాకంబున దివ్యవిమానంబు
నధిష్ఠించి మేరుశిఖరంబున కరిగి యచ్చట మనోజ్ఞం బగు జంబూవృక్షంబు
నాశ్రయించి యుండె. 817
- సీ. అట్లు లుండఁగ నొక్కనాఁడ చట నుచ్చ, హంబవతియనునదిలోన సంయమింఁద్రు
లచ్చరలతోడ జలకంబు లాడఁ దొడఁగి, రది గనుంగొని సాత్త్వికుం డద్భుతముగ.
- సీ. తనమదిని రాగ ముదయింపఁ దాను గూడ, నప్పరకాంతలను గూడి యాచరించె
సంధు పైర్వరవిహార మానందముగను, నిజతపోగర్వమున నవినీతుఁ డగుచు.
- సీ. దానవిద్యాతపోధను లై నమాని, వడ్యు లెల్లరుఁ దత్త్వైర్నవర్తనంబు
పైఁపఁజాలక కనలి రాక్షసుఁడ వగదు, గాక యని శపియించిరి కడకు వాని.
- క. అప్పుడు సాత్త్వికుఁ డాత్మను, నుప్పతిల విషాద మేమియును దోషక నా
తప్పు నయిరించి శాపము, ద్రిష్టం డని పడియె మునివరేణ్యులయెదుట. 821
- సీ. అంతటను నమృతహర్షి లిట్లనిరి నీవు, హేమకూటంబునకు నేగి రామతురగ
మేధహయ మచ్చటికి రాగ మెదల నీక, నిలుపు మచ్చట దాని నీబలమువలన.
- క. అది కదల కుండుటయు న, య్యదనున రామునిచరిత్ర మంతయు వాలిం
చెద ట్లు దాన శాపము, వదలి మరల హేమశైలవాసము గలుగు. 823
- క. అనవుడు వారికి నందన, మొనరించి యతండు చనియె నొయ్యనఁ గాన
విదిమిప్పుడు రామునిచరి, తను నచ్చట హయము గడలుదాకను మీరల్. 824

- క. అని చెప్పటయును వీస్మయ, మును శత్రుఘ్నుండు చెంది మునివల్లభ యే
మనోవచ్చు గర్మగతులను, దనుజత్వము నొండె ద్రిదివధాముండు గూడక.
గీ. కర్మగతు లెట్టివియో వానికతనఁ గలుగు, నట్టివరకంబులును వాని ననుభవించి
నట్టివారల నెఱిగించునట్టిచిహ్న, ములును సంగ్రహముగను జెప్పము మహాత్మ్య.
క. అని వేడుటయును శౌతమ, ముని హర్షము నొంది ప్రశ్నమున కాతనిఁ గ
న్గొని యిట్లు లనియె భూవర, వినఁ దగును విచిత్రకర్మవిషయము లెల్లక, 827

— కర్మ విపాక కథ నము :—

వ. పరదారపరవిత్తపరాపత్యంబుల భోగబుద్ధిచే గ్రహించుచువాడు కాలపాశ
బద్ధుండై తామిస్రనరకంబునం గూలద్రోయంబడి యచ్చట వర్షసహస్రంబు
వఱకును యమయాతనల ననుభవించి పిదప సూకరర్థబై పుట్టి నానాదుఃఖం
బులం గుడిచి తుదకు రోగభూయిష్టం బగుకళేబరంబుతో మనుష్యుండై జని
యించు. కుటుంబపోషణంబునకై భూతద్రోహంబు గావించువాఁ డంధతా
మిస్రనరకంబునం బీడితుం డగు. జంతువులను వధియించువాడు కారవనరకం
బునం గూలి దురుమృగంబులచే జీల్పంబడు. పితృద్వేషంబును బ్రాహ్మణ
ద్వేషంబును వహించువాఁడు యోజనాయుతవిస్తృతం బగుకాలసూత్రనరకం
బునం గూలు. గోవులయెడ ద్వేషంబు వహించుచువాడు తద్దేహోమంబుల
యన్ని వర్షసహస్రంబులు మహాకారవనరకంబునం బడు. దండనర్థుం డగు
వానిని దండించునట్టియు బ్రాహ్మణునకు దేహదండనంబు విధించునట్టియు
నరేంద్రుండు సూకరములు లగుయమకింకరులచే బహునరకంబులందు బహు
కాలంబు బాధితుండై పిదపఁ గుయోనులందుఁ బుట్టు. గోబ్రాహ్మణద్రవ్య
వృత్తుల బలాత్కారంబున గ్రహించువాఁ డంధకూపనరకంబున నర్దితుం డగు.
మధురాన్నంబు దేవతలకు నైవేద్యంబు గావింపకయు సుహృజ్ఞనంబునకుం
బెట్టకయుఁ గేవలంబు దాన భజియించువాడు క్రిమిభోజనం బనుఘోరనర
కంబునం బడు. పరులు తనయొద్ద న్యాసంబు గావించినహిరణ్యాదుల నపహరించు
వాడును బ్రహ్మస్వంబు నపహరించువాడును సందేశమహానరకంబునం గూలు.
ఇతరులను గుర్తింపక స్వదేహంబుమాత్రము పోషించుకొనువాడు తప్తజ్వలం
బనునరకంబునం బడు. అగమ్య యగు కాంతను మోహంబుచేఁగాని భార్యాభావం
బుచేఁగాని కామించువాడు తత్తాంతారూపం బగుతప్తలోహప్రతిమం గొగిలించి
కొని తప్తలోహం బనునరకంబునం బడు. బలాత్కారంబున వేదమర్యాద నుచ్చే
దించువాడు మాంసశోణితభక్షణంబు గావించుచు నైతరణియందుం గూలు.
వృషలిని భార్యఁ గాఁ గైకొని గార్హస్థ్యంబు నాచరించుద్విజుండు పూయోదం
బునుమహానరకంబునం గూలు. దంభంబున లోకవంచనంబు గావించువాడు దైత

సం బనునరకంబునం గూలు. చౌర్యంబు గావించువారును గృహదులం దగులఁ జెట్టువారును విషంబు పెట్టువారును గ్రామలుంఁగియును సారమేయాదనం బను ఘోరనరకంబునం గూలుదురు. కూటసాక్ష్యంబు పలుకువాడును బలాత్కారంబునఁ బరద్రవ్యంబు హరించువాడును నవీచి యనునరకంబునఁ దలక్రిందు గాఁ బడి యుండు. సురాపానంబు గావించువాడు తప్తలోహరసంబుం ద్రావలేక యేడ్చుచు దప్తలోహరసనరకంబునం బడి యుండు. స్వవిద్యాచారదర్శితండ్లె గురువుల ననమానించువాడు తొరనరకంబున నధోముఖుండ్లె పడి యుండు. విశ్వాసఘాతంబు చేయువాడు శూలప్రోతం బనునరకంబునం గూలు. కొండెములు నెప్పి పరపీడ గావించువాడు దందశూకం బనునరకంబునం బడి దంద శూకసందర్భం దగుచుండు. సనర్థాంగనను బొందువాడు రేతఃపానంబు చేయుచు రేతఃకుల్యానరకంబునం బడి యుండు. ఇంకను ననేక నరకంబుల ననేక పాపు లనుభవించుదురు. రామకథాశ్రవణంబు గావింపనివారును బరోపకారంబు నలుపనివారును సకలనరకయాతనలం బడుదురు. ఇచ్చట సుఖంబు గా నుండు వారు స్వర్గమునుండి వచ్చినవార లనియు నిచ్చట దుఃఖంబులును రోగంబులునుం గలిగి యుండువాడు నరకంబు లనుభవించి వచ్చినవార లనియును దెలియం దగు. ఇంకఁ బాపచిహ్నంబులం జెప్పెద. విమము. సురాపానంబు గావించినవారు శ్యామదంతలుగను నభిక్ష్యభక్షణంబు గావించినవారు గుల్మోదదులుగను రజస్వలావీక్షితాన్నంబు భుజించినవారు క్రిమిలోదరులుగను శునకమారాలాది సంస్కృప్తాన్నంబుం దినినవారు దుర్గంధదేహులుగను దేవతాదులకు నివేదింపని యాహారంబు భుజించినవా రుదరరోగవంతులుగను బరులయన్నంబు పడఁ గొట్టినవార రజర్ణరోగులుగను ద్రవ్య ముండియును గదన్నంబు పెట్టినవారు మందాగ్నిరోగులుగను విషంబు పెట్టినవారు ఛర్దిరోగులుగను మార్గనాశవంబు చేసినవారు పాదరోగులుగను బిశుములు సశ్వాసరోగులుగను ధూర్తు లపస్కార రోగులుగను బరసంతాపకరులు శూలరోగులుగను దావాగ్ని దాయకులు రక్తాతిసారరోగులుగను దేవాలయంబునందును జలంబునందును మలవిఘ్ననంబు గావించువారు గుదరోగులుగను గర్భపాతంబు గావించువారు క్షయమేహజ్వలోదరరోగులుగను బ్రతిమూఢంగంబు గావించువా రప్రతిష్ఠులుగను దుష్టవాదులు ఖండితులుగను బరదూషకులు ఖల్వాటరోగులుగను సభయందుం బక్షపాతంబు వహించువారు పక్షపాతరోగులుగను బరవాక్యంబుల హాస్యంబు చేయువారు కాటులుగను హేమహర్తలు గునఖులుగను దామ్రచోరులు దుండిలులుగను గాంధ్యహర్తలు తెల్ల పొడలకుష్మరోగంబు గలవారుగను ద్రపుహర్తలు పింగ కేశులు గమనీయహర్తలు శిరోరోగులుగను ఘృతహర్తలు నేత్రరోగులుగను జర్మహర్తలు మేదోన్మతులుగను మధుచోరులు బస్తిగంధులుగను లోహహర్తలు బద్ధరాం

గులుగను దైలహర్తలు గండ్డారోగులుగను నామాన్నహర్తలు దంతహీనులుగను బక్వాన్నహర్తలు జిహ్వారోగులుగను మాతృగమనంబు చేసినవారు లింగవర్జితులుగను గురుభార్యను బొందినవారు మూత్రకృచ్ఛారోగులుగను స్వసంతాగమనంబు చేసినవారు రక్తకుష్ఠారోగులుగను భగినీగమనంబు గావించినవారు పీతకుష్ఠారోగులుగను భ్రాతృభార్యను గూడినవారు గుల్మకుష్ఠారోగులుగను స్వామిభార్యం గనగూడినవారు ద్విద్రుమండలారోగులుగను సమ్మిలనవాని భార్యను బొందినవారు గజచర్మారోగులుగను చిత్తవ్యస్థగాములు దక్షిణాంగ ప్రణాలుగను మాతృలానీగమనంబు చేసినవారు వామాంగ ప్రణాలుగను చిత్తవ్యస్థపత్నిం గూడినవారు గటికుష్ఠారోగులుగను మిత్రభార్యాకాముకులు మృతభార్యులుగను సగోత్రస్త్రీగమనంబు చేసినవారు భగందరారోగులుగను దపస్వినీగమనంబు గావించినవారు ప్రమేహారోగులుగను శ్రోత్రీయభార్యాగమనంబు చేసినవారు నాసికావ్రణారోగులుగను దీక్షితస్త్రీగమనంబు చేసినవారు దుష్టరక్తస్పగ్రోగవంతులుగను స్వజాతిభార్యను గూడినవారు హృదయవ్రణారోగులుగను నున్నతజాతిస్త్రీసంగమంబు గావించినవారు మస్తకవ్రణారోగులుగను బశుయోనిగాములు మూత్రఘాతారోగులుగను నరకాంతంబున జనియింతురు. తత్తత్పురుషసంగమంబు గావించినకతన నింతులును దత్తద్రోగంబులు గలవారై యుందురు. నీకు సంగ్రహంబుగాఁ బౌపులవృత్తాంతంబు చెప్పంబడియె. 828

క. వ్రతదానతపస్తీర్థ, క్రతువులు మొదలైన పుణ్యకర్మములును నచ్యుతచరిత్రవణంబును, హతమార్పగఁ బాపముల నుపాయములు సుమీ.

అ. కాని వానిలోన ఘనతరోపాయంబు, విష్ణుచరితములను వినుట యొక్కటె సకలపాపపంకసంక్షోభసము చేయఁ, గలది హరికథాపగయె ధ్రువంబు. 830

ఆ. హరి నవజ్ఞ చేయునదల నెన్నటికిని, బావనముగ నొనరుపంగ లేవు జాహ్నువియును దీర్ఘశతసహస్రములును, నెట్టిపుణ్యకర్మ మేని తుదకు. 831

క. హరిగాథ నుడువుచుండగఁ, బరిహాసము చేయునట్టిపాపాత్ములకుఁ దొరకదు విముక్తిమార్గము, నరకంబుననుండి యెన్ని నాళుల కై నన్. 832

క. అని విరమించుటయుఁ దపో, ధనుసకు శత్రుఘ్నుఁ డెఱిగి తత్క్షణము యను జ్ఞను బడసి హేమకూటం, బునకు మరల నరుగుదెంచి మోదముతోడన్. 833

క. హనుమత్సమేతుఁ డగుచున్, వినిపించెను హయముచేత నిలువంబడి రామునిచరిత మద్భుతంబుగ, ననిమిషులు వినంగ వోయిమయానస్థితులై. 834

—: రామకథాశ్రవణమున పాత్రికుడు రాక్షసత్వవిముక్తుఁ డగుట :—

క. అంతట రామచరిత్రం, బంతయు విని శాసముక్తుఁ డై పాత్రికుఁ డత్యంతానందం బెవయగ, స్వాంతంబునఁ బడసి నిర్జరాకారంబున్. 835

- గీ. రాజ రామచంద్రసంక్రమణమునను, రాక్షసత్వము వదలి స్వర్గమున కేను
బోవుచున్నాడ మరల సీపున్నయమున, ననుచు వచించి రథముపై నధివసించి.
క. చూపజ కెల్లను విస్మయ, మాపాదిల్లంగ దివికి నరిగెను మింట
జూపట్టుచు రవితెజంగున, నాపై నటనుండి యధ్వరాశ్వము కదలెన్. 837
వ. అప్పటికి దురగంబు బయలువెడలి సప్తమాసంబు లయ్యె. 838

—: క్రతు హయమకుండలపురమంజేరుట :—

- గీ. అట్లు కదలి హయంబు రయంబు మీఱఁ, దిరిగి హిమవద్దిప్రాంతదేశములను
నంగవంగకళింగదేశాధిపతుల, పూజలను గొని కుండలపురము జేరె. 839

—: శురభుడు క్రతు హయమంబట్టుట :—

- గీ. అంతటను దత్పురాధీశుఁడైన సురభుఁడ, డాత్యనుష్ఠాంగి పట్టె నాహయము రామ
దర్శనకుతూహలమునఁ దద్దాసుఁడగుట, నఖిలజనులకు విస్మయ మావహిల్ల. 840
సీ. ఆనమయంబున నతనిధార్మికబుద్ధి, పరిశీలనము చేయుభావమునను
శమనుండు విప్రవేషంబున నాతని, కడ కేఁగుడెంచి యక్కడను నిలిచె
నపుడు దిగ్గన లేచి యానంబుననుండి, భూవరుం డాతని బూజచేసి
ధన్యుడ నైతి మీదర్శనంబున దేవ, చెపుము రామకథావిశేషములను
గీ. ననివిధేయతతోడఁదానడుగుటయును, బ్రాహ్మణుఁడునవ్వచునునల్లెపాఱఁజూచె
నంతటను మేదిసికాంతుఁడతనిఁ జూచి, స్వామిహాసియింపఁగారణంబేమియనియె.
చ. అనపుడు విప్రుఁ డిట్లనియె నాతని గాంచి నరేంద్ర నీవు ప
ల్కిననుడి నాకు నవ్వ గలిగించెను హేతువు వేత లేదు ప్రా
జ్ఞనకును సామరత్వమును జూచుచు నుంటిమి లోకమందు రా
మునికత లేడ నిస్తరణముగ గలిగించుట యేడఁ జూడఁగన్. 842
గీ. కర్మవశు లైనవారి కేకరణి గలుగుఁ, గర్మఫలమును దప్పింపఁగలుగుశక్తి
కర్మమున స్వర్గమును పరకమును గలుగుఁ, గర్మమునఁ బట్టు గిట్టును గర్మముననె.
గీ. శతమఖంబుల నొనరించి శతమఖండు, పొందె నింద్రపదంబును జెందె బ్రహ్మ
సత్యలోకంబు కర్మంబు నలిపి కర్మ, ముననె పడసిరి మరుదాదులును సుఖంబు.
గీ. కర్మమునఁజేసి వంశవృక్షంబుఁ బెరుగుఁ, గర్మమునఁ గల్గు గౌరవాగౌరవములు
కర్మవిరహిత మైవలోకంబె లేదు, కానఁ గర్మంబె త్రైలోక్యకారణంబు. 845
గీ. విహితకర్మంబునను బ్రభవించు మేలు, కలుగు నవిహితకర్మంబువలనఁ గిడు
కాన గమనించి కర్మమార్గంబు నెల్లఁ, గర్మ మొనరించువానికి గలుగు సుగతి.
మ. అనుడుగోపవిఘ్నార్థి తాక్షులను గోత్రాధీశుఁ డీక్షించి వి
ప్రుని నీ వింక వచింపఁబోవకుము నాకుగ గర్మమార్గంబు నా
శనముం జెందుఫలంబు నిచ్చు నది శంసాపాత్ర మెట్లయ్యె వే
చను మిచ్చిట వసింపఁగాఁ దగవు నిక శాసితంబు నిం దుండినన్. 847

క. పడుదురు బ్రహ్మాండ్రాదులు, కడకు రామాంధ్రభక్తి గలిగినవారత
పడ రేనాటికి నెవరును, బడిరె విభీషణుడు ధ్రువుడు ప్రహ్లాదుడు. 848

క. నరమాత్రునిగను రాముని, బరిగణన మొనర్చునట్టిపాపాత్ములము
ద్గరములచే బ్రహరింతురు, పరేతరాడ్భటులు కట్టి పాశంబులచే. 849

క. ఒనరించినయపరాధం, బునకు దగు దేహదండమును జేయగ నై
నను బ్రాహ్మణుండ వగుటను, నిను మన్నించిని రాజసీతిజ్ఞతచే. 850

క. చను మింక నిచట నుండం, జన దని యార్చుటయు భృత్యజను లతిశ్రేణు
బున వచ్చి వానికరముల, నొనగూడంగ బట్టి లాగ మద్భుక్తులు గా. 851

క. అతడు స్వరూపముఁ దాలించి, శీతినాధునియెదుట నిలిచి చిత్రముగను భూ
పతి నీభక్తికి హర్షించి, చితి గోరుము వరము నీయ సిద్ధుడ నైతి. 852

గీ. అనుటయును మొక్కి సురభుఁ డాతనికి దేవ
నాకు రాముడు నిజదర్శనంబు నిచ్చు
వజ్రకు లేకుండ మిత్తి నీవలన భీతి
యెన్నటికి గల్గకుండంగ నిమ్ము వరము. 853

గీ. అని వరించుటయును నట్లై యగును గాక
యని వచించి యంతర్ధాన మందె యముడు
విదప సురభుండు ధైర్యంబు పెంపుఁ జెంద
యుద్ధసన్నాహయుక్తుడై యుండె నంత. 854

వ. శత్రుఘ్నుండు హయంబు సురభమహీపాలగృహీతం బయ్యె నని భటముఖం
బున నాలించి సుమతిం జూచి యిట్లనియె. 855

—: సుమతి శత్రుఘ్నునకు సురభునిచరిత్రముం తెప్పట :—

గీ. సచివశేఖర సురభునిచరిత మేమొ
చెప్పు మొక్కింత యనుటయుఁ జేతు లొగ్గి
సుమతి శత్రుఘ్నునిమొగంబుఁ జూచి స్వామి
కుండలం బనుపుర మీల నొండు గలదు. 856

ఆ. అదితికుండలములు హర్ష భయంబుల, చేత నచటఁ బడినహేతువునను
నేరుపడియె దాని కిలలోనఁ గుండల, మనెడినామభేయ మమలచరిత. 857

క. రామస్మరణము చేయుచు, బ్రేమంబున నుందు రప్పరిక జను లెల్ల
క్షేమములు ధప్ప బారికి, తామములు ఘటిల్ల పెట్టికాలమునందు. 858

క. అనుదినమును దులిసేపూ, జనమును నశ్మితపృథ్విసంసేవనము
బొనరించు చుందు రచ్చటి, జనములు గ్రోలుచును రామచరితామృతము.

క. రామప్రతిమలతోడను, రామాబయశతము లచట రాజులుచుండు
గామితము లెల్ల దీర్చుచు, బ్రేమమున భజించుచుండుప్రియభక్తులకు. 860

- క. రామధ్యోమము దక్కగఁ, గామఫలస్మరణ మెదను గన రాదు వచో
ధామమునఁ దక్క రాముని, నామము కలహాక్తి లేదు నదలకు నచటఁ.
- క. రామచరిత్రాకర్తన, కామిత మొక్కండు దక్క గలుగదు వ్యసన
వ్యామోహ మించు కేనియు, నామతిలదు నీతిభంగ మచటిజనులకుఁ. 862
- క. పరదారపరధనంబుల, హరియించుట నిష్ఠురక్రియాలంపటులై
తిరుగుటయు నచటిజనులకుఁ, బరిచితములు గావు ధర్మపథములు గామి. 863
- క. అనగుమునకు సురభుడు, నా నొక్కమహీధవుండు నాధుండై రా
మానుజ ధర్మము లేశం, బేనియుఁ గొఱవడక ప్రజల నేలుచు నుండుఁ. 864
- క. శిశుమునఁ దులసియు వాక్కున, హరినామము గలిగియుండు ననవరతము నా
నరనాయకుండు ధర్మమె, ధరణిం గనఁబడునో యేమొ తద్రూపమునఁ. 865
- ఆ. అతనిరాజ్యమందు నల్పపాతక మేని, లేనికారణమునఁ గానఁబడదు
మరణ మొందఁబోవుమర్దులకనులకు, నీలదేహు లై నకాలభటులు. 866
- గీ. అతని కధికబలంబు సంప్రాప్త మయ్యె, సమ్యక్ధ్యానమునఁజేసి యందువలన
సశ్వమును బట్టె నేని పోరాడుఁ గాని, విడువఁ డొకమాత్రమున నని విన్నవించె.
- క. అది విని శత్రుఘ్నుం డం, గదుని సతనికడకుఁ బనిచె గ్రతుతురంగంబుఁ
వదలు మటు గానియెడలను, వదలెదు ప్రాణముల ననుచు వాక్రుచ్చుటకై. 868
- క. పనుచుటయును నంగదుఁ డా, జననాథునికడకుఁ బోయి సరగున శత్రు
ఘ్నునివాక్యములను వినుచుట, యును సురభుం డిట్లు లనియె నుత్తమఫణితిఁ.
- క. మారామునిదర్శనమును, గోరి తురంగమును బట్టికొంటిని యది చే
కూరెడిదాఁకను విడువను, వీరాగ్రేసరులు వచ్చి వేడిన హయముఁ. 870
- గీ. అనుటయును నంగదుం డిట్లు లనియె రాజ, వృద్ధభావంబుకతన నీబుద్ధి చెడియె
దురగసంరక్షకుండు శత్రుఘ్నుఁ డనుట, వినియు నీ విట్లు పలుకుట వెఱ్ఱి గాడె.
- గీ. హత మొనర్చె విద్యున్నాలి యనెడిఘోర
దాసవునిఁ బీచ మడచె మాంధాతృశత్రు
వై నలవణాసురునిఁ జంపె సధికబలుల
నెందఱి నో వింటె శత్రుఘ్నుఁ డెంతవాడో. 872
- సీ. సురలు బెగ్గిల ద్రోగిరిని వాలంబుచే, నుట్టూత లూఁపినయుగమూర్తి
యతుం డవెడిరాక్షసాగ్రణి సవలీల, జదిమివైచినమహాశౌర్యరాశి
సత్రికూటం బై నరాత్రించరపురంబు, దగ్ధంబు చేసినధైర్యశాలి
శత్రుయోజనంబులసాగరంబును నొక్క, పెట్టున లంఘించినట్టిజెట్టి
- గీ. యుద్ధమున కుద్రగణముల నోటుపఱచి, శివునిచే మెప్పు నొందినచేవకాడు
రామధర్మక్షుడు దుష్టసుర్దనచణుండు, శ్వసనతనయుండు పాజిరక్షుడు వింటె.

- గీ. జన్యమున వీరభద్రుని సంతసింపఁ, జేసినఘనుండు శత్రుసంతానకరుఁడు
నిరుపమానప్రతాపుఁడు భరతసూతి, సప్తతంతతురంగరక్షకుఁడు వింటె. 874
- గీ. పృథివి యెల్లను నొక్కసారిగను మ్రింగు, నట్టిశక్తులతో నిల నవతరించి
నట్టిసుగ్రీవముఖవానరాగ్రగణ్యు, లశ్వసంరక్షకులు వింటె యవనినాథ. 875
- వ. కుశధ్వజనీలరత్నప్రతాపాగ్ర్యురిపు తాపవీరమణిసు బాహుసుమదవిమలసత్యపదు
గ్రాశ్వాదిరాజవీరాగ్రేసరులు నైంధవపాలకులుగా నున్నవారు. 876
- గీ. అట్టివీరపయోధు లున్నట్టికడను, మశకకల్పుండ వీ వెంత మానవేంద్ర
వట్టివింకంబు లేటికి వాహనంబు, నిచ్చి రామానుజనియండఁ జొచ్చి మనుము. 877
- క. అనుటయుఁ గోపంబున ని, ట్లనియెను సురభుండు దూత వని నిన్ను క్షమిం
చినవాడ నేడు పొమ్మిక, వనచర చూచెదను గాక వారలశక్తుల్. 878
- క. అనవుడు నంగదుఁ డాక్షణ, ముననె యదుగుడెంచి సురభభూపాలుం డా
డినమాట లెల్ల శత్రు, ఘ్నునకు నివేదించె చాత్యకోవిదుఁ డగుటల్. 879

—: శత్రుఘ్నదులకును సురభాదులకును ఘోరయుద్ధ మగుట :-

- గీ. అంత శత్రుఘ్నుఁ డాగ్రహం బావహిల్ల, భూనభోంతర మంతయు బోదుబోదు
మనఁగఁ గొట్టించె రణభేదలను విరోధి, వర్గముల కెల్ల సంగరాహ్వనముగను. 880
- వ. అంతట సురభమహీపాలుండు చతురంగబలోపేతుండై చంపక మోహకరిపుం
జయదుర్వారప్రతాపిబలమోదక హర్యక్షసహ దేవభూరిదేవాసుతాపను లనుదశ
తనూజులతోడ రథం బెక్కి సంగ్రామరంగంబునం బ్రవేశించి శంఖనాదంబు
గావించె. 881
- క. అపు డుభయపక్షయోధులు, నిపుణముగ ననేకశస్త్రనివహంబులతో
నపరిమితాయోధనమున, కుపక్రమింపంగ నుండి దుద్యతు లగుచున్. 882
- వ. అయ్యవసరంబునఁ జంపకునితోడఁ బుష్కలుండును మోహకునితోడఁ గుశ
ధ్వజుండును రిపుంజయునితోడ విమలుండును దుర్వారునితోడ సుబాహుండును
బ్రతాపితోడఁ బ్రతాపాగ్ర్యుండును బలమోదకునితోడ సంగదుండును హర్య
క్షునితోడ నీలరత్నుండును సహదేవునితోడ సత్యవంతుండును భూరిదేవునితోడ
వీరమణియును నసుతాపునితోడ నుగ్రాశ్వుండును మణియు ననేకవీరాగ్రే
సరులతోడ ననేకవీరాగ్రగణ్యులును మార్కాని ఘోరయుద్ధంబు గావించఁ
దొడంగిరి. 883
- గీ. అపుడు పుష్కలచంపకాహ్వయుల కయ్యె, బాదుణాకార మగుప్రవిహారణంబు
సమధికము లై నబాహువర్షములతోడ, సురలకును సూడ నాశ్చర్యకరము గాఁగ.
- గీ. కడకు బ్రహ్మాస్త్ర మేసెఁ బుష్కలుండు విసిరి
చంపకునిమీఁడ నల్యంతసాహసమునఁ

జంపకుండును దానితో సరిగఁ జోరఁ

గదిలి బ్రహ్మస్త్రమునె ప్రయోగించె నతఁ.

885

క. ఆయుధయః బ్రహ్మస్త్రము, లామౌడ చేకీభవించి యన్యస్త్రములన్

మాయ మొనరింపఁ దొడఁగెను, స్వీయమహాపుంజములను జిత్రము గాఁగన్.

886

క. అది పుష్కలుండు గినుఁగొని, చెదరనిధైర్యంబుతోడ శితసాయకముల్

గదియించి వింట నేసెను, సదమద మొనరించుపూన్కిఁ జంపకునిపయిన్.

887

శా. అంతఁ జంపకుఁ డాశీలీముఖసమాహంబున్ నివారించి యే

కాంతం బైనమనంబుతో రఘుపతిఁ ధ్యానించుచున్ వింట న

త్యోతాశ్చర్యకరంబుగా నిలిపి రామాస్త్రంబు నేసెన్ రిపు

స్వాంతంబుల్ చెదరంగఁ బుష్కలునిపై నన్యస్త్రముల్ చాలమిన్.

888

క. ఏయటయును రామాస్త్రం, బామౌడ బంధించె బుష్కలాంగంబును భ

క్తాయత్తుఁడు రాఘవుఁ డను, చాయ నెఱింగించునట్లు సకలజనులకున్.

889

వ. అంతటఁ బుష్కలుండు మంత్రబద్ధం బైనయరంగంబువోలె రామాస్త్రబద్ధంబై

వివశుం డగుటయుఁ జంపకుండు తత్త్వణంబ యాతనిఁ ద్రాళ్ళిం గట్టి తనరథంబున

నిడికిని పురంబునకుం బోవ నుంకించుచుండ నంజనానందనుండు తీవ్రవేగం

బున వాని నడ్డగించె.

890

క. అవరోధింపఁగ నపుడ, త్యువనీశ్వరసుతుఁడు నిష్ఠరాశుగపంక్తిన్

దవలించి వింట నేసెను, బవనతనూభవునిమేను పఠియలుగాఁగన్.

891

క. ప్రేటులు దిని పవనాత్మజుఁ, కోటు వడక యెత్తి సాల మొకఁ డాతనిపై

సూటిగ వైచుటయును నా, పోటరి ఖండించె బాణములచే దానిఁ.

892

క. అది చూచి పవనసూనుఁడు, మదగజమును వైచె నతనిమ స్తకముపయిన్

విదళించి చంపకుం డొక, ప్రదరంబున దాని భూమిపైఁ బడవైచెన్.

893

గీ. అపుడు మారుతికురియించె నతనిపైని, నశనికల్పంబు లగుబృహదశ్రములను

నంతటను బాణయంత్రికనదృశముగఁ, జూర్ణ మొనరించె నవి యెల్ల సురథసూతి.

క. హనుమంతుఁ డపుడు వాలం, బును బెంపు వహింపఁ జేసి భూమీశ్వరసం

దనునిఁ బ్రహరించె దానను, దను తెల్లను బిలి రక్తధారలు గాఱన్.

895

వ. అంతటఁ జంపకుండు తత్త్వాలంబు చిన్నభిన్నంబుగా విష్ణురమార్గణంబులచే

గొట్టుటయు నంజనానందనుం డాగ్రహంబున ముగ్రుండై చంపకుని బాదంబుచే

నేల కంటం గొట్టె చంపకుండు తత్రుహరంబున కోడక తోడన లేచి తల్లం

సూతరంబు గేలం బట్టికొని గిరగిరం ద్రిప్ప దిమ్మఁదిరిగి పవమానతనూభవుండు

పదాభూతంబులచే నెట్ట కేటకు వాలంబు వదలించికొని బెబ్బలివోలె బిట్టార్చి

తత్త్వదృశ్యయగం బట్టికొని యుప్పరంబున కెగసి నేలకుం గొట్టుటయుఁ జంప

కుండు తత్రుహరంబు పైఁడం జాలక రణాంగణంబునం బడి మూర్ఛితం డయ్యె.

గీ. అపుడు విడిపించె గంధవాహత్యజుండు, చంపకరథంబునందుఁ గాశములచేత
గట్టునడియున్నయట్టిపుష్కలుని స్వీయ, సైన్యజయనాదములు నిండ సకలదిశల

—: సురభుండు హనుమదాదులను సంధించుట:—

సీ. అంతట సురభక్షమాధీశ్వరుడు వింట, సంధించి బలు వైససాయకములు
కురియించె గరువలికొడుకుపై ఘోరభా, రావర్షమట్లు విశ్రాంతి లేక
యంజనాతనయుఁ డయ్యది లెక్క సేయక, వాలంబుఁ ద్రిప్పచు లీలతోడఁ
జనుదెంచి సురభునిసవిధంబునకు వాని, విలు లాగిఁగొని కేల విడిచివైచె

గీ. నంత సురభుండు విస్మయం బావహిల్లఁ, గైకొని మఱొక్కచాఫ మాక్షణమునంద

గీ. శరము సంధించుటయుఁ జూచి శ్వసనసూతి, వేగమున లాగిఁగొని దాని విడిచివైచె

గీ. అంత తేఁడు మఱొక్కశరాసనంబు, గొనుడు నదియును గాడుపుఁగొడుకు విడిచె
గ్రహణమును భంజనమును నాకరణి జరుగ, నంతరించె నశీతిశరాసనములు. 89

గీ. అపుడు సురభుండు క్రోధతామ్రాక్షుఁ డగుచు
నుగ్రశక్తిని గొని వానియరము వ్రేయఁ
బవనసూనుండు పడి నేలపైని మరల
నపుడె యుత్థితుడై కోప మతిశయిల్ల. 90

గీ. ఎగసి తేనిరథంబు పై కెత్తి కేల, నంతరిక్షంబునకుఁ బోయి యచటనుండి
విడుచుటయునుశతాంగంబు పుడమిమోదఁ, బడితొరంగయుతంబుగ బద్దలయ్యె

క. ఆరథము బద్ద లగుటయు, భూర్మణుడు. నవశతాంగమును నెక్కంగఁ
మారుతి పదఘాతమున వి, దారణ మొనరించి కూల్చె ధర్మపై దానిఁ. 90

గీ. అపుడుసురభుండు వేటొక్కయరదమెక్క, గాలిఁగొమడుదానిముక్కలుగఁజేసె
నట్లు నలువదితోమ్మిది స్వందనములు, చక్కడఁగె వారొనర్చినచర్యవలన. 90

గీ. అపుడు సురభుండు విస్మయం బంది వాయు, సుతనిశక్తికి నాతనిఁ జూచి వీర
చేసితివి దుష్కరం బై నచేత నీకు, సాటి యగుజెట్టి లేడు ముజ్జగములందు. 90

క. కనుఁగొను మిఁకనాశక్తిని, గనఁబఱచెద ననుచుఁ బలికి కపివీరునిమోఁ
దను బాశుపతాస్త్రము నే, సెను దనవీర్యంబు సుప్రసిద్ధము గాఁగఁ. 90

క. ఆయస్త్రము సోఁకుటయును, వాయుతమాభవుడు చెంది వైవశ్యంబుఁ
జేయునది లేక రాముని, సాయముగఁ దలంచుకొనియె స్వాంతములోనఁ. 90

క. తలఁచుకొనినమాత్రమువనె, తొలఁగెను బాశుపతశక్తి తొలఁగెను దానం
గలిగినబేతాళగణం, బులును బిశాచములు భూతములుఁ బ్రేతములుఁ. 90

గీ. అంత నాత్తబలుం డయి యనిలసూతి, యవనిపతితోడ మరలఁ బూర్వాధికముగ
సంగరము చేయసాగుడు త్కౌవిభుండు, వదలె బ్రహ్మస్త్రమును గపివరునిపైకి

క. అది వచ్చుచుంటయును గని, వదనంబును వెఱచి ప్లవగవర్షుడు దానిఁ
గదలంగ నీక మింగెను, బదపడి సురభుండు సిగ్గుపాటాదవంగఁ. 90

- క. రామునిఁ దలంచుచు వింటును, రామాస్త్రముఁ గూర్చి యేసె రయమునఁ బ్రవగ
గ్రామణిపైఁ దద్బద్ధుం, డై మహిపై నొరగె మాదతాత్మజుఁ డంతఁ. 910
- క. అది గనుఁగొని పుష్కలుఁ డెద, నుదయింపఁ జలంబు వింట నుగ్రాస్త్రములఁ
గదియించి వదలె విభుపైఁ, గదనమహీరంగ మెల్ల గజగజ నడఁకఁ. 911
- గీ. అపుడు సురభుండు వానివీర్యమున కెదను, మెచ్చికోనుచును ధనువున మేటికోల
యొకఁడు సంధింపఁ బుష్కలుండుద్ధతముగ, నొక్కశరమున దానిని వ్రక్కలించె.
- గీ. అంత సురభుండు వేటొక్కయమ్ము గొనఁగ, మరల దానిని ఖండించె భరతసూతి
యపుడు సురభుండు విసివి తీర్ణాగ్ర మైన, నారసము వానియరమున నాట నేసె.
- క. అది తాఁకి భరతసూనుడు, కదనశీతియందుఁ బడియె గతచేష్టుండై
పడపడి శత్రుఘ్నుడు శర, కదంబమును వింటఁ గూర్చి కడు వేగమునఁ. 914
- క. అరుదెంచి సురభధాత్రీ, వరునిపయిం గురిసె బాణవర్షము నంతఁ
సురభుండు శత్రుఘ్నునిమెయి, శరములచే నించె విదితశౌర్యుం డగుచుఁ.
- క. అంతట శత్రుఘ్నుం డ, త్యంతక్రోధమున నేసె నాగ్నేయాస్త్రం
బంతము నొందఁగఁ వచ్చర, సంతతి యంతమును నొక్కక్షణకాలమునఁ.
- క. దానిని వారించుటకై, భూనాథుండు వాడుకాస్త్రమును నేయుడు రా
మానుజుండు మోహనాస్త్రము, సేనలు ప్రభువులును నిద్రచెందఁగ నేసెఁ.
- క. సురభుం డంతట రాముని, స్మరియించుచు లోన దాని శకలంబులు గా
ధరపైఁ బడఁ గూలిచె నొక, శరమున నొక్కింత యేని శ్రమపడకుండఁ.
- క. అది విస్మయ మొదవింపఁగ, మదిలో శత్రుఘ్నుఁ డధికమాత్సర్యమునఁ
విజలితలవణాసుర మగు, ప్రదరంబున నేసె సురభపార్థివహాళిఁ. 919
- క. ఆయమ్ము దాఁకుటయుఁ దన, యాయమ్మును డ్దణము మూర్ఛ నంది రథముపై
నాయవల లేచి మఱియొక, సాయకమును సురభుం డేసె శత్రుఘ్నునిపై.
- గీ. అపుడు శత్రుఘ్నుఁడతనియమ్ము విజువ, ఖండములు రెండుగనునగ్రఖండమేగు
దెంచిజవమునహృదయంబుచించుటయును, బడియెదానురణశీతినొడలు మఱచి.
- క. అంతట సుగ్రీవుం డ, త్యంతక్రోధమున నద్రు లవసీరుహముల్
దొంతులుగఁ దెచ్చి ధరణీ, కాంతునిపై వైచె దెసలు గడగడ వడఁకఁ. 922
- మ. అవి యెల్లఁ సురభుండు తూపులను ఛిన్నాభిన్నముల్ నేసి రా
భువసాదాబ్జములఁ స్మరించుచు నమోఘుం బైనరామాస్త్రముఁ
దత్తులం జేసి శరాసనంబున మహాధైర్యంబుతో నేసెఁ ద
క్షివగాధీశునివీడు దిక్కుటము లెల్లఁ దల్లడం బొందఁగఁ. 923
- గీ. అంతటను వానరేంద్రుఁ డయ్యత్తమునను, బద్ధుండై లోహశృంఖలాబద్ధ మైన
సింధువహుతోత నేదియుఁ జేయ లేక, చింతిల దొడంగె లోలోన సిగ్గువడుచు.

- క. అటు లుండ సురభతనయులు, హనువరముల మిగిలినట్టిపరమిలును
త్కటముగను గొట్టి కూల్చిరి, త్రుటితస్పృహ లగుచు బ్రభవధూళిని బ్రుంగె.
గీ. అపుడు సురభుండు రథములయందు వారి, సంచలను నుండికొని మహానందమువను
స్వపురమున కేగి కనుగొని శ్వసనసుతుని, నీప్సితముపెచ్చుకొనుకోర్కెనిట్టులనియె.
గీ. పవననందన జానకీపతిని నొక్క, సారి కనులారక గనుగొనక గోరి మిమ్ము
బద్ధుల నొనర్చితిని రామభద్రుడ డొకడె, శరణ మింక మీకు నాకును దరికి జేర.

—: రాముడు దర్శనము నిచ్చుట:—

- క. అనుటయు వాయుసుతుం డా, తనిమాటలు గొలుప సమ్మదము స్మరియించె
మనమున రాముని భక్తా, వనశీలుని భక్తిపారవశ్యముతోడె. 928
క. స్మరియించిన మఱుక్షణమున, పరివారముతోడ రామభద్రుడు వేడ్క
దరిసెనము నొసంగె విస్మయ, కరముగ నెల్లరకు నేక కాలమునందు. 929
గీ. అపుడు సురభుండు రామునియడుగులందు, బడియె భక్తివశంబున నొడలు మఱచి
సొమ్మసిల్లినవారలు సొమ్మదేటి, బంధములు తెగి బద్ధులు ప్రణతు లైరి. 930
క. అంతట వారల నెల్లను, సంతసమున లేవ నెత్తి జనకతనూజా
కాంతుడు గని సకరుణముగ, సంతర్ధానంబు నొందె నతిచిత్రముగ. 931
వ. అంత సురభమహిపాలుండు రామచంద్రసందర్శనంబునక దనజన్మంబు చరితార్థం
బయ్యె నని యానందించుచు శత్రుఘ్నునకు మఖహయసమేతంబుగా స్వరా
జ్యంబు సమర్పించి పుత్రసహితంబుగా సైంధవంబు వెంటఁ జనుదెంచుట కుమ్మ
క్తుండై యుండ శత్రుఘ్నుండు తదుద్యమంబునకు సంతసించి తద్రాజ్యంబునక
జంపకునిక బ్రతిష్ఠాపించి విజయభేరిశంఖనాదంబులతోడ నశ్వంబును విడిచె. 932

—: క్రతుహయంబు వాల్మీక్యాశ్రమంబు జేరుట:—

- ఆ. విడుచుటయు హయంబు వివిధదేశంబులు, తిరిగి తిరిగి గాంగతీరమందు
గనులపండువుగను గ్రాలెడివాల్మీకి, యాశ్రమంబు జేరి యచట నిలిచె. 933

—: కవుడు క్రతుహయము బట్టి కట్టెచుట:—

- సీ. నిలిచిన హయమును దిలకించి లవుడు పో, త్సహుడై మునిపుత్రసహితముగను
దానిచెంతకు జని తత్ఫలమున విరా, జిల్లుచుండినపత్ర మెల్లఁ జదివి
తాత్ర తేజము బహిర్గత మయ్యెనో యనంగె, గనులనుండి కృశానుకణము లురల
రాముఁ డెవ్వడో వానిభ్రాత యెవ్వడో వారి, గర్వంబు సర్వంబు గాంతుఁ గాక
గీ. యని వచించుచు పైదోడు లబ్రపడంగ, నెగసి పంచాస్యపోతంబుపగిది వాజ
కేసరంబులు పట్టి లాగికొని వచ్చి, కదల కుండంగ నొకచోటఁ గట్టెచె. 934

- ఆ. అది యెఱిగి వెగ హయరక్షకులు వచ్చి, కట్టఁబడినహరిని గాంచి యెదుట
నెవఁడు కాలపురికి నేఁగఁ దలంచి యీ, హయము నిచటఁ గట్టె ననుచు నార్యు
క. అప్పుఁ డిట్లు అనియె వారల, సవిధంబున కేఁగి నశరచాపధరుండై
యెవఁ డైన నేమి కట్టెను, బావ దుండినయెడల విడిచిపుచ్చుడు దీనిఁ. 936
- క. అనవుడు హయరక్షకు లా, తనిమాటలు బాలభాషితము లని లక్ష్యం
బొనరింపక హయసవిధం, బునకుం జనుచుండ విడిచిపుచ్చెడిపూన్కిఁ. 937
- క. అతఁడు వింటును గూర్చి ని, శాతశిలీముఖములను వేసఁ విడుచుటయుఁ
జేతులు దెలి వా రెల్లరుఁ, గాతరులై చనిరి స్వాధికారులకడకుఁ. 938

—: కు శంక జనన వృత్తాంత కథన ము:—

- క. అని చెప్పటయును వాత్స్య, యనుఁ డబ్బర మంది ఘోషులాధీశ లవుం
డనుపమవిక్రముఁ డని తోఁ, చెను వానిచరిత్ర మెఱుమె చెప్పము నాకుఁ.
- క. అని యడుగుటయును శేషుఁడు, మనమున సంతోష మొంది మానీంద్ర వచిం
తును విను మయోధ్యలో ము, న్నినవంశోత్తిముఁడు రాజ్య మేలుచు నుండెఁ.
- గీ. అట్లు లుండంగ గర్భ మై యెదునెలలు
గడచుటయు జానకికి నామకళను జూచి
సంతసము నొందుచును రామచంద్రుఁ డిట్లు
లనియె నేకాంతమున నొక్కదినమునందు. 941
- ఆ. కలికి నీకుఁ దీర్పవలసినదోహదఁ, బేమి గలదొ చెప్ప మేను దీర్తుఁ
గాల మీదియ చూవె కాంతలు గోరంగ, దయితు లైనవారు దానిఁ దీర్ప.
- క. అనవుడు జానకి నమ్రా, ననయై యిట్లనియె నాథ నాకు సమస్తం
బును గలదు మీకృపావశ, మునఁ గోరంగ నేమి చిత్తమునఁ గల దింకఁ.
- క. మీవంటిభర్త దొరకిన, భావిని కేలోప ముండుఁ బ్రార్థించుటకుఁ
భావంబున నే దేనియుఁ, గావలసిన దున్నఁ గాక కలుగునె వాంఛల్. 944
- క. ఐనను మీ రడిగితి ర, ద్దానను జెప్పెదను నాథ తాపససతులఁ
గాననములందుఁ గాంచితి, నానాశులలోన రిక్తహస్తంబులతోఁ. 945
- గీ. ఇప్పుడు దైవంబు భాగ్యము నిచ్చెఁ గానఁ, గాంచి వారిని మరల నీకాలమందుఁ
దనివిదీరంగఁ బూర్ణ హస్తములతోడఁ, బూజ గావింపఁగా నాకు బుద్ధి వొడమె.
- గీ. అనుటయును రామభద్రుఁ డిట్లనియెఁ దన్వి, సముచితం బైననీదోహదమున కేను
సంతసించితి నీవును సంతసింపు, మనిచెదను రేపు నీకోరినట్ల నిన్ను. 947
- క. అనుటయు మైథిలి హర్షం, బును జెందుచు లోన నిదురవోయె సుఖముగఁ
మునుకోఁ బ్రణీధు లారే, యిని గూడను దిరుగనాగి రెల్లపురంబుఁ. 948

—: గూఢచారులు పురస్కృతాంశములు తెలిసికొని రామున కెఱింగించుట :—

- వ. అట్లు గూఢచారు లచ్చటచ్చటం దిరుగుచు మనుష్యభాషణములు వినంబడుటంజేసి యొక్కగృహంబుకడ వీను లొగ్గి నిలువంబడి యుండ నంతఁ దద్దేహంబునఁ బాలునకుఁ బా లిచ్చుచు నింతి యొక్కరిత యి ట్లనియె. 949
- సీ. సంసారవార్ధినిస్తారకుం డగురాముఁ, డేతదయోధ్యాపురీశ్వరుండు
తత్స్మరణధ్యానదర్శనాదులచేత, జన్మాంతరము రాదు జంతువులకు
జన్మంబు రాకున్న సమకూరఁబోవదు, తల్లిదుగ్ధంబును ద్రావ వీలు
కానఁ ద్రావుము బిడ్డ కడుపు నిండఁగఁ బాలు, దొరకవు గ్రోలంగ మరల సీకు
- గీ. వనుడుఁ జారులు గర్జరసాయనముగ, విని తదీయోక్తులను హర్షమును వహించి
యచటనుండి మఱొక్క గేహంబుకడకు, నరిగి కూర్చుండి రచట రహస్యముగను.
- సీ. ఆగృహంబున నొక్కయంబుజాయతనేత్ర, పర్యంకమున నున్న పతినిఁ జూచి
నాథ సీమదనసుందరవిగ్రహముఁ జూడఁ, గన్పట్టె రామవిగ్రహము నాఁగ
ననుటయు నాతఁ డి ట్లనియె సాధ్వీ నిజంబ, సతులకు రాముడె స్వప్రియుండు
కాని కీటమువంటినే నేడ బ్రహ్మదీ, భావితం డగురామభద్రుఁ డేడ
- గీ. నేడ ఖిద్యోత మాదిత్యుఁ డేడ శశక, మేడ హరి యేడఁ గుల్యాంబు వేడ గంగ
యేడ గుంజాలతాగృహ మేడ మేరు, వేడ రామునిఁ బోల నే నెంతవాడ.
- క. అనుటయు సత్యము వాక్రు, చ్ఛినకతమున నాలతాంగి చేరిచికొని యా
తనిఁ దనకొగిట నలరిం, చెను వంతటఁ జనిరి సంతసించుచుఁ జారుల్. 952
- వ. అట్లు చని గూఢచారులు మఱియొక్కభవనంబుకడ నిలువంబడి యుండఁ దద్భవనంబున నొక్కలతాంగి పతితోడ శయ్యాతలంబునం గూర్చుండి వీణాస్వానంబునఁ దనకంతస్వరంబు మేళింపి గీతరూపంబున శ్రవణపేయంబుగా రాముండు గావించినపేతుబంధరావణవధాద్యమృతకార్యంబులం గొనియాడి. 953
- గీ. ప్రజలఁ బుత్రులఁ బోలెఁ గాపాడునట్టి
రామచంద్రుండు ప్రభువుగాఁ బ్రాప్త మగుట
మున్ను మన మాచరించినపున్నెమునకు
ఫలమె సుమి నాథ యని తుదిఁ బలుకుటయును. 954
- ఆ. కాంతఁ డిట్లు లనియె గలికి సామాన్యప్ర, భుండు గాడు రాఘవుండు స్పష్టి.
కరుఁ డతండె వృద్ధికారకుఁ డాతండె, విలయకరుఁ డతండె విశ్వములకు. 955
- క. దుష్టులసంహారంబును, శిష్టులపరిపాలనమును జేయఁగ వేడఁ
ప్రప్తప్రముఖులు హరి తద, భీష్మక్రియ కవతరించె నిల రాఘవుడె. 956
- క. అమృహాసీయునిముఖప, దృష్టును గమఁగొనుచు పతము భన్యుల మగుభా
గ్యమ్ము సమకూరె నీనగ, రమ్మున నుండుటయు మునకు రా కేందుముఖి. 957

- క. అని చాచి చుటయును దహన, మనముల సంతోష మొదవ మఱియొక గేహం
బును దరిసి గూఢచారులు, కనబడ కుండంగ నిలువఁగా నచ్చోట. 958
- సీ. ఆగృహమున నొక్కయభ్రాష్ట్ర తనధర్మ, తోడఁ బాచికలాడ ప్రోడ యగుట
నేను గెచ్చితి నాకు నిమ్ము నిగర్వస్వ, మని నాగె నిర్బంధ మొనరుపంగ
నపుడు తద్వల్లభుం డతివ నీ వేదియె, చేసితి మోసంబు చిత్రముగను
స్మరియించి రామునిఁ జలికితి మున్నెన్నో, కార్యంబు లం దెల్లఁ గలిగె విజయ
- గీ. మిపుడు నాకుఁ బరాజయ మేల కలుగు, నాడుదము గాక మరల నీయాట యనుచుఁ
దలఁపులోపల రామునిఁ దలఁచికొనుచు, గాచకలు నై చి విజయంబుబడసె నంత.
- క. రామస్మరణచుహృత్త్వము, నామానిని మెచ్చుకొనుచు నాతనిఁ జేర్చెన్
ప్రేమంబునఁ దనకొగిట, నామతిలక ముదము దాన నరిగిరి చారుల్. 960
- వ. అట్లు చని చని గూఢచారు లొక్కగుడిసెకడ నిలువఁబడి చూచుచుండ. 961
- సీ. ఆయగారంబునయం దొక్కరజకుండు, బహుశరోషాక్రాంతభావుఁ డగుచుఁ
దనపడంతిని గనుంగొని జంకులాడి నీ, వెచట నుంటివె నిన్న నిల్లు విడిచి
యేల వచ్చితి విప్పు డింటికి నీమోము, కాంచరా దేగు మక్కడకె మరల
నని తిట్టుచును బట్టికొని కొప్పు పడవైచి, తన్ను చుండంగఁ బాదములచేత
- గీ. వచ్చి యాతనిజనయిత్రి వత్స యింటి, కరుగుదెంచినయిల్లాలి ననుపరాదు
తప్పు కావింపలే దిది తథ్యముగను, గొట్టవల దింక ననుడు వాఁ డిట్లు లనియె.
- గీ. అమ్మ చెప్పకు నా కింక నన్యగృహము, లోన నివసించి వచ్చినచాన నోమ
రాముడనె నేను రజకుండ రా జతండు, రాజు చేసినకార్యంబు రక్షి కెక్కు. 963
- క. అని పలుకుటయును చారులు, విని ఖడ్గము నెత్తి వాని వ్రేయఁగ నుంకిం
చినవార లయ్యు రాజా, జ్ఞను మీఱఁగ రామి శాంతిసంయుతు లగుచున్. 964
- క. రాతిరి సమాప్తి నొందిన, హేతువున నిజాలయముల కేగి యటుపయ్యె
బ్రాతఃకాలం బగుటయు, సీతావతనివిధమునకుఁ జేరి ప్రణతులై. 965
- ఆ. రేయి వినినమంచివృత్తాంతముల నెల్లఁ, దెలిపి చివరవార్త తెలుప లేక
తెలిపి రెగ్గొ కడకు దీనాననములతో, రాజనాజ్ఞ మీఱరాని దగుట. 966

—: రాముడు లోకాపవాదభీతిని దమ్ముల కెఱిగించుట :—

- క. ఆమాట వినినతోడనె, రాముడు నిశ్చేష్టుఁ డగుచు రసపై వ్రాలెన్
దా మంతటఁ దహతహతో, స్వామిని బుట్టముల వీవసాగిరి చారుల్. 967
- గీ. అంతటను గొంతతడవున కాత్మసంజ్ఞఁ, డగుచు రాముడు చారుల ననిచిపుచ్చి
ద్వారపాలునిఁ బిలిచి మత్సవిధమునకుఁ, బనుపు మిప్పుడె భరతుని నని వచించె.
- క. ఆవచన మతఁడు తలపై, బూవుబలె దాల్చి శీఘ్రముగఁ జని తెలుపం
గా వచ్చి భరతుఁ డన్నకుఁ, గావించి ప్రణామ మొడుగుగా నిలుచుటయున్.

- క. అనుజనిఁ గని రాఘవుఁ డి, ట్లనియె సహోదర వివస్వదస్వయమందుఁ
జనియించినవారలలోఁ, గనఁబడఁ డపకీర్తిహతుఁ డొకానొకఁ డైనఁ. 970
- క. బ్రతికినను మృతుఁడె యయశో, యుతుఁ డైనయతండు మరణ మొందినను సజీ
వితుఁడె యశోలంకృతుఁ డగు, నతఁ డివె సుమి మృతసజీవితార్థము లనుజా.
- ఆ. దుర్యశంబుచే నధోగతు లొనగూడు, ఖ్యాతిచేత నూర్ధ్వగతులు గలుగుఁ
గాన నెఱిగి ఖ్యాతికర మైనకార్యంబు, లాచరించుచుండు రాద్యు లిలను. 972
- క. అపకీర్తిసర్వదష్టుల, కెపుడును సౌఖ్యంబు గలుగఁ దిహపరములలో
నుపగతకీర్తిద్రవిణుల, కెపుడును దుఃఖంబు గలుగఁ దిహపరములలోఁ. 973
- క. అని పలికి రేయి చాదులు, విని వచ్చి వచించినట్టివృత్తాంతంబుఁ
వినిపించి విడిచిపెట్టుటొ, జనకసుతను లేక నేను సమయుటొ వలయుఁ. 974
- క. ఈకార్యంబులు రెంటును, నేకార్యము చేయ నగునొ యిపు డేర్పడఁగా
నాకు వచియింపు మనుచును, శోకాశ్రువు లురల నొరగి ట్లోకిం బడియెఁ. 975
- క. అప్పుడు భరతుఁడు తహతహ, యుష్పతిలఁగ మదిని నన్న కుపచారము నే
ర్పొప్పఁగఁ జేయుడు రాఘవుఁ, డప్పటి కప్పుడె ససంజ్ఞఁ డై మొగ మెత్తెఁ. 976
- వ. అంతట భరతుండు విషాదవికలం బగుతదాననంబు నాలోకించి సవినయంబుగా
ని ట్లనియె. 977
- ఆ. అన్న సకల మెఱిగినట్టిసి కెవ్వఁడు, చెప్పఁగలుగు నిట్లు చేయు మనుచుఁ
గాన నేను మనవి గావించు నించు, తప్పు లున్న పైఁచి దయను వినుము.
- ఆ. విధిపురందరాదివిబుధసంస్తుతులను, గన్న నీయశంబు కలుష మగునె
చాకివాఁ డొకండు సలిపినదుష్ప్రసం, గమునఁజేసి యిట్టికతలు గలవె, 979
- క. త్రైలోక్యస్తుతసుగుణగ, కాలంకృతమూర్తి యైనయవనిజయెడలఁ
బ్రేలినదుష్టునినాలుక, చీలిక లొనరింప వలదె శితఖడ్గమునఁ. 980
- ఆ. సీత పూత యనుచుఁ జెప్పెను జ్వలనుండు, ధాత సెప్పెఁ జెప్పె దశరథుండు
చెప్పి రెల్లమునులు చెప్పిరి సుర రెల్ల, వారికంటెఁ బాకివాఁడు ఘనుఁడె. 981
- క. కాన రఘూత్తమ యిఁక నీ, గ్లానిని విడనాడి నీవు గర్భిణి యగుధా
త్రీనందిని కానందము, గా నేలుము రాజ్య మేల కళవళపడఁగఁ. 982
- చ. అనవుడు రాముఁ డి ట్లనియె నాతనిమోమును గాంచి తమ్ముఁడా
జనకజ శుద్ధురా లనుట సత్యమ దానమ సంశయంబు నా
మనమునయందు లేదు అవమాత్రముఁ గాని జనాపవాదభీ
తిని భయింపఁ జాలను వధింపుము వ న్నిపుడే ఖరాసిచేఁ. 983
- క. అటు గాకయున్న జానకి, నటవీడ్గలమునకుఁ బనుపు మనోహారము
బిట లేదు చేయ నేదియు, వటొ యిటొ కావించు మేల యాలస్య మిఁకఁ.

- క. అచన్త్రుడు భరితఁడు ముఖం. బునఁ గన్నులనుండి బాష్పములు గాఱఁగి మే
నను గంప మొడవఁ జేయెను, దనువు మఱచి నేలమీఁద దాచువువోలెన్.
- ప. అచన్త్రుడు రామచంద్రుండు ద్విగుణకృతివిషాదంబునై సత్వరంబుగాఁ బ్రతీహరిం
చెలిచి శత్రుఁఘ్నుని నాకడకుం బనువు మని యానతిచ్చుటయు ద్వారపాలుండు
నిచ్చెను. ఇది రామాదేశంబు శత్రుఁఘ్నున కెఱింగించె. 986
- క. అంతట శత్రుఁఘ్నుం డె. స్వంతరియంబునను వచ్చి యట జరిగెనపు
క్షాంతిం బొత్తయు వెని మిడి, పంపించుచు పట్టు లనయె సీతాపతికిన్. 987
- ఆ. అన్న నీకుఁ జెప్పునంతటివాఁడను, గాను నేను గాని మానసమున
నున్నచింతనట్టియవతాపమునఁజేసి, యూరకుండ బుద్ధి యొప్పుదయ్యె. 988
- సీ. కాకుండినను నులూకములకు నిష్టండు, తపనుండు లోకబాంధవుండు గాఁడె
యంధకారిమునకు నహిఁబం దై నను సుధా, కరుడు జనాహ్లాదకరుడు గాఁడె
సరిపడకున్నను సర్పంబులకు వైర, తేయుండు విశ్వవందితుండు గాఁడె
పాపంబులకు ద్వేషభావ ముండినను నా, మ్నాయంబు సర్వసమృతము గాదె
- గీ. సీమం డిగుఱాకి యొక్కడు నిందసేసె, ననెడికారణమున విడనాడ నగునె
సకలజరమాన్య యైరహనకిని గాని, ధర్మరక్షార్థ మైననీతనువుఁ గాని. 989
- క. అనుటయు కాకుండు దాతనిఁ, గనుఁగొని శత్రుఁఘ్ను ధార్మికంబులె నీచె
ప్ససమాట లెల్ల నైనను, జననిందాభీతి నుడువఁ జాలవు నాకున్. 990
- క. అని పలిక భరితఁడకుం డె. ప్ససవిధమునఁ జెప్పుటయును బృథివీస్థలిమీఁ
దను వ్రాలెను శత్రుఁఘ్నుఁడు, తను నెఱుంగక శోకవహ్నితప్తం డగుచున్.
- ప. అత్తిజే రామచంద్రుండు హృదయవిదారకం బగుదుఃఖభారంబు నపనయింపం
బాలక ప్రతీహరిం చెలిచి లక్ష్మణుని నాదరికిం బంపు మని యాజ్ఞాపించుటయు
నాతండు సత్వరంబు చని సౌమత్రికరాముని యాదేశంబు దెలిపె. 992
- గీ. అంతటను లక్ష్మణుండు నచ్చి యన్నకడకు, మ్రొక్కి నిష్ఠశ మైనతన్ముఖము జూచి
మూర్ఛలో నున్నయన్నదమ్మలనుజూచి, మ్రోడు నా నిల్చియుండె నో రాడకునికి
- ఆ. అపుడు రామభద్రుఁ డాయుషద్రవమున, కొదవినట్టిహేతు వుగ్గడించి
నాకుం గలిగినట్టిలోకాపవాదంబు, తండ్రి తీర్ప నీకుఁ దప్ప దనియె. 994
- ప. అచన్త్రుడు లక్ష్మణుండు కనులంద నిరుద్ధము చేసి దుఃఖనం
జనితము లైన బాష్పములు సంహననంబు వడంక గద్గద
స్వనమున నిడిధి బలికె స్వామి యభిజ్ఞత లేనివాడ నే
మనఁ గలవాడ నేను సకలార్థవిదుండవు నీచె యిట్లనెన్. 995
- క. విలిపించి చాఱవానిని, దెలిసికొనఁగ వలదె వాడు తెలిపెడిమాటల్
తెలియనివానికి నశ్యము, నెలుప నలదె తగునె యిట్లు తెంపు వహింపన్. 996

- క. కల నై నెఱుంగును దలచిన, నెలకొల్పి మనంబు నొక్కటై నెప్పుడు
దలవూరికముగ నహలకు, నెలసికమానదినె దగునె విడువంగ నీకుక. 997
- క. నిందించ దగనిసాధ్యని, నిందించెఖలుండు దండెయుండు వానిక
నొకొకొ కానకొ పనుపక, కం దెలుంగనిసేసి దగునె కడ కొత్తంగక. 998
- క. నామాటలలో దోషం, బేమేనియు నున్న నైపు మెదలోపల నా
కామతిలినసంక్షోభం, బేమియె పలికించె నోట నిక మాటాడక. 999
- క. అని యారకుండుటయు ని, ల్లనియెను రాముండు తమ్ముడా యెలుంగనివా
డను గాను బానకీగుణ, మును గాని జనాపవాదమున కిటు లైతిక. 1000
- గీ. కీరితినిమిత్తముగ నాశరీర మేని, విడుతుం బ్రయోదదని నిన్ను విడుతు నింక
గృహధనసతీసుతాదుల నెన్న నేల, విడుతు సర్వంబు నొకక్షేర్తి విడువం బాల.
- క. ప్రియ మైనది నా కొకకీ, ర్తియె కాని మఱొండు గాదు త్రిభువనములఁ ద
త్తియ మొదన నింక నెయ్యది, స్రీయ మైనపదార్థ మేను బృథివిని బ్రదుకక.
- గీ. అడుగ నేటికి రజకుని నతడు బెగడఁ, గాలవశమున సర్వంబుఁ దేలగలదు
కాలపరిపాక వైద్యంబుకంటె వేఱు, దుక్క)త్రిక్రియ లే దామఱొగమునకు. 1003
- క. కావున నాలస్యం బిడఁ, గావింపక యిపుడె నన్ను ఖండింపుము లే
దా విడిచిపెట్టి సీతా, దేవిని వనభూమి నరుగుదెమ్ము మదాజ్ఞక. 1004

—: అక్షుణుండు రామాజ్ఞాబద్ధుఁ డగుట :—

- క. అనుటయును లక్ష్యణం డీ, పని నాతలమీఁదఁ బడియెఁ బరమకిరాతుం
డను నేను జేతులారఁగ, వనములలో విడుతు గర్భవతి యగుసాధ్యిక. 1005
- క. అని యొక్కక్షణము చింతిలి, మనమున నొఁగాక మున్ను మాతను బిత్రా
జ్ఞను నటకె జామదగ్గున్యం, డనుచిత మైనను గ్రహింప నగు గుర్వాజ్ఞక.
- క. అని మదిలో నిశ్చయముం, బాసరిచిొని లక్ష్యణండు పొడగని రామా
ననము నిటు లనియె నగ్రజ, వనమున జానకిని విడిచి వత్తుం ద్వదాజ్ఞక. 1007
- చ. అనుటయు రామచంద్రుఁ డపు డాతనిఁ గన్గొని వత్స సీపు ప
ల్కినపలు కాత్యశాంతి గలిగించెను నిన్న నె నన్ను సీత కా
ననముల కేగి మానిలలనామణులం గనఁ గోరె దన్విషం
బున రథమందు నుంచొని పొమ్ము రయంబున నంచు బల్కుడుక. 1008
- గీ. అపుడు తలవంచొని రాఘవానుజుండు, కాటుచుండంగ బొప్పముల్ కనులనుండి
శుక్యదాస్యంబుతోడ నచ్చొటును విడిచి, చనియె సీతామహాదేవిసదనమునకు.

—: అక్షుణుండు సీతాదేవి నడవితో విడుచుట :—

- క. చని యామెపాదముల కొ, య్యన వందన మాచరించి యంతశ్శత్రు
ర్వినిరుద్ధబాహుఁ డై యి, ల్లనియె సుమిత్రాతనూజుఁ డపనిజతోడక. 1010

- గీ. తల్లి ముసిపత్నీలను హృదయ వలచి పేపు
కోరినమనోరథంబును దీరుచుటకుఁ
బనిచె నూయన్న చ న్నింకఁ బయన మగుము
రథము సంసిద్ధముగను ద్వారమునఁ గలదు. 1011
- చ. అనుటయు సీత సంతసము నంది తపోధనకాంతలఁ గనుం
గొనెడికుతూహలంబునను గుంకమయున్ బనుపున్ జవాదియున్
బునుఁగను భూషణంబులును బుట్టములున్ మఱికోన్నివస్తువుల్
గొని పరిచారికాజనులు గూడను రా నరుదెంచె గ్రక్కునన్. 1012
- ఆ. అరుగుదెంచుటయును నామెను సామిత్రి, రథమునందు సత్వరముగఁ జేర్చి
నడుపు మని సుమంత్రునకుఁ జెప్ప నాతండు, పట్టి నడల విడిచెఁ బగములను.
- క. పగ్గంబులు విడుచుటయును, మ్రొగ్గతిలంబడియె నశ్వములు దానను నే
మె గ్గగునో యనుచు సూతుఁడు, దిగ్గున దిగి యిట్టు లనియె దీనాననుఁ డై. 1014
- ఆ. స్వామి హరులు పడుట కేమి హేతువో నాకుఁ, డెలియ దేమి చేయ వలయు నింక
ననుడు నిట్టు లనియె సంతర్విపాదము, నడచికోనుచు రాఘవానుజుండు. 1015
- క. సారథి కొట్టుము కళచే, వారువములు లేచు ననుడు వాఁ డెపుడును నా
తీరునఁ జేయకయున్నను, ఘోరముగను లేచుదనుకఁ గొట్టెఁ దదాజ్ఞన్. 1016
- క. అపు డెట్లొ లేచి హయములు, చపలచపలముగను బఱవసాగుడు సంతన్
వివరితసూచనముగను, విపులాత్మజదక్షిణాక్షి వెనవెన నదరెన్. 1017
- గీ. అంతటను సీత మదిని భయంబు దోచ, నిట్టు లనియెను లక్ష్మణ యేమి కతమొ
యదరుచున్నది నాదక్షిణాక్షి యిపుడు, పడియె రథసైంధవంబులు ప్రథమగతిన.
- గీ. భద్రములు గల్లఁగాక నాప్రాణపతికి, మఱుదులకు రాష్ట్రజనులకు మంత్రులకును
గలుగకుండునుగాక యెక్కడను గూడఁ, క్లేశములు విప్లవములును దేశమందు.
- క. అనుటయును లక్ష్మణుఁడు మన, మన దుఃఖము పొంగి పొరల మూఢునిచందం
బున నూరకందె నేమియు, ననఁ జాలక క్రుక్కికొనుచు నశ్రుజలంబుల్. 1020
- క. అతఁ డట్టు లూరకుంటకుఁ, గత మేమొ యటంచు లోనఁ గళవళపడుచున్
మతి లేనిచందమున న, మృతి లేకయు నూర కుండె మానిని యగుటన్. 1021
- గీ. అట్టు లుండంగ రథ మేగునపుడు వామ, పార్శ్వపరివర్తన మొనర్చెఁ బశుగణంబు
దానిఁ గనుఁగొని జానకి మానసమున, వనట మీఱంగ నది యూపికోనఁగ లేక.
- క. సతులకు నుత్తమధర్మము, పతిచరణార్చనమ దానిఁ బాసి యితరవాం
ఛితమున నేగెడునా కే, గతిఁ గలుగును సుశకునములు గలుగ కితరముల్.
- క. అని లోనఁ బరితపించుచు, గనుఁగొను చుండఁగ నె వాయుగమనముతోడన్
జనియె రథ మొక్క కానకుఁ, గనబడియెను గంగ యచటఁ గనుపండువుగన్.

గీ. అపుడు సౌమిత్రి రథ మాంస నానతీయ
నిల్పెను సుమంత్రుఁ డచ్చోట నిల్పుటయును
దిగి సుమిత్రాతనూజుడు దిగుము తల్లి
యనుచుఁ జేయూత యొసంగి యాయమను దింపె. 1025

క. దిగి జానకి యచ్చటఁ గే, ల్కొగిచి మొదట విష్ణుపదికి మున్యాశ్రమ మిం
దగవడ దేదియు నేటికి, దిగు మని లక్ష్మణుడు నన్ను దింపెనొ యనుచుఁ.
మ. తనలోనఁ దలపోయుచుండఁగను సంతఁ లక్షణస్వామి నౌ
కను రావించి తదాశ్రయంబునను గంగఁ దాటి భూపుత్రితో
డను ఘోరాటవిలోనఁ జొచ్చి యటఁ గంటఁ బాష్పముల్ గాఱుచుం
డను నిల్వం గని సీత యిట్లనియెఁ జింతావ్యాకులస్వాంతయై. 1027

క. సౌమిత్రి యేల యీవన, సీమను నిల్చితివి వ్యాఘ్రసింహాదిన్ముగ్ధ
స్తోమములఘోరరవముల, కామతిలఁ ధీతి గుండె లదరెడి నాకుఁ. 1028

క. మునిసతు లేరీ యిచ్చటఁ, గనుఁగొన నాశ్రమము లెవి మొగంబున నీకుఁ
గనరా దేల వికాసము, గనులను బాష్పంబు లేల కాఱెడి మఱుఁదీ. 1029

క. కలిగినయవశకునములకుఁ, గలుగును గీ డేదొ యనుచుఁ గళవళపడునా
తలఁపునకుఁ దగినట్టులె, తిలకింపంబడియె నిచటితీ రిది యెల్లఁ. 1030

క. అనుటయుఁ దద్వచనంబులు, తనదుఃఖంబునకుఁ బెంపుదల గలిగింపఁ
గనుఁగొనుచు సూరకుండెను, వినుపక లక్ష్మణుడు విషమవృత్తాంతంబుఁ. 1031

క. అంతట జానకి నెగు ల, త్యంతము గాఁ గనులనుండి యశ్రువు లురలఁ
సంతాపపడుచు లక్ష్మణ, యెంతటివాడవో వచింప వేదియు నాకుఁ. 1032

క. నీ వేదియు వచియింపమి, నావహిలఁ దొడఁగె దుఃఖ మంతంతకు నా
భావమున నింక నన్నుం, గావుము వినిపించి సౌఖ్యకర మగువార్తఁ. 1033

—: లక్ష్మణుడు పీతకు రామాజ్ఞ నెఱింగించుట :—

క. అని వేడుటయును నేడ్చుచు, గనికర మింతయును లేనిగద్దటివోలె
జనకజకు రాఘవాజ్ఞను, వినిపించెను లక్ష్మణుడు సవిస్తరరీతిఁ. 1034

క. అది విని జానకి తోడనె, మది చెదరఁగఁ గూలె నొడలు మఱచి ధర్మి
బదపడి లక్ష్మణుఁ డామెకు, నొదవఁగ బోధంబు చేసె ముపచారములఁ. 1035

—: సీతా లక్ష్మణ వివాదము :—

గీ. అంతటను లభసంజయై యవనిపుత్రి
లక్ష్మణునిఁ జూచి తండ్రి కల్పమము లేని
నన్ను నాస్వామి విడనాడినాఁడె యకట
యనుచు విలపించుచును మూర్ఛ నందె మరల, 1036

- ఉ. ఉప్పునః లక్ష్మణాంబుః ససనాగ్రముచేతను వీచెః గన్నులన్
 ఉచ్చితో కాలుశాష్పములు చింది సయింబడ నీత యంతటన్
 దెచ్చి తేచి చూచి నలుదిక్కులు మిన్నులు నడ్డవోట న
 స్నిష్కగిడి గడన్ నలుచేనే విధి యక్కట యేమి సేయుదున్. 1037
- క. అని నెక్కినెక్కి యెడ్చుచు, ననదగతిన్ గృత్తమూల మగుతీగెతెఱు
 గున వ్రాలె నేలమీదను, గనునీకులు గాఱుచుండఁ గాల్వలు గాఁగన్.
- ఆ. అప్పుడు పొంగి పోరునశ్రుప్రవాహంబు, నడఁచికొని బహుప్రయాసమునను
 లక్ష్మణాంబు చివుదలను బట్టికొని వీచె, జల్లఁదనము సోక జనకసుతకు. 1039
- గీ. అంత నుప ల్బంధసంజ్ఞయై యామె తేచి, నానిమిత్తము వారిధి కానకట్టఁ
 గట్టి దైత్యులతోడ సంగరము చేసి, నట్టినాస్వామి విడుచునె యిట్టె నన్ను.
- క. అనఘ నని గురైఁజింగియు, నను విడిచెను వీరుఁడై ననారాముఁడు నీ
 చునిమాటవలన నింతకు, ననివార్యము కర్మ మెనరి నన నేమిటికిన్. 1041
- మ. అని శోకించుచుఁ బెద్దపెట్టునను మూర్ఛాక్రాంతయై వ్రాలె నే
 లను నేత్రంబులనుండి బాష్పములు జాల్వాఱుంగ నంతన్ వహిం
 చినవంతన్ వికృతస్వరంబునను నేడ్చెన్ లక్ష్మణస్వామి కా
 నన మెల్లన్ విలపించుచున్నపగిడి బర్వన్ బ్రతిధ్వానముల్. 1042
- గీ. అంతటను గొంతసేపున కవనిజాత, పడసి చేతనమును లేచి పార్శ్వమందుఁ
 గాంచి వందురు చున్నలక్ష్మణుని ధైర్యమించుక వహించి మదిని దా నిట్లు లనియె.
- గీ. తండ్రి యీకార్యమందు సితప్పు లేదు, చింతిలఁగ నేల స్వామి శాసించినట్లు
 చేసితివి ధర్మ మిదె చూవె సేవకునకు, నరుగు మింక శుభంబు నీకగును గాక.
- ఆ. అరిగి ధర్మమూర్తి యైననాస్వామికి, జెప్పు మేను మనవిచేసినట్లు
 రామచంద్ర నిన్నె రాత్రిందివంబును, దలఁచికొనుచు నుందుఁ దలఁపునందు.
- క. నీయచ్చిష్టము దినుచును, నీయెడ ననురక్తి గలిగి నిత్యమును భవ
 ప్రేచ్ఛయమె కోరుచు నుండెడి, నాయెడ దయ దప్ప నిట్లు న్యాయమె నీకున్.
- గీ. గర్భవతి యంచు నైనను గానకుండ, శుద్ధురా లంచు నైనను జూడకుండఁ
 దన్నె దైవంబుగా నెంచుతరుణి నిట్లు, భూరవనమున విడిచెడిక్రుూరు డున్నె.
- ఉ. నిన్నన నేల యింతకును నే మును చేసినపాపకర్మ మే
 మున్నదొ దాన నిట్టిమతి యుద్భవమయ్యెను నీకుఁ గానిచో
 వన్నెకు నెక్కినట్టియినవంశమునందు జనించి సర్వలో
 కోన్నతి గన్ననీ వనఘు నోపుడె నన్నుఁ బరిత్యజింపఁగన్. 1048
- క. స్మరియించికొనుచుఁ ద్రికరణ, పరిశుద్ధిగఁ దావతాంఘ్రిపద్మములను నే
 భరియింతుఁ బ్రాణములు నా, శరీరమునయందు గర్భసంరక్షణకై. 1049

గీ. నీకు శుభములు చేకూరుఁ గాక సతిముఁ. బతి వగుదు గాక నా కేవే ప్రతిభవమున
నివియె నాకోరుకు లనుగ్రహింపు మేను, వసములం దుందు సీయాన ననుసరింప.

క. ఎప్పు డైనను నామీదను, గృహ గలిగినయపుడు నను స్మరింపుము చాలుక
వ్యవగతజీవిత నైనను, దపనుఁడు సాక్షిగను నీవె ధవుఁడవు నాకుక. 1051

క. అని నచియించుచునె విచే, తనురా లై పడియె నిలను దత్తుణమ యొన
ఁబైను లక్ష్మణుండు వసటను, మునుఁగుచు శీతోపచారముల నాయమకుక.

ఉ. అంతట సేదదేజీ వసుధాత్మజ లేచి భయంబుచేత మే
సంతయుఁ గంప మొందఁగను నట్టిటు చూచుచు నుండ లక్ష్మణుం
డంతరము దిమిచ్చికొని యాఁగక పొంగెడిదుఃఖవారిధిక
గొంత శమంబు గల్గఁగను గొంతుచు జంకుచుఁ గాంచి జానకీక. 1053

—: లక్ష్మణుండు సీతను విడిచి యయోధ్యకు వచ్చుట :—

గీ. అమ్మ నీచెప్పినట్టివాక్యముల నెల్ల, విన్నవించెదఁ బోయి మాయన్నకడకు
సీమహారణ్యమునకు సమీప దేశ, మంద కలదు వాల్మీకిమున్యాశ్రమంబు.

క. అని చెప్పి మొక్కి యామెకుఁ, గనునీళులు కాల్యలుగను గాటుచు నుండం
గను జనియెఁ దిరిగి చూచుచు, ననుపదమును దుఃఖవేగ మాఁగనికతనక.

గీ. అంత నాతనిఁ గనఁబడునంతవఱకుఁ, గాంచుచు నిమేషములు లేనికనులతోడఁ
గడచిపోవుటయును నాశ లుడిగి కడకు, సీత యిలమీఁదఁబడియె నిశ్చేష్ట యగుచు.

సీ. నిలుచుండె మృగగణంబులు చేరి చుట్టును, గన్నీరు గార్చుచుఁ గాల్యలుగను
సలిలార్ద్ర మైనతెక్కలతోడ వినరెను, హంసలు చలిమిరి యావహిల్ల
జలములు గొనివచ్చి సామజంబులు తొండ, ములతోడ మేనను జలుకరించె
గమ్మనినెత్తావి ప్రాణంబులకు సోక, పల్లనల్లన వీచె జల్లగాలి

గీ. పాదపంబులు పుష్పసంపదలతోడ, నలరె లేకుండఁగ నె వసంతాగమంబు
జానకీదేవి చైతన్యహీన యగుచు, నేలమీఁదను బడియున్న కాలమందు. 1057

గీ. అంత నుపలబ్ధభోధ యై యవనిజాత, లేచి మృగపక్షిగణములఁ జూచి యడలి
రామ రఘురామ దీనశరణ్య యనుచు, నేచ్చె నెలుఁగెత్తి కన్నీళ్లు లేర్చువాఱు.

—: వాల్మీకిమహర్షి సీతాదేవి దనయాశ్రమమునకుఁ దొడ్కినిపోవుట :—

క. వినఁబడుటయు నాయార్త, ధ్వని శిష్యసమేతుఁ డగుచు వాల్మీకి రయం
బున వచ్చె నటకు వచ్చుట, యును మానికి నెరఁగ సీత యుత్తిత యగుచుక.

క. ఎరఁగుటయును నహ్లాదీ, శ్వరుఁ డిట్లాశీర్వాదించె సతి పతితోడక
జరకాలము జీవింపుము, పరమగుణాకరుల సుతులఁ బడయు మిరువురక. 1060

గీ. అట్లు లాశీర్వాదించి యాయమను జూచి, తాపసుం డిట్లు లనియెను దల్లి యెవఁజే
వీవు రా నేల యీకాన కేడ్వ నేల, యెఱుంగఁ జెప్పము నీగాథ యెల్ల నాకు.

చ. అనవుడు నిశ్చయించుచును నాయమ తండ్రికిఁబోలె మానికిఁ
వినిచి నవిస్త సంబుగను స్వీయచరిత్రము నేడ్చె బోరనఁ
విని నకలంబు తాపసుడు విస్మయ మందుచు లోన నమ్మహీ
జను గని తెల్లి యేడ్వకు మశాశ్వతముల్ సుఖదుఃఖసంతతుల్. 1062

మ. నను వాల్మీకి యటంచు బిల్తురు గురుండఁ నేను నీతండ్రికిఁ
జనసంచారము లేని పీయడవి యుండఁ జెల్ల దిచ్చట నీ
జనకుం డొక్కఁడు నే నొక్కఁడ నని యెంచు బోక నాయాశ్రమం
బునకుఁ రమ్ము తపోధనాంగనలు నిఁ బోపింతు రత్యాప్తలై. 1063

క. అనవుడు బాచక రాముని, మనమున స్మరియించుకొనుచు మాసింద్రునివెం
టను జని తదాశ్రమమునకుఁ, గనుఁగొని యచ్చట మానికాంతామణులఁ.

గీ. కొంతదైర్యంబు గలుగంగ స్వాంతమందు, వారలకు మ్రొక్కి తగినసత్తారములను
జేయుటయుఁ దాపనాంగనల్ చేర్చికొనిరి, కౌగిలులలోన నీతను గొతుకమున.

క. అంతట వాల్మీకి మన, స్సంతోషము గల్గి యుండ జనకాత్మజ కా
చెంత నొకపర్ణశాలఁ, వింతగ నిర్మింపఁజేసె నిజశిష్యులచేఁ. 1066

—: నీతా జీవితం గుఱలవులు జన్మించుట:—

గీ. అపుడు నీత మనశ్శాంతి యావహిల్ల, నందు నివసించి చేయుచు నాత్మలోన
రామనామజపం బహారాత్రములును, సంయమింద్రునిపరిచర్య సలుపఁదొడఁగె.

ఆ. అట్లు కొంతకాల మరుగుటయును బూర్ణ, గర్భ యగుచు నామె కనియె నొక్క
శుభముహూర్తమందు సుతుల నిర్దుర రామ, భద్రదేహకాంతిభాసురులను.

గీ. ఆదినము కేయి శత్రుఘ్నుఁ డటకు వచ్చె
మడిపి లవణాసురుని నంత మాని వత్స
తెలుపకుము రామునకు సుతుల్ గలిగి రనుచు

ననుడుఁ దలఁ దాలిచి తదాజ్ఞ నాతఁ డరిగె.

1069

నీ. అంతట వాల్మీకి యాశ్వినేయులువోలె, భాసిల్లు చుండునాబాలకులకు
జాతకర్మాదిసంస్కారముల్ గావించె, గుశలను లవములఁ గూర్చి క్రియలఁ
గలిగి వారికి దానివలన నాహ్వయములు, భవనంబులోఁ గుశలవులు నాఁగ
నది మొదలుగ వార లనుదినంబును వృద్ధి, గనఁ దొడంగిరి దివ్యకళలతోడ

గీ. నట్లు లుండంగ వారల కమృహర్షి, యుక్తకాలంబునను జేసి యుపనయనము
వేదవేదాంగములు ధనుర్విద్య గఱపి, నేర్చి రామాయణంబును నేర్పు మీఱ.

గీ. వివిధమంత్రరహస్యముల్ విప్పి చెప్పి, శత్రుశిక్షకు నాత్మరక్షకును నొసఁగె
జాపయుగళంబు నక్షయశరధియుగము, ఖడ్గయుగళంబును నశేద్యకవచయుగము.

చ. అవి ధరియించి యాశ్రమమునందుఁ జరించుచు నుండునాత్మసం
భవులను జూచుకొంచు దనమానసమందుఁ గ్రమక్రమంబుగా

నవనితనూజ సంతసము నందఁ దొడంగెను నాఁడునాటికిఁ

ధవవిరహప్రభాతపరితాపము కార్యము నొందు చుండఁగఁ.

1072

క. అనవుడు వాత్స్యాయనుఁ డి, ట్లనియెను నాగేంద్ర రాముఁ డఖిలజ్ఞుఁడు వీ
డునె యంతమాత్రమునఁ బా, వనచరితను సీత నేల వదలనొ చెప్పుమా. 1073

వ. అని యడుగుటయు శేషం డమ్మసింద్రున కి ట్లనియె.

1074

—: సీతాపరిత్యాగముఖ్యకథనము :—

సీ. జనకాహ్వానం డగుజనపతి మిథిలను, బాలించుచును నొక్కకాలమందు
నాఁగేట దున్నుచుండంగ డ్డేత్రంబును, బాలులో నుదయించె బాల యొకతె
యపుడు సీరధ్వజం డానందమున సీత, యనుపేరు వెట్టి యాయమను గొనియె
నది మొదలుగ నామె యభివృద్ధి గనఁ జొచ్చె, విధుకళవోలె నావిభునియింట

గీ. నట్లు లుండంగ నొకసమయమున సీత, చెలులతోఁ గూడి యుద్ధానసీమ కరిగి
యాడుకొనుచుండ నొకశుక మచటనొక్క, వృక్షమునఁ జేరితనచానకీ ట్టు లనియె.

సీ. కలికి నే నొకపుణ్యకథ చెప్పెదను విను, మది విన్న నశియించు నభుము లెల్ల
భూమికే బ్రభు వగు రాముఁడు నా నొక్క, త్పత్రియాస్వయవార్ధిశశధరుండు
సమకూరు నతనికి సతి సీత యనునామె, యామెతోఁ గూడి యారాముఁ డేలు
భువిని నేక చ్ఛత్రముగ సమస్తంబును, బదాకొండువే లేండ్లు బ్రథితి కెక్కి

గీ. ధర్మనిధి యైనరాముఁడు దయితఁ డగుట, ధన్యరా లగు సీత యుత్తమచరిత్ర
యైనసీత లభించుట నాత్మసతిగ, రాముఁడు గృతార్థుఁ డగు నింక నేమి చెప్ప.

క. అనుటయు శుకి యెం తేనియు, మనమున సంతోష మొంది మనమును నాతీ
రున నుండ మనుచుఁ బలుకుచు, దనకొగిటఁ జేర్చె శుకవతంసము వంతఁ.

గీ. అమృధురవాక్యములు విని హర్ష మొదవఁ
దనయుదంతమె యగు నని తలచి సీత
యాశుకంబులఁ దెచ్చి యిం డనుచుఁ గోరఁ
జలుకలను దెచ్చి యిచ్చిరి చెలులు దనకు.

1078

అ. అపుడు పట్టికొని ధరాత్మజ వానిని
జలుకలార భీతి చెంద వలదు

చెప్పుడు రాముఁ డెవఁడో సీత యెవ్వతెయ్యె త
ద్విషయ మెట్లు మీకుఁ దెలియఁ బడెనో.

1079

వ. అని యడుగుటయు ధైర్యంబుం దెచ్చికొని కీరం బి ట్లనియె.

1080

సీ. అమ్మ యీచిల్క నాకోమ్మ వాల్మీకియా, శ్రమమున మే ముండుదుము సతంబు
నాముసింద్రుఁడు భావిరామాయణము వ్రాసి, శిష్యవర్గమునకుఁ జెప్ప చుండ

- పినులపిందు గా విను చుండుటను మాకుఁ, దెలిసె నాకథ యెల్లఁ దేటపడఁగ
 కడె నీకు వచ్చియుండు నాలకింపుము విన్న, సకలపాపములును నమసిపోవు
- గీ. ఋష్యశృంగమహర్షి చేయించునట్టి, యధ్వరంబున విష్ణువే యవతరించు
 రాముఁ డనుపేర మిథిలాపురంబుఁ జేరి, విజుచు శివచాపము నతండు విస్మయముగ.
- క. అంతట జనకుడు తనకుఁ, సంతానంబుగను ధర ప్రసాదించిన(శ్రీ)
 కాంలామనే యగుసీతను, నింతిని గా నొసఁగు నతని కెల్లరు బాగడఁ. 1082
- అ. రాజ్య మేలఁ గలఁడు రాముఁడు సీతతోఁ. హుడి నజలజనులు గొలుచు చుండ
 నింక విడిచిపెట్టు మే మేఁగెదము తన్ని, యనుఁజ దాని కిట్లు లనియె సీత. 1083
- క. పరమ మిహిరసన, త్కారము లొనరింతు నేల త్వరపడెదవు పో
 నారాముఁ డెవనిపుత్రుడో, యూ రేదియె రూప మెట్టిదో చెప్పఁగదే. 1084
- గీ. అనవుడు గీర మి ట్లనియెను సతి ధాత్రి, నుండు నయోధ్య నా నొకపురంబు
 దానికఁ బ్రభు వగు దశరథుం డనుజేడు, భానువంశాబ్ధిక్షపాకరుండు
 సతఁ లుండెదరు మువ్వ రతనికి జనియింతు, రాకొమ్మలకు నల్వ రాత్మభవులు
 ప్రథముఁడు రాముఁడు భరతలక్ష్మణులును, శత్రుఘ్నుఁడును గ్రమజాతీ లవల
- గీ. రామునిమనోహరాకార మేమి చెప్ప
 ముఖము చంద్రుఁడె గళము కంబువె భుజంబు
 లర్ధశంబులె నయనము లంబుజములె
 నఖము లుడువులె పండ్లు కుందములె వింటె. 1085
- క. రామునిసౌందర్యంబును, భామిని వర్ణింపరాదు బ్రహ్మకు నైనఁ
 మే మింక నెంతవారము, సీమంతినులందు ధన్య సీతయె సుమ్మి. 1086
- క. అడుగుచు నుంటివి సుందరి, కడు వైదగ్యమున రామకథ యేర్పడఁగఁ
 నుడువుము నీ పే రేమియె, యెడఁదను సందేహ మొదవె నించుక మాకుఁ.
- క. అని యడుగుడు జానకి యి, ట్లనియెను గీరంబ విను యథార్థము నీకుఁ
 వినిచెదను నేనె సీతను, జనకమహారాజమాళి జనకుడు నాకుఁ. 1088
- క. అనుటయుఁ జిలుకలు రెండును, జనకజను నమస్కరించి జలజాక్షి యింకఁ
 జనియెదము మమ్ము విడువుము, కనికరమున ననుచుఁ బలికె గమ్మనిఘటితిఁ.
- గీ. ఆచిలుకపల్కుఁదేనియ లాత్మసుఖము, గొలుప ని ట్లనియెను సీత చిలుకలార
 విడిచిపెట్టను మి మ్మంత వేడికొనిన, నను గ్రహించెడిదాఁకను నాప్రియుండు.
- అ. అనుడు భీతి నొంది యాశుకమిథున మి, ట్లనియె దల్లి మేము వనములందుఁ
 దిరుగుపఠగములము తిరముగా నొకచోట, నుంట పంజరమున నుంటె మాకు.
- క. కావున మము విడువుము స్వే, చ్చావర్తనమునకు నడ్డునలువక యింకఁ
 నావుడు జానకి విడువక, పోవుటయును గీర మిట్లు పోగులుచు ననియెఁ. 1092

- గీ. బాల నాచాన గర్భణి బంధమునను, జక్ష్మవడి యుండఁ జాలదు నిష్కలముగ
వచ్చెదము మేము మరలఁ గావలసియున్న, పిడుమిప్పుడు శుభము చేకూడు సేక.
- క. అనుటయు గాలిక గావున, జనకాత్మజ శుకమ నీవు చను మే నీచి
ల్కను విపవఁ బ్రసవ మయ్యెడి, దనుకను నని పలిక యొక్కదానినె విడిచెన్.
- గీ. అంత జీవ్యునఁ జని కీర మచట నుండు, వృక్షమున నిల్చి బాసకి కీట్లు లనియె
నెలఁత విడువుము నాతోడునీడ యైన, సతిని విడనాడి జీవింపఁజాల నేను. 1095
- గీ. చెప్పవల దేదియును నోరు విప్పె నేని, పడయు వాగ్దోషమున వక్త బంధనంబు
న నెడువిబుధోక్తి వాస్తవ మయ్యె నేడు, పలుకులన కాదె మా కిట బంధ మొదవె.
- క. అని యేడ్చుచుండ శుకి క, స్తోని దానిని గనుల నీట గ్రుక్కికొనుచు ని
ట్లనియెను జానకితోడను, వనజానన కనికరమున వదలుము నన్నున్. 1097
- క. పతి బ్రతుక ననుచు నుండఁగ, సతి నగునే నింక నీవు సంరక్షింపన్
బ్రతుకుదునె నన్నుఁ బ్రోవఁగ, మతి గలిగిన విడువు మేను మనియెడఁ బతితోన్.
- ఆ. ప్రసవ మైనపిదపఁ బట తెఱతుఁ బతితోడ, సీత నిన్నుఁ జూచుకొలుకమున
నంపె కాని యిప్పు డరికట్టకుము నన్ను, బతిని బాసి నేను బ్రాసకఁ జాల. 1099

—: కీరాంగన సీతను శపించుట :—

- క. అని మొఱవెట్టఁగ వినియును, విననట్టుల సీత యుండ విహగి విషాదం
బును గ్రోధమ్మును బెనఁగొన, మనమునఁ గడు వెచ్చ నూర్చి మలినాననయై.
- ఆ. కఠినురాల నీవు గర్భిణి నగునన్ను, భర్తతోడ నెడలువాపినట్ల
దైవ మింక గర్భధారికి వగునిన్ను, భర్తతోడ నెడలువాపుఁ గాక. 1101
- క. అని శాప మిచ్చి దేహం, బును వదలి విమానమునను బోయెను ద్రిదివం
బున కది గనుఁగొని యేడ్చుచు, జని కీరము తత్త్వణంబ జాహ్ను వికడకున్. 1102

—: కీరము చాకలియై యయోధ్యలోఁ బట్టుట :—

- ఆ. ఉద్భవించి నే నయోధ్యలో సీతను, భర్తతోడ నెడలువాప కున్నఁ
గీరజాతిలోనఁ జేరినదానను, గా న టంచుఁ గ్రోధకలుష మగుచు. 1103
- గీ. అందులోఁ బడి మునిగి తా నసువు లుడిగి, యంతకాలక్రథాబుద్ధి కనుగుణముగ
జనన మంది యయోధ్యలోఁ జాకియగుచు, నవనిజాతను నెడఁబాపె ధవునితోడ.
- క. ఇదె సుమి సీతను రాముడు, వదలుటకు నిదాన మింక వచియించెద నా
మొదటికత వినుము వీరులు, విదళితభుజు లగుచు నట్లు విచ్చేయంగన్. 1105
- మ. కని శత్రుఘ్నుడు వారి నెల్లరను నాకర్ణించి తద్బాహుకృం
తనబీజంబును దన్ముఖంబున నితాంతక్రోధసందీప్తలో
చనుఁడై పై న్యపతిం గమంగొనుటయున్ పై న్యాధినాథుండు చ
య్యనఁ దద్భావ మెఱింగి పై న్యసహితుండై పోయి యుచ్చటికిన్. 1106

- ఆ. అవునిఁ నూచి కామలతఁబలులు వాని, యందుఁ గాంచి యిట్లు లనియె వత్స
యెవఁడ వీవు నంశ మెయ్యది పేరేమి, యేల పట్టికొంటి వీహయంబు. 1107
- ఉ. రామునిలతఁబలులు విరాజలుచుండఁటఁజేసి సీమయిన్
నామన వాప్సదాయె నిను నాశ మొనర్చంగ నేను గాలజ
న్నాముడఁ రామభద్రదశనాధుఁడ సేవిషయంబు సర్వమున్
సామమునన్ వచ్చించి క్రతునైంధవమున్ ద్యజియింపు మిత్తతీ. 1108
- : ల పుండు కాళజిత్తు న వధించుట :—
- క. అనుటయు నవ్వచు లవుఁ డి, ట్లనియెను వీ కేల యన్వయముమాట లవుం
డను నేను రిపులకీర్ణము, లను ఖండించెదను నాజి లవములు గాఁగన్.
- గీ. జనని వాత్సల్యమునఁ బెట్టికొనినపేరు, వడయుటనె యంతగర్వంబె పక్షబింబ
ఫలమునకు నర్హమాత్రంబునలనఁ గాక, కలుగునె ప్రశస్తి వీర్యంబునలనఁ జెపుమ.
- చ. అనుచిత మైనవాక్యముల నాడితి నైనను సేవకుండ వా
టను తుమియించినాఁడను గటారికి నిన్ బలియొక పొమ్ము చ
య్యన నటు పోలచో నిపుడె యంపెద నేనె పరేతరాజ్యకే
తనమునకున్ బ్రదుకె ధిగఁ దక్కినమాటలు వేయి యేటికిన్. 1111
- చ. అనుటయుఁ గాలజిత్తు జ్వలదాననుఁడై లవ పెక్కుమాట లిం
కను బని లేదు నీవు పదగామివి నేను రథస్థితుండ నై
యని యొనరించి నిన్నుఁ దెగటార్చుట ధర్మము గా దటంచు నా
మనమున నాఁగుచున్నయది మండడిక్రోధకృశాను విత్తతీ. 1112
- మ. అని గర్జించుటయున్ లవుండు విని భృత్యా నిన్ను నేఁ బాదచా
రిని గావించి యధర్మసంచయము వారెంతున్ నివారింపఁగాఁ
బనిలే దింక నమర్షవహ్ని నని చాపంబందు సంధించి భూ
రినిశాతాశుగసంతతుల్ విడిచె నుద్రేకంబుతో వానిపై. 1113
- క. ఆశరవర్షంబున రథ, నాశం బగుటయును నెక్కి నాగము నతఁ డా
వేశమున లవునిమీఁదను, నాశీవిషనిభము లై నయమ్ముల నేసెన్. 1114
- క. ఆయమ్ములు తాఁకుటయును, గాయమ్మునఁ గినిసి లవుండు కరవాలమునన్
వ్రేయఁ దెగి కరము వృక్షము, చాయను ధరమీఁదఁ బడియె సామజమంతన్.
- ఆ. కాళజిత్తు రోషకలుషకృతంబులై, యెఱ్ఱబడఁగఁ గన్ను లిలకు నుజికి
గదను ద్రిప్పి వ్రేయ బ్రదరంబులను దానిఁ, జలిపె లవుండు మాండు శకలములు గ.
- ఉ. అంతటఁ గాలజిత్తు మది నాఁగనిక్రోధభరంబుచేత న
త్యంతభయావహం బయినయట్టిసరాజిని గేలఁ బట్టి కా
లాంతకునట్లు మీఁచికి రయంబున వచ్చుచు మండఁగా లవుం
డంతటిలోనఁ ద్రుంచె నొకయమ్మున నాతనిఖడ్గబాహువున్. 1117

- క. త్రుంచుటయు భుజము నాతఁ డ, చంచలధైర్యమున వామశయమున గదనం
కించుకొని లవునిమీఁదికిఁ, బంచాసనమట్లు దుమికెఁ బాయనికడఁకన్. 1118
- క. దుముకుటయు నట్లు లతఁ డా, నిమిషమున నె త్రుంచె నొక్కనిష్ఠురనారా
చముచేతఁ దత్కరంబును, సమరోత్సాహమున లవుఁడు సహమూలముగన్. 1119
- ఆ. అపుడు కాంజిత్తు వ్యవగతభుజుఁ డయ్యుఁ, దలఁక కించు కేని తత్తఁబ
పాదయుద్ధ మొనరుపఁగ రాఁగ ఖండించె, ఖడ్గమునను వానికాళ్లు లవుఁడు. 1120
- క. ఖండితపదుఁడై దళనా, ధుండు ధరం గూలి శిరముతోఁ బొడువంగ
నుండుటయును దచ్చిరమును, ఖండించె లవుండు తీక్షణకరవాలమునన్. 1121
- క. అప్పుడు హాహాకారము, లుప్పతిలన్ దళములోన నోడక క్రోధం
బొప్పార యోధవీరులు, కుప్పలుగా లవునిమీఁద గుప్పిరి తూపుల్. 1122
- క. లవుఁ డంతటఁ దచ్చిరములు, లవములు గా నణికి తూపులను వారలపైఁ
గవియుటయును నన్యోన్యము, బవరము గావించి రణలభయదము గాఁగన్. 1123

—: అవుఁడు యోధు నెల్ల వధించుట :—

- ఆ. అపుడు లవునిస్థురాశుగనిహతిచే, యోధు లెల్ల నిధన మొందఁ బాతెఁ
బ్రథనభూమిలోన రక్తప్రవాహంబు, నదులు గాఁగ నే మనంగవచ్చు. 1124
- గీ. అటులు యోధుల నెల్లను హత మొనర్చి, శరశరాసనములు దాల్చి కరములందు
నిలిచి రణమండలంబున నిర్భయముగ, లవుఁడు వీక్షించుచుండె శాత్రవులకొఱకు. 1125
- గీ. అపుడు శత్రుఘ్నఁ డుగ్రుఁడై యాగ్రహమున
నిఘ్నిచాపంబులను ధరియించి సకల
బలములను దోడుకొని వీరభటులతోడ
నరుగుదెంచి రణక్షితి నాక్రమించె. 1126
- వ. ఆసమయంబున సహస్రసంఖ్యాకం బగుప్రథమభ్రమియును నయుతసంఖ్యాకం
బగుద్వితీయభ్రమియును నయుతయుగ్మసంఖ్యాకం బగుతృతీయభ్రమియును బం
చాయుతసంఖ్యాకం బగుచతుర్థభ్రమియును లక్షసంఖ్యాకం బగుపంచమభ్రమి
యును నయుతాధికలక్షసంఖ్యాకం బగుషష్ఠభ్రమియును లక్షయుగ్మసంఖ్యాకం
బగుసప్తమభ్రమియును జుట్టును నావరించి శరఖడ్గప్రాసకుంఠపట్టిసపరిఘాద్యా
యధంబులతోడం గొట్టుచుండ లవుండు తన్మధ్యంబునం దద్వితీయపరాక్రమం
బున వీరవిహారంబు గావించుచు. 1127
- క. మితి లేనిశిలీముఖసం, తేలులను దద్రుమిదశప్రతానము నెల్లన్
హతమార్చి విగతమేఘా, వృతి యగుశరదమృతకరునివిధమునఁ బాలించెన్. 1128

—: అవుఁడు పుష్కలుని జయించుట :—

- ఉ. అప్పుడు పుష్కలుండు ప్రళయాగ్ని తేజంగునఁ బ్రజ్వరిల్లుచున్
ముప్పిరి గొన్నకొపమున ముల్కులు వింటను గూర్చుచుండ నా

నొప్పు గ్రహించి వేలవలపులు చూర్ణ మొనర్చె కేళిముఖంబులన్
గుప్పి తక్కియచాపమును గోలలతోడను గూడ సంతటన్.

1129

క. భరతాత్మజుండు వేటొక, శరాసనము గొని శరంబు సంధించెడున

త్తరుణమునఁ ద్రుంచె నాతని, యరదంబును లవ్వుడు నిష్ఠురాశుగములచేన్.

క. అంతట నివ్వెఱఁ జెందుచు, స్వాంతంబునఁ బుష్కలుడు పదాతి యయి పరా
క్రాంతిమెయిఁ గురిసె సాయక, సంతతులను లవునిపై నసంఖ్యేయముగన్. 1131

చ. అపుడు లవుండు క్రోధకుటిలాననుడై తదశహృగంబులన్

నిపుణతతోడఁ ద్రుంచి యొకనిష్ఠుర బాణము వింటఁ గూర్చి ని

మ్మృపముగ నేనఁ బుష్కలునిహృత్తటమం దది గాఁడ నాటుటన్

వ్యపగతచేష్టఁడై పడియె నాతఁడు సంగరభూతలంబునన్.

1132

క. అది గని మారుతి యాగ్రహ, మొదవఁగఁ బెకలించి పొదిగ నుర్వీరుహముల్
నదలుటయు విసరి మీఁదికి, విదళించె లవుండు వాని విశిఖంబులచేన్. 1133

ఉ. అంతట నాంజనేయుఁ డెద నచ్చెరు వొందుచు గండ్వైలముల్

వింతగ నెత్తి తెచ్చి యవలీలను వైవఁగ మీఁద వాని నా

వంతలు గాఁగఁ జేసె నొకయాశుగ మేసి లవుండు పిమ్మటన్

బంతము మీఱఁగా లవునిఁ బావని చుట్టి బిగించె దోకతోన్.

1134

ఆ. అపుడు లవుండు చిత్తమందు వాల్మీకిని, జానకిని స్మరించి సత్వరముగ

ముష్టియుగముతోడ మోదంగ వాలంబు, దిట్టతనము పోయి పట్టు నడలె.

క. అంతటను లవుండు మార్గణ, సంతతులను జాపమందు సంధించి హనూ

మంతునిపైఁ గురియించె ని. రంతరముగఁ బ్రళయవర్ష మనుచందమునన్.

ఉ. ఆశరవృష్టిపాతమున కాఁగఁగ లేక సమీరనందనుం

డాశ లడంగి యుద్ధమునయందుఁ బలాయన మాటకున్ వచో

ధీశవరంబునన్దనకు మృత్యువు మూర్ఛయు లేమిచే మదిన్

గ్లేశము నొందుచున్ దుదకు నేలను వ్రాలెను మూర్ఛితుండు నాన్.

1137

—: లవళ క్రుఘ్న యుద్ధ ము :—

సీ. అంతట మూర్ఛితుం డయ్యె మారుతి యను, కోలాహలధ్వని నాలకించి

శక్రఘ్నుఁ డెడతోస సంతాపమును జెంది, ధనువు బాణంబులుఁ దాల్చి కేలఁ

బ్రథనభూమిని జొచ్చి రామచంద్రసమాన, లక్షణయుతుఁ డైనలవునిఁ గాంచి

యితఁడు విభేదాజాసుతుఁ డగుఁ గాఁడన్యుఁ, డని మనంబున నిశ్చయంబు చేసి

గీ. వత్స మెచ్చితి నిన్ను నెవ్వఁడవో నీవు

నీకుఁ దలిదండ్రు లెవ్వరొ నీయభిఖ్య

యేమొ వచియించి విడువు మియ్యెడల హయము.

నేను క్షమియింతు నీతప్పు లెల్ల ననియె.

1138

- క. అనవుడు శత్రుఘ్నుని గనుఁ, గొని లవుఁ డిట్లనియె వీరకుంజర బలముఁ
డినఁ గొనిపోమ్ము హయమ్మును, బనిలేనిబహుక్తు లేల భాషింపంగన్. 1139
- క. అనుటయు శత్రుఘ్నుఁడు నెమ్మనమునఁ గ్రోధంబు గదుర మార్గణములు విం
టను గూర్చుచుండ నావిలు, మనిమెను లవుఁ డొక్కవాఁడితూపునఁ గడిమిన్.
- గీ. అంతశత్రుఘ్నుఁడన్యశరాసంబు, గొని శరంబులు విడువ నూల్కొనుచు నుండు
సంతలోపల లవుఁ డొకయాశుగమునఁ, దునిమె నాతనిరథమును దున్నులుగను.
- సీ. అంతట శత్రుఘ్నుఁ డపగతరథుఁ డయి, లవునితో సమముగా భువిని నిలిచి
కురియించె బాణముల్ కుంభీనీతల మెల్ల, గజగజవడఁక దిక్కరులు బెదర
లవుఁ డాశరంబుల నవలీలగాఁ ద్రుంచి, యశనికల్పము లైనయాశుగములఁ
బుంజంబులుగను దూపులు వింట సంధించి, నింగియు భువియును నిండ నేసె
- గీ. నపుడుశత్రుఘ్నుఁడాయమ్మలంగములను, గ్రుచ్చుకొనిర క్తధారలుగురియుచుండ
నపరిమితకోపవిస్ఫూర్తితాస్యఁడగుచు, లవునిపైఁ బది వాఁడికోలలను విడిచె.
- క. ఆపత్రిదశకమును మ్రుఱి, లోపలఁ గావించి తున్నులుగ లవుఁడు మహా
రోపంబు నొక్కదానిని, జాపంబునఁ గూర్చి యేసె శత్రుఘ్నునిపై.

—: శత్రుఘ్నుడు మూర్ఖులై ట:—

- క. ఆశరము నాటుటయు హృ, త్కోశంబున నదరి పడియె ఊణీస్థలిపైఁ
క్లేశంబున శత్రుఘ్నుం, డాశ లుడిగి చెదరి పటన నఖిలబలంబుల్.
- వ. అంతట సురధవిమలవీరమణిసుమదరిపుతాపాదిమహావీరు లెల్లరును నొక్కపరి
బరివేష్టించి క్షురప్రముసలప్రాసకుంతపరశుప్రముఖాయుధంబులచే నదయంబు
గాఁ బ్రహరించుటయుఁ దన్మధ్యగతుండై లవుండు నిశితాశుగంబులచేఁ దదా
యుధంబుల నెల్లం ద్రుంచి నిష్ఠరంబుగా వారలపై బాణవర్షంబు గురియించె.
- క. వా రెల్లరుఁ దద్విశిఖా, సారంబునఁ దెప్పిరిల్లఁ జాలక వివశా
కారు లయి పడిరి రణధా, త్రీరంగమునందు నదర దిక్కులు లెల్లన్. 1146
- వ. అంతట శత్రుఘ్నుండు మూర్ఖుఁడేటి విచేష్టలై పడియున్న నిజబలవీరులం జూచి
విస్మయంబుం జెంది. 1147
- క. యమదంష్ట్రాసన్నిభమును, శమితలవణదైత్యమును బ్రశంసార్హపరా
క్రమమును నగుశరమును జా, పమునను సంధించి లవునిపైకి విడిచెన్. 1148

—: లవుఁడు మూర్ఖులై ట:—

- చ. విడుచుటయున్ దదాశుగము వీర్యముతోడను బ్రజ్వరిల్లుచున్
గడువడి నేగి వక్షమునఁ గాఁడఁగ నాటలవుండు నేలపైఁ
బడియెను సొమ్మసిల్లి శరపాతజవేదన కోర్వ లేక య
ప్పుడు మునిబాలకుల్ బెదరి పోయి వంచించిరి నీత కాకథన్.

క. అంతట నానకి యావృ, క్షాంతం బంతయును విని మహాభేదపరి

తాంతరయై యేడ్చుచు వి, భ్రాంతిమెయిన్ జేష్ట లుడిగి పడియె ధరిత్రి. 1150

ప. అటులుండ నుజ్జయిసిపురంబున మాఘకృష్ణచతుర్దశీదివసంబునందు మహాకాశే
శ్వరు నాకాశించి తత్కృతవాప్తభూరివరుండై కుశుం డాసమయంబున నరు
డెంచి విచేష్టయై భూమిపయిం బడియున్నతల్లి నుపలక్షించి విష్ణుహృదయుం
దగుచు మునిబాలకులవలనఁ దన్నిదానంబు నెఱింగి త్వరావిప్రమానసుండై.

క. అమ్మా యని పిలుచుటయును, నెమ్మది కామాట యమృతనిభ మై సోకన్
శామ్మసిలినజానకీ కరుఁ, డమ్ము లపుడు విచ్చి చూచెఁ దనయుని నెదుటన్.

ఆ. అంతఁ గుశుండు తల్లి మాజ్ఞను గైకొని, ధనువు బాణములను దాల్చి కేల
వాయునిముతోడ వచ్చి సంగరభూమి, యందుఁజొచ్చి కాలయముండువోలె.

క. చేసె ధనుష్టుంకారము, నాశ లదర సోకి చెవుల కది లవుండు మహా
ల్లాసమున లేచి వెంటనె, త్రాసము గలుగంగ శత్రుదళమున కెల్లన్. 1154

క. కురియింపఁజొచ్చె విశిఖో, త్కరంబులను గుశుండు తత్రప్తాపము హెచ్చన్
గురియింపఁదొడఁగెఁ దోడుగ, శరతతులను భవియు నాకసముఁ గ్రమ్మంగన్.

క. ఆయిదవురుఁ బ్రహరించెడి, సాయకఘాతముల కోర్వఁ జాలక భీతిన్
బాయఁ దొడఁగె నరిబలములు, వాయుప్రహతంబు లై నవారిదములు నాన్.

గీ. అపుడు శత్రుఘ్నుఁ డాశ్చర్య మావహిల్ల, మానసంబున రామసమానరూపుఁ
డైనకుశుని విహికించి యాదరమున, నిట్టు లనియె మహావీర యెవఁడ వీవు.

క. లవునకు నీకును గలబాం, ధవ మేమియై యేది వాసధామమై నీకున్
భవదభీధానం బేమియై, యెవరొ భవజ్జన్మహేతు వెఱుంగం జెపుమా. 1158

క. అని యడుగుటయును గుశుఁ డి, ట్లనియెను నేక్షత్రియుండఁ గుశాఖ్యుండ వాల్మీ
కిని గొలుచుచుందు వనమున, ననుజుండు లవుండు తల్లి యవనిజ నాకున్. 1159

—: కుశ శత్రుఘ్న యుద్ధ ము :—

క. అనపుడు వారలు రాముని, తనయుల యని తెలిసికొనియుఁ దనమదిలోఁ జే
యున దేదియుఁ గనరామిని, గనలుచు శత్రుఘ్నుఁ డాత్మకార్యకుఁ డయ్యెన్.

క. అది గనుఁగొని కుశుఁ డాగ్రహ, మొదవఁగ వర్షించె శరము లొక్కుమ్మడి న
య్యదనున శత్రుఘ్నుం డవి, విదళించుచుఁ గుశుని విశిఖవృష్టిని ముంచెన్.

ప. అపుడు కుశుం డాగ్నేయాస్త్రంబు ప్రయోగించి సర్వాశుగంబులను దహింప
శత్రుఘ్నుండు పర్జన్యాస్త్రం బేసి తద్గర్వనిర్వాపణం బొనర్చె. కుశుండు వాయు
వ్యాస్త్రంబుచే దాని నివారింప శత్రుఘ్నుండు పర్వతాస్త్రం బేసి తచ్చక్తిని
నిర్మూలించెను. కుశుండు వజ్రాస్త్రంబునఁ దదస్త్రంబు ఛిన్నభిన్నంబు గావించి
నారాయణాస్త్రంబు ప్రయోగింప శత్రుఘ్నుండు రామస్తరణంబుచే. దానినుండి
తక్కించుకొని తిక్తపుర్రెఖంబు లగుశిలీముఖంబులం బ్రయోగించె. కుశుండు తద్వి

శిఖింబుల నెల్ల నెట్టకేలకు రూపుమాపి విసివి కట్టకడకు శరాసనంబున నొక్క
నిష్ఠురాశుగంబు ననుసంధించి మాతృపాదంబులు స్మరియించికొని శత్రుఘ్నుని
నుపలక్షించి. 1162

గీ. ఈశరంబున నినుఁ గూల్చ నేని యిలను, బుణ్యమున మర్త్యతనువును బొంది దాని
నాదరింపనియజ్ఞనియభుమునాకుఁ, బ్రాప్తమగుఁగాక యని వానిపై ని విడిచె. 1163

—: శత్రుఘ్నుఁడు మార్చిల్లుట :—

క. విడుచుటయును నాబాణము, కడువడి నరుదెంచి యురము గాఁడఁగ నాఁట
బుడమిపయి శత్రుఘ్నుఁడు, పడియెను దత్తు ణమునంద పరవశుఁ డగుచున్.

—: కుశలవుల విజయము :—

గీ. అపుడు సురభాదిభూవరు లాప్తసంజ్ఞ, లగుచు లేచి రణాంగణమందు భీక
రాకృతిని నున్నకుశునిపై నాశుగముల, నొక్కమొగి నేసి రవకాశ మొనఁగకుండ.

క. అంతటను గుశుఁడు దచ్చర, సంతతులను భూరినిశితసాయకములచే
నింతింతలు చేసి మహీ, కాంతుల నెల్లరను గూల్చెఁ గదనస్థలిలోన్. 1166

గీ. అపుడు పవనాత్మజుఁడు లేచి యతనిఁ జూచి
రామసుతుఁ డని యెఱిగియు స్వామికార్య
మొనరుచుట ధర్మ మని యెంచి యొక్కపెద్ద
తరువుఁ గైకొని పఱతెంచుతరుణమండ. 1167

మ. కుశుఁ డాపావనిఁ ద్రిక్షురప్రములచేఁ గొట్టంగ నుద్యత్త్రుధా
వశుఁడై మారుతసూనుఁ డాద్రుమముఁ దద్యక్షఃప్రదేశంబునం
దశనిప్రాయము గాఁగ నైచుడుఁ గుశుం డద్దాని భేదించి ది
వ్యశరం బొంటను వాయుసూతిపయి సంహారాస్త్ర మేసెన్ వెసన్. 1168

క. ఆసంహారాస్త్రమునకుఁ, గేసరిసుతుఁ డాఁగ లేక క్షితిపై వ్రాలన్
ప్రేసెను లేచి ససంజ్ఞం, డై సుగ్రీవుండు కుశుని నవసీజమునన్.

క. కుశుఁ డాక్షీణీజము నొ, క్కశరంబునఁ ద్రుంచి యేసెఁ గపినాథునిపై
నిశితశిలీముఖతతులను, దిశ లెల్లను మండఁ దత్సుతీక్షణద్యుతికిన్. 1170

క. అంతట సుగ్రీవుం డ, త్యంతామర్షమున గిరుల ధాత్రీజములన్
వంతగ వర్షింపఁగఁ గుశుఁ, డింతింతలు చేసి వాని నిషువులచేతన్. 1171

గీ. ఘోరముగ వాచణాస్త్రంబు గూర్చి వింటు, నేయఁ దద్యుద్ధంఁడై కపినాయకుండు
పడియె నాయోధనక్షితిపైని మేను, సత్త్వహైన్యంబునను నిల్వఁ జాల కునికి.

గీ. అప్పు డంగదపుష్కలాద్యఖిలవీర, వరులఁ గూలిచి సంగరావని లవుండు
పన్నుటయు జయలక్ష్మిలో వానిఁగుశుఁడు, కౌగిటను జేర్చికొనియెనుగౌతమమున.

ఆ. అంత లవుండు కుశున కభివాదన మొనర్చి, యన్న నీకృపాకటాక్షమునను
నిస్తరింప నయ్య నిరవధికం బైన, ప్రథమవార్ధి యనుచుఁ బ్రస్తుతించె. 1174

గీ. అప్పుడు వారియ్యులను గూడి యాజభూమి, బడలి పడియున్న శత్రుఘ్నుభరతసుతుల
మహాకీర్తిగాంగదములునమ్మదముతోడఁ, నైకొని ధరించి శౌర్యంబు గణన కెక్క.

క. అరలఁ బరి హనుమత్సు, శ్రీవులయొద్దకుఁ దడియఁజేతులు గని హం
— స్మృతిముఖులై తల్లికి, నావానరములను జూపునొత్తుకృమునక. 1176

క. పట్టుకొని వారితోఁజలు, గట్టిగ నటనుండి కదలి కడువేగమునక
— న్నాను ముచిబాలురు గుమి, గట్టి పరువు లెత్తి వచ్చి త్సానుతకడకుక. 1177

క. చిల్లె నిచ్చు చూచి యుల్లంబునను మోడ, నందఁగల వ టన్నయాసతోడ
నిటఁగఁ దెచ్చినార మీతోఁజేతులను బట్టి, కనుఁగొనంగదమ్మ కౌతుకమున. 1178

క. అప్పుడు నావానరులను, గని జానకి విస్మయంబు గదురంగ నెద నం
దనులార యెచట నీరిని, గొనితెచ్చితి రెట్లు వీరు గూడిరి మీకుక. 1179

క. అని యడుగుటయును నామెకు, వినయంబున జరిగినట్టివృత్తాంతం బె
ల్లను వచియించె లవుం డది, విని జనకతనూజ శోకవిహ్వల యగుచుక. 1180

—: కుశలపులు సీతాదేవయన శశ్వతున శత్రుఘ్నున కర్పించుట :—

క. సుతులార రాముఁ డనంగను, బలిదేవత నైననాకుఁ బతి సుమి మీకుక
చిత సుమి యపచారము చే, సితిరి తదధ్వరహయంబుఁ జేకొని మీరల్. 1181

క. ఈకపివీరులు మును సను, రాకాసులబారినుండి రక్షించినసు
న్లొకఁలు వీరిని విడువఁడు, మీకుఁ ద్రిలోకంబులందు మే లొనగూడుక. 1182

క. త్సమతోడను మాతప్పలు, త్సమియింపు మ టంచు వేడి శత్రుఘ్నున క.
స్వము నర్పింపుం డతఁ డప, రిమితబలపరాక్రముఁడు పితృవృన్దు మీకుక.

క. అని చెప్పటయును వారలు, కనుఁగొని జానకిని దల్లి త్సత్రియధర్మం
బునఁ బట్టుకొంటి మశ్వం, బును మాయెడఁ దగునె తప్ప మోఁగ నీకుక.

క. మును కన్వాశ్రమమునకుం, జనుదెంచినమఖహయంబు శౌర్యంబునఁ బ
ట్టినవాఁ డయి భరతుఁడు తన, జనకునితోడను రణంబు సలివినకతనక. 1185

క. తనయండు తండ్రితోడను, ననుజన్మం డన్నతోడ నాచార్యునితో
డను శిష్యుం డని చేయుట, యనయము గా దనిరి త్సత్రియాన్వయజులకుక.

క. వనను సవిలంభ్యము సీ, యాసతి మా కనుచు మ్రొక్కి యామెకుఁ బ్రథన
స్థానమునకు నదదెంచిరి, మానిసుతులు వెంట రాఁగ మఖతురగముతోక.

గీ. అప్పుడు రామునిఁ దలంచుచు నవనిజాత, కర్మసాక్షినిఁ దిలకించి కదనభూమి.
యందుఁ బడియున్నవా రెల్లఁ బ్రాణధారు, లగుచు లేవంగ భావించె నాత్మలోన.

గీ. ఆమె భావించినట్ల రణాంగణంబు, నందుఁ బడియున్నవా రెల్ల నాక్షణంబ
లేచి రఘుధారు లగుచు నారీలఁగాంచి, సంతసముఁజెంది కుశలపుల్ స్వాంతములను.

క. వినయమ్మున శత్రుఘ్నున, కొనరిచి వందనము క్రతుహయోత్తంసము న
ప్పనచేసి తా మొనర్చిన, యనయము పైరింపు మనుచు నభ్యర్థింపక.

—: అశ్వమేధాశ్వము విషయముతోడ సయోధ్యకుఁ జేరుట :—

- గీ. మదిని శత్రుఁఘ్నుఁ డెంతేని ముదము నొంది
కొగిటను జేర్చికొని వారి గాఢముగను
నాదకము చూపి విస్మయం బంది నిహత
మైనబల సెల్ల నుత్థితం బై సకతన. 1190
- ఆ. బయలుదేటి సకలబలములతోడను, దాటి మధ్యజనపదంబు లెల్ల
శీఘ్రగమనమునను జేరె సయోధ్యకు, సమయ మెఱిగినట్టిచతురుఁ డగుట.
- సీ. దశదిక్కులను బ్రతిధ్వను లీన బ్రాహ్మణుల్, వేదపాఠములు గావించు చుండ
బహువిధభయోన్న పానంబులను విప్ర, సంతర్పణంబులు సాగుచుండ
బ్రహ్మతత్త్వము ననుభవనిదర్శనముచే, బ్రహ్మవేత్తలు బోధపఱుచు చుండ
దెఱసి లేకుండ రాత్రిందివంబులు గూడ, హరినామకీర్తనల్ జరుగు చుండ
- గీ. సననమండపమందు భాస్కరుఁడువోలె, ఋత్విజులమధ్యమునఁ దేజరిల్లుచుండు
రామచంద్రున కెఱిగి తురంగమమును, భక్తిపూర్వకముగ సమర్పణము చేసె.
- ఆ. అపుడు రామభద్రుఁ డానందమును జెంది, మురుపుమీఱ సుమతి మోముఁ జూచి
సచివవర్య యశ్వసంచారమున నేమి, యేమి జరిగినదియొ యెఱుంగఁ జెప్పుమ.
- క. అనవుడు సుమతి తదాజ్ఞను, వినయంబునఁ దలను దాల్చి విషయము లెల్లఁ
వినిపింప సవిస్తరముగ, విని రాఘవుఁ డాత్మలోన విస్మయ మొదవఁ. 1195
- గీ. ఋషులమధ్యంబునను దేజరిల్లుచున్న, యట్టివాల్కి నీక్షించి యమలచరిత
యెవరు కుశలపు లన వారి కెట్లు గలిగె, నట్టిసామర్థ్యము వచింపు మనుచు నడిగె.
- క. అడుగుటయుఁ బుట్టపుట్టువు, జడదారి తదీయజన్మచరితాదుల నే
ర్పడ నుడివి యెల్లవారికీ, గడువిస్మయ మొదవఁ గట్టకడ కి ట్లనియె. 1197
- ఆ. రామచంద్ర భావిరామాయణంబును, వ్రాసి దివ్యదృష్టివలన నేను
జెప్పినాఁడ వారి కొప్పుగా నది గాన, ఛణితీతోడ వాడు పాడుచుండ. 1198
- క. కాననములలో మృగసం, తానములును నండజప్రతానంబులును
మేనులను మఱచి వారల, గానంబును వినుచు నుండుఁ గడుఁ జిత్రముగఁ.
- ఆ. దైవికముగ దివిని బోవుచు నొకనాఁడు, వరుణుఁ డాలకించి వారిపాల
యద్భుతంబు నొంది యంతరంగంబునఁ, బారితోషికములు వారి కొసఁగె.
- ఆ. అట్లె లోకపాలు రందఱుఁ గూడను, వారిగానమునకు వశ్యు లగుచు
దివ్యభూషణములు దివ్యాంబరంబులు, కానుకలుగ నిడిరి గౌరవమున. 1201
- క. ఆశీశువులగానకళా, కాశీల్యంబునకుఁ బారికాంక్షులు హర్షా
వేశం బొదవంగ ననే, కాశీర్వాదములు చేసి రభివర్ధిల్లె. 1202
- గీ. ఒక్కొక్కటిగను నేను లెక్క పెట్టి, చెప్పఁదలకొన్న నెన్నని చెప్పఁగలను
మోహితములయ్యె ముల్లోకములును వారి, గానరూపవయోగుణగరిమమునకు.

- క. జగ మెల్ల నేకరాముం, బుగ భాసిలె ననిచి మునులు మున్ను శ్రీరామం
బుగ నుంచె ననిచి నేండా, సుగుణాధ్యులహాపములను జూచినవారల్. 1204
- ఆ. పూతచరిత యైనసీతామహాదేవి, యోగ్యతను నుతించు చుండు రెపుడు
నాకుమారయుగము నవలోకనముచేయు, నట్టివార లెల్ల నద్భుతముగ, 1205
- క. క్షీణితుత యన సాధారణ, సతి గా దాలోకమాత సంకల్పముచే
జతురాననాదిసురసం, తత్తులను గూడను సృజించు దశరథతనయా. 1206
- క. సిద్ధులలోపల నుత్తమ, సిద్ధి మహిజాత యామెనేవనమున సం
సిద్ధిని బొంది రనేకులు, బద్ధులు గాకుండఁ గ్లేశపాశంబులచేఁ. 1207
- గీ. ధరణిజాత్యాగ మొక్కటి తక్క రామ, కృతము లై నట్టికార్యంబు లెల్ల స్తోత్ర
పాత్రముల యనులోకులభాషణములు, ప్రతిపదంబును విన నయ్యె బాధివేంద్ర.
- క. ప్రవిదారణనిహతం బగు, భవదీయబలంబు నెల్ల బ్రతికించినయా
యవనిసుత సంస్తుతింపం, దవినమహాసాధ్యి చూవె ధరణినాథా. 1209
- ఆ. అచ్యుతుండు లక్ష్మీయును యుష్మదాకృతులను
నవతరించిరి భూధారి మపనయింప
జనకుండవు నీవు జానిక జనని చూవె
సకలలోకంబులకుఁ గూడ సత్య మిదియ. 1210
- క. ఎఱుంగుదుదు దేవతలు మే, మెఱుంగుదు మీ వెఱుంగుదువు మహీసుతశుద్ధి
బెజవార లేల నీకుఁ, గజపంగఁ జేయంగఁ దగినకార్యము ననఘా. 1211
- క. అని చెప్పి యూరకుండుట, యును నచ్చట నున్నతాపసోత్తమ లెల్లఁ
మునివరుడు చెప్పె సత్యము, నని రంతట గగనవాణి యట్టులె పలికె. 1212
- : రాముడు సీతాదేవిని దోడ్కొని రా లక్ష్మణున కాజ్ఞాపించుట :—
- ఆ. అపుడు రాముఁ డిట్లు లనియె లక్ష్మణునకు, ననుజ శీఘ్రముగను నరిగి నీవు
జనకసుతను బుత్రసహితంబుగాఁ గొని, రమ్ము రాజువై భవమ్ముతోడ. 1213
- క. అనవుడు లక్ష్మణుండు తదా, జ్ఞాను శిరమునఁ దాల్చి సంతసమునఁ బరికరం
బును గొని వాల్మీకిమహా, మునియాశ్రమమునకుఁ బోయి మ్రొక్కె వది నెకుఁ.
- క. మ్రొక్కుటయును జానకి కడు, నక్కజమును జెంది వత్స యరుదేరఁగ నీ
విక్కడకు నేమి కార్యమొ, చక్కఁగ వచియింపు ముడిగి సందేహంబుఁ.
- సీ. కుశలియె నాస్వామి కుశలమె నీకు మీ, యన్నదమ్ములకు మాయత్తలకును
నను వీడనాడిననాటనుండి ధరిత్రి, నమల మై యున్నె మీయన్నయశము
నాప్రాణధవునకు నామీఁద నున్నకో, పము శమించినదె యిప్పటికి నైన
ననుఁ జూడకున్నను నావాడు నే ధ్యాన, మందు నిత్యముఁ జూచు చుండు నతని
- గీ. విడిచినను భర్త పతిని నే విడువ కుంటఁ, జచ్చినను నేను బోదును స్వామికడకె
సాధనమునకు ఫలము వశంబు గాని, సాధనము ఫలమునకు వశంబు గాదు. 1216

- ఆ. నన్ను వీడినట్ల నిన్నుఁ గూడను వీడె, నా వచింపు మామహాస్రభుండు
మిగిలి కీర్తికాంక్ష మేను నైతము పిడు, వాని కింక పడరాని దేది. 1217
- క. అనుటయు రామానుజుఁ డి, ట్లనియెను మనవాడు కుశలు లండఱు వేగఁ
జనయిత్రి నిన్నుఁ దోడ్కొని, చనుదె మ్మని పనిచె రామచంద్రుఁడు నన్నుఁ. 1218
- క. పనుచుచు నను నీకడ కి, ట్లనియెను మాయన్న తల్లి యామాటలె నే
వినిచెదను నీకు దయతో, విను మని ప్రార్థించి విన్నవింపఁ దొడంగెఁ. 1219
- గీ. ఎల్లవాడును దేవి సర్వేశ్వరునిఁ గఁ, బలుకుచుండు నన్నె ప్రపంచమందు
నన్నిటికిఁ గూడను స్వతంత్ర మైన హేతు, వాకయదృష్టమయంచు నేనుగ్గడింతు. 1220
- ఆ. అనుసరించుచుండు నబ్బాక్షి సర్వేశ్వ, రుండు గూడఁ జేయుచుండునట్టి
పనులలో నదృష్టమునె తప్పకుంటను, బడలమాట యింకఁ బలుక నేల. 1221
- క. సృష్టిస్థితిలయములకును, గప్టములును సౌఖ్యములును గలుగుటకును సం
తుష్టి కసంతుష్టికిని న, దృష్టమె కారణము చూపె యెందును గూడఁ. 1222
- సీ. హరధనుర్భంగంబునందును గైకేయి, మతిభంగమునఁ బితృమరణమునను
నటవీనివాసమునందు దైత్యుఁడు నిన్ను, హరియించుటను వార్ధితరణమునను
ఋక్షవానరు లొనర్చినసాయమునయందు, రావణాసురునిమారణమునందుఁ
ద్ర్వత్ప్రాప్తియందు బాంధవదర్శనమునందు, రాజ్యసంపత్తిసంప్రాప్తియందుఁ
గీ. దావకపునర్వియోగవిధానమందు, నేది యయ్యెనో తప్పనిహేతు వదియె
కారణం బగుచున్నది వారిజాక్షి, మనసమాగమమునకును మరల నేడు. 1223
- క. గతవిషయకభేదంబును, సతి మనమున నుంచుకొనక చనుదెమ్ము సుతా
న్వితముగ నీనగరమునకు, నతులితనైభవముతోడ నందఱుఁ బొగడఁ. 1224
- క. అని పలికె ననుటయును ని, ట్లనియెను భూపుత్రి వత్స యపయశమును గొ
ల్పిననేను స్వామికడకుఁ, జనుదేరఁగ మరల నవ్వ సాగరె లోకుల్. 1225
- క. పెండిలి మొదలుగ మదిలో, నుండినరూపంబు పాయ కున్నది నేడుఁ
నిండుగ నాహృదయముననె, యుండిన నిట నచట నున్న నొక్కటె నాకుఁ. 1226
- క. స్వామినె యారాధించుచు, నీమేను దొటంగుదాన నిచటనె నా కిం
కేమి గలదు కావలసిన, కామితము మఱిండు స్వామికడ కేతేరఁ. 1227

—: కుశలపులు రామనికడకు వచ్చుట :—

- గీ. స్వామి తేజోంశభవులును వంశమునకు, సంకురములును నైవయాయాత్మజులను
స్వామి కర్పింపుము మదీయవందనముల, లోడఁ గూడను మదికి సంతుష్టి గలుగ. 1228
- క. తెలుపుము లక్ష్మణ వేటుగఁ, బలుకక నామాట కీవు ప్రతిపచనము పె
ద్దలకుఁ బ్రణామంబులు పి, న్నలకుఁ దీవనలు నే నొనర్చితి పనుచుఁ. 1229
- క. అని యానతిచ్చి తనయుల, ననుపుటయును మాటుమాట యాడక ప్రణతిం
బొసరిచి లక్ష్మణుఁ డామెకుఁ, జనుదెంచెను ఘంటఁ గవలు చనుదేరంగఁ. 1230

- క. ననుడెంచి సుమిత్రానంద, దనుః పన్నకుఁ బ్రయోక్తుఁ తెలిపె ధరణీసుత ప
ల్కించవల్కు లెల్ల వినయం, బున నది విని రాఘవుండు మూర్ఛితుఁ డయ్యెన్.
- గీ. అట్లు మూర్ఛితుడై రాముఁ డవలఁగొంత, సేపునకు నెట్లా తెల్వి తెచ్చికొని చూచి
నత్స లక్ష్మణ పోయి మీపది నెకడకు, మరల వచ్చియుంపు మిట్లు నామాటలు గను.
- క. పతికంటె సతికి వేఱొక, గతి లే దని చెప్పుచుండఁగా శ్రుతు లెల్ల
బతి నెడసి చేయతప మే, వితమున ఫలియింపఁగలదు వెలఁదుక నీకున్.
- ఆ. అడవి కేగ నీవె యాశించుటనుజేసి, పంపినాడ నేను బంకజాక్షి
యంతమాత్రమునకె యలిగి నాయెడ దోష, మున్నయట్లు రాక యుండఁ దగునె.
- క. వనమునఁ గలమునికాంతా, జనమును జూచితివి వాంఛ సఫలం బయ్యెన్
జనుదె మ్మిఁక నాయెడఁ ద, ప్పను మోపక యందు వేని పూర్ణేందుముఖి.
- న. కులసత్తులు చేయుదురు చే, తలు పతులకు ముదము గలుగ దాన నిపుడు నీ
సలిపినకర్జము మిగులన్, గలిగించెను సంతసంబు నాకు లతాంగి. 1236
- క. పతి సంతోషించినయెడ, సతి చేసెడిచేత లెల్ల సఫలంబు లగున్
బతి సంతోషింపనియెడ, సతి చేసెడిచేత లెల్ల జను వ్యర్థము లై. 1237
- క. వ్రతములు జపములు తపములు, క్రతువులు తీర్థములు పుణ్యకార్యము లెల్ల
బతిసేవకంటె దక్కువ, యతివల కని యెఱుక పడదె యవనిజ నీకున్. 1238
- క. అని విరమించుటయును రా, మునియానతి దాల్చి శీర్ష మునను సుమిత్రా
తనయుం డన్నకు నభినా, దనముం బొనరించి చనియె ధరణీజకడకున్. 1239
- సీ. అంతట వాల్మీకియా దేశమునఁ గుశ, లవులు తాళస్వరలయయుతముగఁ
గాడఁ దొడంగిరి పలికించుచును వీణ, రామాయణము నబ్బురంబు దోఁప
చపగతచేష్టు లై రాగానమును విని, సాలభంజికలు నా సభ్యు లెల్ల
నపుడు రాముడు మహాప్లవదంబుతోడను, లేచి పుత్రులఁ గాఁగిలించికొనియె
- గీ. ననుడు వాత్స్యాయనుం డిట్లు లనియె దేవ
యెపుడు రామాయణము రచియింపఁబడెనొ
యది రచింపఁగ హేతు వెయ్యదియొ యందుఁ
గలవిశేషంబు లేవియొ తెలియఁ జెపుమ. 1240

—: రా మాయణ రచనా దిక కథ న ము :—

- క. అనవుడు నాగాధిపుఁ డి, ట్లనియెను మానీంద్ర పూర్వమం దొకదివసం
బున వాల్మీకిమహాముని, చనియె నొకయరణ్యమునకు ఛాత్రులతోడన్. 1241
- ఆ. అచట నొక్కచోట హర్షాతిరేకంబు, వెలయఁ గామసౌఖ్యములను దేలు
చున్నయట్టిక్రొంచయుగమందు మగదానిఁ, గఱకుఁగోల నొక్కయెఱుకు గూల్చె.
- వ. అప్పు డమ్మనీంద్రుం డాఘోరకృత్యముం జూచి యాగ్రహంబున జలోప
స్పర్శంబు గావించి కిరాతు నుచ్చేదించి. 1243

- శ్లో. మా నిషాద ప్రతిష్ఠాం త్వ, మగమ శ్వాశ్వతీ స్సమాః
య త్రోంచమిథునా దేక, నవధీః కామమోహితమ్. 1244
- క. అని శపియించుటయుఁ దహో, ధనువాక్యము శ్లోక మగుచుఁ దనదుటను గనుం
గొని శిష్యు లెల్ల విస్మయ, మునఁ దొడఁగిరి సన్నుతింప మునివల్లభుని. 1245
- సీ. అంతటఁ బరమేష్ఠి యరుదెంచి యచటికి, సమ్మునీంద్రునిఁ గాంచి సమ్మదమునఁ
దాపసోత్తమ నీవు ధన్యుండ వైతివి, చరితార్థ మయ్యె నీజన్మ మెల్ల
భారతి శ్లోకరూపమున నీముఖమందుఁ, బుట్టె లోకముల కభ్యుదయ మొదవ
భవదానసమునుండి బయలుదేరినవాక్కు, శక్రాదులకును విస్మయము గొలిపెఁ
- గీ. గాన సఖలాభువిధ్వంస కాధి యైన, రామచరితంబు రచించి రమ్యముగను
విశ్వమున నిల్పికొనుము నీ విమలకీర్తి, పని పచించి యంతర్ధాన మందె నంత.
- గీ. అమృహర్షి నదీతీరమందుఁ గూడు, చుండి రామాయణంబు వ్రాయుటకుఁ జింత
సేయుచును ధ్యాననిష్ఠును జెంది యుండ, నపుడు రాముఁడు ప్రత్యక్ష మయ్యె నంత.
- క. రామునిఁ గనుఁగొని యానం, దామృతవిచికల నోలలాడుచు నుండం
గా మానికీఁ ద్రైకాలిక, రామచరిత్రంబు గోచరం బయ్యెఁ జూచి. 1248
- గీ. అంత వాల్మీకి యత్యంతహర్ష మునను, నాటుకొండంబులుగను రామాయణంబు
వ్రాసెనమృతాభిషేకంబుఁ జేసెననఁగఁ, బలుకుపలుకునమాధుర్య మొలుకుచుండ.
- ప. అందు మొదటి దగుబాలకాండంబున దశరథపుత్రకామేష్ఠియును రామధరత
లక్ష్మణశత్రుఘ్నజననంబును విశ్వమిత్రయజ్ఞరక్షణంబును సీతాపాణిగ్రహణం
బును భార్గవవిజయంబును నయోధ్యాపురప్రవేశంబును నరణ్యగమనంబును
జితకూటనివాసంబును భరతదీక్షయును వర్ణింపబడియె. రెండవది యగునర
ణ్యకాండంబునఁ దపోధనాశ్రమవిలోకనంబును శిరార్పణఘానాసాచ్ఛేదంబును
ఖరదూషణవధంబును మాయామూరీచహసనంబును సీతాపహరణంబును విర
హాభ్రమణంబును గబంధప్రేక్షణంబును బంపాగమనంబును హనుమత్సమాగ
మంబును వర్ణింపబడియె. మూడవది యగుకిష్కింధాకాండంబునందు సప్తతా
శభేదనంబును వాలిమారణంబును సుగ్రీవరాజ్యదానంబును సీతాన్వేషణంబును
సంపాతిప్రేక్షణంబును వాల్మీకిలంఘనంబును వర్ణింపబడియె. నాల్గవది యగుసుం
దరకాండంబునందు లంకాగృహాన్వేషణంబును సీతాసందర్శనభాషణంబులును
వనభంగంబును బ్రహ్మస్త్రబంధనంబును లంకాదహనంబును వానరసమాగమం
బును సీతాభిజ్ఞానప్రదానంబును సైన్యప్రస్థానంబును సేతుబంధనంబును శుకసా
రణసమాగమంబును వర్ణింపబడియె. అయిదవది యగుయద్ధకాండంబునందు
రావణాదివధంబును సీతాసమాగమంబును వర్ణింపబడియె. ఆఱవది యగు
నుత్తరకాండంబునందు ఋషిసంవాదంబును యజ్ఞవిధానంబును వర్ణింపబడియె.

గీ. శ్రవణ మొనరించినంతమాత్రంబుచేత, బ్రహ్మహత్యాదినకలపాపక్షయంబు
గలుగఁజేయురామాయణకథను నీకు. సంగ్రహంబుగఁ జెప్పితి సంయమింద్ర.

—: నీ తాదేవి రామనికడకు వచ్చుట :—

గీ. అవలికత చెప్పెదను విను మట్టు లరిగి, జానకిసమక్షమునకు లక్ష్మణుఁడు మ్రొక్కి
వినయమున నాయమకు విన్నవించె రామ, భద్రుఁ డెఱిగింపు మన్నట్టిపలుకులెల్ల.

క. అంతట జానకి భర్తకు, సంతాపము గలుగఁజేయఁ జన దని రోషం
బంతులను నడచికొని తన. స్వాంతంబునఁ దలను దాల్చి వల్లభునాజ్ఞా.

క. మునులకు మునిసత్తులకు వం, దనములు గావించి వారు దయచేసినదీ
చనలను గొని మఱఁదియఁ బరి, జనులును గొలువంగ వచ్చె స్వపురంబునకు.

క. చనుదొంచి యట్లు జానకి, కనుదమ్ములనుండి బాష్పకణములు రాలఁ
దనప్రాణవల్లభునిపద, ననజంబులమీఁద వ్రాలె వై వశ్యమునఁ. 1255

ఉ. అప్పుడు రామభూమిపతి యశ్రులు గన్నులనిండఁ గ్రమ్మఁగా
సప్తతిదేవతఁ దనక రాజ్యములఁ స్పృశించుచుఁ సతీ
యిప్పగిదిఁ మదిఁ బొగుల నేల యెఱుంగమె త్వత్పవిత్రతఁ
దప్పవు గాక ప్రాగ్జనికృతంబులు గర్జము లెంతవారికిఁ. 1256

ఆ. అనుభవింపఁబడియె నాకర్మఫల మెల్ల, నింతదనుక వలదు చింత యింక
ననుచు ననునయింప నాసాధ్య మదిలోన, ధైర్యమును వహించి తత్తణంబ.

గీ. మొదట వాల్మీకిమానికఁ బిదప ఋషుల, కందఱకు నావలను దనయత్తలకును
వందనంబులు గావించి వారివలన, దీవనల నొంది నాధునిదెసను నిలిచె. 1258

నీ. అప్పుడు కుంభోద్భవుం డత్యంతముదమునఁ, గనకసీతాప్రతీకమును విడిచి
యాస్థానమున నిల్చి యామెను సర్వస, మక్షంబునను యజ్ఞ దీక్ష నొసఁగె
రోహిణీసహితచంద్రుఁడు నాఁగ జానకి, యుతుఁ డైనరాఘవుం డుల్లసిల్లెఁ
గని జానకీరాములను యజ్ఞ వేదిపై, నభినుతింపఁ దొడంగి రఖిలజనము

గీ. లంతటను గుంభసంభవుం డాచరింపఁ
దగినకార్యకలాప మంతయును నడపి
రామ యింకఁ జేయవలయును బ్రాహ్మణులకుఁ
బ్రథమపూజను గ్రతువు సాఫల్య మొంద. 1259

గీ. తొల్లి హయమేధమును మదత్తుండు సలిపి
యపరిమిత మైనధవము బ్రాహ్మణుల కొసఁగె
వార లది మోయఁ జాలక వైచి తుహిన
తైలమునఁ గొంత గైకొని చనిరి చూపె. 1260

క. కావున నీవును నట్టులె, కావింపుము దానములను గాలం బెడె ఘో
దేవులను సత్కరింపంగ, నీ వెఱుంగనిధర్మ మున్నె యెందును దేవా. 1261

—: రాముడు సత్కారములు చేయుట :—

క. అనవుడు రాముడు హస్తం, బును జెందుచు ముందు బ్రహ్మపుత్రుం డగున
మ్ముని కొసంగ భూరిదేశము, లను రత్నసువర్ణరాసులను ధేనువులక. 1262

క. క్రమముగ వ్యాసాదిమహా, శమధనులకు నెల్ల నల్లె సముచితసత్కా
రము చేసి ద్విజుల కెల్లను, బ్రమదం బాదపంగ నిచ్చె ఒహుమానములక.

గీ. అవల దీనాంధకృపణు లై నట్టిజనుల, కెల్లరకుఁ గూడ సర్వసమ్మద్ధి గలుగ
నిడియె నాకాంక్షితార్థంబు లెల్ల రామ, వితరణమునకు సరి రామవితరణంబ.

ఆ. అట్లు లిచ్చుచుండ హస్తయుగ్మమునను, నవిరతముగ రాముఁ డర్థములను
నవలఁ జలుపఁ దగినయట్టికార్యంబును, జలుపఁ బూని కుంభసంభవుండు. 1265

—: రామచంద్రుడు లక్ష్మణేశ్వరీధర్మము చెప్పుట :—

వ. చతుష్పత్తిరాజదంపతిసమేతుండై మంగళవాద్యంబులతోడ సరయాతరంగిణి
కరిగి తత్ఫలంబు కరంబున స్పృశియించుచు నభిమంత్రించి. 1266

క. సలిలంబ రామచంద్రుడు, సలిపెడిహయమేధమఖము సఫలము గాఁగక
జలుపుము క్రతుహయశుద్ధిని, సులభంబుగ నీవు మేన సోకినమాత్రక. 1267

వ. అని యాదేశించి తజ్జలంబుం గొని రం డని యానతిచ్చుటయు నభిమంత్రితం
బైనయాసలిలంబు స్వర్ణకుంభంబులతోడం గైకొని నీతామహాదేవితోడ రామ
చంద్రుండును మాండవితోడ భరతుండును నూర్మిళితోడ లక్ష్మణుండును శ్రుత
కీర్తితోడ శత్రుఘ్నుండును గాంతిమతితోడఁ బుష్కలంబును సత్యవతితోడ
సుబాహుండును వీరభూషతోడ సత్యవంతుండును సత్కీర్తితోడ సుమదుండును
రాజ్ఞితోడ విమలుండును శ్రుతవతితోడ వీరమణియును గోమలతోడ లక్ష్మీనిధి
యును నంగసేనతోడ రిపుతాపుండును మహామూర్తితోడ విభీషణుండును బ్రతీ
తతోడఁ బ్రతాపాస్త్రిండును గామగమనతోడ నుగ్రాశ్వుండును సధికరమ్య
తోడ నీలరత్నుండును సుమనోహరితోడ సురథుండును మోహనతోడఁ గపి
యును దదన్యరాజ్ఞీబృందంబుతోడఁ దదితరరాజబృందంబునుం గూడి రా నగ
స్త్వం డాజలంబుచే నశ్వంబున కభిషేకంబు చేయించి రామచంద్రునికర్ణం
బునం జెప్పటయు రాముండు. 1268

—: రామభద్రుం డశ్వవిశేషసంబునకుం గడంగుట :—

క. నను యజ్ఞతురంగమ పా, వనునిఁ గ నొనరింపు మీపు త్యస్తేధంబుం
బానరించువాడ నిప్పుడె, యనిమిషులకు నెల్లఁ దృప్తి యామలిలంగక. 1269

వ. అని ప్రార్థించి కుంభజన్ముం డభిమంత్రించి యొసంగిన కరవాణింబు గేలం బట్టికొని
పైంధనంబును హస్తంబున స్పృశియించె. 1270

—: రామకిరస్పర్శమున చక్రము కాపవిముక్తిం జెంది స్వూర్తిత్రయం జెప్పట :—

- క. ఆపు దాయభ్యర్తనైంధవ, మపగతనిజకాయ మగుచు నమరాకృతితో
నుపలసించెడివారల, కపరిమితాశ్చర్య మొదవ నచ్చట నిలిచెన్. 1271
- వ. అంత నాదివ్యపురుషుని గిని రామచంద్రుం డి ట్లనియె. 1272
- క. సేవఁడవు నీ వేకతమున, నవనాశ్వం బైతి వెల్లు సమకుటె నీకున్
నిమగ్నదూపం చిప్పంబు, శ్రవనార్ద్రం బై నఁ జెపుమ సకలము మాకున్. 1273
- క. అని యడుగుడు రామున కి, ట్లనియెను నాదివ్యపురుషుఁ డఖిలాత్మ యెఱుం
గని కున్నె నీకు ననునను, వినిచెద భవదాజ్ఞ కేను వినఁతుండ నగుచున్. 1274
- సీ. మును నేను ద్విజుడ నై జనియించి పుడమిపైఁ, జరియించుచును ధర్మసరణియందు
నొకదినంబున సరయానుహానది కేగి, స్నానసంధ్యాదులు సలిపి యందుఁ
దావకధ్యానంబు గావించుచును ధరి, తీరదేశంబునఁ గూరుచుండి
స్నానార్థ మచటికిఁ జనుదెంచునట్టివా, రల నెల్ల వంచింపఁ దలఁపు గలుగ
గీ. దేహ మెల్లఁడఁ దిలకమున దీర్చి దర్శ, పాశేనై చేర్చి యజ్ఞసంభారములను
నగ్గి దగిలించి కుండములందు నుంటి, డనువు దాలించి వచ్చినదంభ మనఁగ.
- క. ననుఁ జూచి యప్పు డచ్చటి, జను లెల్లరుఁ గూడ నితఁడె సాక్షాద్దేవుం
డని పొగడుచుఁ బైఁ బైఁ బడి, యెనఁరించుచుఁ బ్రణతు లొసఁగుచుండిరి కాన్తల్.
- గీ. అట్లు లుండంగ నాయభాగ్యంబువలన, చచటి కేటెంచి దుర్వాసుఁ డపుడు నన్నుఁ
జూచి నే మానమును దాల్చి చూచుచుండఁ, గన్ను లెఱ్ఱవడంగ నాగ్రహము చెంది.
- క. ఒరి దురాత్మఁడ మును లను, గౌరవమును లేదె యింత గర్వమె యనుచున్
ఘోరముగఁ దెట్టి పశ్చా, కారంబును జెందు మనుచుఁ గడకు శపించెన్. 1278
- క. ఆశాపవచనమును విని, నాశం బొనగూడె నేడు నా కని బహుః
క్లేశమును జెంది యమ్మా, నీశునికాళ్ల పయిఁ బడితి నే నేడుచుచున్. 1279
- క. నాయేడుపు వినఁ జాలక, యాయమివద్యండు రాముఁ డధ్వరభూమిన్
జే యిడు నీపైఁ బరమ, శ్రేయం బద్ధాన నీకుఁ జేకులు ననియెన్.
- గీ. అమృతాత్మండు డయచేసినట్టిశాప, మరయఁగను నా కనుగ్రహం బయ్యె నిపుడు
కానియెడ నబ్బునె సమస్తకలుషములను, బాఱఁ ద్రోలెడినీకరస్పర్శ మనఁఘ.
- ఆ. నీయనుగ్రహమున నే నేగు చున్నాడ, జన్మమృత్యుశోకజరలు లేని
దివ్యధామమునకు దేవర సెలవీయు, మని విమాన మెక్కి యతడు చనియె.

—: రామఁ డశ్వపేథయాగపూర్తిఁ గావించుట :—

- వ. అంతట రామచంద్రుండు మహాద్భులం జూచి మహానీయు లెల్లరును నింద యు
న్నవాం. పురోకర్తవ్యవిధానంబుం బ్రబోధింప వలయు నని సప్రశ్రయంబుగాఁ
బ్రాహ్మచరులముఁ దన్మహాజనానుమతిం గైకొని కుంభసంభవుండు కర్పూరంబు
దేవతాసంతృప్తికరం బగుం గానఁ దద్ధోమంబు గావించి యజ్ఞసమాప్తి నొందింప

నలయు నని సభామధ్యంబున దెప్పటయు రామధర్మముః సర్వాన్తఃకాంబు
నెఱింగి కహూరరాశిం దెప్పించి కిన్దపక్షచే. 1283

గీ. అంతటను గుంభజన్మంబు హర్షమును, వేల్పుచును గప్ఫరంబును విధియుతిముగ
దేవతాహ్వన మొనరింప దివిజు లెల్ల, నడుగుదెంచి గ్రహించి హవ్యమును జనిరి.

క. అది చూచి రామచంద్రుడు, ముద మొందుచు హోతృముఖ్యమునివడులకు నిం
పొడవఁ జతుర్దిగ్రాజ్యం, బు దక్షిణ గ నిచ్చె నెల్లబుధు లగ్నింపన్. 1285

గీ. అంతఁ గుంభోద్భవమహర్షి యద్భుతిముగఁ
జలిపి పూర్ణాహుతిని మహోత్సాహమునను
నవల వర్ధాపనంబును నవభృథమును
విధివిధానానుస్మృతిని గావింపఁ జేసె. 1286

క. ఆపిదప యజ్ఞయూపము, స్థాపించి రఘూద్వహుండు సరయాతటిపై
భూపతులు మెచ్చ మరలను, నానై నొనరించె మూఁడు హయమేధంబుల్.

గీ. బ్రహ్మత్యాగినకలపాపముల రూపు, మాపఁ గలరామహయమేధమఖచరిత్ర
మాలకించినఁ జదివిన నదియె చాలు, నశ్వమేధాధ్వరఫలసంప్రాప్తి గలుగ.

ఆ. రోగముక్తుఁ డగును రోగార్తుఁడు ధనంబు, పొందు నిర్ధనుండు పొందు సుతులఁ
బుత్రకాంక్షీ ముక్తిఁ బొందును బద్ధండు, శ్రవణపతిత మైన రామగాథ. 1289

ఆ. ఎట్టిపాపు లైన నిట్టె తరింతురు, సంస్మరించి రామచంద్రమూర్తి
నేమి చెప్ప నింక రామచరిత్రంబు, భక్తితోడ విన్నఁ బడయుఫలము. 1290

క. ఈరామకథను వినిచిన, వారలకు నొసంగవలయు స్వర్ణరచితసీ
తారామప్రతిమ లలం, కారామలు పరమపదము గలుగును దానన్. 1291

క. నీ వడిగినట్టిత్రిభువన, పావనచరితమును దెలియఁ బఱచితి నింకన్
గావలసినట్టిచరితము, లే వేనియు నున్న నడుగు మేర్పడ ననఘా. 1292

క. అని చెప్పటయును వాత్స్య, యనుఁ డానందంబు నొంది యహినాథునకున్
బొనరించి వందనంబును, జనియెను హరిమహిమ మెల్ల జనులకుఁ దెలుపన్.

చ. అనుటయు శౌనకాదిమును లాతనిఁ గాంచి మహానుభావ రా
మునిహయమేధగాథను బ్రమోదము గల్గ వచించినాఁడ వై
నను మఱియొక్కకోరికి మనంబులలో నుదయించె మాకుఁ గృ
ష్ణనికథ నాలకింపఁ బొడచూపునె మేలునఁ దృప్తి యేరికిన్. 1294

—: కృష్ణ చరిత్ర కథ నమ:—

క. అనవుడు వత్సానందం, బున సూతుం డిట్లు లనియె మునివద్యులకున్
నను మీర లిప్పు డడిగిన, యనువున మును గౌరి యడుగ హరుఁ డిట్లనియెన్.

ఆ. వినుము గౌరి కృష్ణుఁ డనఁ బరబ్రహ్మంబు, కాని వేఱు గాదు వానిచరిత
మతినిగూఢ మమిత మాశ్చర్యజనకము, పాపహరము దుర్లభంబు చూపె.

- క. అనాయకసకముఖ్యః స్థానము బృందావనంబు తస్మహేమంబున్
నేను పంచంబాలను, మానిని యది సకలభాగ్యమందిరము సుమీ. 1297
- క. వైకుంఠలోకమును గో, లోకంబును గూడ దానిలోనిశతాంశ
శ్రీకృష్ణ సమములు గా వన, నేకరణిని బోలు దాని కితరజగంబుల్. 1298
- క. అది పురుషోత్తమునకు నా, స్పద మై యిల నుండుటను బ్రపంచంబులలో
నొదవెను దేనికి నేనియు, నొదవనిశ్రేష్ఠత్వ మొక్కయుర్వికి వింటే. 1299
- గీ. ఉత్తమంబులలోపల నుత్తమంబు, దుర్లభంబులలోపల దుర్లభంబు
గోప్యములలోన గోప్యంబు కోమలాంగి, దేవతాసేవ్య మైనబృందావనంబు.
- క. మహానిజనధ్యేయంబును, నానందవిధాయకమును నవ్యయమును న
న్యూనగుణాశ్రయమును చగు, దానికిఁ బోల్పంగఁ జక్రధరుఁ డొకఁ డెతగున్.
- సీ. మత్తకోకిలపంచమస్వరంబులతోడ, నహిభుగ్విలాసనృత్యములతోడ
పరవశీకరణకృత్పరిమళంబులతోడ, నానావిధప్రసూనములతోడఁ
జంచరీకమనోజ్ఞ సంగీతములతోడఁ, గలహంసరమణీయగతులతోడ
సంతతప్రస్ఫురచ్ఛందహాసముతోడఁ, దరణిమందాంశుసంతతులతోడ
- గీ. దివ్యమాణిక్యరుచిరఁ డితిలతోడ, నయనపేయతరుప్రకాండములతోడ
నుల్లసిల్లుచు నుండు లోకోన్నతముగ, దైవతాకార మైనబృందావనంబు.
- క. పూర్ణప్రేమానందర, సార్థవము విషాదరహిత మచ్యుతలీలా
కీర్ణం బజరామరణము, వర్ణింపగ లేము దానివైశిష్ట్యంబున్. 1303
- క. నిరతము హరిపాదాంబుజ, పరాగసంస్పర్శముననుభావన మగుటన్
నరులను నిజనామసకృ, తస్మిరణంబున నావనంబు ధన్యులఁ జేయున్. 1304
- వ. తత్కర్ణికకు దక్షిణభాగంబున నుండుప్రథమదళంబునందు నిగమాగమదుర్ల
మంబును యోగింద్రులకును దుష్ప్రాపంబును నగుమహాశీతంబు గలదు. ఆగ్నే
యభాగంబున నుండురెండవదళంబునందు సంకేతంబును ద్విపదంబును గుటిద్వం
ద్వంబును విరాజిల్లుచుండు. పూర్వభాగంబున నుండుమూడవదళంబు స్పర్శమా
త్రంబున గంగాదిసర్వతీర్థంబులకంటెను శతగుణాధికపావనత్వంబు గలిగించు.
ఈశానభాగమున నుండునాల్గవదళంబున సిద్ధశీతంబు గలదు. అందు గోపికలు
గృష్ణుని నాధునిగాఁ బడయం గోరి కాత్యాయనీపూజ గావించుటయుఁ
గృష్ణుండు తద్వస్త్రాలంకారంబుల హరియించుటయుం గలదు. ఉత్తరభాగంబున
నుండునైదవదళంబు ద్వాదశాదిత్యస్థానం బై వెలుంగు చుండు. వాయవ్యభా
గంబున నుండునాఱవదళంబునఁ గాళీహ్రదంబు గలదు. పశ్చిమభాగంబున
నుండు నేడవదళంబు బ్రహ్మహ్రదం బనుపేరఁ బ్రసిద్ధిం బడసె. అందు యజ్ఞపత్నీ
గణవాంఛితవరప్రదానంబును నసురనిర్వాణంబునుబ్రహ్మమోహనంబును జరిగె.
నైర్వృతభాగంబున నుండు నెనిమిదవదళంబునందు శంఖచూడవధంబును నానాకే

శిరసాస్వాదంబును గావింపబడియె. తత్కర్ణికామధ్యంబున స్వస్థిసంహారంబు గలదు. అయ్యది కృష్ణపరబ్రహ్మలీలావిహారప్రధానమందిరంబు. మణీయును బృందావనంబున గోపీశ్వరం బనునొక్కశివలింగంబు గలదు. తద్దహిర్భాగంబున నొక్కలీలావనంబు గలదు. తత్కర్ణికకుఁ బ్రదక్షిణాక్రమంబున షోడశదళంబులు గలవు. అందుఁ బ్రథమదళంబున గోవర్ధనగిరి గలదు. ద్వితీయదళంబునఁ గృష్ణండు గోవిందత్వముం బడసి విరాజిల్లే. తృతీయదళంబు పూర్ణబ్రహ్మానందరసాశ్రయం బై యుండె. చతుర్థదళంబున నందీశ్వరవనంబును సందాలయంబును గలవు. పంచమదళంబునఁ గృష్ణండు గోవులం గాచుచు గోపాలుఁడై యుండె. షష్ఠదళంబున నందవనంబు గలదు. సప్తమదళంబున వశుళాక్షణ్యంబు గలదు. అష్టమదళంబునఁ దాళవనంబు గలదు. అందు ధేనుకాసురవధంబు గావింపబడియె. నవమదళంబునఁ గుముదారణ్యంబు గలదు. దశమదళంబునఁ గామూరణ్యంబు గలదు. అందు బ్రహ్మప్రసాదనంబును విష్ణుచ్చద్యప్రదర్శనంబును జరిగె. ఏకాదశదళంబునందు సేతుబంధనిర్మాణంబు గావింపబడియె. ద్వాదశదళంబున భాండీరవనంబు గలదు. అందుఁ గృష్ణండు శ్రీదామాదులతోడం గూడి క్రీడారతుం డయ్యె. త్రయోదశదళంబునందు సకలక్షేమవిధాయకం బగుభద్రవనంబు గలదు. చతుర్దశదళంబునందు సర్వైశ్వర్యప్రదం బగుశ్రీవనంబు గలదు. పంచదశదళంబున సకలలోహస్థానం బగులోహవనంబు గలదు. షోడశదళంబున మహావనంబు గలదు. అందుఁ గృష్ణండు ప్రేమానందరసస్వరూపుండై పంచాబ్జంబులు గలిగి దామోదరనామంబున విలసిల్లుచు వత్సపాలపరివేష్టితుండై బాలక్రీడలు గావించుచు యమశార్దూనభంజనంబును బూతనాసంహారంబును గావించె. మణియును నాబృందావనంబునందు విష్ణుచక్రపరిణామంబును సహస్రపత్రకమలాకారంబును సనేకమనోజ్ఞస్థానశోభితంబును గర్జికాపర్ణవిస్తారంబును గృష్ణమనఃప్రియంబును నిగూఢంబును నగుమాధురమండలము గలదు. అందు గోకులంబున నొక్కక్రీడాకాననంబు గలదు.

1305

క. అది గోలోకాధికసం, పద గలిగి సహస్రపత్ర పద్మాకారం
బాదవి మురారిక్రీడా, స్పద మై విలసిల్లు భువనపావనకళలన్.

1306

క. బృందావనకర్ణిక కా, నందం బాదవగఁ బ్రదక్షిణము గాఁగను గా
ళింది విలసిల్లు చుండును, నందసుతక్రీడనాభినందిత మగుచున్.

1307

వ. త్రైలోక్యగోపితంబును బ్రహ్మాదివాంఛితంబును బ్రహ్మాంధోపరిసంస్థితంబును సురసిద్ధాదిసేవితంబును యోగీశ్వరధ్యాతంబును గంధర్వాప్సరోగీతనృత్యనిరంతరంబును గృష్ణదేహాభిన్నంబును బూర్ణబ్రహ్మసుఖాశ్రయంబును నగుబృందావనంబుమధ్యంబున నొక్కమంజులభవనంబునం దప్టకోణమండితం బగుయోగ

- సీ. లంబుఁ నెలనెల్లెఁగినిత్తునుఁజుంబుఁ నెవ్వమానాప్తుదశిపద్మకెట్టికన్నై రాధా
 కైవఁ జేడెఁ నూడె కృష్ణుండుఁ నుభోవవిష్టుం జై యుండు. 1308
- క. గోవిందునిమాహాత్మ్యము. భావెనంగ నలక గాదు బ్రహ్మాదులకుఁ
 భావని కన నాధారము. గోవిందుఁ డొకకడ జంతుకోటుల కెల్లకా. 1309
- సీ. కుటిలాసితస్నిగ్ధకుంతలంబులవాఁడు, నెలకంకిశిఖండమాళివాఁడు
 త్రిభువనాకర్షణోర్జితహాసితమువాఁడు, సోముబింబము నోముమోమువాఁడు
 నీశేషదళదీర్ఘనేత్రయుగ్మమువాఁడు, కమ్మంగస్తుదిలికంబువాఁడు
 నవమాక్తికాంచితనాసికాగ్రమువాఁడు, బిగబాదుతాధరోష్ఠంబువాఁడు
- గీ. రత్నకుండలదీప్తకర్ణములవాఁడు, కాస్తుభశ్రీవిరాజనక్షంబువాఁడు
 కామకేళికోటిచారువిగ్రహమువాఁడు, మహితగుణబాలములవాఁడు మాధవుండు.
- ఉ. కరములందు స్వర్ణకటకంబులు భుజంబు, లందు దివ్యమణిమయాంగదములు
 కాళ్లయందు రవలగజ్జయలును గల్గి, విశ్వమోహనముగ నెన్నుఁడుండు. 1311
- క. ఒకవేళఁ జలుపు నృత్యము, నొకవేళను వేలుగాన మొనరుచు నాబా
 లకచక్రవర్తి విస్మయ, వికలము లయి చూచుచుండ విశ్వము లెల్లకా. 1312
- క. అతనిత్రిభంగములు గనఁ. జైతన్యము దప్పి నకలజంతువులును లో
 కాతీతపరానందో, పేతిముగను నుండు నవధి యేర్పడ కుండకా. 1313
- సీ. కృష్ణమహిమజ్ఞు లగుకొందఁ జీలను జూడ, నతనియంశంబు చిద్రూప మైనబ్రహ్మ
 మనియుఁ దద్దశమాంశంబు యాద్యుఁడైన, శ్రీమహావిష్ణు వనియు వచింతు రబల.
- క. పరిపూర్ణప్రేమరసా, కర మగుతత్త్వంబు గోపికాజనహృదయాం
 తనవర్తికంటె వే జూకఁ, డరయంగా లేడు జగములందును నెందుకా. 1315
- క. సాసాంగము వామాంస, ప్రాపితగండంబు కుంచితాధరబింబ
 స్థాపితవంశము తిర్య. గావ్యపృథకంతమును నయి తదాకృతి వెలుంగుకా. 1316
- క. లీలామానుషరూపము, నాలోకింపంగ నమరు లమరాధిపుండుకా
 నాళికభవుండు నేనును, వేళలు వేచికొనియుంట వినవె లతాంగీ. 1317
- సీ. ఆమహాస్వామిపాదసఖామృతాంశు, రశ్మిమహిమంబు చెప్పఁ దరంబు గాదు
 తత్కళాకోటికోట్యంశతేల్య మొందఁ, జాలము త్రిమూర్తులము గూడ నీలవేణి.
- గీ. అతివ తద్రూపకోటికోట్యంశకళల, చూవె కందర్పవిగ్రహశోభ లెల్లఁ
 దత్త్రుభాకోటికోట్యంశతతుల చూవె, చండభానుమయాఖనంచయము లెల్ల.
- గీ. తరుణి నానావిధసుగంధభరిత మైన, వాతపోతంబు లెల్లఁ దద్వర్షగంధ
 కోటికోట్యంశముల చూవె మాట లేల, యఖిలలోకంబులును దద్దశాంశకళల.
- గీ. ఇంతి యాద్యప్రకృతి రాధ కృష్ణదయిత, తత్కళాకోటికోట్యంశతతుల చూవె
 త్రిగుణరూపంబులను చాల్చి తేజరిల్లు, చుందుడుక్లాది దేవతామండలములు. 1321

గీ. ఆమెపాదరజస్సుర్మ మయ్యే నేని, కలుగుదుదు కోటివిష్ణువులో కలువకంటె
రాధ కీడై నవస్తువు రాధ యొకతె, కృష్ణునకు సాటి యగువ్యక్తి కృష్ణుడొకడై.

గీ. రాధాకృష్ణవిలాసము, బోధానందైకరూపముగ నుండుఁ దదా
రాధనయోగోత్తరు లగు, సాధువులకె దానిలోనిసారము దెలియుక. 1323

క. అని చెప్పటయును హర్షం, బెళయఁగ నిట్లనియె గౌరి మృత్యుంజయు కృ
ష్ణునిపరివారగణంబును, వినిపింపుము నాకు వివరగ వేడుక యయ్యెక. 1324

వ. అని వేడుటయు నిశ్చరుండు పార్వతి కిట్లనియె. 1325

—: శ్రుండు పార్వతికిఁ గృష్ణపరివారవర్ణంబు నెఱంగించట :—

ఆ. అట్లు రాధతోడ నానందమున నుండ, మణిమయాననమున మాధవుండఁ
పడఁతి రాధికాంశభవ లై నపూజక, ప్రకృతులుండు రతనిప్రకల్పంబు. 1326

వ. సమ్ముఖంబున లలితయును వాయుకోణంబున శ్యామలయును నుత్తరకోణంబున
శ్రీమతియును సీతానకోణంబున హరిప్రియయును భూర్వకోణంబున విశాఖ
యును నాగ్నేయకోణంబున కైవ్యయును దక్షిణకోణంబున బద్మయును నైర్ఋ
తకోణంబున జంద్రావతియును సనునష్టప్రకృతులును సగ్రద్వారంబున జంద్రా
వళి చిత్రరేఖ చంద్ర మదనసుందరి ప్రియ మధుమతి చంద్రరేఖ హరిప్రియ
యనునష్టప్రకృతులును గిశోరవయోభాసురాంగులును సభిన్నగుణలావణ్యసమే
తలును గృష్ణాలింగససముత్సకలును గోపకన్యాసహస్రసంయుతలును గృష్ణప
ల్లభలును నై యోగపీఠంబులందు స్వర్ణసింహాసనంబులపై విరాజిల్లుచుండురు.
దక్షిణద్వారంబున శ్రుతికన్యకలు సహస్రాయుతగోపకన్యాసమేతలును గృష్ణవి
విష్టమానసలును బహువిధస్వరాలాపముగీతకృతజగత్ప్రయలును నై జగన్మోహన
రూపంబులతోడఁ గృష్ణరహస్యచరిత్రంబులు గానంబు నేయుచుండురు. సవ్య
ద్వారంబున దేవకన్యకలు దివ్యవేషరసోజ్జ్వలాంగులును గృష్ణాంగస్పర్శనోత్స
క్యవిగళితలజ్జాభరలును స్మితసాచినిరీక్షణవికసితానసలును నై విలసిల్లుచుండురు.
బాహ్యద్వారంబున సమానవేషవయోబలపౌరుషలును సమానగుణక్రియలును
సమానాభరణలును సమానస్వరసంగీతవేషవాదనలును సగుకృష్ణవల్లభలు
విరాజిల్లుచుండురు. మతియును బశ్చిమద్వారంబున శ్రీదాముండును నుత్తర
ద్వారంబున వసుదాముండును భూర్వద్వారంబున సుదాముండును దక్షిణద్వా
రంబునఁ గింకిణియును దద్భహిర్ద్వారంబునందు స్వర్ణాభరణభూషితంబును సువర్ణ
మందిరస్థంబును సువర్ణవేదీమధ్యస్థితంబును సగుస్వర్ణపీఠంబున సమానశృంగ
పీఠావేషవేత్రవయోవేషాకృతస్వరులును జిత్రరూపులును నయతాయుతసంఖ్యా
కులును గృష్ణగుణభ్యాసగానరసపారవశ్యంబున నానందాశ్రువులు వర్షించుచుఁ
బులకాంకితసర్వాంగు లై చిత్రార్చితమూర్తులవోలె విచేష్టలును నంబు యుండు

గోపాలుడును తురత్పుయోధారాప్రసారంబు లగునసంఖ్యాకగోబృందంబులును వికాశిల్లుచుండు. గోటిసూర్యప్రభాజాజ్వల్యమానం బగుతద్బహిర్ద్వారంబునందుఁ బశ్చిమభాగంబున మహోద్యానంబును దానినడుమఁ బారిజాతద్రుమంబును దానిక్రింద స్వర్ణమందిరమండితం బగుసువర్ణపీఠంబును దన్మధ్యంబున మాణిక్యఖచితసింహాసనంబును దానిపై నింద్రసింహాసనమవర్ణంబును బద్ధపత్ర విశాలలోచనంబును మకరకుండలమండితకన్డంబును జతుర్భుజంబును వనమాలాధరుండును శంఖచక్రగదానికరుండును ద్రిగుణాతీతచిద్రూపుండును సర్వకారణకారణంబును జ్యోతిస్స్వరూపుండును నాద్యంతరహితంబును బీతాంబరధరుండును దివ్యభూషణ భూషితుండును దివ్యానులేపనుండును ననాతనుండును నగువాసుదేవుండును దద్దయితే లగురుక్మిణి సత్యభామ నాగ్నజతి సులక్షణ మిత్ర వింద సునంద జాంబవతి సుశీల య నెడియప్తవల్లభులును వసియించి యుందురు. ఉత్తరభాగంబున మహోద్యానంబును దానినడుమ హరిచందనద్రుమంబును దానిక్రింద మణిమండపంబును దన్మధ్యంబున స్వర్ణపీఠంబును దానిపైని రత్నసింహాసనంబును దానిమీఁద శుద్ధస్ఫటికాకారంబును రక్తాంబుజదళలోచనంబును నీలాంబరధరుండును మధుపానరతుండును దివ్యమాలాభూషణభూషితుండును నగుసంకర్షణహాలాయుధుండు రేవతితోడం గూడి యుండు. దక్షిణభాగంబునందు మహోద్యానంబును దానినడుమ సంతానద్రుమంబును దన్మూలంబున మణిమందిరంబును దన్మధ్యంబున దివ్యమాణిక్యసింహాసనంబును దానిపైని జగన్మోహనవిగ్రహం డగుప్రద్యుమ్నంబు రతితోడం గూడి యుండు. పూర్వభాగంబున మహోద్యానంబును దానినడుమఁ గల్పవృక్షంబును దానిక్రింద హేమమండపంబును దన్మధ్యంబున స్వర్ణపీఠంబును దానిపై దివ్యసింహాసనంబును దానిమీఁదఁ గిరీటియును దివ్యాభరణభూషితుండును సతిలోకసుందరుండును బ్రయభృత్యగణారాధ్యుండును నగు ననిరుద్ధం డుషతోడం గూడి యుండు. మతియును దద్భవనంబున కూర్ధ్వంబు సందు సర్వేశ్వరేశ్వరుండును ననాదియును నవ్యక్తుండును జిద్రూపుండును నవ్యయుండును ద్రిగుణాతీతుండును మేఘశ్యామసుందరవిగ్రహంబును గిరీటకుండలమండితుండును నగుమహావిష్ణువు శుద్ధసత్త్వాత్మలును జిద్రూపులును నాసాగ్రస్యస్థలోచనులును నగునాత్మారాములచే ధ్యానింపంబడు చుండు. తత్సవ్యభాగంబున సిద్ధగంధర్వాప్సరోయక్షవిద్యాధరాదులు కృష్ణపరబ్రహ్మానివేశితమానసు లై నృత్యగీతంబులు గావించుచును బ్రహ్మదనారదకుమారశుకజనకాదులు సర్వమంత్రక కారణంబును మంత్రచూడామణియును సర్వయగ్నాక్షరంబును నగుకృష్ణమంత్రంబు తక్షకాగ్రచిత్తంబుల జపించుచుఁ గృష్ణపదాంభోజనిశ్చల ధ్యానరసనిమగ్ను లగుచును నుందురు. తద్బాహ్యభాగంబునఁ బశ్చిమద్వారంబు.

నందు శుక్లవర్ణండును జతుర్భుజుండును శంఖచక్రగదాపద్మహస్తంబును రత్న కిరీటవిరాజమానుండును నగువిష్ణువును నుత్తరద్వారంబున శంఖచక్రాదిభూషితండును జతుర్భుజుండును రక్తవర్ణండును నగువిష్ణువును బూర్వద్వారంబున శంఖచక్రాదిభూషితండును జతుర్భుజుండును గౌరవర్ణండును నగువిష్ణువును దక్షిణద్వారంబున శంఖచక్రాదిభూషితండును జతుర్భుజుండును గృష్ణవర్ణండును నగువిష్ణువును ద్వారపాలకులు గా నుండురు. 1327

క. ప్రతతీర్థతపోదాన, క్రతువులు సాంగములు గావు కలిహో గంగా
ప్లుతియును నచ్యుతనామ, స్మృతియును నివి రెండె గతి తరింపంగ నెందుక. 1328

ఆ. కృష్ణ కృష్ణ యనుచుఁ గీర్తించువారల, కడకుఁ జేర లేక కలి వడంకుఁ
గాన నెట్టిపాపకర్మల కేనియు, దిక్కు కృష్ణనామధేయ మొకఁడె. 1329

గీ. ఎట్టియపరాధి యైనను నెట్టిహీన, జాతి యైనను నెట్టిపాపండుఁ డైన
నశుచి యైనను శుచి యైన నార్తుఁ డైన, ధన్యుఁ డగు విష్ణునామంబు దలఁచె నేని.

గీ. బ్రహ్మహత్యాదికోటిపాపములు గూడ, నాశమును జెందు గోవిందనామమునను
భస్మ మైపోడె యగ్ని సంపర్కమునను, గ్రావసన్నిభ మగుతూలరాశి యైన.

క. స్మరియించినంతమాత్ర నె, హరినామము నెట్టిమందుఁ డైనను జెందుక
బరిశుద్ధిని బాహ్యభ్యం, తరములయందును సనారతంబును వింటే. 1332

వ. పాదాంగుష్ఠమూలంబున సంసారగుల్మచ్ఛేదకం బగుచక్రంబును మధ్యమాంగు
ళిమూలంబున ధ్యాత్పచిత్తద్విరేఖలోభనం బగుపద్మంబును పద్మంబున కథోభా
గంబున సర్వానర్థజయధ్వజం బగుధ్వజంబును గన్తిష్ఠామూలంబున భక్తపాపా
ద్రిభేదనం బగువజ్రంబును బార్శ్వమధ్యంబున నాశ్రితచిత్తేభదమనదక్షం బగు
నంకుశంబును నంగుష్ఠపర్వంబున భోగసంపత్ప్రదాయకం బగుయవరేఖయును
బర్హమూలంబునఁ బాపభూభృచ్ఛేదనం బగుగదయును నారాయణనివాదంబు
లందు విలసిల్లుచుండు. లట్టివిష్ణుపాదంబులు సువర్ణంబుతోడం గాని రజతంబుతో
డం గాని పిష్టంబుతోడం గాని యేర్పటిచికిని తత్కృష్ణ గావించి రేని సంసార
బంధవిముక్తిం జెందం గలుగు. నింకఁ గృష్ణప్రీతికరం బగుమానకృత్యముం
జెప్పెద. వినుము. జ్యేష్ఠమాసంబునఁ బూర్ణిమయరిదుఁ బవమానముక్కులును
బురుషసూక్తంబునుం జెప్పుచు గోవిందునకు గంధోదకపుష్పదకరతోదకనా
రికేశఫలోదకంబులచే నభిషేకంబు గావించె నేని జ్ఞానాజ్ఞానకృతంబు లగుబ్ర
హ్మహత్యాసహస్రంబులును స్వర్ణస్త్రేయసురాపానగురుతల్పగమనాయుతంబు
లును గోటికోటిసహస్రప్రపాతకంబులును దత్క్షణంబు నశించు. ఉపాశశుక్లై కా
దశియందు స్వాపమహోత్సవంబును శ్రావణంబున శ్రవణావిధియును బవిత్రాశో
పణంబును భాద్రపదంబునఁ బరివర్తనోత్సవంబును జేయుం దగు. ఆశ్వయుజనా

సంబంధమును గాని రజతమయముగాని యగువిష్ణురూపమహామాయను
పొందాడ్యేషన్మితంబుగాఁ బూజింపవలయు. తన్మాసాంతదినంబునదీపావళిమహా
భ్యుత్థానంబు చేయు దగు. తార్కికమానంబున నుత్థానోత్సవంబు గావించు దగు. మ
ఱియును హోదానగు శ్రవణాంబులగున ప్రవర్తలచేఁ బ్రాంశుస్థానంబున దామో
జను నుద్దేశించి దీపంబు వెలిగింప నగు. మాధ్వశిష్య మానంబున సితపక్షపక్షీదినం
బున శ్వేతాంబులచేగోవిందునిబూజింప నగు. పాపమానంబునఁ బుష్పాభిషే
కంబును శ్లోక చంద్రవర్జనోత్సవంబును గావించ నగు. మాఘమాసంబున సంక్రాంతి
దినాఁడు నారాయణునకు సాధివాసితీర్థంబులనై వేద్యంబు గావించి బ్రాహ్మణ
భోజనంబు చేయింప వలయు. 1833

గీ. వ్యంగ మైనను గర్మంబు నాంగ మగును, భూదివాకనులకుఁ బెట్టుభోజనమున
నొక్క బ్రాహ్మణునకు చచ్చ మొనఁగె నేని, కోటిమందికి భుక్తి చేకూర్చినట్ల.

వ. ఫాల్గుణమాసంబునఁ జతుర్దశినాఁ డష్టమయామంబునఁ గాని పూర్ణిమనాఁడు
ప్రతిపత్సంధ్యంబునఁ గాని రంగరూపంబు లగుచతుర్విధఫలముచూర్ణంబులచే
మాధవునకు సుప్రీతి గావించ వలయు. మఱియును గృష్ణునకు దినపంచకంబు
గాని దినత్రయంబు గాని శోలోత్సవంబు గావించ వలయు. 1835

గీ. దక్షిణాశాఖముఖ్యంబు దనదుచుండ, శోలలో నూఁగుచుండుగోపాలమూర్తిఁ
గన్ను లారంగ నొకసారి తాంచె నేని, సమసిపోవు న శేషాపచారములును. 1836

వ. చైత్రమాసంబునందు స్వర్ణపాత్రంబునఁ గాని రజతపాత్రంబునఁ గాని తామ్ర
పాత్రంబునఁ గాని మృత్యుప్రాయంబునఁ గాని సలిలంబు నుంచి తన్మధ్యంబున విష్ణు
సాలగ్రామంబు గాని విష్ణుప్రతిమం గాని యర్చించె నేని తత్పూజ్యం బగణ్యం
బగు. చైత్రమాసంబునఁ దృతీయాదివసంబున జలమధ్యంబునఁ గాని ప్రతిదినం
బును మండలంబునఁ గాని మండపంబునఁ గాని వనంబునఁ గాని చందనాగురు
హ్రీః జేరకృష్ణకుంకుమరొచనాజటామాంసీమురాఖ్యంబులును విష్ణుప్రీతికరంబులును
నగునష్టగంధంబులచేఁ గాని కర్పూరాగురుమిళితం బగుతులసీకాష్టగంధంబుచేఁ
గాని హరిచందనంబుచేఁ గాని మాధవున కంగలేపనంబు గావించ వలయు. పుష్ప
మధ్యంబున స్థాపించి పూజించుటయు సుగంధమిళితం బగుతోయంబుచే నభిషే
కించుటయు విష్ణుప్రీతికరంబులు. 1837

క. ఫలములు దధోదనమును, గలకండంబులును జవులు గలుగుపదార్థం
బుల నెల్ల సమర్పింపఁగ, వలయు హరికి భక్తిపారవశ్యముచేత. 1838

క. తన కిం పై నపదార్థా, బురు నెల్లను హరికి భక్తిపూర్వకముగ న
పున మొనరించెడివానిక, ననవాప్యము లేదు జగములం దెం దైన. 1839

గీ. తిరిగి బ్రాహ్మణులనందొకమాడి, యమునలోఁ గృష్ణపాదతోయజరజంబు
తనవు, నలదిగొనెన్లు తలంచె నేని, లేమ యేటికిఁ జంకనలేపనంబు. 1840

- క. సోరిహాపగుణః స్తవతి, త్విరు లగువానిలకు నేల నాశాతముల్
హరిభ క్రిప్రేమవిలా, సకసావిష్టులకు నేల పాదసగంధుల్. 1341
- క. శ్రీకృష్ణకథాతత్త్వము, నీకు నెఱిగించినాడ నీరేజాక్షి
లోకులకు నెల్ల దెలియఁగ, నీకుము సంపత్తుడేయ మీది గోప్యము గన్. 1342
- క. అనవుడఁ బార్వతి యిట్లని, యెను వల్లభ వినినకొలఁదిఁ గృష్ణచరిత్రం
బును వినఁగ వేడ్క యయ్యడి, వినిపింపుము తద్విశేషవృత్తాంతంబున్. 1343
- ప. అని యడుగుటయు సమదానందంబున నీశ్వరుండు పార్వతి కిట్లనియె. 1344

—: కృష్ణచరిత విశేషవృత్తాంతకథనము .. —

- సీ. దేవర్షి యొకనాడు గోవిందుఁ డిలలోన, నవతరించినవార్త నాలకించి
యంతరంగమున నత్యాచందమును జెంది, వాయిించుచును పీఠ వచ్చి భువికి
గోకులంబును జేరి గోపాలకుం డైన, నందునిభవసంబావందుఁ జొచ్చి
కలయంగఁ జూచి యక్కడ దివ్యతేజంబు, నలుగడలను గూడ వెలుగుచుండ
గీ. నక్కజము నొంది యచ్చట నొక్కచోటఁ
జోద్యముగ గోపకన్యలు చూచుచుండ
సస్త్రితాసనుఁ డై రమ్యశయనమందుఁ
బండుకొని యున్నశిశువు నేర్పడఁగఁ గాంచి. 1345
- క. మనమున బ్రహ్మానందం, బెనయఁగఁ దద్దర్శనమున నీతఁడె కృష్ణం
డని నిశ్చయించుకొని కనుఁ, గొని నందుని నిట్టు లనియెఁ గుతుకం బొదవన్.
- సీ. నంద నీపూర్వపుణ్యము లెల్ల ఫలించె, ధన్యాత్మకుండ వింతకును నీవు
నీగృహంబును జొచ్చె నిఖిల దేవతలును, నాసించుచుండునారాయణుండు
బాలమాత్రుండు గాఁడు పరికింప నీతండు, ధ్యానైకగమ్యుండు మానులకును
దైవభావమున నీతనిఁ గొల్చువారికి, బ్రాప్తించు మోక్షసామ్రాజ్యలక్ష్మీ
గీ. యని వచించి తడియపూజనము వడసి
యిందె జనియించు గోపి యై యిందిరయును
ననుచు నూహించి యామెదర్శనము చేయ
భావ ముదయింప నటనుండి బయలుదేలి. 1347
- ప. గోపనదనంబుల నెల్లం జొచ్చుచు విష్ణుభావంబున వారలు చేయుసత్కారంబు
లు గొనుచు నందతనూజునిపై వారికిం గలప్రేమాతిశయంబున కానందించుచు
గట్టకడకు నందునిమిత్రుండును భానునామధేయుండును నగునొక్కగోపపుంగవుని
గృహముం జొచ్చి యందు శ్వేతరూపంబుచే దేదీప్యమానయై భూతలంబునం
బ్రాహ్మచుండునొక్క బాలికామణిం జూచి ముహూర్తద్వయంబు విచేష్టంబై
తుడకు సంజ్ఞ నొంది యాయమ లక్ష్మీ యై యుండు నని నిశ్చయించుకొని తద్ద

ర్కాభ్యాగ్యభాగ్యులను నోటోన కపరిమితప్రమాదముం జెందుచుండ నార
దున కుచితోపచారము లాచరించి దృష్టుం డగుతనపుత్రుని నాతనిపాదంబు
లపైఁ బడవై న నారదుండు యోగదృష్టిం దిలకించి సర్వావయవసుందరుం డగు
నాబాలునిఁ గొంగుట జేర్చుకొని యానందించుచు. 1348

గీ. గోపకులవార్ధి చంద్ర నీకొడుకు రామ, కృష్ణులకు మిత్రుఁ డై యుండి యెల్లవేళ
లందు బ్రహ్మదులకుఁ గూడఁ జెందరాని, పదము నొందంగలఁడు వీనిభాగ్య మేమొ.

చ. అనుటయు భానుఁ జెంతయును హర్షము నొంది రయంబునకా స్వపు
త్రిని గొనివచ్చి తాపననరేణ్య మదాత్మజ యీమె విశ్వమో
హనతనుకాంతి యయ్యు బధిరాంధజడాకృతి నుండె నేకతం
బుననా యెఱుంగ మేదియును బ్రోవవె నీకరుణార్ద్రదృష్టిచేక. 1350

క. అని వేడుటయును నిర్జర, మునివర్యుం డామెభువనమోహనరూపం
బును గాంచి మరలఁ జక్కఁగ, ననవధికం బైనహర్ష మందుచు మదిలోక.

క. వినిమిలితాక్షుఁ డగుచును, గనఁ జాలక యామెతా త్వికస్థితి చిత్తం
బునకు నగోచర మగుటను, వినుతింపఁ దొడంగె నిట్లు వినతాస్మ్యుండై. 1352

సీ. అమ్మ నేఁ దిదిగితి నఖిలలోకములును, జూచితి జగ దేకసుందరులను
గానంగరా దెందు నేని త్వద్రూపశ, తాంశంబునకును నీ డైనరూపు
నీవు జగన్మోహినివి నీస్వరూపంబు, తెలియంగ రాదు యోగులకుఁ గూడ
బ్రహ్మరుద్రాదులప్రాభవంబుల కెల్ల, జన్మస్థలంబు నీశక్తిలవమ

గీ. యప్రమేయంబు లైనమాయావిభూతు, లన్నియును దావకీనకళాంశజముల
చూడ నర్హత గల దేని చూపు మొక్క, సారి నీదివ్యరూపంబు జనని నాకు.

మ. అని ప్రార్థించుటయుఁ గనంబడియె నత్యంతాద్భుతాశ్చేషమో
హనసౌందర్యముతోడ నమ్ముని కనన్యాలోకనీయంబు గాఁ
గను గృష్ణప్రియ గోపకన్యకలు వేడ్కఁ గొల్చు చుండంగ నం
తను నిశ్చేష్టత నొందె నారదుండు దత్కాయంబు నీక్షించుచుక. 1354

ఆ. అపుడు గోపకన్య లామహేశ్వరిపాద, జలజములను గడిగి ట్తొళనాంబు
కణములను సురర్షి కాయంబునను జల్ల, నతఁడు మేలుకొనినయట్ల లేచి. 1355

ఆ. హర్ష వేగములను సాష్టాంగవందన, మాచరించుచుండ నంతలోన
నావరాంగి చెందె నంతర్హితత్వంబు, కలహభోజనండు గళవళింప. 1356

వ. అంతట గోపకన్యకామణులు వ్యాకులచిత్తుం డగునారదునిం జూచి స్వామి
మాస్వామినిఁ గృష్ణవల్లభఁగా నెఱుంగుము. బృందావనంబునందు గోవర్ధనగిరి
సమీపంబున గునుమసర స్థలంబున సర్వకాలంబులందును బుష్పగుగంధభరిత
మగువళోకలలికక్రింద నర్ధరాత్రసమయంబున మే ముందుము. మాదర్శనంబు
నజేక్షించితివేని నీ నచ్చటికి రమ్మని చెప్పి యంతర్ధానంబుఁ జెందిరి.

- ఆ. అంతః గనులు విచ్చి యమర్షి భానుని, జూచి యిట్లు అనియె సుకృతమూర్తి
యీకుమారి త్వత్పురాకృతభాగ్యంబు, కతనఁ గలిగె నెయిగారమందు. 1358
- ఆ. ఈమె యుండుచోట నింద్రాదిసకలని, స్వస్థమేమిట డగుచు జగత్తదండు
సర్వసిద్ధివృద్ధిసహిత యై లక్ష్మీయు, నుండు కెల్లవేళలందుఁ గూడ. 1359
- క. కావున నీబాలను బర, దేవతఁగా నెంచి భక్తి దీక్షింపంగాం
బ్రోవుము శుభములు నీ కగుఁ, గావుత మని పలికి యుత్సుకత్వముతోడక.
- వ. అటనుండి సత్వరంబు వెడలి గోపకన్యానిరూపితప్రదేశంబునకుం జేరి విసతుండై
చేతులు జోడించుకొని తదాగమనంబునకు నెరీక్షించు చుండ దివ్యాభరణభూషి
తాంగి యగునొకసుందరీమణి మనోజ్ఞరూప లగుగోపికామణులతోడం గూడి
చనుదెంచి యెదుట నిలువంబడియె శంత నారమండు రక్తాబరమాల్యానులేప
నయు రక్రోత్పలావతంసయు రక్తమాణిక్యకేయూరముకటాదిభూషితయు సగు
నామోహనాంగి నీక్షించి ప్రణమిల్లుటయు నాయమ యాతనిం జూచి మునీంద్రా
నే నశోకమాలిని యనుపేరం బరగునశోకవనదేవతను. నా కీయశోకకలిక
యావాసస్థానంబుమున్నొక్కనాడు వసంతోత్సవంబున రమారూపధారిణిలగు
గోపికామణులు సేవించుచుండఁ బ్రియాసమేతుం డై గోపవేషంబున విహరించు
మాధవుని నే నశోకమాలికలచే నర్పించి యది మొదలు హరికరుణాకటాక్షం
బులకుఁ బాత్రురాలనై యాగోపికామణులలోన మెలంగుచుంటి. త్రైకాలికవిష
యంబులు నాకు గోచరంబు లై యుండు. నీవు బ్రహ్మాచందదాయని యగుకృష్ణప్రి
యను జూడ నెంచితి వని నే నెఱుంగుదును. కావునఁ దద్వృత్తాంతం బొకింత
నీ కెఱింగించెద. వినుము. మానససర స్తీరంబునఁ దద్రూపసందర్శనకాంక్షు లై
యేకసప్తతినహాససంఖ్యాకు లగుమహామునులు తీవ్రతపం బాచరించు చుండిరి.
అం దుగ్రతపుం డగునొక్క మునీంద్రుం డగ్నిభక్షుండై కామమంత్రసంపుటి
తంబును బంచదశాక్షరంబును నగుకృష్ణమంత్రంబు జపించుచు నీలమేఘ
శ్యామవిగ్రహంబును రాసక్రీడారసపరవశుండును నై యొక్కకరంబునం
బ్రియ సాకర్షించుచు మఱియొండుకరంబున వదనంబున వేణువుం బెట్టికొని
యుండుకృష్ణుని ధ్యానించుచుఁ బంచాగ్నిమధ్యంబున నుగ్రతపంబు గావించి
కల్పశతాంతంబున దేహంబు విడిచి సునందుం డనుగోపునకు సునంద యను
కన్యయై పుట్టె. చూడుము. వీణాపాణి యైనయాయమయే సునంద. సత్యతపుం
డనునొక్కమహర్షి శుక్లపర్ణంబులు భుజించుచుఁ గామబీజసంపుటితంబును
రత్యంతంబును దశాక్షరంబును నగుకృష్ణమంత్రంబు తోయంబునం దుండి జపిం
చుచుఁ జిత్రవేషధరుం డై ప్రియాదోర్వల్లులం బట్టికొని స్మృతవదనంబున
సృత్యంబు గావించు చుండుకృష్ణుని ధ్యానించుచుఁ దపంబు గావించి దేహంబు
విడిచి దశకల్పాంతంబున సుభద్రుం డనుగోపునకు భద్ర యనుకన్యక యై పుట్టె.

వ్యజనభారినీ యగువీయమయై భద్ర. కనుంగొనుము. హరిధాముం డనునొక్క
తపోధనుండు నిరశనవ్రతంబున వింశతివర్ణంబులు గలకృష్ణమంత్రంబు జపించుచు
బృందావనంబున మాధవీమండపంబునందుఁ బల్లవా స్థరణంబుపై నొక్కపరి
యత్తానశాయి యగుచును నొక్కపరి ప్రియావత్సోరహశాయి యగుచును
యావనోద్భిన్నకై శోరరూపంబున నుండుకృష్ణుని ధ్యానించుచు మహాతపంబు
గావించుచు బహుదేహంబులు విడిచి కల్పత్రయాంతంబున సారంగుం డను
గోపునకు రంగవేణి యనుకన్యక యై పుట్టి చిత్రకర్మనై పుణ్యంబు వహించి
యుండె. చూడు మీయమదంతంబులందు శోణబిందువులు చిత్రితంబులై కానం
బడుచున్నయవి. జాబాలి యనునొక్కమహర్షి తపోరతుండై పృథివి యంతయుం
దిరుగుచు నొక్కమహారణ్యముం జొచ్చి యం దొక్కదివ్యవాపియును దానికిఁ
బశ్చిమభాగంబున నొక్కవటపాదపంబునం జూచి తన్మూలంబునందుఁ దరుణ
వయస్కయు మనోహరాంగియుఁ గటితటస్య స్తవామపాణియు దక్షిణహస్త
ధృతజ్ఞానముద్రయు ననిమేషలోచనయు సుస్థిరమానసయు నిరాకృతాహార
విహారయును నయి ఘోరతపంబు గావించు చుండునొక్కతాపసిని గాంచి
యచ్చట శతసంవత్సరంబు లుండి యొక్కనాఁ డామి చలింప నాసమయంబున
సప్రశ్రయంబుగ మ్రొక్కి తల్లీ నీ వెవ్వర్తవు. నీకృత్యం బేమి. చెప్పఁదగియున్న
యెడ దయతోఁ జెప్పు మని యడుగుటయుఁ దపఃకర్మిత యగుటవలన నాయమ
మెల్లఁగా ని ట్లనియె.

1361

- ఆ. ఏను బ్రహ్మవిద్య నెట్టివారలకును, గావఁబడెడిదానఁ గాను గాని
చేయుచున్నదానఁ జిరకాలముననుండి, శౌరి నెనయఁ గోరి ఘోరతపము. 1362
- క. ఆనందపూర్ణ నగుచును, నే నుండుదు నెపుడుఁ గూడ నేమి ఫలం బి
ద్దానను గృష్ణప్రీతికి, గా నైతిని బాత్ర మింతకాలము దనుకక. 1363
- గీ. కృష్ణసంప్రీతిపాత్రత నెనయఁ జాల, నట్టిశూన్యాత్మతో నుండ నభిమతంబు
గామి సీపుణ్యవాపిలోఁ గాయ ముడుగ, నుంటి ననవుడు నాశ్చర్య మొంది మాని.
- క. జననీ కృష్ణోపాసన, మొనరించెడివిధము చెప్పు మొనరించెద నే
ననవుడు నాయమ కనికర, మెనయంగను గృష్ణమంత్ర మిచ్చెను మునికిక.
- సీ. అంతట జాబాలి యతిహర్షమున నామె, యాజ్ఞను గొని యొకయడవి కేగి
యక్కడ నొకచోట నొక్కపాదంబున, నిలిచి యున్నీలితనేత్రుం డగుచు
నీక్షించుచును రవి నేకాగ్రదృష్టితో, నాహారవర్జన మాచరించి
పంచవింశతివర్ణ భాసమానం బగు, కృష్ణమంత్రము జపించుకొనుచుఁ
- గీ. జిత్రకందర్పలీలావిశేషములను, గోపికాగోహములలోపఁ జూపుచున్న
ననదుహాక్షుని ధ్యానించుచును ననేక, కాయముల నవకల్పముల్ గడచుటయును.

వ. కడకు గోకులంబునఁ బ్రచండుఁ దనునొక్కగోపాలువకుఁ జిత్రగంధ యను
 కన్యకయై జనియించె. నిజాంగసౌరభంబు దశదిక్తులంబులకును వెదచల్లు
 చుండుసీయమయై చిత్రగంధ. మఱికొందఱు మానంద్రులు వాయుభక్షు లగుచుఁ
 బంచదశాక్షరం బగుకృష్ణమంత్రంబును జపించుచు దివ్యమకూలశోభితంబును
 బర్హి బర్హావతంసంబును నుజ్జ్వలత్కుండలంబును విచిత్రనాట్యవేణుగాననమా
 కృష్ణగోపికాజనమనోనయసంబును గోపీవికీర్ణమాణప్రసూనవ్యాకీర్ణంబును నగు
 కృష్ణవిగ్రహంబును ధ్యానించుచు ఘోరతపంబు గావించి కల్పాంతంబున
 దేహంబు లుజ్జగించి గోపికలై ప్రాదుర్భవించిరి. రత్నతాటంకభూషితకర్ణులును
 రత్నమాల్యాలంకృతకంఠరలును రత్నపుష్పకరంబితవేణులును నగునీగోపిక
 లామునివద్యు లని తెలియం దగు. బ్రహ్మర్షి యగుశతధ్వజనిపుత్రు లగుశుచి
 శ్రవుండును సునన్దుండును నూర్ధ్వపాదులై త్ర్యక్షరకృష్ణమంత్రంబు జపించుచు
 దశవాదిక బాలకుండై కందర్పకోటిలావణ్యరూపంబునగోపికామణులమోహింపం
 జేయుచుండుకృష్ణని ధ్యానించుచుఁ దపంబు గావించి కల్పాంతంబున శరీరం
 బులు వదలి గోకులంబున సువీరుం డనుగోపాలకువకుఁ గన్వలై పుట్టిరి. చూడుము.
 శారికా హస్త లగువీరల యవ్వారలు. జటిలుండును జంఘపూతుండును ఘృతాశి
 యును గద్దువును ననుఫలువుదు తపోధను లిహపరనిస్సృహు లై యేకాగ్ర
 భావంబుచే రమాత్రయసంపుటితంబును నాద్యంతగతకామబీజంబును దశాక్ష
 రంబును నగుకృష్ణమంత్రంబు జపించుచు వల్లవీజనంబులతోడం గూడి వనవిహా
 రంబు గావించుమాధవుని ధ్యానించుచు ఘోరతపంబు గావించి కల్పత్రయాం
 తంబున గోకులంబునందు గోపికలై యుదయించిరి. రత్నమాక్రికఖచితస్వర్ణ
 వలయాలంకృతప్రకోవ్వలై యున్నయీగోపికామణుల వారలు. వ్యాసమహర్షి
 పుత్రుం డగుశుకుండు బాల్యంబునంద పితృమాత్రాదుల విసర్జించి వనంబున
 కరిగి యనశనవ్రతంబు నవలంబించి రమాసంపుటితంబును నష్టాదశాక్షరంబును
 నగుకృష్ణమంత్రంబు జపించుచు స్వర్ణతరువుక్రింద స్వర్ణమండపమున స్వర్ణసింహ
 సనంబున నాసీనుండై వామహస్తాంగుళులచే స్వర్ణవేణువుం దాల్చి దక్షిణ
 హస్తంబున స్వర్ణపద్మంబుం ద్రిపుంచు బ్రియావిరచితస్వర్ణద్రవాంగవిలేపనుం
 డగుచు నవ్యుచు బెళుకుజూపులం జూచు చున్నగోవిందుని ధ్యానించుచు హస్తా
 శ్రువులు జాఱు బులకలు మొలకలై త్త నాథానాథాయని యుచ్చైస్వరంబునఁ
 బిలుచుచు దండప్రణామంబు గావింపఁ దలంచి విచేష్టం దై భూమిపయిం బడ
 టయు భక్తవత్సలుం డగుపుండరీకాక్షుండు తత్త్వణంబ ప్రత్యక్షంబై తద్భుజ
 బులం బట్టికొని లేవ నెత్తి స్మేరావలోకనంబులం జూచి భద్రా నీవు నాకు

ప్రియతమః వై నాయంతికంబునంద యుంజెదవు గాక యని పలికి యంతర్థా సంబు నొందె. 1367

గీ. అంత చమ్మునివిరుడు కల్పాంతమందు, దనువు ద్వజయించి గోకులంబున జనించె
సకలజను లెన్న నుపసందునకుఁ దనూజ, యగుచు రతికోటిరూపరేఖాదు లమర.

వ. స్వర్ణమండలమంశితగండస్థలయు స్వర్ణ పద్మమాలాధారిణియు మాధవాచ్ఛతచర్వణీయవిరాజమానహస్తయు సగుసీగోపికామణియ యూమహామునిండుండు.

క. ఈవెలది వేణుగానము, గావింపఁగ నాలకించి కానుకగను గుం
బావళి నొసఁగెను గృష్ణుండు, దేవర కను మీమెమెడను దీపిలు దానిన్. 1370

వ. వేదవేదాంగపారగుం డగు శ్వేతకేతుతనూభవుండు సర్వసంగపరిత్యాగంబు గావించి యరణ్యంబున కేఁగి యేకాదశాక్షరమంత్రంబు జపించుచు బ్రహ్మరుద్రాదిమర్త్యభయును గోవిందదయితయును సగుమహాశక్తిని ధ్యానించుచుఁ దపంబుం జేసి కల్పద్వయాంతంబున గోకులంబునందు గోపిక యై యుదయించె. ముక్తానళిలసత్కంఠరయు శుద్ధకౌశేయాంబరయు మంజీరకంకణాంగదకుండల భరణయు సగుసీగోపికామణియ యమృహనీయుండు. చంద్రప్రభుం డనునొక రాజర్షి కేఁగి గృష్ణప్రసాదంబునఁ జిత్రధ్వజుం డనునొక్కకుమారరత్నం బుదయించె. చిత్రధ్వజుండు ద్వాదశాబ్దవయస్కుం డై యష్టాదశాక్షరమంత్రదీక్ష బ్రాహ్మణముఖంబునం గైకొని మంత్రపురశ్చరణంబు గావింప విష్ణుదేవాలయంబున కరిగి యచ్చట నొక్కచోటఁ ద్రిభంగలలితాకారంబును శిఖండిపింఛభూషణంబును సధరాప్సితకాంచనవేణువిరాజమానంబును సవ్యావనవ్యపార్శ్వగతసుందరీచుంబ నాశ్లేషణకరంబును సుందరంబును సగుకృష్ణశిలావిగ్రహముం జూచి సిగ్గుచేదలపంచికొని నిలువంబడియె. అంతఁ గృష్ణుండు నవ్వుచు దక్షపార్శ్వగత యగు నిజప్రేయసిం జూచి. 1371

క. కలకంఠకంఠి మనలీ, లలు చూచి యితండు దాల్చె లజ్జాభరమున్
దెలియం జాలక యస్మ, ద్విలసితవేషములు నిర్వివేకుం డగుటన్. 1372

క. మృగలోచన వీతో నమ, మగురూపము వీని కొదవునట్టు లొనర్పం
దగు నిపుడు దాన వీనికి, విగళిత మై లజ్జ మది వివేకము గలుగున్. 1373

గీ. భ్యాన మొనరింపు మీతనిమేను నాదు, కాయమునకు సమం బగుఁ గాక యనుచు
దాన సిదేహదీప్తులు దగిలి వీడు, పొందఁగలడు భవద్రూపమును లతాంగి.

క. అని చెప్పటయును నాయమ, కనుఁగొనుచును వాని నాత్మకాయముతో నా
తనికాయమున కభేదం, బాసరఁగ వలయు నని భ్యాన మొనరుచు చుండెన్.

గీ. ఆమెతనుతేజ మాతనియంగ మెల్ల, నావరించుటయును నప్ప డతని కొదవె
నాలతాంగికే గలరూప మచ్చముగను, గనులు మిలుమిట్లు గొలిపెడికళలతోడ,

- క. దీపంబువలనఁ గలిగెడి, దీపంబును బోలె నాత్మదీప్యకళలతో
నేపారుచుండుకన్యను, గోపాలవధూటి చూచి కుంభకంబాదనకా. 1377
- వ. తత్కరంబుం బట్టి తోడ్కొని వచ్చి కృష్ణవామపార్శ్వస్థ యగునిజసఖి కొప్పు
గించుటయు నాయను యాకస్యకకుఁ జిత్రకళ యనుపేరు పెట్టి గోవిందునికడ
వీణాగానంబు చేయ నియోగించె. 1378
- ఉ. అంతట నామృగేశ్వర యెఱుఁగఁ మెలర్పఁగఁ గూడుచుండి మా
వంతయు భేద మేర్పడనియట్టులు వీణియపాటలోపలకా
గొంతుసారం బిమిడ్చి యతికోమలరీతిని బాడె దానఁ
త్యోతముదంబు గల్గి జలవాఙ్మండు కౌగిటఁ జేర్చె నాయమకా. 1379
- గీ. అపుడు తత్పానింసస్పర్శ మైనకతన, ననుభవించి మహానంద మాటలాడి
పిదపఁ బూర్వక భేదంబాదవ సౌఖ్య, మెడనె నని యేడుచుచునొక్కయడవికేఁగి,
గీ. అచట నుష్కర మగుతపం బాచరించి, విడిచికల్పాతమున మేను వీరగుప్తుఁ
డనెడిగోపున కాత్మజ యై జనించెఁ, జిత్రకళ యనుపేర విచిత్రముగను. 1381.
- వ. స్కంధధృతవిపంచికయు వామహస్తధృతరత్నభృంగారయు దక్షిణహస్త
ధృతరత్నపత్రద్గహయు నగునీగోపికామణియ యాద్విజోత్తముండు. కశ్యపుం
డనునొక్కబ్రాహ్మణుండు మున్ను ప్రతిదినంబును బుత్రక్షేమార్థియై శతద
ద్రీయమంత్రంబులచే నీశ్వరుని నారాధించుచుండ భక్తవత్సలుం డగువిశ్వేశ్వ
రుండు పార్వతితోడ సతనికఁ జతుర్దశినాఁ డర్ధరాత్రంబునఁ బ్రత్యక్షుంబై భూస్మ
రోత్తమా నీపుత్రునకు నే నిచ్చెడిమంత్రంబు నుపదేశింపుము. దాన నాతండు
వాక్సిద్ధియును విష్ణుభక్తియుం గలిగి దశపూర్వాపరవంశంబుల నుద్ధరించువాఁ
డగు నని పలికి యేకవింశతివర్ణం బగువిద్యాగోపాలమంత్రంబు నుపదేశించి
పూర్ణసుధాసాగరమధ్యంబునఁ గాళిందీవేష్టితం బగుజ్యోతిర్మయద్వీపంబును
దన్మధ్యంబున బృందావనంబును దన్మధ్యంబున శతయోజనోచ్ఛ్రితం బగుపారి
జాతద్రుమంబును దన్మూలంబున ధేనుమండలంబును దన్మధ్యంబున గోపబాలకు
లను దన్మధ్యంబున వివిధోపాయసపాణు లగువ్రజసుందరీమణులను శుక్లాంబర
ధారిణులును శుక్లాభరణభూషితలును గృతాంజలులును నగుశ్రుతికన్యకలను
దన్మధ్యంబున రత్నవేదికయును దానిపై రాధయూరువున శయనించి తద్వదన
చంద్రబింబంబుఁ గ్రేంగంటం జూచుచు వేణుయుక్తం బగువామహస్తంబున దయ
తాలింగనంబును దక్షిణహస్తంబునఁ బ్రియాచురుకస్పర్శంబును. గావించుచు.
- నీ. మాయూరసింఘంబు మస్తకంబునయందుఁ, గస్తురిబొట్టు వక్త్రంబునందుఁ
గర్జంబులందు మకరకుండలములును, నధరోష్ఠతలమునయందు మురళి
కంఠంబునందు ముక్తాహారమును నురో, మధ్యంబునను ననమాలికయును
భుజములం దంగదంబులుకంకణములుహస్తములయందును నంగరములువ్రేల్లఁ

గీ. గటితటంబునఁ గాంచియుఁ గాల్గయందు, గజ్జెలును గలతాది రేఖలును నడుగు
లందుఁ గలిగి ప్రకాశించునందసుతుని, ధ్యాన మొనరించుకొనుచునుమానసమున.

వ. దశాక్షరమంత్రవిధానంబునం బూజయును మంత్రపురశ్చరణంబును జేయ
వలయు నని చెప్పి యంతర్ధానంబు నొందె. కశ్యపుండు భగవదాజ్ఞానుసారం
బుగాఁ దనపుత్రుం డగుపుణ్యశ్రవునకు యథావిధి మంత్రోపదేశంబు గావింపఁ
బుణ్యశ్రవుండు స్వగృహంబునూడి బయలు వెడలి యొక్క కాననంబున కేఁగి
వాయుభక్షుండై తండ్రి చెప్పినట్ల తపంబు గావించి ముప్పదివేలకల్పంబులు
చనినపిదప దేహంబు నుజ్జగించి గోకులంబున నందభ్రాతృగృహంబున లవంగ
యనుగోపిక యై పుట్టె. చూడుము. కృష్ణముఖమార్జనయంత్రముం బట్టికొని
యున్న యీగోపికామణియ యామహానీయుండు. 1384

ఆ. కష్టవల్లభలచరిత్రంబు వచియింప, నలవి గాదు చూపె యజున కై న
నించుకంత నీకు నెఱిగించితిని ముఖ్య, తై నవారిగాఢ లందులోన. 1385

క. అని చెప్పటయును విస్మయ, మును జెందుచు నారదుండు పోయెను ద్రిదివం
బునకు హరిధ్యానంబుం, బాసరించుచుఁ దానుఁ బుట్ట భువి గోపిక యై.

వ. మఱియు నొక్కవృత్తాంతముం జెప్పెద నాకర్ణి పుము. మున్ను విష్ణుభక్తుం డగు
నంబరీషుండు బదర్యాశ్రమమునందు మునిసభామధ్యంబున నానీనుం డై యున్న
వేదవ్యాసునికడకుం బోయి తత్పదంబులకు సవినయంబుగాఁ బ్రణమిల్లి. 1387

గీ. స్వామి దుస్తర మైనసంసారవార్ధి, గట్టుఁ జేరంగఁగలుగుమార్గంబు నాకు
నానతి మ్రొట్టివారికి నై నఁ దుదకు, నదియ కాదె సమస్తదుఃఖాపహంబు.

వ. అని యడుగుటయు వేదవ్యాసుం డమ్మహీపాలునిం జూచి నరేంద్రా నీయడిగిన
యంతం బతిగోప్యంబు. నాకుమారుం డగుశుకునకుం గూడ నే నెఱింగింప నై తి.
విష్ణుభక్తుండ వగుట నీకుం దెలిపెద. వినుము. నేను మున్ను బహుసహస్రవర్షం
బులు ఫలమాలపలాశంబువాయుభక్షుండ నై తీవ్రతపంబు గావింప నొక్క
నాడు నారాయణుండు ప్రత్యక్షుంబై వత్సానీతపంబునకు సంతసించితి, వరముం
గోద మనుటయు నేను సవినయంబుగా నమస్కరించి దేవా మునిధ్యేయంబును
సంసారోత్తారకంబును సర్వలోక కారణంబును నప్రమేయంబును నగునీరూపంబు
తోచనగోచరంబు గా ననుగ్రహింపు మని ప్రార్థింప భగవానుండు ప్రసన్న
వదనుం డై కుమారా నేడు నీ వడిగినట్ల మున్ను పరమేష్ఠి న న్నడుగ నే
నాతనికిం జూపినపరమార్థరూపంబ నీకుం జూపెద నని పలికినతోడన తద్దివ్య
రూపంబు నాకుఁ బ్రత్యక్షం బయ్యె. 1389

క. కనుఁగొంటి నిష్టదయితా, స్తనశాయిని నీలమేఘతనుకాంతిని గాం
చనచేలుని జగదభిరా, ముని నొక బాలునిఁ గదంబమూలమునందున్.

- క. కనుఁగొంటిని బృందావన, మును శుకపికనీలకంఠముఖపరగమనో
జ్ఞనినాదబంధురంబును, ననిమిషసేవితము మునిజనాధ్యాసితమున్. 1391
- క. నిలోత్పలదళకాంతులఁ, గాళిందిని గంటిఁ గృష్ణకరకమలమునన్
గ్రాలెడిగోవర్ధన మను, శైలంబును గంటిఁ గనులు సఫలంబులు గాన్. 1392
- క. తిలకించితి గోపాలక, కలితంబును గోపికాప్రకరలీలాద్య
గ్వలసనభూషితమును ని, ర్మలరుచిదీప్తమును నై సమధురాపురమున్. 1393
- క. అవి యెల్లఁ జూచి చిత్రము, వివశం బగు చుండ వల్లవీనాధుఁడు న
న్నవలోకించి యనుగ్రహ,మిపురొత్తెడిదృష్టిలోడ నిట్లు వచించెన్. 1394
- నీ. మునినాథ నీవు చూచునదియె నారూప, మిదియె వెలుంగుల కెల్ల వెలుఁగు
ని స్ప్రియంబిదె యిదె నిష్కళంబిదె శాంత,మిదె సచ్చిదానంద మిదియె ఋతము
నిఖలవేదాంతవినిశ్చితంబిదె యిదె, ఘన మిదె కారణకారణంబు
సూక్ష్మసూక్ష్మంబిదె సుస్థిరంబిదె సనా, తన మిదె సంపూర్ణతత్త్వ మిదియె
- గీ. నేనె సర్వేశ్వరుండను నేనె సర్వ, శక్తియుతుండను నాయంద సకలలోక
ములునుమాయావిద్యంభణముననుజేసి, కానఁబడుచుండుబహువిధాకారములను.
- ప. నన్నుఁ గొందఱు ప్రకృతి యనియును గొందఱు పురుషుం డనియును గొంద
ఱీశ్వరుం డనియును గొందఱు ధర్మం బనియును గొందఱు ధనం బనియును
గొందఱు శూన్యం బనియును గొందఱు భావం బనియును గొందఱు శివుం డని
యును గొందఱు సదాశివుం డనియును గొందఱు అకుతోభయం బగుమోక్షం
బనియును గొందఱు వేదశిరోగతంబును సనాతనంబును నేకంబును నిర్వికారం
బును సచ్చిదానందరూపంబును నగుబ్రహ్మం బనియును బహువిధంబులం బలుకు
చుందురు. 1396
- క. అనపాయని యగుప్రేయసి, యన రాధయె నాకు మొదట నావల గోపీ
జనమును మధురయు బృందా, వనమును గోవులును బ్రేమవసతులు చూచే.
- ప. మత్పరికరం బంతయుం గూడ నాతోడ నిత్యంబుగా నుండునదియె యనుటయు
నే నమందానందముం జెంది లోకేశ్వరా త్వత్ప్రేమపాత్రంబు లై నిన్ను నిత్యం
బును సేవిం చెడిమహాభాగ్యంబు వడసినయీగోపగోపీదేవకన్యాగోకదంబ
బృందావనశుకపికాదిపతత్త్రివదీగిరివేణువులయథార్థరూపంబులు నా కెఱింగింపు
మని ప్రార్థింప సంతసించి భగవానుం డిట్లనియె. వత్స 1398
- గీ. శ్రుతులు గోపాంగనలు ముముక్షువులు దేవ,కన్యలు కదంబవృక్షంబు కల్పతరువు
గోపకన్యలు బుక్కులు క్షోణిధరము, విశ్వవిదితం డగుననాదివిష్ణుభటుడు.
- గీ. జమున సురధుని కోకిలశారికాశు, కాదిపక్షులు సిద్ధసాధ్యాదిసురులు
పారికాంక్షులు గోపగోపాలసుతులు,నందనవనంబు బృందావనంబు కడట.

- నీ. ఇంక పోతుత్త్యులు నెఱిగింతు దేవప్ర, తుండు నా నొక బ్రాహ్మణుండు మున్ను
 ! కర్మకుం డెయి విష్ణుభక్తుండు లెఱుంగక, కావించుచుండఁగాఁ గర్మముల నె
 మద్భక్తుఁడై సబ్రాహ్మణుఁడొక్కఁడొకతఱి, సరిగి తద్ద్రవమున కతిథి యగుచు
 నొనరించి విష్ణుపూజను దులసితీర్థ, మాతని కీయంగ నాదరమున
 గీ. నతఁడు నచ్చుచు సక్రద్ధ యావహిల్లఁ, బుచ్చుకొనియెను నెఱ్ఱి తత్పూతజలము
 పంశయాపంబు నవ్వుటవలనఁ దీర్థ, పానమున మత్త్రియత్వంబు వాని కొదవె.
 క. జననమునను పాంజీవ్రత, మునను మరణమునను దహనమునను విముక్తి
 జనులకు నాల్గువిధంబుల, నొనరించెడిపురము మధుర యొక్కఁడె యిలలోక.
 క. మానసమున న న్నెపుడును, ధ్యానించుచు నుండుపుణ్యధనులకుఁ దక్క
 గానఁబడదు సాధారణ, మానవులకుఁ దరమె మధురమహిమము దెలియక.
 అ. మధుర యనుచు నొక్కమాటు స్మరించిన, సకలపాపములును సమసిపోవు
 బూని దీక్ష సచట భూతేశ్వరుం డుండు, బాపులకును మోక్షపదము నీయ.
 క. నామధురను గనఁజాలఁడు, భూమిని నేమనుజుఁ డేని భూతేశునకు
 బ్రేమపురస్కరముగను బ్ర,ణామము గావించి యర్చనను జేయనిచోక. 1405
 క. నామధురాపురమును ను,త్రామాదులు సన్నుతించెదరు నిత్యంబు
 గామితము లెల్ల దీప్తేడి, ధామం బగుటను మదిష్టధామం బగుటక. 1406
 క. బాలుం డైనను ధ్రువుఁడు ను, శీల మెలర్పంగ నను భజించుట నిచటక
 పాలాక్షుం డైనఁ జెందం, జాలనిమత్పరమపదము సంపాదించెక. 1407
 క. నానగరంబున నెంతటి, హీనుం డైనను ద్యజించె నేని యసువుల
 పానికి జన్మజరాదులు, లేనిపదం బబ్బుఁ గర్మలిప్తుఁడు గామిక. 1408
 గీ. పను జెప్పినవిషయంబు లెల్ల వేద, సార మని నమ్ము మిందు సంశయము లేదు
 తెలిపితిని దత్త్వమును నీకుఁ దేటపడఁగ, నని వచించి యంతర్ధాన మయ్యె నబల.
 వ. మఱియొకవృత్తాంతంబుఁ దెలిపెద. వినుము. ము న్నొక్కనాఁ డేకాంతంబుగ
 నున్నసమయంబున నుద్ధవుండు సనత్కుమారునికడ కేగి ప్రణమిల్లి స్వామి
 గోపికావృత్తాంతంబు సవిశేషంబుగా నా కెఱింగింపు మని యడుగుటయు సన
 త్కుమారుం డాహ్లాదంబున నతని కిట్లనియె. 1410

—: అర్జునవృత్తాంతకథనము :—

- జీ. అర్జునుం డొకనాఁడు హరిసన్నిధికి బోయి, సాష్టాంగవందనం బాచరించి
 స్వామి గోపికలు నీవల్లభ లంటివి, తద్విషయం బెట్ల దాంపకురడ
 హితుఁడ నై నట్టినా కెఱిగింపు మనుటయు, గృష్ణుండు నగుచు వీక్షించి యతని
 వత్స తచ్ఛరీతంబు వచియించునెడ నీకు, వారిని జూడంగ వాంఛ వొడము
 గీ. బ్రహ్మబ్రాహ్మలకుఁ గూడఁ బడయరాని, తద్విలోకనభాగ్యంబు తదితరులకు
 వెట్లు సమకూడఁగలుగు నీ విట్టియాశ, విడిచి వేటొకవిషయంబు నడుగు మనియె.

ఆ. అంత నతఁడు మిగుల సంతాప మొందుచు, బడియె స్వామికాళ్లపయిని నపుడు లేన నెత్తి వాని గోవిందుఁ డిరుగేల, నెదను గృహ దలిర్ప నిట్లు లనియె. 1412

క. చెప్పంగ నే మగుఁ దత్కళ, లప్పురమానందధామ మవలోకింపన్
జొప్పఁజెడిమార్గమును నేఁ, జెప్పెద నొనరింపు మట్లు శ్రేయం బొదవృత్. 1413

వ. సృష్టిసిథిలయకారిణి యగుత్రిపురసుందరీపర దేవత తక్కు నితర దేవత తెవ్వరును నాదివ్యధామముం జూప సమర్థులు కానేరరు. కావున నాపర దేవతను సీ వారా ధించితి వేని మద్దివ్యధామసుందర్యనానందలాభంబు సీకు సిద్ధించు నని యనుగ్రహించుటయుఁ బౌంధ్రంబు మహానందభరితాంతరంగుఁడై శ్రీమత్త్రిపురసుందరీ శ్రీపాదుకాతలంబుం దరిసి యచ్చట నానారత్నఖచితసోపానశోభితం బగుచింతా మణివేదికయును దానిపై సర్వర్తుశోభాభరితంబును నానాపుష్పవిరాజితంబును స్రవన్మాధ్వకశీకరంబును శుకపికశారి కావట్టుదకపోతచకోరాదిపత్రత్రినినాదమే దురంబును నగుకల్పవృక్షంబును దన్మూలంబున దేదీప్యమానం బగురత్న మందిరంబును దన్మధ్యంబునఁ గోటిసూర్యప్రకాశమానం బగురత్నసింహాసనంబును దానిపై బాలార్కశోభావిభాసురాంగియును నానాలంకారభూషితయును నవయావనసంపన్నయును సృణిపాశధనుశ్చరవిభ్రాజమాన చతుర్భుజయును బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరకిరీటమణిరశ్మిప్రభాలంకృతపాదపద్మయును నణిమాదిపరివేష్టితయును సకలామరసం సేవితయును సుప్రసన్నవదనయును భక్తవత్సలయును నగుత్రిపురసుందరిం దిలకించి పులకితదేహుండై నిజనామముం జెప్పుచు నమస్కరించి కృతాంజలి యై కట్టెదుట నిలువంబడి యుండుటయు నామహాదేవి కరుణార్ద్రకటాక్షంబుల నాతనిం జూచి. 1414

గీ. ఎట్టిక్రతు వొనరించితో యెట్టిదాన, మిచ్చితివో పాత్రుఁ డగువాని కెట్టితపము చేసితివో యెట్టివ్రతము చేసితివో శౌరి, కిట్టియనుకంప గలుగ నీయెడల వత్స.

ఆ. హరవిరించిముఖులయందును సురలందు, మునులయందు భక్తజనులయందు నెవరియందుఁ గూడ నెపుడును గలుగని, కరుణ నీయెడలను గలిగ హాకికి.

క. కాకుండిన నెవ్వరికిని, నేకాలంబునను గాననీయనిపదమున్
నీకున్ జూపఁ దలంచునె, వైకుంఠం డెంతపుణ్యవంతుఁడవో సుతా. 1417

వ. నీకుఁ గలమనోరథార్థంబు నా కవగతం బయ్యె. మదీయకులకుండసరోవరంబున స్నానం బొనరించి శీఘ్రంబ ర మృని యానతిచ్చుటయు నద్దనుండు తదాజ్ఞాప్రకారంబున స్నాతుం డై వచ్చి సప్రశ్రయంబుగా నిలువంబడి యుండ నప్పుర దేవత తద్దక్షిణకర్ణంబున బాలామంత్రింబు నుపదేశించి తదనుష్ఠానవిధానం బంతయుం జెప్పి జపింపు మనుటయు నాతండు తదుక్తవిధివిధానంబున దీక్షితుం డై తన్మంత్రానుష్ఠానంబు నిర్విర్తించి నివేదింప నాజగదీశ్వరి సంతసించి వత్సానీ కిప్పుడు కృష్ణలీలాధామసుందర్యనాధికారంబు గలిగె వని పలికి నిజవయస్య

యగునర్చకామదాదేవి నాలోకుంచునంత నామె కదలిని గోలోకంబునకుం బై
నున్నబృందావనంబునకుం దోడ్కొని పోవుటయు నాతండు పూర్ణప్రేమరసా
త్మకంబును నిత్యరాసమహోత్సవంబును భరమరహస్యంబును వాయుధృతంబును
దివ్యకళాదేవీవ్యమానంబును నగుబృందావనంబును దివ్యచక్షువులచేఁ దిలకించి
పారవశ్యంబున మేను మఱచి పడి కొంతసేపునకు లబ్ధసంజ్ఞం డై యామెక
రావలంబంబున లేచి యిండుక స్థైర్యంబు నహియించి తల్లి నాకింకఁ గర్తవ్యం
బేమి యని యడుగుటయు సర్వకామదాదేవి యాతనిం దోడ్కొని చని బృందా
వనదక్షిణభాగంబున నొక్కదివ్యసరోవరముం జూపి వత్సా నీ వీహ్రాదంబున
మునిగితి వేని సకలవిశేషంబులును నీకు గోచరించు నని వచియింతుఁ బాద్యం
డత్యైక్యంబున నాహ్రాదంబున మునుంగ నామె యంతర్ధానంబు నొందె.
అంతట నద్దనుండు.

1418

సీ. కుటిలంబు లగునీలకుంతలంబులతోడ, మురువు సూపెడిముద్దుమోముతోడఁ
గోమరారుమాణిక్యకుండలంబులతోడ, భ్రమము గొల్పెడునురోజములతోడ
స్మరచాపమును గేలిసలుపుభ్రూలతతోడ, ఖంజనంబుల నేలుకనులతోడఁ
గనక కాంచీలసత్కృతిమండలముతోడ, రమణీయకరపదాబ్జములతోడ

సీ. మనములను దోచుకొనుచక్కదనముతోడఁ

జెలువు మీఱెడిశృంగారకళలతోడఁ

బ్రయతమం బగుకై శోరవయసుతోడఁ

గలిగి యై వచ్చెఁ దత్సరోజలమునుండి.

1419

ఆ. వచ్చి కృష్ణమాయనలన విస్మృతపూర్వ, దేహుండై కిరీటి దిగ్భ్రమంబు
గలిగి చూచుచుండఁగా నిట్లు వినవచ్చె, నుప్పరంబునుండి యొక్క ఫణితి. 1420

సీ. కలికియామార్గమున నెశీఘ్రముగ నేగి, చేరి పూర్వహ్రాదంబు స్పృశింపు మందుఁ
గలజలంబును గలుగును గార్యసిద్ధి, చింతిలకు మందె కలరు నెచ్చెలులు నీకు.

క. అని విరమించుటయును నా, యనద యదితధైర్య యగుచు నాహ్రాదమునకుం
జని తత్సరిలోపస్థ, ర్శన మొనరిచి నిలిచె నొక్కక్షణ మచ్ఛోటన్. 1422

గీ. అంతటను గొందఁ జచ్చటి కరుగుదెంచి, మధురమధురాకృతులు గలమండగమన
లాలతాంగిని వీక్షించి యబ్రపడుచు, స్వాంతములలోన నుండ నాసమయమందు.

వ. ఆవిలాసినులలో నుండి ప్రియముద యనునొక్కకంబుకంటి యాకాంతామణిం
దరిసి యిట్లనియె.

1424

ఉ. ఎవ్వతె వీవు భీతహరిశేఖణ నీజవకుం డెవండు నీ

కెవ్వడు భర్త యెందు వనియించెద విచ్చటి కేగుదేరఁగా

నెవ్విధిఁ గల్గెఁ జెప్పు మన నిట్లనియెన్ మొగ మొర సేసి యా
పువ్విలుకానికోల పువ్వుబోడినో యే మనవచ్చు నాకథన్.

1425

చ. ఎవతెనో నేను నాజనకుఁ డెవ్వఁడో యెవ్వఁడో నాధవుండు నా
నిననతి యేదో నే నెఱుంగ నిక్కముఁ జెప్పితి వ్యోమవాణీ మీ
సవిధముఁ జేర్చె న న్నొకప్రశస్తసరస్వతీనుండి నేఁడు నా
కవగత మైన దియ్యదె సుమా యిక మీవిషయంబు నెప్పుడీ.

క. అనవుడుఁ బ్రియముద యిట్లని, యెను మే మెల్లరము గూడ బృందావననా
ధునకు విహారవధూటీ, జనులము వనజాక్షి ప్రాణసఖులము నీకున్.

1427

వ. వీరలు శ్రుతిగణంబులు. వీరలు మునిగణంబులు. వీరలు నిత్యులును నిత్యవిహారి
ణులును నిత్యకేళీధామంబులును నై బృందావననాధునకు ముఖ్యకాంతలై
యున్నవారు. వీరలలోఁ గొందఱనామంబులం జెప్పెద. ఈమె పూర్ణరస. ఈమె
రసమందర. ఈమె రసాలయ. ఈమె రసవల్లరి. ఈమె రసపీయూషధార. ఈమె
రసతరంగిణి. ఈమె రసకల్లోలిని. ఈమె రసవాపిక. ఈమె యనంగ సేన. ఈమె
యనంగమాలిని. ఈమె మదయంతి. ఈమె రసవిహ్వల. ఈమె లలిత. ఈమె
లలితయావన. ఈమె యనంగకుసుమ. ఈమె మదనమంజరి. ఈమె కలావతి.
ఈమె రతికళ. ఈమె కామకళ. ఈమె కామదాయిని. ఈమె రతలోల. ఈమె
రతోత్సుక. ఈమె రతిసర్వస్వ. ఈమె రతిచింతామణి. ఈమె నిత్యానంద.
ఈమె నిత్యప్రేమరసప్రద. ఇంక శ్రుతిగణంబులలోఁ గొందఱనామంబులం
జెప్పెద. ఈమె యుద్ధీత. ఈమె సుగీత. ఈమె కలగీత. ఈమె కలసురాఖ్యాత.
ఈమె కలకంఠిక. ఈమె విపంచి. ఈమె క్రమపద. ఈమె బహుహూత. ఈమె
బహుప్రయోగ. ఈమె బహుకల. ఈమె కలావతి. ఈమె క్రియానతి. ఇంక
మునిగణంబులలోఁ గొందఱనామములం జెప్పెద. ఈమె యుగ్రతప. ఈమె
బహుగుణ. ఈమె ప్రియవ్రత. ఈమె సువ్రత. ఈమె సురేఖ. ఈమె సుపర్వ.
ఈమె బహుప్రద. ఈమె రత్నరేఖ. ఈమె మణిగ్రీవ. ఈమె సుపర్ణ. ఈమె
యాకల్ప. ఈమె సుకల్ప. ఈమె రత్నమాలిక. ఈమె సౌదామిని. ఈమె
కామదాయిని. ఈమె భోగద. ఈమె విశ్వమత. ఈమె ధారిణి. ఈమె ధాత్రి.
ఈమె సుమేధ. ఈమె కాంతి. ఈమె యవర్ణ. ఈమె సులక్షణ. ఈమె సుదతి.
ఈమె గుణవతి. ఈమె సౌకలిని. ఈమె సులోచన. ఈమె సుమన. ఈమె
యశ్రుత. ఈమె సుకీల. ఈమె రతిసుఖప్రదాయిని. ఇంక గోపకవ్యల మగు
మాలోఁ గొందఱనామములం జెప్పెద. ఈమె చంద్రావళి. ఈమె చంద్రిక.
ఈమె శుభ. ఈమె చంద్రరేఖ. ఈమె చంద్రమాల. ఈమె చంద్రప్రభ. ఈమె
చంద్రకల. ఈమె వర్ణావళి. ఈమె వర్ణమాల. ఈమె మణిమాలిక. ఈమె
మంత్రి. ఈమె నవమంత్రి. ఈమె కేఫాలిక. ఈమె వర్ణప్రభ. ఈమె సుప్రభ.

ఈమె మునిప్రభ. ఈమె హారావళి. ఈమె తారామాలిని. ఈమె మాలతి.
ఈమె యూధి. ఈమె వాసంతి. ఈమె నవమల్లిక. ఈమె సాగంధిక. ఈమె
కస్తూరి. ఈమె పద్మిని. ఈమె కుముద్వతి. ఈమె రసోల్లాస. ఈమె చిత్రబృం
దాసమ. ఈమె రంభ. ఈమె యూర్వశి. ఈమె సురేఖ. ఈమె స్వర్ణరేఖక.
ఈమె కాంచనమాల. ఈమె సతసంతతిక. 1428

క. మాతోడఁ గూడి నీవును, జేతోమోదంబు గలుగఁ జేయుము కృష్ణ
ప్రీతికర మయినవిధులనె, యేతాదృశ మయినమహిమ మెనయుదు వబలా. 1429
వ. అని చెప్పి పూర్వసరోవరంబున స్నానంబు చేయించి దీక్షావిధిపురస్కరంబుగా
నాయమకు బృందావనకలానాధప్రేయసీమంత్రంబు నుపదేశించి తత్పురశ్చరణ
విధానంబు నెల్లం దెలుపుటయు నాకన్యామణి వరుణబీజపరంబును వహ్నిబీజ
పురస్కృతంబును జతుర్థస్వరసంయుతంబును నాదబిందువిభూషితంబును బ్రణవ
సంపుటితంబును సర్వసిద్ధిప్రదంబును నగునమ్మంత్రంబు జపియించి పూజాహవ
నాదిక్రియాకలాపంబు యథావిధి నిర్వర్తించి నుతయించుచుండఁ గృష్ణప్రేయసి
సంతృప్తమానస యై. 1430

క. వెలిగించుచు నిజతమదీ, పులచేతను దెసల నెల్లఁ దొలుకారుమెఱుం
గులప్రోవు నాఁగ వెలుఁగుచుఁ, గలుగఁగ విభ్రమము నిలిచెఁ గన్నులయెదుటఁ.
క. నిలుచుటయు దేవి యెదుటను, దిలకించి తదీయరూపధేయము నత్తొ
య్యలి విగతచేష్ట యగుచుఁ, గలుగఁగ విస్మయము బొమ్మకై వడి నుండెఁ.
వ. అంత రాధాదేవి యాకన్యామణిం జూచి బాలా నీవు నాకుఁ బ్రియసఖవి.
నీకు మేలు గూర్చెద నని పలుక నాయమ యెట్టకేలకు స్మృతిం దెచ్చుకొని
యాదేవిపాదంబులపైఁ బడుటయు నాస్వామిని యామెను దేవీసంగం బను
నిజోత్తరసరస్తీర్థంబున స్నానంబు చేయించి సర్వతంత్రగోపితంబును స్మరణ
మాత్రసిద్ధిప్రదంబును నగుగోకులనాధమంత్రంబు నుపదేశించి యేతన్మంత్ర
పురశ్చరణంబు యథావిధిఁ జేయింపు మని తత్ప్రియసఖ యగుప్రియంవదతోడఁ
జెప్పి యంతర్ధానం బయ్యె. అంతఁ బ్రియంవద చెప్పినట్లు లాకన్యామణి గోరో
చనచందనకుంకుమాదిసుగంధద్రవ్యంబులచే నప్తదశపద్మంబు నిర్మించి దాని
మీఁద యంత్రరాజమును దానిపయిని మంత్రరాజంబును లిఖియించి దానికిఁ
బ్రాణప్రతిష్ఠయు షోడశోపచారంబులును గావించి నీలోత్పలదళశ్యామవిగ్ర
హుండును నానాలంకారభూషితుండును గందర్పకోటిసుందరాకారుండును రాస
క్రీడారసలోలుండును నగునందనందనుని ధ్యానించుచుఁ దన్మంత్రరాజజపంబు
గావించుచుండ భక్తివశుం డగుయశోదానందనుం డాకన్యామణిని రావించు
మని రాధాదేవికిఁ జెప్ప నాయమ శారద యనునిజసఖం బుంబి యాకన్యకను
రావించె, అంత వాకన్యామణి యరుదెంచి. 1433

- సీ. సర్వక్షయమును భాస్వరమును మలయాని, లాసేవితము గంధవాసితమును
మకరందకణవృష్టిమంజులంబును మహా, నందరూపంబును సుందరమును
మాయూరనృత్యసమంచితంబును దివ్య, పత్తికాంతానాదచిత్రితమును
జారుప్రకాశజాఙ్గల్యమాంబును, బ్రహ్మాదిదేవతాభావితమును
- గీ. సత్త్వభరితంబును బ్రభావసంయుతమును, భువనమోహనమును సర్వపూజితమును
నిత్యమును గుప్తమును ముక్తినిలయచమును, నైశకందకవనముఁగన్నారఁగాంచి.
- ప. తన్మధ్యంబున చత్వర్ముఖం బగును వర్ణభూప్రదేశంబును నచ్చట లనన్మరకతచ్ఛ
దంబును బ్రవాళపల్లవశోభితంబును హేమదండంబును స్ఫటికప్రవాళమూలంబును
నర్థిజనాభీష్టఫలప్రదంబును నగుకల్పవృక్షంబును దానిక్రింద రత్నమందిరంబును
దానియందు సవ్యావనవ్యసంస్థితంబు లగుశంఖపద్మనిధులను దానికిఁ జతుర్దిక్ప
టంబులందు నాల్గు కామధేనువులను దన్మధ్యంబున రత్నసింహాసనంబును దానిపై
నప్తదశపద్మంబును గనుంగొని తత్పద్మమధ్యంబునందు. 1435
- సీ. ఆజానులంబిబాహర్గళంబులవాని, బింబఫలాధరోష్ఠంబువానిఁ
గాస్తుభశ్రీవత్సకలితవక్షమువానిఁ, గస్తూరికాతిలకంబువానిఁ
గందర్పశతకోటిసుందరాకృతివాని, హర్యక్షమధ్యమధ్యంబువాని
సజలధారాధరశ్యామదేహమువాని, దరహాసకలితవక్త్రంబువాని
- గీ. రత్నకంఠభాస్వత్కరములవాని, మంజుమండీరపాదపద్మములవాని
వేణుగానవిమోహితవిశ్వుఁడైన, వాని రాసరసాలసుఁడైనవాని. 1436
- గీ. వామభాగస్థరాధికావనజగంధి, దత్తతాంబూలుఁడగువాని నాత్మగోప
కన్యకాలోకమాలికాకల్పుఁడైన, వానిఁ గృష్ణునిఁ గాంచి వైవశ్యమొందె.
- సీ. అంతట నచ్యుతం డాకాంతయింగితం, బారసి సర్వక్షుఁడగుటఁజేసి
తత్కరాంబుజమును దనకరంబునఁ బట్టి, తోడ్కొనిపోయి సంతోష మొదవఁ
గ్రీడావనంబునఁ గ్రీడించి సవిలాస, ముగ సౌఖ్యవాద్ధిని ముంచి తేల్చి
చనుడెంచి మరల స్వస్థానంబునకు పైఁగ, గామిప శారదాదేవి కామె
- గీ. యావధూటిని బళ్ళిమప్రహదమునందు, ముంచుటయు క్రాంతివోప నామోహనాంగి
మునిగి యర్జునుఁడై లేచి ముందు నిలిచె, సౌఖ్యవిచ్యుతిజాతవిషాద మొదవ.
- ఆ. అంత గృష్ణుఁడతని నాత్మహస్తంబునఁ, దాకి తొలగిపోవఁ దద్విషాద
మనఘ నీవె మద్రహస్యవిదుండవు, నాకుఁ బ్రియసఖుం డనంగ నీవె. 1439
- గీ. అడిగితివి గాన నారహస్యంబు నీకుఁ
చెలిపితి ననుభవించితి తేటపడఁగ
నొదలకు వచింపకుము దీని నొట్టు సూనె
యనుటయుఁ దదాఙ్గ తలఁచాల్చి యతఁడు చనియె. 1440

- క. అది యంతయుఁ గూడను నా, హృదయమునకుఁ గోచరించె నెఱిగింపకు మీ
విని యితరుల కని చెప్పంగ, నుదయత్కుత్తుకమున నేఁగి యుద్ధవుఁ డంతఁ.
- వ. కృష్ణునినిత్యలీలావిహారముం గాంచుచు నిప్పటికిని బృందావనంబునంద నివసించి
యుండు. మున్ను నారదుం డడిగినను దత్తరమరహస్యంబు నాతని కే నెఱిం
గింపనైతి నైచను దైవికంబుగా నారదుండు ప్రకృతిరూపంబు వడసె. 1442
- క. అని చెప్పటయును భార్యతి, విని సకలంబును మహేశ విస వేడుక గ
ల్గెను నారదుఁ డేచందం, బునఁ జెందెనొ ప్రకృతిరూపమును దెలుపఁ గడే.
- వ. అని యడుగుటయు మహేశ్వరుం డద్రితనయ కి ట్లనియె. 1444

—: నారద వృత్తాంత కథనము :—

- సీ. నారదముని యొక్కనాఁ డడుదెంచి గో, లోకంబునుండి భూలోకమునకు
నైమిశారణ్యంబునకుఁ బోవ నందుండు, మును లందఱును దదర్శన మొనర్చి
నారద బృందావనరహస్యమును మాకు, వినిపింపు ముదయించె వినఁగ వేడ్క
యనుటయు నత్తపోధనుఁ డాత్మ నానంద, మిగురొత్తఁగను వారి కిట్టు లనియె
- గీ. సాధుజనులార నే నొకసమయమందు
ధాతకడ కేఁగి ప్రణమిల్లి తండ్రి తెలుపు
మోటుఁగ బృందావనరహస్య మేమొ నాకు
ననుచుఁ బ్రార్థించుటయును నవ్వనజభవుఁడు. 1445
- సీ. నన్నుఁ దోడ్కొని శౌరిసాన్నిధ్యమున కేఁగి, సాష్టాంగవందనం. బాచరించి
నామనోరథము నాస్వామికే దెలుపంగఁ, గనికరంబున నన్నుఁ గాంచి శార్ఙ్గి
యమరముసీంద్ర యీ యమృతప్రాదంబున, స్నానంబు శీఘ్రంబునలుపు మనియె
నపుడు మునింగి నే నాప్రాదంబునయందు, విస్మయం బొదవంగ వెలఁడి నగుచుఁ
- గీ. దత్తరఃపారమున నుంటిఁ దత్క్షణంబ,యంత ననుఁ జూచి యట నున్నయబ్జములు
కలికి నీ వెవ్వతవా యేమి కారణమున,నిటకు వచ్చితో నీగాథ యెఱుంగఁ జెప్పు.
- క. అని యడుగుటయును నే నా, వనితలఁ గని చానలార స్వప్నమువోలె
గనఁబడియెడు నాకథ యే, మని చెప్పంగలుగుదును యథార్థము నంటి.
- గీ. అంతటను వారిలో నున్నయబ్జవదన, యొక్కతె చతుర్దశాక్షరయుక్త మైవ
కృష్ణమంత్రంబు సెప్పె నా కేకతముగ, నపుడు నేను దదాకృతి నందినాఁడ.
- వ. అంత న న్నామహాదేవి కేలువట్టికొని సఖిమణి నాతోడ రమ్మ. నేను దుర్యా
తీతయు నిష్కళయు నగులలితాదేవి నని చెప్పుచు సచ్చిదానందవిగ్రహుండును
సనాతనుండును నగుకృష్ణునిసాన్నిధ్యమునకుం దోడ్కొని పోయె. 1449
- గీ. అంత ననుఁ జూచి కృష్ణుఁ డాహ్లాదమొదవఁ,జెలియర మ్మని పిలిచి నేఁ జెంత కరుగఁ
గొంటును జేర్చికొని నన్ను గాథముగను, నోలలాడించి సౌఖ్యపయోధిలోన.

- క. మదవతి యిదె బృందావన, మిదె ద్వాత్రింశద్వనం బిదె సురరూప-
బిదె పంచయోజనం బిదె, మదుపాశ్రయసముపలబ్ధమహిమము కంటె. 1451
- గీ. ఇందుఁ గలపశువృత్తోదు లెల్లఁ గూడి, యంతకాలంబునందు నాయంద చేరు
నెచట నున్నను గూడ నేనిచొటు విడువ, నొక్కక్షణ మేని చెప్పితి నున్నమాట.
- గీ. నానికేతన మైనబృందావనమునఁ, గలవ్రజాంగన లెల్ల నిక్కముగఁ జూడ
యోగినులచూ వెయిచ్చటనున్నయమున, సుధనుగురియించునట్టిసుఖమ్ము చూవె.
- గీ. దేవతలు భూతములును బృందావనమున
నుండ్రు సూక్ష్మాకృతులతోడ యుగయుగమున
జరుగు సృష్టిలయంబు లిచ్చటనె చర్చ
చక్షురవిలోక్య మగురహస్యాన మిదియ. 1454
- క. ఇది తేజోమయ మగునా, స్పద మిది యెంతటిమహానుభావుల కై నఁ
విదితము గానిది ముక్తి, ప్రదాయకం బైననిత్యపద మిదె చూవే. 1455
- గీ. నేనె కామకళాత్మకుఁ డైనవాసు, దేవుఁడను నేనె రాధ రాధికయె నేను
యోషిదాకారుఁడనునేనుయోషమామ, కాకృతియ లేదుచూ వె మాకంతరంబు.
- క. నామంత్రము నాతత్త్వము, నామాహాత్యంబు నెఱుఁగునరు లెల్లరు నా
ప్రేమమునకుఁ బాత్రము లై, తేమము నొందుదురు రాధచెలువున నబలా.
- క. వనజేక్షణ నాబృందా, వనపరమరహస్య మెల్లవారికె జెప్పం
జన దతిగోప్యము పామర, జనములు నాలీల లెఱుఁగఁ జాలరు వింటె. 1458
- క. అని పలికి రాధికానన, మును గనుటయు నామె నన్ను ముం దిడుకొని చ
య్యన వచ్చి తత్సరోవర, మున మునుఁగు మ టంచుఁ జెప్ప మునిగితి నంతఁ.
- క. కరమున వీణను దాలించి, సురముని నై లేచి నేను జోద్యముగ సరో
వరమున నుండి కనుంగొన, హరివల్లభ గోచరింపదాయెను నాకుఁ. 1460
- క. అని వచియించుటయుఁ దపో, ధను లెల్లరు సతనిధన్యతను సంతోషం
బునఁ గొనియాడుచు నుండఁగ, ననిమిషముని చనియె దివికి నానందమునఁ.
- క. అని చెప్పటయుమ బార్వతి, మనమున నాశ్చర్యపడుచు మహానీయ యుపేం
ద్రునిచరితలు సంగ్రహముగ, వినిసింపుము నాకు వినఁగ వేడుక యయ్యెఁ.
- క. అని యడుగుటయును హరుఁ డి, ట్లనియెను నే నెంతవాడ నచలాత్మజ కృ
ష్ణనిచరితంబులు చెప్పఁగ, విను మైనను శక్తికొలఁది వినిచెద సీకుఁ. 1463
- వ. కృష్ణుండు శిశుపాలుని వధించినవార్త నాలించి దంతవక్త్రుండు గృష్ణుని నెదు
ర్కొన మధురాపురంబునకు వచ్చుటయు మాధవుండు బృందావనంబునుండి
మధురాపురంబున కరుదెంచి దంతవక్త్రుని సంగరంబున వధించి యమునను
దాటి నందవ్రజంబుం జేరి యశోదానందులకు వందనం బొసరించి యం దుండు
గోవజనంబుల కెల్ల సమగ్రవస్త్రాభరణాద్యుపాయనంబులచే సంతృప్తి గలిగించి

పుణ్యవృక్షసమాక్షేప్తం బగుకాళిందీపులినంబున గోపికల నెల్లఁ గ్రీడాసుఖాంభోధి
నోలలాడించి యందుండునగదాదినకలగోపజనంబులను నఖిలపశుపక్షిమృగాదు
లను దివ్యరూపంబులతోడ విమానంబుల నెక్కించి నైకుంతధామంబునకుం
బనిచి బ్రహ్మదిసుపర్వకోటులు నుతింప ద్వారవతిం బ్రవేశించి యందు వసు
దేవోగ్రసేనసంకర్షణప్రమృగ్మానిరుద్ధాక్రూరాదులు ప్రత్యహంబునుం బూజింప
విశ్వరూపధరుండై దివ్యరత్నమయలతాగృహంతరంబుల సురతరుకునుమపర్యం
కంబులం జేర్చి యష్టాధికపూడశసహస్రమహిషీజనంబుల ననవధిక క్రీడాపరానంద
పరవశలం గావించి యుం దుండుస్థావరజంగమంబులకుం గూడ భవబంధవిముక్తి
చేకూరఁ బునరావృత్తిరహితం బగుమోక్షసామ్రాజ్యంబుం బ్రసాదించె. 1464

ఆ. అవతరించి యట్లు యదువంశమునఁ గృష్ణుఁ, డఖిలదేవతాహితార్థ మనని
భార ముడుగఁ జేసెఁ బరిమార్చి రాక్షస, గణము నెల్ల ముజ్జగములు మెచ్చ.

ఆ. అచ్యుతుం డనంగ నవ్యాకృతబ్రహ్మ, మతఁడు ప్రకృతినంఘ్రుఁ డగుట గుణము
లనుభవించినట్లు కనఁబడుటయె కాని, కాఁడు భోక్త కర్త గానికతన. 1466

గీ. ప్రకృతివలననె పుట్ట ను వికృత మెల్లఁ
బుట్టునది యంతయు లయంబుఁ బొందు చుండుఁ
బ్రకృతిపరుఁ డైనకృష్ణుఁడు ప్రభవ మొందు
వాఁడు లయ మొందువాఁడును గాఁడు చూవె.

1467

క. అని చెప్పటయును భార్యతి, యనవధికం బైనమోద మందఁ దొడంగె
మనమున ననవుడు సూతునిఁ, గనుఁగొని శౌనకుఁడు మెల్లఁగా ని ట్లనియె.

గీ. సూత చెప్పితి వెం తేని చేత మలర, సంసృతిచ్చేదకం బైన శౌరిగాథ
నకలజనతారకం బైనశాఙ్గిమంత్ర, మింకఁ జెప్పుము జపియింప నేది యేని.

చ. అనవుడు సూతుఁ డి ట్లనియె హర్ష మెసంగ మునీంద్ర చెప్పెదఁ

వినుము సుపర్వమాని యొకవేళను యామునతీరమందు రు

ద్రునిఁ బొడగాంచి తత్పదసరోజయుగంబునకుఁ బ్రణామముఁ

బొనరిచి శివ్యభావమును బొందుచు ని ట్లడిగెఁ విసమ్రుండై.

1470

నీ. సర్వజ్ఞ మంత్రరాజము మున్నుగాఁ గల, మంత్రముల్ మున్ను సమగ్రముగను
సీయసుగ్రహమున నేను సంపాదించి, పర్ణాంబుఫలవాయుభక్షి నగుచు

నియమితేంద్రియుండ నై నేలపై శయనించి, వశుఁడను గాక షడ్వర్ణమునకు

శతసహస్రాబ్దముల్ జపియించి జపియించి, కడ కాత్యసంతుష్టి గాన నైతి

గీ. గాన నిష్పాడు సంసారకలుష మెల్ల, నడఁచి త్రుటిలోనఁ గడతేర్చునట్టిమంత్ర
మేది యేనియుదయచేయుమెప్పుడుఁ గూడ, ననియమంబుగ జపియించునట్లు నాకు.

క. అని వేడుటయును హరుఁ డి, ట్లనియెను హాసీంద్ర గోప్య మైనను నీకుఁ

వినిచెదను గృష్ణుఁడ త్రం, బును లోకహితాభిలాషమున విను మింకఁ. 1472

—: రాధాకృష్ణమంత్రకథనము :—

వ. అని పలికి “గోపీజనవల్లభచరణాశ్శరణం ప్రపద్యే” యనుషోడశార్ణమంత్రంబు నుపదేశించి వత్సా యీమంత్రంబు యుగళం బనియును మంత్రచింతామణి యనియును ద్వయ మనియును బంచపది యనియును బ్రసిద్ధింబడసినరాధాకృష్ణమంత్రంబు. 1473

గీ. శ్రద్ధవలనను గాని యశ్రద్ధవలనఁ, గాని యీమంత్రము జపించె నేని కృష్ణసఖులసాన్నిధ్యమును జెందఁజాలునతఁడు, శ్రమమొకింతయులేక నిస్సంశయముగ.

వ. ఈమంత్రంబున కరిమిత్రాదిశోధనంబును న్యాసవిధానంబును బురత్పరణంబును దేశకాలనియమంబును లేవు. విష్ణుభక్తి గలిగె నేని బ్రాహ్మణాదిచండాల పర్యంతంబును స్త్రీపురుషవిభేదంబు లేక యెల్లవారును నేతస్యంత్రాధికారంబు గలవారల. 1475

ఆ. సకలవేదశాస్త్రసారజ్ఞఁడైనను, దాత యైన విశ్వనేత యైనఁ గృష్ణభక్తి లేనియెడలఁ గాఁ డధికారి, యుగళమంత్రజపము నొనరుపంగ.

ఆ. కాన విష్ణుభక్తి లేనివానికి గృత, ఘ్నునకు నాస్తికనకుఁ గ్రోధనునకు నపరిశోధితునకు విపరీతబుద్ధికి, జనదు యుగళమంత్రమును వచింప. 1477

వ. న్యాసపూర్వకవిధానంబు హరి కత్యంతసంతుష్టిం గలిగించు నని యేతస్యంత్రంబునకుఁ గొందఱు న్యాసాదివిశేషంబులం జెప్పుదురు. అట్టిపట్ల దీనికి ఋషిని నేను. గాయ త్రి ఛందంబు. వల్లవీకాంతుండు దేవత. “గం” అనునది బీజంబు. “నమః” అనునది శక్తి. సప్రియుం డగుకృష్ణనిదాస్యంబున వినియోగంబు. ఆచక్రాదిమంత్రంబులచేఁ గాని మంత్రబీజం బగు “గం” కారంబుచేఁ గాని కరాంగన్యాసంబులఁ గావింపవలయు.

—: రాధాకృష్ణధ్యానకథనము :—

పిమ్మటఁ బీతాంబరధరుండును ఘనశ్యాముండును ద్విభుజుండును వనమాలియును బర్హి బర్హాపీడుండును శశికోటినిభాననుండును ఘూర్ణాయమాననయనుండును గర్జి కారకర్ణావతంసుండును నభితశ్చందనజువ్వుమండలాకారకుంకుమబిందు తిలకవిరాజమానఫాలమధ్యభాగుండును గుండలమండీతుండును దరుణాదిత్య సన్నిభుండును ఘర్మాంబుకణలసత్కపోలదర్పణుండును బ్రియాస్యస్యస్థలోచనుండును విలాసోన్నతభూవిరాజమానుండును నాసాగ్రవిస్ఫురన్మౌక్తిక భూషణుండును దశనద్యుతిజ్యోత్స్నావిరాజత్పక్వబింబఫలాధరుండును గేయారాంగదవిభూషితుండును రత్నకంకణముద్రికావిలసత్కరుండును వామపాణిధృత మురళీసరోరుహుండును గాంచీదామస్ఫురన్మధ్యుండును నూపురాలంకృతపాదుండును రతికేళీరసావేశచపలుండును జపలేక్షుండును హసన్ముఖుండును సస్మితప్రియాసమేతుండును బృందావనమధ్యస్థితకల్పతరుమూలరత్నసింహాసననిష్కణ్ఠం

మను సగుక్రేకృష్ణుని దద్వామపార్శ్వస్థయును సేలచోళకసంవీతయును దత్త
హేనుసమప్రభయును ఉట్టచలావృతార్థస్మేరాననయును గాంతాననవిన్యస్త
లోచనయును జగోరిచలేషణయును సంగువృత్తజ్జనీద్వంద్వనిజప్రియముఖాంబు
జార్జ్యమాణతాంబూలపీఠికయును ముక్తాహారస్ఫురచ్ఛరదీపీనోన్నతపయో
ధరయును గృశమధ్యయును బృథుశ్రోణియును గింకీజాలమండితయును రత్న
తాటంక కేయూరముద్రావలయమంజీరధారిణియును లావణ్యసారముగ్ధాంగియును
సర్వావయవసుందరియును నానందరసమగ్నయును నవయావనయును బ్రసన్న
యును సగురాధను దత్సమానపయోగుణులును జామరవ్యజనహస్తలును సేవా
పరాయణులును సగుసఖిమణులను ధ్యానింప వలయు. ఇంక మంత్రార్థముం
జెప్పెద. వినుము.

1478

—: రాధాకృష్ణమంత్రార్థకథనము:—

సీ. అంతరంగవిభూతు లగుచిదాదుల బహి, రంగాంశము లగుమాయాదికముల
విశ్వగోపనము గావించుటచే గోపి, యనఁబడు రాధ నా నదియ చూపె
యామహాశక్తి కృష్ణాహ్లాదకారిణి, యగుటచే హ్లాదిని యనఁగఁబడియె
హ్లాదిని యవలక్ష్మీయననొక్కటియెకృష్ణుడనఁగనారాయణుం డనఁగనొకఁడె

గీ. యాయమయె దుర్గ ధూర్జటి యతఁడె యతఁడె
వజ్రి యామెయె శచి చతుర్వదనుఁ డతఁడె
యాయమయె వాణి వే యేల యాద్వయంబె
చిదచిదాత్మక మగుజగచ్చేణి యెల్ల.

1479

సీ. త్రిభువనంబులలోనఁ బృథివీతలము మాన్య, మందు జంబూద్వీప మధికతమము
భరతవర్షం బందుఁ బ్రాశస్త్యపాత్రంబు, మధురాపురం బుత్తమంబు దాన
నందులో శ్లాఘనీయంబు బృందావనం, బందు గోపీనమూహంబు వరము
దానిలో మేటి రాధాసఖివర్గంబు, దానిలో శ్రేష్ఠ రాధావధూటి

గీ. యావధూమణిసన్నిధానాతిశయము, వలనను యథోత్తరముగను గలుగు ఘనత
యన్నిటికిఁ గూడ నిదియె సత్యంబు దీని, కంటె నాధిక్యము మఱొండు గానరాదు.

వ. ఆరాధయే గోపి యనంబడు. నాయమసఖిగణంబు గోపీజనంబు నాఁబడు. తన్నా
యకు లగురాధాకృష్ణులు గోపీజనవల్లభు లనంబడుదురు. తచ్చరణంబులు గోపీ
జనవల్లభచరణంబులు నాఁబడు. అట్టిచరణంబులను జీవుడ నగునేను శరణు
పొందుచున్నాఁడను.

1481

గీ. శరణు చొచ్చిన నేను నిస్సంశయముగ, వారివాడన వేఱొందువాడఁ గాను
నాకు నే దేనియున్న సంతయును గూడ, వారిదియ కాని కాదు గవ్యయను నాది.

—: రాధాకృష్ణమంత్రజపఫలకథనము:—

- క. అని యెఱుంగుము తన్మంత్రంబు, బున కర్థము దీని నెల్లపుడు భావింప
గను సర్వపాతకక్షయ, మును రాధాకృష్ణదాస్యమును జేకూడు. 1483
- వ. యుగళార్థము న్యాసము ప్రపత్తి శరణాగతి యాత్మార్పణ మనునవి యెదును
బర్యాయంబులుగాఁ దెలియం దగు. మఱియును దత్తుల్యం బగు “నమో గోపీ
జనవల్లభాభ్యా” మనుమఱియొక రాధాకృష్ణమంత్రంబు పదద్వయంబుచేతను
దశార్ణంబులచేతను విరాడల్లుచున్నయది. యుగళమంత్రజపఫలంబుదీనికేంగలుగు.
- గీ. ఇంక దీక్షావిధిని వచియింతు నీకు, వినుము తచ్చవణంబు గావించినంత
మాత్రమునఁ గల్గు సంసారమగును లైన, మానవుల కెల్ల ముక్తి తన్మహిమ మేమొ.

—: రాధాకృష్ణమంత్రదీక్షావిధికథనము:—

- సీ. గ్రహియించి సర్వజగంబులును నశించు, నవియె యంచు నిజానుభవమువలన
సుఖములు గాఁగఁ దోచుచునుండునవి యెల్ల, దుఃఖంబుల యటంచుడుదక్షఁ నెఱిగి
సంసారమున రోసి నద్దురువును డాసి, యతనికి వంధనం బాచరించి
తనపరితాప మంతయును నివేదించి, కడతేఱుమార్గంబు నడుగవలయు
- గీ. సంతటను దేశికోత్తముఁ డద్భుఁ డైన, ఛాత్రునకు మృత్యుచేఁ గాని చందనమునఁ
గాని లిఖించి శంఖచక్రములు వామ, దక్షిణభుజంబులందు యథాక్రమముగ.
- వ. ఫాలము మున్నగుచోట్ల నూర్ధ్వపుండ్రంబులు దిద్ది దక్షిణకర్ణంబునందు మంత్ర
ద్వయంబు నుపదేశించి మంత్రార్థంబు నెఱింగించి దాసుం డనుపేరు పెట్టవలయు.
- గీ. అంతటను శిష్యుఁ డధికభక్త్యాదరముల, గురుని నర్పించి తనశక్తికొలఁది వైష్ణ
వులకు మృష్టాన్నమును జెట్టవలయు దాన, సంస్కృతుండగుఁబంచసంస్థారములను.
- వ. అంక నంబును నూర్ధ్వపుండ్రంబును మంత్రంబును నామంబును యాగంబును ఒంచ
సంస్కారంబులు గాఁ జెప్పం బడియె. అందు నంకనం బన సచ్చిద్రపుండ్రంబు.
మంత్రం బన యుగళంబు. నామం బన దాననామంబు. యాగం బన గురు
వైష్ణవపూజ యని యెఱుంగునది. ఇంక వైకుంఠప్రాప్తిసాధనంబు లగుప్రపన్న
ధర్మంబుల నెఱింగించెద. వినుము. 1489

—: ప్రపన్నధర్మకథనము:—

- క. తనయిష్ట దేవతయె యను, మనమున గురువైష్ణవులకు మఱి మఱి మోదం
బును గొలుపవలయు గౌరవ, మునుభక్తియు నయము విషయమును వెలయంగ.
- క. తనవలచినయింటలభ, ర్తనతాడనములను గామి పైఁచెడిరీతి
జను పైఁవగ గురువైష్ణవ, జను లొనరుచుచేతె లెల్ల ఛాత్రం డెపుడు. 1491
- గీ. కలుగఁగల దైహికంబు ప్రాకర్మమున నె, తానెయాముష్మికమునిచ్చుదానపారి
య నెడఁనిశ్చయమున నుండ నగును లేక, యత్నమాముష్మికమునమ నైహికమున.

- గీ. ప్రాణనాథుండు ప్రోషితం డైనవేళ, బతినె తలఁచుచు వినుచును బతిగుణములె
పతినె క్షీర్తింపుచును నుండుభార్యవోలె, భక్తుఁడుండంగఁ దగుఁ గష్టర క్తుఁడగుచు.
- గీ. ప్రాణనాథుండు దేశాంతరంబునుండి, యదుగు దేరంగ సతి యైనయతివ ప్రేమ
పాపశత్రుంబునను జేయుపనులు చేయఁ, దగును భక్తుఁడు రాధికాధపునిఁ గాంచి.
- గీ. అన్యసాధన మన్యకార్యమును నన్య, శరణమును నన్యసాధనేచ్చయును లేక
యనవరతమునుగృష్ణనియందెమనముఁ, దగులుకొలుపంగఁదగుభక్తుఁడగుజనుండు.
- క. చన దన్యుని స్మరియించుట, యును గీర్తించుటయుఁ బూజ యొనరించుటయున్
గనుఁగొనుటయు మ్రొక్కుటయును, జనార్దనునిఁ దక్క భక్తజనముల కెందున్.
- క. తినరా దన్యోచ్చిష్టం, బును దాల్చుగ నన్యశేషమును గూడదు కృ
ష్ణుని యెడల భక్తి యొదవని, జనములతోఁ జేయఁ దగదు సంభాషణమున్.
- క. వినరా దెపుడును హరిహరు, లను గూర్చిననింద వీనులను మూసికొనం
జను నట్టితటిని దూషకు, లను దండింపంగ వలయు లావరి యెన్.
- క. యుగళార్థము భావించుచు, దగు నుండఁగ మేను పడెడిదాఁకను భక్తుం
డగువాఁడు చాతకముగతి, నగళితలత్యైకభావుఁ డై ధరలోనన్.
- క. న న్నుద్ధరించితరును, వెన్నుఁడు రాధికయు ననెడివిశ్వాసముతో
నున్నయెడ వారిదాస్యము, గ్రన్ననఁ జేకూరు ముక్తి గలుగును దానన్.
- గీ. చెప్పితిని బాహ్యధర్మంబు లిప్పు డింక, వినుతు నాంతరధర్మంబు విశదముగను
వినుము రాధాసఖభావమునను వలయు, సేవ సేయ రాధాకృష్ణ దేవతలకు.
- క. తెలిపితి బ్రపన్నధర్మం, బుల నెల్లను నీకు ముఖ్యముగ రాధాకృ
ష్ణులఁ గొలుపుము నీవును ద, త్ఫలముగఁ బడయంగఁగలవు తద్దాస్యంబున్.
- క. నీవాడను నే ననియెడి, భావంబున నొక్కపరి బ్రపన్నుం డైనన్
గావఁగలఁ డచ్యుతుఁడు నిజ, సేవకసంరక్షణైకశీలుం డగుటన్.
- ప. ఈధర్మంబులలో నెల్ల నాంతరధర్మంబు పరమరహస్యంబు. దాని నెల్లరకుం
బ్రకటింపం దగదు.
- సీ. అంతరంగమునందు హరిని ధ్యానించుచు, నుచ్చరించుచు నోట యుగళమనువు
మును నేను గైలాసమార్ధంబునం దుండ, సంతోషమును జెంది చక్రపాణి
గరుడాధిపాధుడై యరుదెంచి లక్ష్మీతో, నా ముంగలను నిల్చి నన్నుఁ జూచి
భూతేశ సీతపంబునకు మెచ్చి వరంబు, నీయ వచ్చితిఁ గోరు మేది యేని
- గీ. యనుటయును నేనుబ్రణమిల్లియచ్యుతునకు, నభవనిర్దణమునునిష్క్రియమునునై న
సీన్వరూపంబుఁ జూడ జనించె వాంఛ, యదియె నాకోరుకొనువర మంటి వంత.
- గీ. శౌరి నా కిట్టు లనియె నీశ్వర తలంచి, తేని మద్రూపమును జూడ నేఁగుదెమ్ము
యముపపశ్చిమకూలమునందుఁ బొలుచు, చున్నబృందావనంబు నాయునికెట్టు.

వ. అని పలికి యంతర్ధానంబు నొందుటయు నేను దక్షద్రూపసందర్శనకుతూహలం
బున నాక్షణంబ బయలుదేటి బృందావనంబునకుం జేరి గోపవేషధరుండును
గిశోరవయస్కుండును బ్రయాస్కంధవిస్వస్తవామహస్తుండును మేఘశ్యామ
విగ్రహుండును గోటిసూర్యప్రభాభాసమానుండును సకలకల్యాణగుణసమేతుం
డును గోబృందగోపికామధ్యపిరాజమానుండును సప్రమేయప్రభావుండును నగు
నందనందనునిం గాంచి విస్మయావిప్లమాననుండ నై యుండ సమ్మాధవుండు స
న్నాలోకించి నవ్వుచు నిట్లనియె.

1507

- గీ. ఈశ గ్రహియించి నేను నీయీప్సితంబు, నీయఁ దగిసట్టిదర్శనం బిచ్చినాఁడ
నిదె యతాకికరూప మియ్యదియె ప్రేమ, రసభునీభూతమూర్తి నిర్వాణ మిదియె.
- గీ. నిత్యమును వ్యాపకంబును నిర్గుణమును, నామరూపక్రియావీహనమును ననుచు
నుపనిషత్సంఘములు పల్లు చుండుతత్త్వమిదియె బ్రహ్మంబునాఁగచునిదియెచూవె.
- సీ. చర్మబోచననిరీక్ష్యం బైనరూపంబు, పొందియుండమి సరూపుండ నైతి
వాఙ్మనసంబులు వర్ణింప వీలైన, గుణములు లేమి నిర్గుణుండ నైతి
కర్తృత్వమును బూని కార్యసంఘాతంబు, సృష్టి సేయమిని నిష్క్రియుండ నైతి
నఖిలలోకములఁ జిదంశంబుచేతను, వ్యాపించి యుంట బ్రహ్మంబు నైతి :
- గీ. నీమె రాధావధూతి నాయుష్టకాంత, యీమెతోఁ గూడి విహరింతు నెపుడుఁ గూడ
నీమెసకియులు గోపిక లెల్లవారు, శతసహస్రంబులు గను నిచ్చటను గలరు. 1510
- గీ. గోవులును గోపికలును బృందావనమును, రాధయును నేను నిత్యవిరాజితులమ
భువనజాలంబు లన్నియుఁ బోవుఁ గాక, నాశ మనునది మాకు నెన్నటికి లేదు.
- వ. నాయంశంబులు మాయాగుణంబులచే సృష్టిశిశింసంహారంబుల నొనర్చు. నేను
గ్రియాంతరం బెటుంగక రాధాప్రేమవశీకృతుండ నై యుందు. 1512
- ఆ. ప్రకటలీలలోఁ బురాణప్రసిద్ధుల, మగుచు నుండినట్లు లవనియందు
నిత్యలీలలోన నెలకొని బృందావ, నమున నుండు మందఱమును మేము. 1513
- క. ఆనందకంద మనుప్రథ, నూనినబృందావనంబు నొకసారి యెవం
డేనియఁ జొచ్చినఁ గలుగదు, వానికి నెన్నడును గర్భవాసము మరలఁ. 1514
- క. అని చెప్పి మఱియు నే దై, నను నను నీ వడుగఁ దలఁచినను నడుగు మ టం
చన దేవ యిట్టిసీ వే, యనువున లభ్యుండవొ చెప్పు మని నే నంటిఁ. 1515
- చ. అనవుడుఁ గృష్ణు డిట్లనియెఁ ద్ర్యంబక రాధను గొల్చి తత్కృపఁ
గనునెడ నేను లభ్యుండను గాని మదేకనిషేవణంబుచే
తను ననుఁ జెందఁజాల రిది తథ్యము దీని నెటుంగ కఙ్క లొ
క్కుని నను సంస్కరించుచును గాలముఁ బుట్టురు నిష్ఫలంబుగఁ. 1516
- క. ఇది పరమరహస్యము నీ, మదిలోపల నుండికొని యుమాధవ భజియిం
చెడ వేని మత్స్యియను జెం, దెదు సులభంబుగను నన్ను దివ్యాకృతితోఁ.

- వ. అని చెప్పి యంతర్ధానంబు నొందె. 1518
- క. అది మొదలుగఁ దన్మంత్రం, జెదలో జపియించుకొనుచు నెపుడును రాధా
పదములు గొలుచుచు నుంటిని, ముద మొదవఁగ ననుడు దేవముని కుతుకమునఁ.
- వ. సదాశీవునిపాదారవిందంబులకు నమస్కరించి బ్రహ్మలోకంబునకుం జనియె.
- గీ. యుగళమంత్రంబు కృష్ణనియొద్దనుండి
హరుఁడు గ్రహియించె గ్రహియించె హరునివలన
నారదుఁడు నారదునిపదనంబునుండి
నేను గ్రహియించినాఁడను మానివర్య. 1521
- క. హరముఖనిర్గత మగునీ, హరిచరితామృతముఁ గ్రోలునట్టిమహాత్ముల్
జరయును మృతియును జనియును, బొరయక తిరుగుదురు విష్ణుపురపీఠులలో.
- క. అని చెప్పటయును శౌనక, మునిప్రభృతు లమితహర్షమును జెందుచు ని
ట్లనిరి మహానీయ మా కింక, వినిపింపుము విష్ణుభ క్తవృత్తాంతంబుఁ. 1523
- వ. అనవుడు సూతుండు వారల కి ట్లనియె. 1524

—: అం బ రీ ష వా ర ద స ం వా ద క థ న ము :—

- నీ. తిరుగుచు లోకముల్ సురమాని యొకనాఁడు, మార్గవశంబున మధురఁ జేరి
యంబరీషునిఁ జూడ నరుగుటయును నాతఁ, డతనికి సర్వపాద్యాదు లొసఁగి
స్వామి యెల్లరకును శౌరి యొక్కఁడె గతి, యని విందు భవదూఖ మడచివైవ
నతఁడు యోగులకును సప్రాప్యఁ డని వేద, శాస్త్రపురాణముల్ చాటుచుండు
- గీ. సట్టిహరిఁగూర్చిధ్యానపూజాదికంబు, లెట్లుచేయంగవలయునోయెఱుఁగఁ జెపును
యనుటయునునారదుం డిట్లులనియెభూప, పరమసంతోషమయ్యె నీప్రశ్నమునకు.
- గీ. సర్వదుఁడు శ్రీపతియె తత్రసాదముననె
రాజ్యమును నాయువును గళత్రములు సుతులు
స్వర్గమోక్షంబులును గల్గు సంతతమును
ననెడుభావంబు నార్జింప నగును మొదట. 1526
- క. అది దృఢ మై మానసమున, నొదవినవారలకు వ్రతము లొకకొన్ని వచిం
చెద వినుము వానివలనను, జెదరనిహరిభ క్తి పిదపఁ జెందం గలుగుఁ. 1527
- గీ. బ్రహ్మచర్యంబు పాపవ ర్తనము లేమి, సత్య మస్తేయమును నహింసయును మాన
సవ్రతం బనుపేర నెసంగు నదియె, పారిశుద్ధ్యంబు నొనగూర్చు భావమునకు.
- క. అన్యతంబును భాషింపమి, యును బైశున్యంబు లేమియును సధ్యయనం
బును విష్ణుకీర్తనంబును, దనరాసును వాచికవ్రతం బనుపేరఁ. 1529
- క. విను ముపవాస మయాచిత, మును సక్తము సేకభ క్తమును గాయవిశు
ద్ధిని క్షేయఁ గాయకవ్రత, మనుపేరను బరగి లోకమందు నృపాలా. 1530

- క. వనమాలినామకీర్తన, మనిశంబును శుద్ధి చేయునది యగుకతనన్
బని లేదు తత్త్వవర్తన, మున నాశౌచాచివోషములను గణింపన్.
- ఆ. వాఁడు విష్ణుభటుఁడు వర్ణాశ్రమాచారములను విడువకుండఁ దలఁపులోనఁ
బాదుకొల్పి శౌరిపాదాంబుజములను, నిలువఁగలఁడో యెవఁడు నేర్చుతోడ.
- క. ధ్యానము గావింపం దగు, మానసవాక్క్యాయ సంయమవ్రతములచే
జానలు పతిరూపునిఁ గను, శ్రీనాథునిఁ దమకు నిష్టసిద్ధులు గలుగన్. 1533
- ఆ. మొదటి మూఁడువర్ణములవారు శ్రుత్యుక్త, వాక్యములను గొలువవలయు హరిని
వనితలును జతుర్థవర్ణంబువారును, నాగమమునఁ గొలువ నగును హరిని. 1534
- క. నిజధర్మస్థితఁ డగుచున్, భజించిన హరిని విష్ణుపదమున్ జెందున్
నిజధర్మచ్యుతఁ డగుచున్, భజించిన హరిని సరకపతనము నొందున్. 1535
- క. జలమందుఁ బుష్పములచే, జ్వలనమున హవిస్సుచేత జపమున రవిమం
డలమందు ధ్యానమున హృ, త్రలమందు భజించెదరు గదాధరుని బుధుల్.
- వ. అహింస యనుప్రథమపుష్పంబుతోడను నింద్రియనిగ్రహం బనుద్వితీయపుష్పంబు
తోడను భూతదయ యనుతృతీయపుష్పంబుతోడను త్సౌతి యనుచతుర్థ
పుష్పంబుతోడను శమం బనుపంచమపుష్పంబుతోడను దమం బనుషష్ఠపుష్పంబు
తోడను ధ్యానం బనుసప్తమపుష్పంబుతోడను సత్యం బనునష్టమపుష్పంబు
తోడను నర్పించి రేని మాధవుండు మిగుల సంప్రీతుం డగు. అట్లు కావింపం
జాలక బాహ్యపుష్పంబులచే నర్పించినను బురుషోత్తముండు భక్తిప్రియుం
డగుటంజేసి దానికిని సంతుష్టిం జెందు. సలిలరూపం బగువారుణపుష్పంబునను
ఘృతపయోదధిరూపం బగుసౌమ్యపుష్పంబునను నన్నాదిరూపం బగుప్రాజాపత్య
పుష్పంబునను ధూపదీపరూపం బగునాగ్నేయపుష్పంబునను ఫలపుష్పాదిరూపం
బగువానస్పత్యపుష్పంబునను గుళమూలాదిరూపం బగుపార్థివపుష్పంబునను జం
దనరూపం బగువాయువ్యపుష్పంబునను శ్రద్ధారూపం బగువిష్ణుపుష్పంబునను
వాద్యరూపం బగువిష్ణుపదపుష్పంబునను బూజితం డయ్యె నేని నారాయణుండు
తత్త్వణంబు సుప్రసన్నుం డగు. 1537

—: విష్ణు శాస్త్రాక్షరకథనము:—

- క. అనలము రవి విప్రుఁడు గో, వును గగనము జలము వైష్ణవుఁడు వాయువు మే
దినియును నాత్మయు భూతము, లును హరి నర్పించుచోటులుగ నెఱుంగఁ దగున్.
- వ. అనలంబునందు హవ్యంబుచేతను నాదిత్యునియందుఁ ద్రయీవిద్యచేతను బ్రాహ్మ
ణునియం దాతిథ్యంబుచేతను గోవునందు గ్రాసరసాదులచేతను హృదయాకా
శంబునందు ధ్యానసిద్ధిచేతను సలిలంబునందుఁ దోయాదికద్రవ్యంబులచేతను
వైష్ణవునియందు బంధుసత్కారంబుచేతను వాయువునందు ముఖ్యభావంబు
చేతను భూమియందు మంత్రహృదయంబులచేతను నాత్మయందు భోగంబుల

చేతను సర్వభూతంబులయ్యాదు సమత్వంబుచేతను శంఖచక్రగదాంబుజధరుం
డును జతుర్భుజంకును తేత్రజ్ఞుండును బరమాత్మయును నగునారాయణుని
నారాధింపం దగు. 1539

గీ. భూసురున కర్చనంబును జేసె నేని, యచ్చుతున కర్చనముఁ జేసినట్టివాఁడ
విప్రునకు దండనంబు గావించె నేని, హరికి దండన మొనరించినట్టివాఁడ. 1540

గీ. కలుగు ధర్మంబుననె జగంబులకు శుభము
ధర్మశాస్త్రంబువలన వేదంబువలన
నిలుచు నాధర్మ మారెండు నిలుపువాఁడు
బ్రాహ్మణుఁడ దానఁ బూజ్యుండు బ్రాహ్మణుండు. 1541

క. క్షీతిసురులఁ దృప్తి పఱచెడి, కతమున సమకూరుతుష్టి గలుగదు హరికిన్
వ్రతదానతపోయోగ, క్రతుపూజాధ్యానముఖ్యకైంకర్యములన్. 1542

క. బ్రహ్మప్రవర్తకుండును, బ్రహ్మణ్యుండు బ్రహ్మవిదుండు బ్రహ్మము నగునా
బ్రహ్మాండనాయకునకున్, బ్రాహ్మణపరితోషణంబై పరితోష మగున్. 1543

క. నరకగతు లై నశితరులఁ, దరియింపంజేసి విష్ణుధామముఁ జేర్చున్
హరిపదపూజాప్రణాం, తరంగుఁ డయినట్టియొక్కతనయుం డున్నన్. 1544

క. సంతాపహరుం డగుహరి, నంతఃకరణమునఁ జేర్చునట్టి తెఱం గొ
క్కింతయు నెఱుంగనిమానవ, సంతతులను బశువు లనియె చాటంగ నొప్పున్.

—: ధ్యానవిధానకథనము:—

గీ. ఇంక ధ్యానవిధానంబు నెఱుక పఱుతు, వినుము దీపంబు జ్వలించుచునుదమంబు
నెట్లు నశియింపఁ జేయునో యట్లెచి త్త, మలములను నెల్ల ధ్యానంబుమాయఁజేయు.

క. ఒనరించును గర్మక్షయ, మును ధ్యానము దీపతైలమును జ్వాల హరిం
చిన తెఱఁగునఁ దన్మహిమము, వనజోద్భవునకును దరమె వాక్రువ్వంగన్. 1547

వ. ఆధ్యానంబు నిర్గుణం బనియును సగుణం బనియును ద్వివిధంబుగాఁ జెప్పంబడియె
నందు మొదట నిర్గుణధ్యానప్రకారంబుఁ జెప్పెద. వినుము. 1548

—: నిర్గుణ ధ్యానస్వరూపకథనము:—

గీ. హస్తవివర్జితం డయ్యును గ్రహించుఁ, జరణహీనుం డయ్యు సంచరించు
వచియించు జిహ్వవివర్జితం డయ్యును, నాస్యవర్జితం డయ్యు నారగించుఁ
బ్రత్యక్ష మగును రూపవివర్జితం డయ్యు, నీక్షించు నేత్రవిహీనుఁ డయ్యు
వినుఁ గర్ణహీనుఁ డయ్యును నాసికాశూన్యుఁ, డయ్యును నాహ్రూణ మాచరించు

గీ. సర్వభూతాంతరస్థుఁడు సర్వమయుండు, నిర్గుణుం డద్వితీయుండు నిత్యుం డజుండు
బ్రహ్మమును వై సహరి యనుభావమువను, నలరుచుండుట నిర్గుణధ్యాన మధిప.

- క. అమృతోపమానమును ని, త్యమును సమూర్తమును నిర్భయంబును సగుఢా
మము గల్లు నిర్గుణధ్యా, సముచే నది దుఃఖనాశనము నొనరించున్. 1550
- క. జ్ఞానైకదృష్టిచేతను, ధ్యానపరాయణులు గాఁతు రాత్మగను రమా
జానిని వారలె బ్రహ్మ, జ్ఞానులు వారలకు లేవు జననమరణముల్. 1551
- వ. ఇంక సగుణధ్యానప్రకారముం జెప్పెద. వినుము. 1552

—: సగుణధ్యానస్వరూపకథనము:—

- సీ. శరణాగతత్రాణవిరుదాంకితం బైన, పాదద్వయంబుచే బరగువాని
శ్రీవత్సకాస్తుభశ్రీవనమాలికా, యత మైనయురముచే నొప్పువాని
శంఖచక్రగదాంబుజభ్రాజతం బైన, భుజచతుష్టయముచే బాలుచువాని
స్థితచంద్రికావిమోహితవిశ్వ మైనము, ఖేందుబింబంబుచే నెనగువాని
- గీ. వనజలోచనములవానిఁ గనకవసన, ధారి యగువాని దానవవైరి నెదను
నిలిపి భావించుచుండుటె యలరు సగుణ, మైనధ్యానంబు నాఁగను మానవేంద్ర.
- క. ఈసగుణధ్యానంబును, జేసిన సమకూరు నిష్టసిద్ధులు మాయున్
జేసినపాతకము లనా, యాసంబుగ విష్ణుపదము నందం గలుగున్. 1554
- క. అని వచియించుటయును విని, వినయంబున నంబరీషవిభుఁ డిట్లనియెన్
మునినాథ భక్తిలక్షణ, మును జెప్పుము వినఁగ వేడ్క పుట్టెను నాక్కున్.

—: భక్తిస్వరూపకథనము:—

- వ. అనవుడు నారదుండు రాజేంద్రా తాకిక వైదికాధ్యాత్మికమానసికవాచికకాయిక
భేదంబులచే భక్తి వివిధప్రకారంబుగాఁ జెప్పఁబడియె. 1556
- క. బలులను జాగరములఁ బూ, జలఁ బాద్యాఘ్రాదికోపచారములను గీ
తుల నాట్యవాద్యముల సం, కలితం బగుభక్తి తాకికం బనఁ బరగున్. 1557
- గీ. సంహితాధ్యయనాదిప్రశస్తపాత, ముల యజ్ఞస్సామయుగ్ధప్యములను హవ్య
హోమకర్మంబులను నొప్పు చుండునట్టి, భక్తి పరగును వైదికభక్తి నాఁగ.
- వ. ప్రధానాదిచతుర్వింశతితత్త్వంబు లచేతనంబు లనియుఁ బంచవింశకుం డగుపురు
షుండు చేతనుం జై కర్మత్వభోక్తృత్వములు గలిగియున్నవాఁ డనియు నాత్మ
నిత్యుండును ససక్తుండును సధిష్ఠాతయును జేతనుండును సర్వకారణకారణం
బును ననియును గుణాత్మకం బగుప్రధానంబునకు నానాత్వంబు వైధర్మ్యం
బనియును బ్రహ్మంబు తత్త్వాతీతం బనియును నెఱుంగుటయె యాధ్యాత్మిక
భక్తి యని సాంఖ్యులచేఁ జెప్పఁబడియె. ప్రాణాయామపదుండును నియతేంద్రియం
డును భైక్షవ్రతియును విషయనివృత్తుండును సగుఢు శ్వేతవర్ణుండును జతుర్భు
హుండును వరదాభయహస్తుండును బీతాంబురుండును సగుజసార్థముని నిజహృద
యంబున నిత్యంబును భావించుచుండుట యాధ్యాత్మికయాగికభక్తి యనం బరగు.

- ఆ. ధ్యానధానిలను నామ్నాయసంస్కృతి, చేత మాధవునకు బ్రీతి గలుగఁ
జేయననియె మానసికభక్తి నాంగను, బరగు జగములందుఁ బార్థివేంద్ర. 1560
- క. ఆరిణ్యకజపనై గమ, పారాయణవిధుల హరికిఁ బరితోషము చే
కూరుచుటయె వాచిక మను, పేరక దనరాదుభక్తి పృథివీపాల. 1561
- క. నియమవ్రతోపవాసేం, ద్రియనిగ్రహములను బుండరీకాక్షునకుఁ
దయివాఱఁ బ్రీతి నర్తిలు, టయె కాయకేభక్తి పేరిటక దనరాదుక. 1562
- క. ఈభక్తిపరంపరలో, నేభక్తిం గాని హరిని దృష్టిపఱచినక
లాభించు విష్ణుభక్తి, ప్రాభవ మందఱకు దుర్లభం బది యధిపా. 1563
- వ. వీతిద్భక్తిసముదాయంబుసాత్త్విక రాజసతామసభేదంబులచేస నేక ప్రకారంబయ్యె.
- క. జ్వలియించునగ్ని కావ్యం, బుల నెల్ల దహించుచందమున దగ్ధముగాఁ
జలుపు హరిభక్తి పాతక, ముల నెల్లను మరల మొలక మొలవక యుండక
- ఆ. వినఁదొ యెంతవఱకు విష్ణుభక్తిమహత్త్వ, మంతవఱకు మర్త్యుఁ డంత లేని
యోనులందుఁ బుట్టి యొందుచుండును జకా, జననమరణదుఃఖసంతతులను.
- గీ. అధిప దేవార్చనస్నానయజ్ఞ దాన, తపములను సంతరాత్మ చెందదు విశుద్ధి
హృదయమున నున్న దేవుని నెఱిగి నేవ, యాచరించుటను విశుద్ధి నందినట్లు.
- క. ఆరాధింపక శౌరిని, నేరితిని నైనఁ గలుగ విహపరములలోఁ
బూరుషులకు శ్రేయంబులు, నారాయణుఁ డొకఁడె గతి జనంబుల కెల్లక.
- క. షీతిసురుఁడు సురభి సత్యము, క్రతువును దీక్షయును ధపము శ్రద్ధయు దయయు
శ్రుతియును సంతోషంబును, స్మృతియును నారాయణునిశరీరములు సుమీ.
- గీ. వాయు వన్నను జల మన్న వహ్ని యన్న, నంబరం బన్న రవి యన్న నబ్జు డన్న
నుర్వి యన్న నజం డన్న శర్వ డన్న, నఖిలవిశ్వమయం డైనహరియ చూపె.
- గీ. అవనిసురరూపమున నన్న మారగించు, వాసుదేవుండు దాననుజేసి ద్విజుల
నన్నసంతృప్తులను జేయునట్టివాడు, విష్ణువునకు సంతృప్తి గావించువార.
- ఆ. విష్ణుబుద్ధిచేత విప్రుల నర్పించు, వాడ నిక్క మైనవైష్ణవుండు
స్వీయధర్మ మెఱిగి చేయంగఁ దగినకా, ర్యమును జేసినట్టియాతఁ డగుట.
- క. అని చెప్పి యూరకుంటయు, వివయంబున సరబరీషవిభుఁ డిట్లనియె
మునివర యమూల్యవిషయము, వినిచితి వాశ్చర్య ముద్భవింపఁగ మదిలోక.
- గీ. అనఘ మాధవమానమాహాత్మ్య మింక, నెఱుంగఁ జేయుము దయ గల దేని నీకు
విష్ణుభక్తుడ నగుటను వేడ్క పొడమె, మాధవప్రియమాసంబుమహిమ వినఁగ.
- క. అనవుడు మందస్మిత మా, ననమున మదయింప నిట్లు నారదుఁ డనియె
జనవర మును మాజనకుండు, వినిచినవిషయంబు విమము వినిచెద నీకుక. 1575

—: వైశాఖమాసమాహాత్యక్తకథనము:—

- సీ. ప్రభవించుటయె దుర్లభంబు భారతవర్ష, మం దది సంప్రాప్త మయ్యె నేని
మర్త్యజన్మంబు సంప్రాప్తించుయోగంబు, దుర్లభం బయ్యది దొరకె నేని
తనధర్మమునయందుఁ దా నుంట దుర్లభం, బది యదృష్టంబుచే నబ్బె నేని
పద్మనాభునిపాదభక్తి దుర్లభ మది, భూరిపుణ్యమునఁ జేకూరె నేని
- గీ. మాధవప్రీతికర మైనమాస మెంతో, దుర్లభం బది యెట్టులొ దొరకె నేని
స్నానదానజపాదివిధానములను, నేర్పడులు ధన్యు లగుదురు నిక్కవముగ.
- క. అమృహితేలదర్శనమా, త్రమ్మున నిష్పాపు లయ్యెదరు దుర్భరపా
పమ్ము లొనర్చినజనులును, నమ్మానమహాత్మ్య మెన్న సలవియె నాకుఁ. 1577
- గీ. చెప్పెదను నిశ్చితం బై నచివరమాట, మాధవప్రియ మైనట్టిమాసమందు
స్నాతము హుతంబు దత్తంబు జప్త మెల్ల, నక్షయం బైనపుణ్యంబ యవనినాధ.
- సీ. విద్యలలోపల వేదంబు దేవత, లందు విష్ణువు మర్త్యులందు ద్విజుడు
తపియించువానిలోఁ దపనుండు తఱినుల, యందు జాహ్నువి సతులందు గౌరి
ప్రణవాక్షరంబు మంత్రములందు గాయత్రి, జప్యంబులందు శౌచంబులందు
నాత్యశుద్ధి గుణంబులందు నలోభగు, ణంబు సత్యంబు తపంబులందు
- గీ. లాభములలోన నారోగ్యలాభ మాత్య, భావనము ధ్యానములలోన నీవులందు
నభయముపరోపకృతిపున్నియములలోన, మాసములలోన మాధవమాసమురువు.
- వ. కార్తికమాసంబున సూర్యుండు తులాగతుం డై యుండఁ గావించున్నాన
దానాదికర్మంబులు పరార్థగుణంబులుగను మాఘమాసంబునందు సూర్యుండు
మకరగతుం డై యుండఁ గావించున్నానదానాదికర్మంబులు తత్సహస్రాధికగు
ణంబులుగను వైశాఖమాసంబున సూర్యుండు మేషగతుం డై యుండఁ
గావించున్నానదానాదికర్మంబులు తచ్చతగుణాధికంబులుగను జెప్పబడియె.
- క. దానము యజ్ఞము ప్రాత, స్నాన ముపోషణము బ్రహ్మచర్యజపాను
స్థానములు హవిష్యంబును, మానుచు వైశాఖమున సమస్తాఘములఁ. 1581
- వ. మఱియొకవిశేషంబు గలదు. వైశాఖశుక్లసప్తమీదివసంబునఁ గ్రోధవశంబున
జహ్నుమహర్ని గంగం ద్రావి దక్షిణకర్ణంబునుండి విడిచిపెట్టుటంజేసి తత్పుణ్య
దినంబున జాహ్నువియందుఁ గావించున్నానదానతర్పణాదికర్మంబు లనంతపుణ్య
ఫలప్రదంబులు. 1582
- క. హరిభక్తి లేనివారికి, దొరక దొకవ్వడును సకలదుర్దోషములఁ
హరియింపఁగలుగుగంగా, సరిదంభస్నాన మట్టిసమయమువందుఁ. 1583
- గీ. ఏగుదేరదొ వైశాఖ మెంతదాఁక, నంతదాఁక నె పీడించు నఘము లెల్ల
నేగుదేరదొ భాస్కరుం డెంతదాఁక, నంతదాఁక నె చీకటు లావరించు. 1584

గీ. అంబుధిసమాన మైనజలాశయంబు, మఱియొకండున్న మాధవమాసమునకు
సాటి సేయంగఁ దగినమాసము మఱొక్కఁ, మండు నని చెప్పవచ్చుబహూక్తులేల.

గీ. అశ్వమేధమఖంబున నబ్బుఫలము, కలియుగంబునఁ జేకూరఁగలుగు నెల్ల
మాసపులకును వై శాఖమాసమందుఁ, జేసి స్నానంబు హరిని బూజించి రేని.

క. మాధవమాసమునందున్, మాధవుని భజించునట్టిమాసపుడు నిజా
రాధనమునకు ఫలంబుగ, సాధించినవాడ జన్మసార్థకమృతంబున్. 1587

గీ. ధనము గలవార లెల్లఁ దగు నొనర్చు, దానములు దేశకాలపాత్రముల నెఱిగి
యట్లు చేయక చచ్చిన నాధనంబు, పరులపా లయి చెడిపోవు ఫలము లేక.

గీ. తగినకాలంబునను జేయుదానమునను
గలుగుఁ బ్రఖ్యాతి యిహమందుఁ గలుగుఁ బరము
నందు స్వర్గసుఖంబు జన్మాంతరమున
సకలవిధసౌఖ్యములు గూడ సంఘటిల్లు. 1589

వ. అదియునుం గాక వై శాఖమాసంబున నేకాదశి మొదలుపూర్ణి మాపర్యంతంబు
గలదినపంచకంబు విష్ణుప్రీతికరంబుగాఁ బ్రాతస్సానంబు గావించె నేని బహు
జన్మార్జితంబు లగుమహాపాతకంబు లెల్ల నిర్దగ్ధంబు లై యిహంబునఁ బుత్రపౌత్ర
ధనధాన్యాదినమృద్ధియును బరంబున వైకుంఠధామంబును జెందంగలుగు. అట్లు
చేయుటకును సమర్థత లేనియెడలఁ ద్రయోదశీచతుర్దశీపూర్ణిమాతిగులందుఁ
గావించుస్నానదానాదులవలనను నట్టిఫలంబు చేకూరు. అదియునుం గానియెడ
నొక్కపూర్ణి మాదినంబునం జేయుస్నానంబున సంతటిఫలంబు ప్లాపించు. 1590

గీ. అనుటయును సంబోధుఁ డిట్లనియె స్వామి, యల్ప మైనశ్రమంబున నధిక ఫలము
సంభవించుటఁ జూడ విస్మయము దోచె, హేతు వేమియు దానికి నెఱుంగఁ జెప్పుమ.

చ. అనవుడు నారదుండు వసుధాధిప ధర్మము లన్న సూక్ష్మముల్
గనుటకుఁ దన్మహాత్మ్యమును గారు సమర్థులు ప్రాజ్ఞు లైనవా
రును నితఁ జెప్ప నేటికిఁ బరుల్ గనలే రనుమాట నే నిద
ర్శనములు కొన్ని చెప్పెదను సంగ్రహరూపము గాఁగ దానికిన్. 1592

వ. రాజన్యం దగువిశ్వామిత్రుండు ధర్మాధిక్యంబుచే దుర్లభం జైనబ్రాహ్మణ్యంబు
నొందె. అజామిళుండు ధర్మవత్నిని విడనాడి దాసీలోలుఁడై బహువిధపాతకం
బులు జేసియు సంతకాలంబునం బుత్రుని నారాయణా యని పిలుచుటచే నక్ష
యం బగువిష్ణులోకవాసముం బడసె. 1593

గీ. ఇచ్చు లేకుండినను స్మృతియించె నేని, పావకజ్వాల దహించుపగిడిఁ గాల్పు
కొనినామంబు పాపసంచయము నెల్ల, వ్యాజమున నైన వ్యాహృతం బయ్యె నేని.

- వ. భ్రాతృజాయాగామి యగు కానీనమునిహృత్తులును శోభకుం డగుపాండుమహీపాలునిపుత్రులును స్వయముగాఁ గుండులును శేకభాక్త్యాకతులును నగుపంచ పాండువులు పుణ్యశ్లోకు లైరి. 1595
- గీ. కర్మశక్తులు చిత్రముల్ కర్మములును, జిత్రములు భూతభావనల్ చిత్రములు విచిత్రములు భూతములు తద్విచిత్రమహిమ, మెంతవారికిఁ గూడను నెఱుంగరాదు.
- వ. కర్మఫలవై పరీత్యంబు గానంబడుచుండుటంజేసి యధికకర్మంబున కధిక ఫలంబును నల్పకర్మంబున కల్పఫలంబును గలుగు నని నిశ్చయింప నవకాశంబు లేదు.
- గీ. అద్రిసమ మైనతృణారాశి నల్ప మైన, విస్ఫులింగంబు దహించు విష్ణుభక్తి కొంచె మైనను జాలును గూలద్రోయ, బ్రహ్మహత్యావిఘోరపాపముల నెల్ల.
- వ. చేయంబడినకర్మం బేజన్మంబున నైనను దత్ఫలంబు ననుభవింపంజేయు. ఒక జన్మంబునఁ గావింపంబడుకర్మంబు వేఱొకజన్మంబునఁ దత్ఫలంబు నొసంగు. ఒక్కొక్కయెడఁ బుణ్యాకర్మనకు త్తైన్యంబును బాపకర్మన కభివృద్ధియును గానంబడు. మఱియును గావింపంబడుకర్మంబు భావహీనం బయ్యె నేని సామాన్యంబుగా నిష్ఫలం బగు. 1599
- ఆ. చేయుఁ గాక గాంగతోయంబునను స్నాన, మాచరించుఁ గాక యమితజపము భావహీనుఁ డైనఁ బడయంగఁ జాలడు, దత్ఫలంబు శ్రమమ తత్ఫలంబు. 1600
- వ. గంగాదిపుణ్యతీర్థంబులందు వసియించుజంతువులును దేవాలయంబులయందు నిత్యనివాసంబు గావించుపక్షిగణంబులును బస్తుండి మరణించినను భావశుద్ధి లేమింజేసి తత్కర్మఫలంబు నొందం జాలవు. ఘృతతైలసిక్తం బగుదీపంబును బ్రదక్షిణావర్తశిఖంబుగా స్వకాలంబున వెలిగించినను భావవర్జితనకు స్వర్గంబు గాని మఱియొకతత్ఫలంబు గాని లభియింప నేరదు. 1601
- క. కావున వై శాఖంబున, భావంబును నిలిపి విష్ణుపదములయందుఁ గావించి రేని స్నానము, శ్రీవైకుంఠంబు నధివసించు వారల్. 1602
- గీ. చాలు వై శాఖమునఁజేయుస్నానమొకఁడె, పాపసముదాయములనెల్లరూపుమాఫ నల్ప మైనను శుభకర్మ మడఁచివైచు, నశుభకర్మసహస్రంబు నైన వధిప.
- వ. దీనికి నిదర్శనంబుగా నొక్కయితోహాసంబుఁ జెప్పెద. వినుము. 1604
- సీ. మునిశర్మ యనుపేరఁ దనరెడుభూసురుం, డొకఁడు వై శాఖమం దొక్కనాడు నర్మదాస్నానంబునకు వచ్చె మును తన, బ్రహ్మతేజము రవిపగిది వెలుఁగ నది చూచి తత్ప్రాంతమం దుండుపాపాత్ము, లేగురు భక్తితో నేగుడెంచి స్వాస్థాంగముగ మ్రొక్కి యతనిపాదములకు, నేడుచుచును లేచి యెదుట నిలువ
- గీ. వారలను గాంచి యావిప్రవద్యుఁ డిట్లు, బనియెమీరెవ్వరయ్య మీయాకృతులను గాంచ నభిరూపములుగను గానఁబడెడి, నేమి హేతువు నాకడ కేగుజేర.

- గీ. ఆనుటయును వారిలో నొక్కఁ డార్తితోడ, నిట్టు లనియెను స్వామి నాహీనదశను
జెప్ప సిగ్గయ్యెడిని గాని చెప్ప కున్న, నిమ్మహాదుఃఖమును సహియింపఁ జాల.
- సీ. పాంచాలదేశాధిపతి నేను త్పత్రియుం, డను నరవాహనుం డనెడివాఁడ
ధనమదాంధ్యంబునఁ దను వెఱుంగనిచేష్ట, లొనరించు చుండుట నొక్కనాఁడు
మార్గమం దేఁగుబ్రాహ్మణుని నొక్కనిఁ జంపి, నాఁడ సాయకమును గాఁడ నేసి
యమ్మహాపాతక మంటి శిఖాసూత్ర, తిలక వర్జితఁడ నై తిరుగుచుంటి
- గీ. హితులువిడిచిరాజ్యంబుమతియుఁబోయె, బ్రహ్మహత్య యొనర్చినపాపి సనుచుఁ
బాటుకొను చుంటి నింటింటఁ గూటికొఱకుఁ, జావునకు మందు దిన్నను జావనైతి.
- క. ఏనాధువు లైనను నా, దోసంబును బాపువారు దొరకుదు రనుపే
రాసను రా నిచటికి నా, చేసినపున్నెమున నీవు చేకుటితి విటక. 1608
- క. అని విరమించుటయును ని, ట్లనియె ద్వితీయుండు నమ్రుఁ డై నేను ఖలుం
డను చంద్రశర్మ యనువాఁ, డను మాగధదేశవాసుఁడను బ్రాహ్మణుఁడక.
- క. ఒడ లెఱుఁగనిక్రోధంబున, నుడుకుచు గురుహింస చేసి యుంటిని మును నే
నుడుగక యాపాపము ననుఁ, గుడుపుచు నున్నది ఫలంబు ఘోరము గాఁగక.
- క. వకనకలాడెడుకుఱ్ఱికి, నొకనాఁడును నిండ భిక్ష యొదవదు ధివణా
వికలుఁడ నై జందెంబును, సికయును లేకుండ నుంటి జీవంబులతోక.
- క. ఉండినచోటను నుండక, పండుకొనినచోట మరలఁ బండుకొనక ఖ
న్నుండ నయి తిరుగుచుండుదు, నెండయనక వానయనక యెప్పుడుఁ గూడక.
- క. అది యేమిపాతకమొ నా, యెద నొకత్రుటి యైన నుండసి దొకచోటక
బడదదు నొక కాలంబున, నదిరిపడుదు నొక్కవేళ నతిచిత్రముగక. 1613
- గీ. దైవయోగంబువలన నీదర్శనంబు, ప్రాప్తమయ్యెను నాకు ధరామ రేంద్ర
పాపముల నెల్ల రూపుమాపంగఁ జాలు, సంశయము లేక బ్రహ్మవర్చస మొకండె.
- క. అని చాలించుటయును ని, ట్లనియె దృతీయుండు స్వామి యవనిసురుఁడ నై
నను నేను జేయఁగూడని, పనులను జేసితిని మద్యపానముకతనక. 1615
- క. చేరిచికొంటిని వేశ్యను, దారసుతుల నిల్లు వెడలఁ దఱిమితి నూరుక
బేరును మాయఁగఁ దిరిగితి, పైర్విహారమున దేవశర్మార్థహ్యయుండక. 1616
- క. ఆపాప మంటుకొని న, న్నూపిరి వోకుండఁ జంపుచున్నది తత్సం
తాపమున కోర్వఁ జాలక, యీపగిదిని వచ్చినాఁడ నిచ్చటి కనఘా. 1617
- క. ఒనగూడుట నీదర్శన, మును జేసెడిభాగ్య మిపుడు పోయినప్రాణం
బున కాళ యొదవె మరలను, గనికరమున దీనరక్ష గావింపఁ గదే. 1618
- క. అని యారకుండుటయు ని, ట్లనియె జతుర్థుండు విధురుఁ డనియెడువైశ్యుం
డను నేను వేశ్య యగుమా, తను బొందితి మూఁడునెలలదాఁకను సంతక.

- క. తెలియక చేయంబడినను, బలు వయి గురుతల్పగమనపాపము ననుఁ జే
కలఁ బెట్ట సాగె దానను, విలపించుచుఁ దిరుగుచుంటి విశ్వం బెల్లెన్. 1620
- క. దైవికముగఁ బ్రాప్తించెను, దావకదర్శనము నేను ధన్యుడ నైతిన్
బోనకి యుండునె సాధుకృ, పావీక్షణమునను బాపపంకం బెల్లెన్. 1621
- క. అని మిన్న కుండుటయు ని, ట్లనియెను బంచముఁడు నే మహాపాపములన్
బాసరించినాఁడఁ బాతకి, జనసంసర్గమున వైశ్యజాతిభవుండన్. 1622
- క. సందాహ్వయుండ నయ్యు న, సందపథంబునఁ జరించినాఁడను దానన్
గుందింపఁ దొడఁగె నాయఁడు, బృందం బంతయును నన్ను రేయుం బవలున్. 1623
- క. దానికి నోర్వం జాలక, నానాక్షేత్రములు తిరిగినను ఫల మెందున్
గానక వచ్చితిఁ దుద కీ, స్థానమునకు నెపుడో మేలు సలిపినకతనన్. 1624
- క. అరుదెంచినతోడనె య, చెరువుగ నీదర్శనంబు చేకుటె దానన్
బరితుష్టి గలిగె నాత్మకుఁ, జరితార్థుడ నైతి నీవె శరణము నాకున్. 1625
- క. అని ప్రార్థించుటయును న, మృనిశర్మ తదీయవృత్తముల నెల్లఁ గమం
గొని దివ్యదృష్టిచే ని, ట్లనియెను మీ కెల్ల శ్రేయ మయ్యెడుఁ గాతన్. 1626
- క. ఒనరించుట నజ్ఞానం, బునఁ బాపంబులను సత్యమును జెప్పటచే
ననుతాపంబును జెందుట, ననుగ్రహంబునకుఁ బాత్రు లైతిరి మీరల్. 1627
- స. అశనసమం బగుత్పత్తియును జనకసముఁ డగుగురుండును విప్రసముఁ డగు
పాత్రుండును విష్ణుసముఁ డగుదేవుండును గంగాసమం బగుతీర్థంబును గోదావ
సమం బగుదానంబును గాయత్రీసమం బగుమంత్రంబును నేకాదశీసమం బగు
వ్రతంబును భార్యాసమం బగుమిత్రంబును దయాసమం బగుధర్మంబును
స్వాతంత్ర్యసమం బగుసౌఖ్యంబును గార్హస్థ్యసమం బగునాశ్రమంబును సత్యసమం
బగునాచారంబును సంతోషసమం బగుబలంబును వైశాఖసమం బగుమాసం
బును లేమింజేసి యీ వైశాఖమాసంబున గంగాస్నానంబు లభించె నేని
సుగంధభరితం బగుసువర్ణంబు ప్రాప్తించినట్ల. 1628
- గీ. సర్వదయు గంగయును యమునయును బాప
హరణమునఁ దుల్యముల కాన నాచరింపుఁ
డిమ్మహానదిలోన స్నానమ్ము నిపుడె
పాపముక్తియు దివ్యరూపమును గలుగు. 1629
- చ. అనవుడు వార లెల్లరును హర్షముతోడను వర్మదాజలం
బునను మునింగి తేచుటయుఁ బోయెను గాన సమస్తపాపముల్
గనులను హర్ష బాష్పములు గాయములందును దివ్యతేజముల్
డవరఁగ నుల్లసిల్లిరి సుధామయమూర్తులు వాఁగ నయ్యెడన్. 1630

- గీ. అనుటయును సంబంధించి ట్లనియె స్వామి, పండితులు చెప్ప వింటిఁ బాపప్రశమన
మనెడిస్తాత్రంబుచనుమాయచఘములనుచు, దెలుపఁగదవయ్యనాకుఁదద్విధము నెల్ల.
క. అని ప్రార్థించుటయును ని, ట్లనియెను నారదుఁడు రాజ యది సత్యమ నే
వినిచెడఁ బాపప్రశమన, మును వినుము సమస్తపాపములు భస్మ మగున్. 1632

—: పాపప్రశమనస్తోత్రకథనము:—

దండకము:— నారాయణా నీకు జోహారు లాపద్ధనధ్వంతమార్తాండ నీకు
బ్రణామంబు లవ్యక్త నీ కేటికోళ్లాశ్రితోద్ధారకా నీకు సాష్టాంగముల్ నీకు
సర్వేశ్వరా వందనంబుల్ నమస్కారముల్ నీకు గోవింద కృష్ణా భవత్పాద
కైంకర్యముం జేయ నాయాత్మ నర్పించితిఁ శ్రీపతీ నేను నీవాడఁ బాపాపహా
యెట్టిపాపంబులు నీకటాక్షంబుచేతఁ బటాపంచ లై పోవ విశ్వాత్మ నిద్రించు
చున్నప్పుడు మేలుకొన్నప్పుడు గూరుచున్నప్పుడు లేచుచున్నప్పుడు
బోవుచున్నప్పుడు గాల్యకృత్యంబులఁ జేయుచున్నప్పుడు తుత్తిపాసావిధుల్
దీర్చుచున్నప్పుడు బుండరీకాక్ష వేయేల యేకృత్యముఁ జేయుచున్నప్పు
డైనఁ మతేకాలమం దేని యేదేశమం దేని విజ్ఞాని నై కాని యజ్ఞాని నై కాని
కామార్థి నై కాని యర్థార్థి నై కాని వాక్పితృకాయంబులఁ దేనిచే గాని యె
ట్లేని యింతేనియం తేని నే జేసియున్నట్టిపాపంబు సర్వంబు దగ్ధంబు గావింపవే
మాధవా నన్ను సంసారపాథోధిపారంబునం జేర్పవే తండ్రి నాదుఃఖముం దీర్పవే
స్వామి నీకంటె ది క్కేదియుఁ లేదు నా కెందునుం బోవ దేవా యచింత్యప్ర
భావా నమస్తే నమస్తే నమః. 1633

- క. అని పాపప్రశమనమును, వినిచి మహారాజ దీని విన్నను బతియిం
చినను నశేషాఘవినా, శన మగు నద్దాన విష్ణుసన్నిధి దొరకున్. 1634
గీ. మఱియు వై శాఖమున దీనిమహిమ మింత, యంత యని నిర్వచింప నా కలవి గాదు
మాధవప్రీతికర మైనమాస మగుట, దురితముల నెల్ల నడఁగార్చుస్తోత్ర మగుట.
వ. అనుటయు సంబంధం డమ్ముసింద్రున కి ట్లనియె. 1636
గీ. మానివల్లభ వై శాఖమాసమందు, స్నానదానాదు లేవిధిఁ జలుప వలెనొ
విష్ణుపూజన మెట్లు గావింపవలెనొ, యానతీయుము వినఁ గోర్కి యయ్యె నాకు.

—: స్నానదానవిష్ణుపూజావిధానకథనము:—

- క. అనవుడు నారదుఁడు ముదం, బునఁ జిటున వొవ్వయ్య వదనమున ని ట్లనియె
జననాథ వినుము నెప్పెద, వనజభవునివలన విన్నవడువున నీకున్. 1638
వ. వై శాఖమాసంబున సూర్యుఁడు మేషరాశిగతుం డై యున్నతరుణంబునఁ బ్రాహ్మ
ణానుజ్ఞం బడసి స్నానఫలంబు సిద్ధించునట్లు హరిం బ్రార్థించి మహానదియందుఁ
గాని నదియందుఁ గాని నదమందుఁ గాని సరస్సునఁ గాని నిర్వరంబునం గాని
దీర్ఘాయందుఁ గాని కూపోదకంబునం గాని నియమయుక్తంబుగా నారాయణా

ప్రాక్షరమంత్రంబుచే దీర్ఘకల్పముగా గావించి స్నానంబు చేసి పవిత్రసాగి యై
విధివిధానంబుల దత్తీరంబునకు నొంగి నావాహనంబు చేసి నందిచి నళిని దక్ష
పృక్ష్వ ఏయద్దంగ విశ్వకాయ నేన యమృతి విద్యాధరి మహాదేవి లోకప్రసా
దిని తేమంకరి జాహ్నువి శాంత శాంతిప్రదాయుని యనుపుణ్యనామంబులం
గీర్తించి నాలుగు గాని యాఱు గాని మేఘ గాని మృతకాస్నానంబులు గావించి
థౌతశస్త్రంబులు ధరియించి పిమ్మట బ్రహ్మవిష్ణుబుద్ధప్రజాపతిదేవయక్షనాగ
గంధర్వాప్సవిద్యాధిజలధరక్రూరసర్పసుపర్ణతపశుమక్షపాతకరాక్షాసేవతర్ప
ణంబును దేవస్వశిత్పతర్పణంబును స్వశిత్పతర్పణంబునుగ జేసి యటుమీద
ముందుభాగంబున బద్ధంబును లిఖించి మార్తండానామంబు లుచ్చరించుచు
సపుష్పాక్షతసలిలాదణచందనంబులతోడ నాశిత్పతర్పణంబు నొసంగి సమస్తా
రంబు లర్పించి ప్రదక్షిణంబులు గావించి బ్రాహ్మణగోతాంశసప్త్యంబు గావించి
స్వగృహంబునకుం జేరి విష్ణుప్రతిమను బూజించి మాధవక్షితికరంబు గౌయథా
శక్తి సువర్ణరజతతామ్రసలిలాన్నకర్పరాంబరపదత్రాతపత్రవధుతిలకంభకన్యా
గోభూధాన్యాద్యనేకదానంబులు పాత్రుల కొసంగి హవిష్యంబు భుజియించి
బ్రహ్మచర్యంబు నవలంబించి స్థండిలంబున శయనింపవలయు. వైశాఖమాసం
బంతయును నీవిధంబున నిత్యస్నానంబు గావించి యంతంబున బ్రాహ్మణసంతర్ప
ణంబు చేయువారల కీక్షితాక్షసిద్ధియును విష్ణులోకప్రాప్తియునుం గలుగు. 1639

గీ. వ్రతము దానంబు నియమంబు బ్రహ్మచర్య
జపహవిష్యంబు లచ్యుతార్చనము భూమి
శయ్యయును హోమమును గోజిజన్మసాప
సంతతుల రూపుచూపు వైశాఖమందు. 1640

వ. ఇదియునుం గాక వ్రతాచరణసమర్థత యుండె నేని. 1641

గీ. వ్రతము నీరీతి ద్వాదశవత్సరములు, గడచుదాకను జేయుచు, గడ కొనర్ప
వలయు నుద్యాపనము దానం గలుగు విష్ణు, మందిరావాసభాగ్యంబు మానవులకు.

క. వైశాఖస్నానంబున, క్లేశంబులు పాయు దొలగు లేవడియును ఈ
జ్ఞాతం బగు నందఱలో, బ్రాశస్త్యము గలుగు ముక్తి పాటిలు, దుదకుకా.

క. విత్తరంబు లేనియడలను, జిత్రము హరిమీద నిలిపి చేసినస్నానం
బు తమగతిసాధన మగు, జిత్రంబె ప్రధాన మగుటఁ జేతల కెల్లకా. 1644

వ. ఇంక నర్చనవిధానంబు జెప్పెద. ధగవదర్పనంబు వైదికతాంత్రికమిత్రభేదంబు
లచే ద్రివిధంబుగా జెప్పబడియె. వైదికార్చనం దేనియు మిత్రార్చనం దేనియు
ద్విజులు గావించు దగు. తాంత్రికార్చనంబు స్త్రీశూద్రులకు విహితంబు. దేవో
క్తంబు వైదికంబు. తంత్రీకంబు తాంత్రికంబు. వైదికతాంత్రికార్చనం

సూక్ష్మము చిత్రము. ద్వైతము. దిగువన వైచిత్ర్యములచే గాని వైదిక
తాత్పర్యములచే గాని వానసాధ్యునికర్మములు నిర్వర్తించి స్థండి
లంబునం గాని యగ్నియందుం గాని సూర్యునియందుం గాని బ్రాహ్మణుని
యందుం గాని స్వహృదయంబునం గాని పరమేశ్వరుని నారాధింపం దగు. ప్ర
తిమతైలి ధాతుమయి తాహి లేప్య లేఖ్య సైకతి మణిమయి మనోమయి
యనెడియష్టవిధభేదంబులచే నొప్పు. అయ్యది చరాచరభేదంబులచే ద్వివిధం
బయ్యె. స్థిరప్రతిమ కావాహనోద్వాసనంబులు లేవు. చరప్రతిమకు వికల్పం
బుగా నుండు. స్థండిలప్రతిమకు రెండునుం గలవు. అర్చాప్రతిమకు సమ్ము
ఖంబుగా నుండి యథావిధి నర్చింపం దగు. పూజానంతరంబు విధివిహితం బగు
కుండంబు నేర్పజచి యందు నగ్నిం బ్రతిష్ఠించి వాసుదేవుని ధ్యానించుచు
హవిష్టోమంబు గావించి పార్వదులకు బలి నర్పించి పురాణకథావతనశ్రవణంబుల
చేతను నానావిధస్తోత్రంబులచేతను నారాయణునకు సంప్రీతిం గొలిపి దండ
ప్రణామంబుం గావించు దగు. ఉద్వాసనంబు చేయవలసినయెడఁ బ్రతిమాజ్యోతి
నాత్మజ్యోతియంద యుద్వాసనంబు గావింపవలయు. ఆవాహనీయం బయ్యె
నేని యాత్మజ్యోతినుండి యావాహింప వలయు. 1645

- గీ. అఖిలభూతంబులందును నాత్మయందు, నమరువానిఁగ నెఱిఁగి సర్వాత్ముఁడైన
హరినిఁ బూజింపఁగాఁ దగు నర్చకుండు, శ్రద్ధ తనకు ఘటిల్లినప్రతిమయందు.
వ. ప్రతిమాప్రతిష్ఠాపనంబునఁ ద్రిభువనాధిపత్యంబును దేవాలయస్థాపనంబున సార్వ
భౌమత్యంబును బూజాదినిర్వహణంబున బ్రహ్మలోకంబును బడయంగలుగు.
గీ. అశ్వమేధాదియాగంబు లాచరించు, గాక దానను భక్తియోగమునఁ గాంచు
నంత్రేయంబు గన నలభ్యంబు భక్తి, వశ్యుఁడైనట్లు హరి కర్మవశుఁడు గాఁడు.

- గీ. అంబుజాక్షుని దర్శించునవియె కనులు
హరిపయిని బాదుకొని యుండునదియె బుద్ధి
యచ్యుతునిస్తోత్ర మొనరించునదియె జిహ్వా
హాటకాంబునకు మ్రొక్కునదియె తనువు.

1649

- క. భూవర నీ వచ్యుతపద, సేవకుడవు గానఁ దెలియఁజేసితి నీకుఁ

శ్రీవై శాఖమహాత్వము, బోవలయును నిక స్నానమున కని పోయె.

- గీ. అంత వై శాఖవిధు లెల్ల నాచరించి, యంబరీషుండు గృతకృత్యుఁడయ్యె దాన
నతనికి లభించె ద్రిజగంబులందుఁ గూడ, విష్ణుభక్తుం డనెడిమేటివిశ్రుతంబు.

— : ఆదివరాహ మేదిసీసం వాదక కథనము : —

- సీ. మఱియు నొక్కవిశేష మెఱిఁగింతు మును విష్ణు, వాదివరాహ మై యవతరించి
దంష్ట్రయందు ధరించి ధతణి నుండ సహస్ర, దివ్యవర్షంబు లాజేవి యపుడు

మాధవ దినపక్షచూసవత్సరయుగ, కల్పాదికః తైనకాలమందు

గ్రేష్ఠత్వమును వహించినది యెయ్యదియై నా, కానతి వ్యుని వినయమున నడంగ
గీ. సచ్యుతుం డిట్లు లనియెఁ గాశ్యపి వచింతు, నన్నిటను గూడ వై శాఖ మధికతమము
నేనె యది యని యూహింప జ్ఞాను తెల్ల, మాధవాఖ్యను దాల్చిచమాన మగుట.
వ. తన్మాసశుక్లతృతీయాదివసంబున మధుహరణ్యాక్షు లనుభవోరరాక్షసులు నాచే
నిహతు లగుటంజేసి యాత్మతీయ యక్షయ్యత్వతీయ యనియును ద్రేతాయుగాది
యనియును బ్రసిద్ధిం జెందినపుణ్యాదిసం బయ్యె. 1653

గీ. అట్టిదివసంబు గల్గిన దగుట నాకుఁ, బ్రియతమం బయ్యె దాన నాపేరు వడసె
దాన నఖిలజగత్సృజ్యతను వహించు, మహిమ మేర్పడె మాధవమానమునకు.

శా. ఆమాసంబునఁ జేయున్నాచజపదానాచ్ఛావ్రతాదిక్రియా
స్తోమం బంతయుఁ బుణ్యరాశి యయి సంతోషంబు నైశ్వర్యమున్
క్షేమంబున్ యశమున్ సతీసుతహితశ్రేణీక గలానైపుణీక
సామర్థ్యంబు నొసంగి చేరుచుఁ మదిన్ వైకుంఠధామంబునన్. 1655

క. అని చెప్పటయును మేదిని, మనమున సంతోష మొందె మఱియొకగాథన్
వినిచెదను వినుఁడు మాధవ, మువఁ గలమహిమంబు స్పష్టముగఁ దెలియంగన్.

— : యమత్రాహ్వానసంవాదకథనము : —

వ. మున్ను మధ్యదేశమునందు గంగాయమునలనడుమ నొకయగ్రహారంబు గలదు.
గీ. దానిలోపల విద్వాంసు లైనద్విజులు, కల రనేకులు వారిలోపలను యజ్ఞ
దత్తుఁడనుబ్రాహ్మణునిఁ దేరదండధరుడు, భృత్యులనుబంపంగనువార లేఁగుదెంచి.

ఆ. యజ్ఞదత్తులుగ్గఁ దైనమఱొక్కత్రా, హ్మణునిఁ దోడుకొని ప్రమాదమునను
నరిగి దండధరునియంతికమున నిల్చి, శమనుఁ డతనిఁ జూచి సత్కరించి. 1659

క. భటులార యజ్ఞదత్తుని, నిటకుం గొనిరం డటంచు నే ననుపంగ మీ
రటు చేయక యీవిప్రుని, డటుకునఁ గొనివచ్చితిరి వృథా క్రియ యయ్యెన్.

క. అనుడుఁ బ్రమాదంబున నీ, పని యయ్యె డమింపు మనుచు భటు లర్థింపన్
గొనిపోండు మరల నీవి, ప్రుని నని శమనుండు పలికెఁ గ్రోధముతోడన్. 1661

గీ. అపుడు విప్రుండు యమున కిట్లనియెదేవ, యిచట సుఖముగ నుండె నా కేగ నోప
నేల రావింపఁ బంపఁగా నేల మరల, నెఱుంగఁ జెప్పము కారణ మేమొనాకు.

వ. అని యడుగుటయు నంతకుం డాతని కిట్లనియె. 1663

నీ. భూసుర వినుము నీపుణ్యంబుననుజేసి, సుఖముగా నుండె నిచ్చోటు నీకుఁ
బుణ్యంబు చేసినపురుషుల కియ్యది, సౌఖ్యంబు నొసఁగెడిస్వర్గభూమి
పాపం బొనర్చినపాపాత్ములకు నిది, భరియింపఁజాలనివరకభూమి
పాపపుణ్యానురూపంబుగా దుఃఖంబు, సౌఖ్యంబు నొసఁగెడుస్వామి నేను

- గీ. హామనము లొకఁడై నొకఁడనంతనిజక
నాయు పుండలఁజేసి ని చనఁబోయె.
నుండఁ దగువాఁడె చనియ నొ మండఁ దగిను
చనుము శ్రేష్ఠుల యనుట ని ల్లచియె స్వజాతం. 1664
- గీ. ధర్మమూర్తివి శివు నేడిపించుట
చేకఁజుట మర్త్యభయ నాచేసెనట్టి
పుణ్యమునఁ బ్రాప్తయై విష్ణును మహాత్ము
యగుగఁ దలఁచితి నినుఁ గొన్నియఁకెఱులను. 1665
- గీ. అనుటయును ధర్మరాజులు అనియె పిత్ర
యడుగు మవి యెవో శ్రేష్ఠుల యనుట నెఱి
బ్రాహ్మణుఁడు దేవి భూరిధర్మింబు గలుగ
సులభ మైనయుపాయంబు దెలుపు వినియె. 1666

—: మ శ్లో ధర్మ క శ్లో మ :—

- చ. అనవుడు ధర్మరాజు ముద మంద మహీసుర యొక్కమాటలో
వినిచెద శాస్త్రసారమును విష్ణు వొకఁడై భవాంబురాశిలో
మునిగినజంత్రుకోటుల సముద్ధరణం బొనరించుదేవుఁ డా
యనను భజించుచో నిహపరాధము లాశ్చక్రరస్థితార్థముల్. 1667
- క. మాధవునకుఁ బ్రియ మైనది, మాధనమాసంబు దాన మాధవసంప్రీ
త్యాధాయకముగ స్నానా, రాధనముఖవిధు లొసర్చుప్రాజ్ఞులె ధన్యుల్. 1668
- వ. వైశాఖమాసంబునఁ బ్రాతఃకాలంబునం దెందు స్నానంబు గావించినను
భాగీరథి సర్వద యమున సరస్వతి విశోక వితస్త యనునాఱువింధ్యోత్తర
పుణ్యనదులందును గోదావరి భీమరథ తుంగభద్ర వేదిక తాపి పయోష్ఠి యను
నాఱువింధ్యదక్షిణపుణ్యనదులయందును నిత్యస్నానంబు గావించినఫలంబును
సర్వపుణ్యాంతంబుల నేవించినఫలంబును సకలపుణ్యాశ్రమంబుల దర్శించిన
ఫలంబును జెకూడు. 1669
- క. ఆయువు శ్రీయను వర్ధిలుఁ, బాయు మహాపాతకోపపాతకములు శ్వే
శ్రేయసము గల్లు స్నానము, చేయునెడల మాధవమునఁ జేతనములకున్.
- గీ. కల్పకోటిశతంబులుఁ గల్పకోటి, శతశాహస్రంబులును విష్ణునదనమందు
వాస మొనరించు వైశాఖమాసమందుఁ, జెసి స్నానంబు హరిని బూజించె నేని.
- క. పాతకము కెల్ల మాయను, ప్రేతత్వము పోవు నావరించినభూత
వ్రాతములు తొలఁగు రాధ, ప్రాతస్నానమున కెంత ఫల మనవచ్చున్, 1672
- వ. దీనికి దృష్టాంతంబుగా నొక్కయితిహాసంబు చెప్పెద. వినుము. 1673

- సీ. ధనశర్మ యనునొక్క ధనశేనుపద్యుడు, పని యొక్కతానెంబులకు మున్ను
కోయుచు నుండంగ గుణల సహస్రేటికి, పన్నె శాశముల్ వారిం బూది
భక్తితో గావించి ప్రణతి విప్రోత్తమ, తృప్తికృదర్చనావాప్తిలన
సస్మరియకౌర్వ మంతయు పడెగాకె, నిది యేమి చిత్తంబు యెఱుంగ మ్రోతి
- గీ. మనుటయును ధనశర్మ యిట్లనియెమిది, తెలియ నాకడ కవుడు కా హేతు వేము
తెలియఁజేయుడు సర్వంబు తెటవడంగ, గలిగెడిని బాల్ మిమ్ముల గాంచెంత.
- వ. అని యపిండులు నానానాములలోనియొకపితామ. నిట్లనియె. 1675
- క. చేసెనయిపకృతి మజచేసి, దోసమె నా కమితఘోషమప్పుడు గలుగె
జేసెను దానను జెప్పితి ను, దానుం డనునైశ్వర్యుడను గృతఘ్నుడను బూని.
- క. అతిపాపుల కైనను ని. మృతి యున్నది గాని లే దొకమకుముచు ను
ర్గతివారక మగుమాన్దము, కృతఘ్నుడను ననుచుఁ జెప్ప నే ముచు వింటి.
- గీ. కట్టికుడుపదే చేసినకర్మ మిలచు, నెట్టివారల నైనను కేమి చెప్ప
బరమనిర్భాగ్యుడను మహావాతకుడను, నాకు ది క్కేది యెన నున్న జెమహత్మ.
- వ. అని పలికి యూరికుండుటయు ద్వితీయపితామం బిట్లనియె. 1679
- గీ. బ్రాహ్మణోత్తమ పదివేలగ్రామములకు, నధిపతిని నేను హరిపేరు డనెడివాడ
గురువుడైవంబు నాక ముప్పుడుడనగుచు, వర్తిలిన హేతువైన విదైవకుడనైతి
- క. ప్రేతత్వ మొదలె నా కా, పాతకకర్మంబువలనఁ బా జైదాత
జైతన్యం బుండియును న, చైతన్యం జైతి బాధ నైవంక లేమి. 1681
- క. న న్నుద్ధరింపగదె యా, పన్నుడను సనాథుడను గృపాపాత్రుడని
పున్నెమునఁజేసి బ్రమకును, నన్నమనస్తృష్ట ప్రబల మయ్యెను నాక. 1682
- వ. అని ప్రార్థించి విరమించుటయుఁ దృతీయపితామం బిట్లనియె. 1683
- సీ. బ్రాహ్మణోత్తమ నేను బ్రాహ్మణుడను మున్ను, వానియు చేసితి వాసపురిని
గాతమగోత్రంధుతియు గాతమా, హ్వయమును గలిగివాడ నైతి
శ్రోతమార్గమె ముక్తి నాధనం బని యెంచి, యాచరించెతి ధారయజ్ఞములను
వాసు దేవునిఁ గూర్చి జై శాశములఁ జేయ, నైతి న్నారదానాదివిధులఁ
- గీ. గడకు నొకపూర్ణిమను నైనఁ గడప నైతి, శౌరిన శ్రీతికర మొనర్పానమునను
దాన నేఁ జేసినట్టియధ్వరము లెల్ల, ఫలవిహీనంబు తై న్నన బాధుచేసె.
- క. దాన నజై శాశాశ్వతు, బూని పితామంబు చగుచు భూతల మెల్ల
దీనత్వముచేఁ దిరుగుచు, నానాకష్టములలోన నవ ముచు నుంటి. 1685
- గీ. తీర్థములకంటె నధికులు ద్విజులు దాన, నుత్తమబ్రాహ్మణుడైపు నన్నుద్ధరింపు
మట్లు కా జేసి ధనశర్మ యనుమదాత్మి, భవున కెఱింగంపుమయ్య నాపడడిపాట్లు.
- క. అని ప్రార్థించుటయును నా, ధనశర్మ మహాపితాదతత్త్వం జై యి
ట్లనియెను దండ్రి భవత్సత్తుఁ, డను నేనె పనిండ్పజన్మయను నేనె నుమి.

గీ. జనక మునీంద్రుల నుత్తమజాతియును

జేయఁబడినవి చూడ నామ్నాయవిధులు

చెప్పించి గొంచ దుర్గతి చిత్ర మయ్యె

ధర్మ మతిసూక్ష్మ మెఱుంగంగఁ దరము గాదు.

1688

క. జనకుండ వగునీ వీవిధ, మున నుండంగఁ జూచుపాపమును నాకు విధిం

చెను ధాత యేమి చేయుదుఁ, గన నైతిని నీకు సుగతి గలిగెడిత్రోవ. 1689

క. అని చింతిల్లుచు నుండఁ, గను భూతం బిట్టు లనియెఁ గలిగినయెడ నా

యన నీకుఁ గడుణ నాపై, నొనరింపుము మాకు నొక్కయుపకారంబు.

ప. వైశాఖమాసంబున విష్ణుప్రీతికరంబుగా స్నానదానాదివిధులు యథావిధిం జేసి

వైశాఖశుక్లత్రయోదశీ చతుర్దశీ పూర్ణిమాస్నానఫలంబు మామువ్వరకును

యథాక్రమంబుగా నర్పించితి వేని ప్రేతరూపంబులు తొలంగి మేము దివ్యరూపం

బులతోడ వైకుంఠామంబుఁ జెందంగలవార మగుదుము. పరోపకారపుణ్యంబు

నీకును నుద్ధారకం బగు నని చెప్పుటయును ధనశర్మ మహానందముం జెంది

యట్లుకావించె.

1691

గీ. అంతటను నాపిశాచము లబ్బరముగ, దివ్యదేహంబులను దాల్చి తేజరిలుచు

నెక్కి దివ్యవిమానంబు నేగె నతఁడు, కాంచుచుండంగ గగనమార్గమును దాటి.

క. ధనశర్మ యాపరోపకృ, తినిజేసి యిహంబునను బ్రతిష్ఠయు సౌఖ్యం

బును ననుభవించి పిమ్మటఁ, జనియెను వైకుంఠమునకు సంతోషమున. 1693

సీ. మఱియొకగాథ నీ కెఱింగింతు వినుము మ, హీధరుం డనెడిభూమింద్రుఁ డొకఁడు

పూర్వకాలమునందుఁ బూజించులను గూడి, తద్రక్తిచే రాజధర్మ ముడిగి

స్వైరవిహారి యై సంచరించుచు నుండఁ, గడచిపోయెను గొంతకాల మటులె

యంతట నొక్కనాఁ డతనిపురోహితుం, డైనకశ్యపుఁ డట కరుగుడెంచి

గీ. భామినీమధ్యగతుఁ డైనప్రభునిఁ జూచి, యధిక వాత్సల్యమున నిట్లు లనియె భూప

శిష్యునకు బోధ చేయక చెడు గురుండు, చెడును శిష్యుఁడు గురునిభాషితము వినక.

క. కావున నేను వచింపం, గా వలయును గురుండ నైవకతమున నీకు

నీవును శిష్యుండ వగుటను, నావచనం బంతయును వివంగా వలయు. 1695

సీ. అచ్యుతారాధనం బాచరింపక పోతి, బ్రాహ్మణులను దృష్టి పఱుప వైతి

జపియింప వైతివి జప్యమంత్రములను, దిరుగకపోతివి తీర్థములకుఁ

దలచెట్లు వైతివి దానధర్మములను, సాధింప వైతివి సత్ఫలంబు

భాషింప వైతివి ప్రాజ్ఞులతోడను, జేయఁగాఁ దగుపని చేయ వైతి

గీ. మరణమునుజెంది యిటునుండి తరలిపోవు, నపుడు ధర్మం బొకం డె సహాయ మగుచు

వరుగుడెంచును వెనువెంట నంతె కాని, యెవ్వరును రాదు తదితరు లెల్లచి చూడ.

- గీ. త్యాగహరిపూజలనువలయుములు సత్య, ధర్మములనెడికడలద్యయము వినయ
మనియెడికిటమును గలజనుల కేల, భూరిభారంబు లగుజడభాషణములు.
- గీ. ధర్మ మూర్జించుచుందుడు తత్త్వవిదులు, సర్వకాలంబులందును క్షత్తకొలది
మధువును బతంగికలు చేర్చుమాడ్కి నదియె, సకలమగ్ధతలను మాపుసాధనంబు.
- గీ. మరణమును జెంది చితి నున్నచదుని విడిచి, లోష్టకాత్మంబులను బోలె నిష్టులెల్ల
విముఖులై వత్తురింటికి వెంట నుండు, నుచితబాంధవుఁడన ధర్మ మొకఁడ చూపె.
- గీ. తాను జేసినపుణ్యంబై తన్నుఁ గాచు, దాను జేసినపాపంబై తన్నుఁ గూల్చు
బ్రాణధారుల కెల్లను బంధురిపులు, సుకృతదుష్కృతములు రెండె ట్కోణాధ.
- క. ధనమును దనువును సుతులును, వనితలు భోగమును నగ్రువంబుల యనుచు
మనముచను నిశ్చయంబుక, బాసరిచికొని బుధుడు ధర్మమునె సేవించుక.
- క. ట్కోణికం బగుజవ్వనమును, ట్కోణికం బగుజీవితమును శాశ్వతములు గా
గణించి తిరిగి తుదకుక, గుణహీనుఁడు గూలు సరకకూపములందుక.
- గీ. అర్థకామంబు లఖలసౌఖ్యముల నొసంగు, ధర్మయుక్తంబు లగునేని ధరణిపాల
యయ్యవియె ధర్మహీనంబు లయ్యెనేని, వివసమంబులు వాని సేవింపరాదు.
- క. మృతికంటెను దుర్వ్యసంబు, బతికప్తము దానివలన నగు నధమగతుల్
మృతివలనఁ గలుగు స్వర్గ, స్థితి దుర్వ్యసనంబు లేనిచేతనములకుక. 1704
- క. వృద్ధు లగువారివలనను, బుద్ధులు నేర్చికొని చిత్తమును నయగుణసం
బద్ధముగఁ జేయువాఁడు ప్ర, సిద్ధుం డయి సకలకార్యసిద్ధులు వడయుక. 1705
- క. అనిశంబును నింద్రియజయ, మనుయోగమునందు నుండునధిపుఁడె ప్రజలక
మనుష సమర్థుడు తదితర, జననాధుఁడు నామమాత్రజనపతియ సుమీ.
- క. అనశుం డై పోవలయును, నవసానంబునకు విడిచి యంతయు నని త్నే
మవిదుఁ డెఱిగి నిజరక్షక, మపుధర్మమునందె సక్తుఁ డవు నెల్లపుడుక. 1707
- క. లలనాకటాక్షచపలం, బులు సంపద లవి తొలంగిపో కుండంగక
జలుపుదురు ధర్మబద్ధం, బులు గా మతిమంతు లై నభూమిశానుల్. 1708
- క. ధరణీతలేంద్ర వైశ్వా, వరసంసర్గమున నింధనంబులువోలక
దురితసహవాసంబున, సిద్ధు లెల్ల నశించు ననుచుఁ జెప్పుదు రాధ్యుల్. 1709
- క. త్నేమమును రూపుమాపును, గామక్రోధములు రెండు గావున వానిక
భూమింద్ర నిగ్రహింతురు, త్నేమాఱ్ఱులు వాని దరికిఁ జేర్తురు మూఱుల్. 1710
- గీ. చపల మైనది శ్వాసంబు ట్కోణములోనఁ, జలుపుచుండు గతాగతశతము లట్టి
దానికి వశం బయినజీవితమును నమ్మి, యిలను ధర్మవిలంబంబు నెవడు చేయు.
- క. నడుచును దుష్పథమందుక, నడిపించిన సుపథమందు నడిపించినచో
నడుచును జిత్తము బాలుని, వడువున వది యెఱిగి జ్ఞానవంతుఁడు నడుపుక.

- ఆ. పుష్ప వసుధాంబు నెల్ల బహు మద్దైశ్చి, మట్టు లంతరగి మది యెఱింగి
తన గామ గామ ద్వీక్షణ జేసివాడు. దాని చుట్టూ కత్తు శంకునందు. 1713
- క. కలియించుచుండె నాముప్ప, గలియించుచునుండె నయను కామక్లేశ
స్వతికముచుండి భక్తిచ్చువుతుడవు. గామగునె బుధియుక్తుడ వధిపా. 1714
- గీ. అనుభవించి వెలికించు చుడువె గూడ, దండురు నయన్లు లైవను నాళ్ళజాలకు
శిష్యులకు బుధిపాదులు జెప్పు భక్తిచ్చి, మగులు సేకు పెంచితి నడుగకున్న.
- క. అని వాక్కున్నట్లుమును నా, మనువాధిశ్వరుడు బుద్ధిసుతుండు గుంట
మగమున ల్లయు భేదం. బును బెరిగొని గురునిపాదములకుం బ్రణతుండ్ల.
- క. నాన్ను విడిచిపోతి, గామాబుడం జక్కి కన్ను గానక చెడితి
క్షేమము కొలికెనున్నా, లే మైననున్న నాకు నెఱుంగు జెపుమా. 1717
- క. అని ప్రార్థించుబారును నా, యనఘుండ్లి త్లియె భూప యఘుసంతతి నె
ల్లను మాపుమాని నేమం. బును మాధవమాన మిచ్చు భువి నెల్లరతుం. 1718
- క. ఆమానంబునం కేయము, భూమికృత్ స్నానదానములను సమస్త
క్షేమములు గలుగు రుక, గామకృతు బయినపాతకంబును దొలంగుం.
- వ. తండులమునకుం జర్తించువోలె నుండుసహజమలంబును దామ్రంబునకుం జిలు
ముకై వడి నుండునాగుంతుకమలంబును దేహధారికిం దొలంగం ద్రోయునది
యొక్కమాధవమానంబు. 1720
- క. అని చెప్పటయు మహిధర, జననాధుడు కామలాలసత్వ ముడిగి చే
సెను మాధవమానంబున, నొనరించుగం దగినవిధుల నుత్సాహముతో.
- ఆ. అట్లు చేసె సతము నిష్కలయం శాతం, జొందె గాలభర్త మొక్కనాడు
తెలిసికొని తడియదేహవాతంబును, నానియోజ్యు లరిగి వానికడకు. 1722
- గీ. కాలపాశంబులను గట్టి కదలకుండ, సిమ్మకొని నచ్చుచుండ మహిధవుండు
తా నొనర్చినపాపంబు తలచికొనుచు, నేడ్చె గొల్లున బాధ సహింపలేక. 1723
- క. ఆరోదనారవము విని, నారాయణభటులు వచ్చి నాసేవకుల
వారింది శారవం జే, పారంగం గొని వాని దివికి నడుగుచు నుండ.
- ఆ. అతడు మాన్యమధ్యమంబు నారకవాసు, లైనవారియెక్కు లాలకించి
యడుగ నేమి యిది యటంచును హరిభటు, లేర్పడంగ నతని కిట్టులనిరి. 1725
- వ. యమభటాకృష్ణమానాలులును చందకారనిపాతితులును నశిభూరశునకస్మగాల
కాకకంకరికవృక్ష వ్యామోహిత వ్యాదభక్త్యమానాలులు భుజగవృత్తి కాది
దేశ్యమానులు ఏ పిష్టాదీహృదయాలును గంటకలంకమానులును గ్రకచ
పాట్యమానులును వృష్టాదీప్యమానులును తుధాబాధ్యమానులును బూయ
కోటిగంధమూర్ఖులును దప్తైలకృత్యమానులును దప్తాయనపిండసంతప్య

మానులును ముసలతాడ్యమానులును వాంతాశనులును మలాశనులును
మూత్రదుధిరపాయులును మాంసవసాకేశాస్థిభక్షకులును గాలపాశబద్ధకంకులును
గూటాగారభ్రామ్యమాణులును నగుచు నసిపత్త్రరౌరవకుంభీపాకాదినానావిధ
మహాఘోరనరకపతితు లగుమహాపాపులు దాడుణరోదనధ్వనులు గావించు
చున్నవారు. చేయరానిమహాపాపంబులం జేసి తత్కర్మఫలంబు ననుభవించు
చున్నయీదుష్టులరోదనధ్వనులు మనము వినరాదు. సత్స్వరంబ రమ్ము. 1726

చ. అనవుడు తేడ మనసమునందు విపాదముఁ జెంది వారి కి

ట్లనియె మహాత్ములార యిపు డానరకస్థుల నుద్ధరింప నే
నొనరుపఁ దగ్గమేలు చెప్పుఁ డుండినఁ జేసెద నాత్తశోకనా
శనకరు లై నచేతనులజన్మమె జన్మము ముజ్జగంబులన్.

వ. శిబి కపోతరక్షణార్థంబు స్వహాంసపిండంబులు ఖండించి యిచ్చె. దధీచి పరోప
కారార్థంబు తనయస్థి నొసంగె. సహస్రజిత్తు బ్రాహ్మణప్రాణరక్షణార్థంబు నిజ
ప్రాణంబుల నర్పించె. 1728

క. అమృహితులు విశ్రుతికా, యమ్ములచేతను ధరిత్రియం దనిమిషరూ
పమ్ములచే స్వర్గమున ద్రు, నమ్ముగ వెలుఁగొందు చున్నవారల కాదే. 1729

గీ. అనుటయును విష్ణుభటు లిట్టు లనిరి భూప, పాపముల నెల్ల రూపుమాపంగఁ జాలు
మాధవస్నాన మద్దానిమహిమమున నె, పాపి వగునీకుఁ బ్రాప్తించె బరమపదము.

క. ఆకారణమున నైశా, ధైర్యదినస్నానఫలము నిచ్చితి వేనిన్
జేకూరు వీరి కెల్లను, నాకపదము తొలగి నరకయాతన లెల్లన్. 1731

చ. అని వచియించుచున్ ఊతితలాధిపుఁ డెంతయు సంతసించుచున్
మనమున దారవోసెను రమాపతి సాక్షి గ నాత్మపుణ్యమున్
వనజదళాక్షకింకరజనంబు వచించినరీతి దుర్గతిన్
గనినసమస్తదేహులును గాంచగ స్వర్గనివాససౌఖ్యమున్. 1732

గీ. అంత నరకనివాసు లత్యద్భుతముగ, దివ్యతనువులతోడ దేవీప్రమాను
లగుచు దివ్యవిమానంబు నధివసించి, చనిరి దివికి మఱించుచు మనుజుభిన్న.

క. అంతట హరిభృత్యులు భూ, కాంతునిఁ దోడ్కొని యఖండగౌరవమున దై
త్యాంతకపురమున కేగుడు, సంతోషము నొందె హరి ప్రసన్నుం డగుచున్.

క. ఈకథను వినిన వినిచినఁ, జేకూరును వాంఛితార్థసిద్ధులు గావన్
నీ కెఱిగించితి నీవును, నాకర్ణించితివి సేమ మయ్యెడు మనకున్. 1735

గీ. ఇంక సత్స్వరముగను నీ వేగవలయు
నొడలు చితిలోన దహియింపఁబడక మునుపె

యనుకుండ బ్రాహ్మిణి యమునలో కననిసురుడు:

నని స్వదేహంబులో జొచ్చి కనులు దెలుచె.

1736

గీ. అపుడు బాంధవు లెల్లరు హస్తమునను, గాంచు చుండంగఁ దనకును గాలునకును
జరిగిన ప్రసంగమును దెల్పి తొలగుదుండు, వారి నెల్లను విస్తయవార్ధిఁ దేల్చె.

గీ. అంత వారలు దానును హస్తభరితు, లగుచు వై శాఖమాసములందుఁ జేయఁ
దగినవిధుల నొనర్చి యబ్జములు గొన్ని, చివర కేగిరి వైకుంఠభవనమునకు.

క. ఈమాధవమాహాత్మ్యము, నేమానవుఁ డేని వినిన నిహమున నఖిల
క్షేమములు వడసి వైష్ణవ, ధామంబున నుండు శాశ్వతంబుగఁ దుదకు. 1739

క. అని వచించుటయును ని, ట్లనిరి మునీశ్వరులు సూత హర్షం బయ్యె
వినుటను మాధవమహిమం, బును నింక విభూతిమహిమమును దెల్పఁ గదే. 1740

వ. అని యడుగుటయు సూతుండు వారల కి ట్లనియె. 1741

—: విభూతిమాహాత్మ్యకథనము :—

సీ. మునులార శరద్వంశ మును విప్రవేషంబు, ధరియించి తా నొక్కతరుణమందు
రామునికడకుఁ జేరఁగ వచ్చుటయు రాముఁ, డర్చ్యపాద్యాదుల నతని కొనఁగి
స్వామి మీనామదేశము లేవెయ్యె వచింపు, మని సకౌరవముగా నడుగుటయును
హరుఁ డిట్లు లనియె భావర పెరు శంభుండు, వానదేశంబు కైలాసశిఖరి

గీ. యనుటయును రాముఁ డత్యంతహర్ష మొంది

బ్రాహ్మణోత్తమ కైలాసపతికిఁ బ్రీతి

హేతు వగుభూతిమాహాత్మ్య మెఱుంగఁ జెపుమ

వేడ్క జనియించె నద్దాని విసంగనాకు.

1742

ఆ. అనుడు శంభుఁ డిట్లు లనియె రామునితోడ, నాననమున మందహాస మొలయ
భస్మమహిమ మెన్న బ్రహ్మాదులకుఁ గూడ, ధరణిజాకశత్ర తరము గాదు.

గీ. పటగతం బైనరేఖను బావకంబు, దగ్ధ మొనరించునట్లు దగ్ధం బొనర్చు
ఫలగతపాపలిపి నెల్ల భస్మ మొకఁడె, యగ్నివీర్యప్రధారక మగుటఁజేసి.

సీ. ముఖధారణంబున ముఖపాతకంబును, గంతపాతకమును గంతధృతిని
బాహుధారణమున బాహుపాతకము హృ, త్పాతకంబును నురోధారణమున
నాభిస్థలీధారణమున శిశ్నాఘంబు, పాయుపాపము పృష్ఠభాగధృతినిఁ
బార్శ్వదేశద్వంద్వభాగధారణమునఁ, బరపురంధ్రాన్త్యజేషపాతకమును

గీ. దగ్ధ మొనరించు భస్మంబు దాడువులను, నగ్నిబలె దానికొదవె భస్మాహ్వయంబు
భర్తృనము సేయుటను సర్వపాపములను, స్మరణమాత్రదూరీకృతదురిత మగుట.

క. భస్మమునఁ బండుకొనినను, భస్మంబు నలందికొనిన భస్మముఁ దివివక
భస్మస్నానము చేసిన, భస్మీభూతంబు అగును బావము లెల్లఁ, 1746

- గీ. భూతిని ధరించునో త్రిపుండ్రములుగ నెవడు
వాడు నిజముగఁ దాల్చిచవాడ చూపె
హరిహరబ్రహ్మమూర్తిత్రయమును మూడు
వీతిహోత్రంబులను మూడువిశ్వములను. 1747
- క. పావనులు కానివారును, బావను లై కన్యమునకుఁ బాత్రు లగుదు రు
ర్వీపర భస్మముచేతఁ, గావించిచయెడల న్నానకర్మము మద్భుత. 1748
- ప. మజ్జియును భస్మంబు సుఖప్రసవెడనకంబును భూతావేశనివారకంబును సర్వ
వృత్తికాదినానావిషప్రశమనంబును నాయుష్యాభివర్ధకంబును నై యుండు. 1749
- సీ. మును వసిష్ఠాస్వయంబున ధనంజయుఁడు నాఁ, గలఁ డొక్కవిప్రుఁడు ధౌతలమున
నతనికి నూర్చుదు సతు లుండి రవ్వారి, కంఠురించిరి నూర్చు రాత్రిభవులు
తనతనూభవుల కిచ్చెను నిజద్రవిణ మం, తియ సమాచముగ ధనంజయుఁడు
వారల కన్యోచ్యవైరముల్ సమకూరె, నొకనిధనంబు వేటొకఁడు మ్రింగ
- గీ. నంత నొకనాఁడు కరుణాఖ్యుఁడై నపుత్రుఁ, డొకఁడు భవనాశిసితటియొద్ద కరిగె
శత్రునాశమునకు నృకేసరిని గూర్చితప మొనర్చెడితిలఁపు స్వాంతమునఁ గలుగ.
- గీ. అరిగి యట నున్నమునుల నెల్లరను జూచి
విస్మయం బొందు చుండంగ విప్రుఁ డొకఁడు
నారసింహార్థ మొక్కజంబీరి ఫలము
దెచ్చి యది యుంచెను దటాకతీరమందు. 1751
- క. ఆపండు బహుమనోహర, రూపచ్ఛవిసారభాభహూపం బగుచున్
జూపట్టుడు నది కరుణఁడు, చేపడఁ గొని మూరుకొనియెఁ జేతఃప్రీతి. 1752
- సీ. అది గాంచి యచటిమహద్దు లెల్లరు వాడు, సలిపిన దేవాపచారమునకు
పై రింపఁ జాలక శపియించిరి శతాబ్ద, ములు మఱి కాత్వంబుఁ బొందునట్లు
లంతట మఱి క యై భ్రమించుచు వాడు, చేరి శీఘ్రమ నిజాగారమునకు
జరిగినవిషయంబు సర్వంబు తనభార్య, కెఱిగించి గీచెట్టి యేడ్వఁ దొడఁగె
- గీ. నంతఁ దత్కాంత నిశ్చేష్ట యగుచుఁ గూలఁ, బడి ధరిత్రిని లేచి వెంబడిన యెట్లొ
తవయభాగ్యత నిందించుకొనుచు మివుల, నేడ్చె బోరునఁ గన్నీళ్లు లేర్లువాఱ.
- క. అది యాలకించి జ్ఞాతులు, ముద మొందుచు నొక్కసమయమున నాయీగఁ
జదువఁ దలఁచి తైలమునం, దదయంబుగ వైచి రెట్టియరులో జ్ఞాతుల్. 1754
- ప. అంతట మృతం బగునామఱికను గైకొని దుఃఖించుచుఁ దత్కాంత యగుశుచి
స్మిత యరుంధతికడ కరుగ నాయమ కరుణించి మృత్యుంజయమంత్రాభి
మంత్రితం బగుభస్మంబు నామఱికపయి జల్లుడు నాయీగఁ తటాలున లేచి
తిరుగం జొచ్చె. 1755

- ఆ. అంతః గొంతకాల మరుగంగ నొకనాడు, జ్ఞాతి యొక్క డీను నైఁప లేక
మక్షికను వధించి సాక్షాత్తుగను దద్య, ధూటికడను దానిఁ ద్రోసి చనియె.
- క. అంతట నాయంతి శుగా, క్రాంతాంతర యగుచు మక్షికను గొని విషినా
భ్యంతరములందుఁ దిరుగుచు, సంతాపముతోడఁ గడపసాగెను దినముల్.
- గీ. అపుడు దైవికముగ నట కరుగుడెంచి, చూచి యాశోకవతిని దధీచమాని
తన్ని నీ నెవ్వతవు వనాంతరములందు, నేల తిరుగుచు నుంటివో యెఱుంగఁ జెపుమ.
- క. అని యడుగుటయును నాసతి, వినయంబున నతని కాత్మవృత్తాంతం బె
ల్లను దెలిపి యేడ్వ నమ్ముని, కని యాంతరదృష్టిఁ దత్ప్రకారం బెల్లెన్. 1759
- క. మును నిర్గళితాయువు లగు, ననిమిషజమదగ్నికశ్యపాదుల మరణిం
చిననన్ను జీవయుక్తుల, నొనరింపఁగఁ గల్గె భస్మ మొక్కడె యర్విన్. 1760
- క. కావున నాభస్మముననె, జీవింపఁగఁ జేయువాడ శ్రీఘంబుగ ని
ర్జీవుం డగునీతని నని, భావించుచు నీఁగపై ని భస్మముఁ జల్లెన్. 1761
- గీ. అప్పు డాయాఁగ శాపాంత మగుటఁజేసి, స్వస్వరూపంబు వడసి విస్మయము దోఁప
నమ్మహర్షికి వందనం బాచరించి, యందె దీర్ఘాయు వగు మనునాశివంబు. 1762
- సీ. అంత శుచిస్మిత యతిహర్షమున మాని, చరణాంబుజములకు సాఁగి మ్రొక్కి
తనయింట నాతిభ్యమును స్వీకరింపంగఁ, బ్రార్థించుటయును నాపారికాంక్షి
యామెశుద్ధి నెఱింగినట్టివాఁ డగుటను, నంగీకరించె దత్ప్రార్థనమును
నంగీకరించుడు నాక్షణంబున నామె, భర్తతోఁ జని తనభవనమునకుఁ
- గీ. బాక మొనరించి యహ్మానిరాక కెదురు, చూచు చుండంగ వచ్చి దధీచమాని
వద్రసోపేత మైనయాసాధ్యచేతి, యన్నమును దృష్టికరము గా నారగించె.
- గీ. అంతటను భస్మలిప్తాంగు లగుచు నచటి, కమరు లెల్లరు చనుడెంచి యమికి మ్రొక్కి
స్వామి నీవలనను భస్మశక్తి వివేడి, తలఁపుతో వచ్చినార మిందఱము గూడ.
- సీ. మును మేము గౌతమమునిభార్య నొకనాడు, మోహించి తత్పాపముననుజేసి
శమితపూర్వజ్ఞానశక్తుల మయి చిత్త, ములలోన ధైర్యంబు తొలగిపోవ
నరిగి దుర్వాసునియంతికమునకు మా, వృత్తాంత మంతయు విన్నవింప
నమ్మహర్షి కృపాకటాక్షంబులను మమ్ము, వీక్షించి సురలార వెఱవ వలదు
- గీ. మున్ను నే బ్రహ్మహత్యాఘమునఁ దపించు, చుండఁగ ననుగ్రహించె శివుండె నాకు
భస్మమును దానఁబోయె మత్పాప మెల్ల, నిపుడు మీకును నే నదె యిచ్చువాడ.
- క. అని శతరుద్రీయక్రమ, మున మంత్రిత మైనభస్మమును మాపైఁ జ
ల్లెను దాన నఖిలపాపము, లును దొలగి సమస్తశక్తులును మా కొదవెన్.
- స. అని చెప్పి విరమించుటయును దధీచమహర్షి వారల కిట్లనియె. 1767
- ఆ. వివిధులార భస్మవిషయక మహిమంబు, తెలుపువాడఁ గొంత తేటపడఁగ
వంతె గాని తెలుప నఖిలంబు కల్పన, మానములకు నైన నలవి గాదు. 1768

- సీ. ప్రళయకాలంబు సంప్రాప్తించుటయును ము, నేనైకాన్తవము గాఁగ లోక మెల్ల
శయించి యుండె దజ్జలమధ్యమున మహా, విష్ణు వొక్కండె నిర్విషయముగను
నతనిశిరోఽంతరమం దిర్వదియును ని, ర్వదియును బాదపార్శ్వంబులందు
ఘ్రాణాగ్రమందు నొక్కటియును రెండుశే, తంబులు రెండుపార్శ్వంబులందు
గీ. వెలయుచుండెను బ్రహ్మాండములు పురాణ, మాను లెల్లరు దన్నాభిమండలమునఁ
జేరికొని యీశ్వరోపాస్తి చేయు చుండి, రపుడు గోవిందుఁ డుస్మిలితాక్షుఁ డయ్యె.
ఆ. అటులు కనులు దెఱచి యాశ్చర్యమును జెంది, శ్రీధరుండు మరల సృష్టి సేయ
వలయు ననుచు మదినిఁ దల వెట్టి ధ్యానయో, గమునఁ జూచి యెదియుఁ గానరామి.
గీ. అంతరంగంబునను దుఃఖ మావరింపఁ, బెద్దగా నేడ్చె దెస లెల్ల దద్దరిల్ల
నపుడు లోకవిలక్షణ మైనమెఱుపు, మెఱసె నెదుటఁ గనుల మిఱుమిట్లుగొనఁగ.
గీ. అమృహాదీప్తి గన లేక యచ్చుతుండు, మూసికొనియెను గనులు సంప్రాప్తమునను
నత్తెరిగిగోటివిధ్యుండహారయుగము, కరములనుదాల్చియొకమూర్తి కానఁబడియె.
గీ. అమృహామూర్తి నీక్షింప నలవిగామిఁ, జక్రి సాష్టాంగముగ మ్రొక్కిస్వామి నిన్నుఁ
జూడలే కున్నవాఁడ నీచూపుచేతఁ, గనికరింపుము నానమస్కారముననె.
సీ. అనవుడు నవ్వుచు నామహాదేవుఁ డ, ధోక్షజనకు దివ్యచక్షు వొసఁగి
జ్ఞానోపదేశంబు సలిపెద నారూపు, దెలిసికొనెడిశక్తి గలుగ నీకు
నలుపుము వాదణస్నానంబు ముందుగా, నచ్చుత యనుడు నారాయణుండు
స్నానంబు నెచ్చోటఁ జలుపంగ నేగునో, యచట నెల్లను దోయ మల్ప మగుట
గీ. మునుఁగకయె తిర్లి వచ్చుటయును గ్రహించి
యమృహాత్ముండు తనయంకమందె యొక్క
హ్రదముఁ గల్పించి మునుఁగు మిం దనుడు శౌరి
దానిలోఁ జొచ్చుమార్గంబు గాన లేక.

1774

- ఆ. పరితపించుచుండఁ బరమేశ్వరుం డది, యెఱిగి మార్గ మీయఁ గృష్ణుఁ డందు
దిగి మునిగిపోయి తెప్పిటి యెట్టులో, లేచి పట్టుకొంటకుఁ జూచుచుండ. 1775
ఆ. అది గ్రహించి యీశుఁ డచట వేదముల సో, పానములుగ నేఱుపఱుచుటయును
నవి గ్రహించి విష్ణు వవలంబనంబుగాఁ, బ్రాణభయము లేక పైకి వచ్చి. 1776
గీ. ఎదుట నిలువంగఁబడుటయు నీశ్వరుండు, కృష్ణధ్యానించిహృదయమం దేమికలదొ
చెప్పు మనుటయు ధ్యానంబుచేసిశౌరి, యేమియునుగానరాదయ్యెస్వామియనియె.
గీ. అంత నీశుండు తనయురోఽభ్యంతరమునఁ
దేజరిలుభస్మమును గోటఁ దీసి శౌరి
గాత్రమునఁ బల్లి యిపు డేమి కలదొ హృదయ
మందు ధ్యానించి వచియింపు మమడు శార్దూ.

1778

- క. వినిమిలితాక్షుఁ డగుచుం, గనుఁగొని హృదయమున దీపకాంతిని దద్యా
న్తను సీశ్వరునకుఁ జెప్పట, యును సీశుఁడు చూచి శాంతి యొలికెడిదృష్టి.
- క. హఃసోట వైచి భస్మము, మరలను వచియింపు మేమి మదిని గలదొ నా
హః మ్రొంగి తద్విభూతిని, గర మచ్చెరియముగ శుక్ల కాంతియుతుండై. 1780
- స. హృదయంబునం బ్రబ్ధరిల్లుదీపంబునడుమ శుద్ధస్ఫటికసంకాశుండును ద్రినే
త్రుండును ద్విభుజుండును వరదదక్షిణహస్తండును నభయదవామహస్తండును
బంచవర్షి యశరీరుండును వేదకల్పితనూపురుండును మందస్మితాస్యండును
వామాంగుళీయమధ్యస్థమణిప్రణవుండును నగునొక్కవివ్యపురుషునిం గాంచి
యమందానందంబు నొందుచుఁ బులకితగాత్రుండై తద్వాస్తవ సీశ్వరున కెఱిగించి.
- గీ. భస్మమహిమంబు నెఱుఁగనిపామరునకుఁ, ద్వత్ప్రభావంబుఁ దెలియంగఁ దరమె దేవ
యనుచుఁ బాదాంబుజంబులయందుఁ బడుడు, భావజాంతకుఁ డాతని లేవ నెత్తి.
- గీ. నత్న ధన్యుడ వైతివి వరము నిత్తుఁ, గోరుకొను మని పలుకంగ శౌరి దేవ
త్వత్ప్రదాంభోజభక్తి సంతతము నాకుఁ, గలుగఁ గరుణింపు మదె సర్వకామదంబు.
- మ. అనిప్రార్థించుటయుఁ శివుండు తనదివ్యాకారముం జూపి యి
ట్లనియెఁ మాధవ తాల్చుచుండుము త్వదీయాంగంబులఁ జైవభూ
తిని నిత్యంబును దాన మచ్చరణభక్తిం జెంది యాధిక్యముఁ
గనఁగాఁ జాలుదు వెల్లదేవతలలోనఁ మెచ్చ ముల్లోకముల్. 1784
- చ. అనవుడు వాసుదేవుడు నతాననుడై ప్రణమిల్లి శూలి కి
ట్లనియెను దేవదేవ భవదాజ్ఞను దాల్చి చరింతు సంతతం
బును నని శైవభస్మమును బూసికొనంగఁ దొడంగె దానిచే
తనె సకలాధికత్యమును దాల్చె మురారి జగత్ప్రయంబునఁ. 1785
- క. అని చెప్పటయు దధీచున, కనిమిఘలు నమస్కరించి యరిగిరి స్వర్గం
బున కంత శుచిస్థిత య, మృనివర్యునిఁ జూచి వినయమున ని ట్లనియెఁ.
- గీ. స్వామి భస్మంబు పరలోకసాధనంబు, కాఁగలదె దాని కే దైవఁ గలదె గాథ
కనికరంబున వచియింపు మనుడు మాని, యిట్లు చెప్పఁదొడంగె నాయందుముఖకి.
- సీ. ఇంతి ము న్నొక్కమహీసురుం డొకనాఁడు, రాజకార్యప్రవర్తనమువలన
సరిగి ప్రాత్రలికానగరమున కారేయి, శయనించె నొకవిప్రసదనమందు
వపుడు దైవికముగా నరుదెంచి యచటికి, గతనాథ క్షత్రియాంగన యొకర్తు
వాతనిరూప రేఖాదులఁ జూచి యే, కాంతంబుగను జేరి యతనిదరికి
- గీ. స్వామి యేదేశము నివాసభూమి నీకు
నెచటి కేఁగద విటనుండి యెఱుగఁ జెప్పుమ
యనుటయును బ్రాహ్మణుం డిట్లు లనియె దన్వి
యెవతె నీ వేల నాగాథ యిప్పుడు నీకు, 1788

- క. అనవుడు బురుషులగాథలు, వనితల కేమిటికొ కలుప నలయునె నిక
మనసిజనుందర యని యా, వసజాయతనేత్ర పలుక వా డి ట్లనియెక. 1789
- ఆ. చాన చాలుఁ జాలు సరసప్రసంగము, లెవ్వ డెట్టివాడో యెఱుంగ వలదె
పోమ్ము పలుకకుండ నమ్మితింతురె ప్రాజ్ఞ, తైచవార లిట్టియాశయములు.
- చ. అనవుడు నామె యి ట్లనియె నంసమునం గల్పెఁట జచ్చుకొం
చును మెలమెల్లఁగా బెళుకుఁజూపులఁ జూచుచు నుండరాంగ నీ
వనినది యెట్లు ధర్మమొ మదాశయ మట్టులె ధర్మ మెంచి చూ
చినయెడ ధర్మశాస్త్రములు చేసినవారికి లేవె యీక కథ. 1791
- క. అనుటయు బ్రాహ్మణుఁ డి ట్లని, యెను గామిని చాలుఁ జాలు నిక నీమాటల్
మన మిట్లు రహోవాదము, లొనరించుచు నుండ నూర కుందురె లోకుల్.
- చ. అనుటయు నాపడంతి వసుధామర లోకులు కాకు లేల వా
రిని గణుతింపఁగా వలయుఁ బ్రేమపురస్సర మైనకార్యమం
దని దరి కేఁగుదేరుటయు నాతఁడు ధైర్యము లేనిచూపులక
గఁనుఁగొను చుండె నూరకయె కామవశీకృతచిత్తవృత్తి యై. 1793
- క. అదె సమయం బనుచును న, మృదవతి పైఁ బడుదు విగతమర్యాదం పై
మదనకళాపాండిత్యము, సుదతికిఁ జూపించె ద్విజాఁడు చోద్యము గాఁగె. 1794
- గీ. అంత వారిర్వురును స్నేహ మతిశయిల్లఁ, గడపిరి శతాబ్దములు సౌఖ్యకరముగాఁగ
నటు పిదప నొక్కనాఁడు గోత్రామరుండు, కాలధర్మంబు నొందె నాకస్మికముగ.
- సీ. అప్పుడు యమదూత లరుదెంచి సరగున, ధరణీసురుని గట్టి త్రాళ్లతోడ
శమనునిసన్నిధానమునకుఁ దోడ్కొని, పోవంగఁ గాంచి విప్రుని నతండు
క్షీతిసురాధమ నీవు చేసినపాపంబు, లనుభవించెడికాల మరుగుదెంచె
నబ్బికోటిద్వితయంబు కుంభీపాక, నరకదుర్భరయాతనలను గుడిచి
- గీ. పిమ్మటను శతశునకజన్మమ్ము లెత్తి, పడయరానట్టిబాధలు పడెద వనియె
నంతటను భూసురుఁడు విని యతనిమాట, పడియె వచటను భీతిచే నొడలు మఱచి.
- ఆ. అంత నతనిభార్య యగునవ్వయాదేవి, భర్త చచ్చె ననడివార్త నెఱిగి
యమరహానివలన నవగతచేష్ట యై, పడియె నాక్షణంబు పుడమిమీఁద. 1797
- గీ. అట్లు పడి కొంతసేపున కాత్తసంజ్ఞ, యగుచు నెట్టులొ లేచి యయ్యమరమునిని
గాంచి జలజలఁ గన్నీరు గాఱుచుండ, నేడ్వఁ దొడఁగుడుఁ జూచి మునీశ్వరుండు.
- సీ. అమ్మ నీపాపకర్మ మ్మిట్లు లుండంగ, నెవ రేమి చేయుదు రేడ్వ నేల
త్వత్పతిదేహంబు దగ్ధంబు గాదాయె, నింతదాఁకను జూడ నెంచి తేని .
మద్విపంచినాశమధ్యసంస్థపు గమ్ము, క్షణములోఁ గొనిపోదు శవముకడకు
ననవుడు భర్తతోడను సహగమనంబు, నొపగించుటకు పాంథ యొదవ నామె

- ఆ. యమ్యహస్తి చెప్పినట్లు చేయుటయును, శీఘ్రముగ నతండు చేర్చె భర్తృ
శవముకడకు నాయతివ నంత నాయమ, సహగమనము చేయ సాహపించి.
- వ. మంగళసూత్రంబులును హరిద్రయును నక్షతలును గుసుమంబులును వసనంబు
లును గస్తూరీచందనంబులును స్వర్ణ కంకతికలును భూషణంబులును ఫలంబులును
దక్షిణాతాంబూలంబులును బార్వతీప్రీతికరంబుగాఁ బురంధ్రజనంబుల కొసంగి
దహనాధికారంబు నారదున కిచ్చె. 1800
- గీ. అంతటను నారదుండు బ్రాహ్మణుని ముందు, దహన మొనరించి తచ్చిత్తిస్థానమంద
తరుణిని దహింపఁ జూచెడితఱి నెఱింగి, యవ్యయాదేవి బహుభక్తి యామతిల్ల.
- సీ. దహనంబునకుఁ ద్రిప్రదక్షిణంబు లొనర్చి, ప్రాంజలి యై తదగ్రమున నిలిచి
సకలదేవతలార త్రికరణశుద్ధి గాఁ, బతిని దైవముగ నెంచితి నయేని
నావల్లభునితోడ నను సద్గతికఁ జేర్చు, డని ప్రార్థన యొనర్చి యగ్నిఁ జొచ్చెఁ
జొచ్చుటయు దివౌకసులు దేవయానంబుఁ, గొనివచ్చి యం దెక్కు మని వచింప
- గీ. నవ్యయాదేవి యానంబు నధివసించి, యంతకునిసన్నిధికి నేగి యాత్మధవుని
విడువు మని పల్క శమనుఁ డావెలఁది నధిక, భక్తితో గౌరవించియిప్పుడి ననియె.
- వ. సాధ్వీమణి సీవు కావించినసహగమనధర్మంబువలనఁ బాపాత్ముం డైనను నీదయి
తునకుం గూడ స్వర్గప్రాప్తి గలుగవలసియున్నది. కాని యీతండు ము న్నొక్క
నాఁడు శివాలయంబులోనియఖండదీపపాత్రంబునం దుండుఘృతంబుం గైకొని
యారగించె. తన్మహాపాతకంబు స్వర్గప్రతిబంధకం బయ్యె. పుణ్య కార్యంబులవలన
నఖలపాతకంబులును నశియించుం గాని శివద్రవ్యాపహరణపాపంబు మాత్ర
మనుభవింపక తప్ప దని మహేశ్వరుండు వచియించె. 1803
- క. కావున నరకావాసం, బేవిధమున నైనఁ దప్ప దితనికి నింక
బోవుము సీవు దివంబున, కేవారును దాటఁ జాల రీశ్వరునాజ్ఞ. 1804
- గీ. అనుటయును నవ్యయాదేవి యాశ లుడుగి, శీఘ్రముగ భర్తకు దివంబు చేకుటంగ
నాత్మలో నెంచుచును నమరాలయమున, కరిగె నిజధర్మ మాత్మసహాయముగను.
- సీ. అంతట శమనుఁ డాయతివధర్మంబున, విగతాఘ్నం డైనయాద్విజుని విడిచి
చనుము మానవలోకమున కని పనుపంగ, నతఁ డేగుడెంచి ధైర్యమున నిలకుఁ
ద్ర్యంబక ద్రవ్యాపహరణపాపఫలంబు, ననుభవింపఁగఁ బుట్టి శునకముగను
బడరానియిడుమలు పడుచు నింటింటికీ, దిరుగుచు నాఁకలి దీట కునికి
- గీ. గడపి యెట్లా శతాబ్దముల్ గట్టకడకు, మద్భ్రహంబున నొక్కభామమున నునిచి
నట్టికై వవిభూతయం దనువు లుడిగె, దాన వానికి గైలాసధామ మొదవె.
- గీ. ఒకప్పుటయు కాక కైలాస మొదవె బ్రమథ, గణపదంబులలో నెల్ల గణ్యామైన
శ్వానముఖగణపదము భస్మప్రభావ, మల్బమతి నగునా కెన్న నలవి యగునె.

- క. అనుటయును శుచిస్థిత యి, ట్లనియెను మాసీంద్ర కశ్యపాదుల సురలఁ
నిను మనిచె భస్మ మంటివి, విన వేడుక యయ్యె దానివిధముం జెపుమా. 1808
- వ. అని యడుగుటయు దధీచమహాముని యాసతీమణి కి ట్లనియె. 1809
- గీ. పూర్వమునఁ గశ్యపాదితపోధనులును, నమరులును నేనును మురారియర్చనమును
జేయఁగా నెంచి యొకనాఁడు చేరి శౌక, రాచలంబున కదిగితి మందఱమును.
- నీ. అప్పు డచ్చట నొక్కయగ్నిమహాజ్వాల, విస్ఫయంబుగఁ మ నావిర్భవించి
నలుదెనల్ గ్రమ్మి క్రన్నన వచ్చి మ మ్మెల్ల, నిర్దగ్ధ మొనరించె నీటు గాఁగ
నాకస్మికంబుగా నది చూచి వీరభ, ద్రుం డచ్చటికి వచ్చి రోషమునను
గను లెఱచెయుటయును నది శమియించె, సలిలంబుచే దృఢానలమువోలె
- గీ. నంత మఱియొక్కవెల్లు కాలాగ్నిపగిది, బ్రజ్వరిల్లుచు రా వీరభద్రుఁ డార్చి
దాని మ్రింగఁ గడంగెడితరుణమందు, హితునిమాడ్కి నభోవాణి యిట్లు లనియె.
- నీ. వీరభద్రుఁడ నీవు వీరుండ వై నను, సమయంబు గా దిది సాహసీంప
నీమహాగ్నిజ్వాల యెంతమందినో భస్మ, మొనరించె మునులను ననిమిషులను
జూడు మాభస్మరాసుల నెల్ల నీకంటఁ, దిలకించితివ యేని తెలియు నీకె
చచ్చె నగస్త్యుండు సమసెను జమదగ్ని, కశ్యపుండు వశించెఁ గావ్యుఁ డెడఁ
- గీ. నింద్రుఁ డడఁగారె నంతకుఁ డీలై వరుణుఁ, డస్తమించెను బవమానుఁ డనువులుడిగె
నంతరించెను బావకుఁ డెంతమంది, కాలవశు లైరొ చెప్ప శక్యంబు గాదు.
- చ. అనవుడు వీరభద్రుఁడు మహాగ్రహ మేర్పడ తై వభస్మసం
జనితమహాప్రభావుఁడను శంభుసుతుండను నేనె యిమ్ముహా
గ్నిని శమియింపఁ జేసి బ్రదికింపక యుండిన వీరి నెల్ల నిం
కను భవనంబు లుందునె జగత్పతు లుందురె యంచు నార్పుచున్. 1813
- గీ. అద్భుతంబుగఁ డెఱచి యాస్యంబు మ్రింగె, నమ్మహాజ్వాల నొకక బశమ్ముఁ బోలె
గురియు చుండంగ దేవతల్ కుసుమవృష్టి, యంతరిక్షంబునుండి ప్రహర్ష మొనను.
- ఆ. అంత వీరభద్రుఁ డాకృతానుజ్వాల, యాటిపోవుటయును నచట నున్న
భస్మరాసు లెల్లఁ బరికించి వానిపైఁ, జల్లె మేన నున్న తై వభూతి. 1815
- గీ. అప్పు డాభస్మరాసు లత్యద్భుతముగ, దేవతలు మోములును నయి తేజిరిలుచు
లేచి పూర్వాకృతులతోడఁ జూచి యెదుటఁ, గానఁబడవీరభద్రునిఁ గౌతుకమున.
- క. దీనించి యడుగుటయు నా, గ్రావమున మఱొక్కచోటఁ గడలక యుండఁ
గావించి మమ్ము నెల్ల మ, పోవేశంబునను నొక్కవ్యాళము మ్రింగెన్. 1817
- ఆ. అప్పుడు వీరభద్రుఁ డడి యోగదృష్టిచే, నెఱిగి వచ్చి యటకు నేకవర్ష
మమ్మహాహితోడ నాయోధనము చేసి, విసిరి తుదకుఁ గ్రాభవీవశుఁ డగుచు.
- గీ. కరములను దానియోధ్యయుగంబుఁ బట్టి, రెండు చీలికలు గఁ జచ్చగిర మెల్లఁ
జల్చి తగ్గర్చమున మృతి చెంది యున్న, మమ్ము బ్రదికించె తై వభస్మమ్ముఁ బట్టి.

- గీ. అంత మే మెల్లరమును శివాత్మజునకు, దీవన లొనర్చి సంతోష మావహిల్లు
శౌకరాద్రీశ్వరుని గొల్వ జనుచు నుండ, మాపురాకృతపాపకర్మమునఁజేసి.
- వ. మహాకాయుండును దశబాహుండును బంచపాదుండును నష్టశీర్షుండును బంచ
శేఫుండును మహాభయంకరుండును నగ్ననొక్కరాక్షసుండు మహావరాహాన
తారంబున మహావిష్ణువునకుం గలబలంబుకంటె ద్విగుణీకృతం బగుబలంబున
నొప్పువాలిని .దదనుజుం డగుసుగ్రీవుని నేకకబళంబుగా మ్రింగుచుఁ దద్భ
యంబునఁ బలాయమానుల మగుమ మ్మెల్లరను దనదీర్ఘహస్తంబులచేఁ జాట్ట
చుట్టి యొక్కముద్దగాఁ గబళించె. 1821
- సీ. అది యెఱింగి మహేశ్వరాత్మజుం డతిశీఘ్రు, గమనంబుతోడ నక్కడకు వచ్చి
వానితోడను మూడువత్సరంబులు ఘోర, కదనంబు గావించి కట్టకడకుఁ
దచ్చిర్షముల నెల్లఁ దఱిగి మహాసేచే, గాత్రంబుఁ జీలిచి కరదహముల
మరణించి తత్కుక్షిమధ్యంబునం దున్న, మము వానరులను భస్మమున మనిచె
- గీ. నని వచింప శుచిస్థిత యబ్రవడుచు, స్వామి యారాక్షసునిగాఢ యేమె తెలుపు
మించుక యటంచు వేడఁగా నిట్టులనియె, నమ్మునీంద్రుండుశాంతభావమ్ముతోడ.
- గీ. చెలువ వాడు హిరణ్యకశిపునిరాజ్య, మందు నున్ననిశాచరుఁ డమితబలుండు
దేవదానవరణమున దేవతలను, గబళములు గాఁగ మ్రింగినకాలయముండు.
- సీ. ఒకనాఁడువాఁడు మదోద్ధతిచేత నే, కాకిగాఁ జని యమలోకమునకు
సంగరం బొనరించి శమనునితోఁ గొంత, కాల మాతని మ్రింగెఁ గట్టకడకు
నపుడు కృతాంతఁ డయ్యమరారియదరంబు, చీల్చి బ్రద్దలుగ విచ్చేసె వెలికి
నంతట మృతుఁ డయ్యె నారాక్షసుండు శుక్రుఁ, డాపార్త విని వేగ యచటి కరిగి
- గీ. వాని బ్రతికించె దనశక్తివలన నంత, నతఁడు తలవంచుకొని లజ్జకతన నింటి
కరుగక యెశీఘ్రముగ నొక్కయడవి కేగి, యెపుడు నెవరును జేయనితపము చేసె.
- ఆ. అట్లు తప మొనర్చి యంతంబునను దేవుఁ, డెవఁడు గూడ వరము నీయరామెమి
నలిగి తనశిరంబు లగ్ని కాహతిచేయఁ, దలఁచి వ్రేల్చి నాల్గుతలలు గోసి.
- క. మిగిలినయైదవశిరమును, దెగఁ గోయఁగఁ బూని యుండఁ దెగువను నీశుం
డగజానమేతుఁ డగుచుక్, దిగి కైలాసంబునుండి దిగ్గున వచ్చె. 1826
- ఆ. వచ్చి సాహసంబు వలదు రక్షోపీర, కోరుకొనుము. వరము కోరినట్లు
లిచ్చువాడ ననుచు నీశ్వరుండు వచింప, మ్రొక్కి శంకరునకు. రక్కసుండు.
- సీ. చంద్రశేఖర నీకు గుంతుష్టి గలిగి నా, యీప్రీతంబును దీర్చ నెంచి తేని
యేమ మ్రింగెడిజీవు లెల్ల నాయుదధంబు, వంద జీర్ణం బయి మ్రందునట్లు
జ్ఞుండింపఁబడినను తెండియ నాతల, లుద్యువంబును జెందు చుండునట్లు
నీవు రోషము లేక దేవతలను గూడ యెప్పుగా శాశ్వత నుండునట్లు

- గీ. మఱియు సాదివరాహ మాతటిని హరికి, గలబలముకంటె నాల్గురెట్టులబలంబు
త్వజ్జటోత్పాటనోద్భవువలన మృతియు, గలుగునట్టులు వర మీయవలయు నాకు.
- క. అని వాంఛించుటయును ద్రిణ, యనుఁ డట్టులె వర మొసంగి యంతర్ధానం
బును జెందె దానఁ గలిగెను, దనుజునకున్ మృతి కపర్తితనయునివలనన్. 1829
- గీ. ఈ విభూతిమహత్త్వము నెవ్వ రేని, వినినఁ బరియించినను స్మరించినను సకల
బాధలు నశించి శివపదప్రాప్తి గలుగు, నని వచించి నిజాశ్రమంబునకుఁ జనియె.
- క. అని చెప్పటయును రాముఁడు, మనమున నాశ్చర్య మొంది మహానీయ విభూ
తిని జేయువిధానంబును, వినిపింపుము నాకు వినఁగ వేడుక యయ్యెన్.
- క. అని యడుగుటయును ని ట్లని, యెను శంభుఁడు రామచంద్ర యే నెఱిగింతున్
వినుము స్మరించినమాత్రం, బున నఖిలాఘముల మాపుభూత్యుత్పత్తిన్.

—: భ స్యాత్పత్తివిధానకథనము:—

- ప. శాశ్వతుండును నద్వితీయుండును గుణాతీతుండును గుణాధారుండును నగుసదా
శివుండు స్మృప్తి చేయం దలంచి దక్షిణాంగంబునుండి బ్రహ్మను వామాంగంబు
నుండి విష్ణునిఁ బృష్ఠదేశంబునుండి యీశ్వరుని సృజించి యాత్మసంస్థం బగు
నేదత్రయాత్మకసత్త్వరజస్తమోగుణత్రయంబు వారల కొసంగి యేతత్సారం
బగుభస్మంబు ధరియించితి ధేని మీకు స్మృప్తినిశిసంహారశక్తు లావిర్భవించు.
దానంజేసి మీకృత్యంబులు నెఱవేర్చుం డని యాదేశించె. 1833
- ఆ. అంత బ్రహ్మవిష్ణుహరు లాతనికి మ్రొక్కి, స్వామి భూతి త్రిగుణసార మెట్టు
లయ్యె నెట్లు పుట్టె నది తెల్పు మని వేడు, టయు సదాశివుండు దయ దలిర్ప.
- ప. గుణత్రయంబ గో వనియును విద్యయ గోమయం బనియును నుపనిషత్తుల
గోమూత్రం బనియును స్మృతుల వత్సంబు లనియును దత్సారంబ భస్మం బని
యును నెఱుంగవలయు. భస్మంబు తత్సారం బగుట తమత్పత్తివిధానంబునం
దెలియుం గాన భస్మాత్పత్తివిధానముం జెప్పెద. వినుండు, శుక్లపక్షంబునం గాని
కృష్ణపక్షంబునం గాని చతుర్దశినాఁ దుపవాసంబు గావించి “యాగావ” యను
మంత్రంబుచే గోవు నభిమంత్రించి “గావో భగో గావ” యనుమంత్రంబుచే దృణ
జలంబు లాగోవున కొసంగి మఱునాడు ప్రాతఃకాలంబున లేచి కృతస్నానం
దై ధాతవస్త్రంబులం దాల్చి శుచి యగుచు శయనించి యున్న ధేనువును లేపి
గాయత్రీమంత్రంబుచేదన్మాత్రంబు. సువర్ణ పాత్రంబునం గాని రజతపాత్రంబునం
గాని తామ్రపాత్రంబునం గాని మృత్పాత్రంబునం గాని పుష్కరపలాశపత్రంబు
లందుం గాని గోశృంగంబునందుం గాని పట్టి “గంధర్వారా” మనుమంత్రంబుచే
భూపతితంబు గాకుండ గోమయంబుం బూర్వోక్తపాత్రంబులలో దేనియం దైనం
పట్టి “శ్రీ శ్రే భజ” తనుమంత్రంబుచే గోమయంబు శోధించి “యలక్ష్మీర్మయ”
యనుమంత్రంబుచే గోమయంబును మార్జించి “సంత్యా సింహామి” యనుమంత్రం

గీ. అంత మే మెల్లరమును శివాత్మజునకు, దీవన లొసర్చి సంతోష మావహిల్లు
శౌక రాద్రీశ్వరుని గొల్వ జనుచు నుండ, మాపురాకృతపాపకర్మమునఁజేసి.
వ. మహాకాయుండును దశబాహుండును బంచపాదుండును నష్టశీర్షుండును బంచ
శేఫుండును మహాభయంకరుండును నగ్ననొక్కరాక్షసుండు మహావరాహావ
తారంబున మహావిష్ణువునకుం గలబలంబుకంటె ద్విగుణీకృతం బగుబలంబున
నొప్పువాలిని దదనుజుం డగుసుగ్రీవుని నేకకబళంబుగా మ్రింగుచుఁ దద్భి
యంబునఁ బలాయమానుల మగుమ మ్మెల్లరను దనదీర్ఘహస్తంబులచేఁ జాట్ట
చుట్టి యొక్కముద్దగాఁ గబళించె. 1821

సీ. అది యెఱింగి మహేశ్వరాత్మజుం డతిశీఘ్ర, గమనంబుతోడ నక్కడకు వచ్చి
వానితోడను మూడువత్సరంబులు ఘోర, కదనంబు గావించి కట్టకడకుఁ
దచ్చిర్నముల నెల్లఁ దఱిగి మహాసేచే, గాత్రంబుఁ జీలిచి కరదహముల
మరణించి తత్కుఠీమధ్యంబునం దున్న, మము వానరలను భస్మమున మనిచె

గీ. నని వచింప శుచిస్మిత యబ్రవడుచు, స్వామి యారాక్షసునిగాఁగ యేమొ తెలుపు
మించుక యటంచు వేడఁగా నిట్టులనియె, నమ్మునీంద్రుండుశాంతభావమ్ముతోడ.

గీ. చెలువ వాడు హిరణ్యకశిపునిరాజ్య, మందు నున్ననిశాచరుఁ డమితబలుండు
దేవదానవరణమున దేవతలను, గబళములు గాఁగ మ్రింగినకాలయముండు.

సీ. ఒకనాఁడు వాడు మదోద్ధతిచేత నే, కాకిగాఁ జని యమలోకమునకు
సంగరం బొనరించి శమనునితోఁ గొంత, కాల మాతని మ్రింగెఁ గట్టకడకు
నపుడు కృతాంతఁ డయ్యమరారియదరంబు, చీల్చి బ్రద్దలుగ విచ్చేసె వెలికి
సంతట మృతఁ డయ్య నారాక్షసుండు శుక్రం, డావార్త విని వేగ యచటి కరిగి

గీ. వాని బ్రతికించె దనశక్తివలన నంత, నతఁడు తలవంచుకొని లజ్జకతన నిటి
కరుగకయశీఘ్రముగ నొక్కయడవి కేగి, యెపుడు నెవరును జేయనితపము చేసె.

ఆ. అట్లు తప మొనర్చి యంతంబునను దేవుఁ డెవఁడు గూడ వరము నీయరామెమి
నలిగి తనశిరంబు లగ్ని కాహతిచేయఁ, దలఁచి వ్రేల్చి నాల్గుతలలు గోసి.

క. మిగిలినయైదవశిరమును, దెగఁ గోయఁగఁ బూని యుండఁ దెగువను నీశుం
డగజాసమేతుఁ డగుచుక, దిగి కైలాసంబునుండి దిగ్గున వచ్చెన్. 1826

ఆ. వచ్చి సాహసంబు వలదు రక్షోవీర, కొరుకొనుము వధము కొరినట్లు
లిచ్చువాడ ననుచు నీశ్వరుండు వచింప, మ్రొక్కి శంకరునకు రక్కసులడు.

సీ. చంద్రశేఖర నీకు సంతృప్తి గలిగి నా, యీప్సితంబును దీర్చి నెంచి తేని
యేను మ్రింగెడిదీపు లెల్ల నాయుదరంబు, పందె జీర్ణం బయి మ్రందునట్లు
జ్ఞుండింపఁబడినను వెండియే నాతల, లుద్యువంబును జెందు చుండునట్లు
నీవు తోవడు లైక యేవేళను గూడ్చి నొప్పగా శాశవత నుండునట్లు

౩. మఱియు సాదివరాహ మాతటిని హరికే, గలబలముకంటె నాల్గురెట్టులబలంబు త్వజ్జటోత్పాటనోద్భవువలన మృతియు, గలుగునట్టులు వర మీయవలయు నాకు.
౪. అని వాంఛించుటయును ద్రిణ, యనుఁ డట్టులె వర మొసంగి యంతర్ధానంబును జెందె దానఁ గలిగెను, దనుజునకు మృతి కపర్దితనయనివలనక. 1829
౫. ఈ విభూతిమహత్త్వము నెవ్వ రేని, వినినఁ బరియించినను స్మరించినను సకల బాధలు నశించి శివపదప్రాప్తి గలుగు, నని వచించి నిజాశ్రమంబునకుఁ జనియె.
౬. అని చెప్పటయును రాముఁడు, మనమున నాశ్చర్య మొంది మహాసీయ విభూతిని జేయువిధానంబును, వినిపింపుము నాకు వినఁగ వేడుక యయ్యె.
౭. అని యడుగుటయును ని ట్లని, యెను శంభుఁడు రామచంద్ర యే నెఱిఁగింతుక వినుము స్మరించినమాత్రం, బున నఖిలాఘముల మాపుభూత్యుత్పత్తిక.

—: భ సౌత్వ త్తివిధానకథనము:—

౮. శాశ్వతుండును నద్వితీయుండును గుణాతీతుండును గుణాధారుండును నగునదా శివుండు సృష్టి చేయఁ దలంచి దక్షిణాంగంబునుండి బ్రహ్మను వామాంగంబు నుండి విష్ణునిఁ బృష్ఠదేశంబునుండి యీశ్వరుని సృజించి యాత్మసంస్థం బగు వేదత్రయాత్మకసత్త్వరజస్తమోగుణత్రయంబు వారల కొసంగి యేతత్సారం బగుభస్మంబు ధరియించితి రేని మీకు సృష్టిసీతినంహరశక్తు లావిర్భవించు. దానంజేసి మీకృత్యంబులు నెఱవేర్చుం డని యాదేశించె. 1833
౯. అంత బ్రహ్మవిష్ణుహరు లాతనికి మ్రొక్కి, స్వామి భూతి త్రిగుణసార మెట్టు లయ్యె నెట్లు పుట్టె నది తెల్పు మని వేడు, టయు సదాశివుండు దయ దలిర్ప.
౧౦. గుణత్రయంబు గో వనియును విద్యయ గోమయం బనియును నుపనివత్తుల గోమాత్రం బనియును స్మృతుల వత్సంబు లనియును దత్సారంబు భస్మం బని యును నెఱుంగవలయు. భస్మంబు తత్సారం బగుట తదుత్పత్తివిధానంబునం దెలియుం గాన భసౌత్వ త్తివిధానముం జెప్పెద. వినుండు, శుక్లపక్షంబునం గాని కృష్ణపక్షంబునం గాని చతుర్దశినాఁ దుపవాసంబు గావించి “యాగావ” యను మంత్రంబుచే గోవు నభిమంత్రించి “గావోభగో గావ”యనుమంత్రంబుచే దృణ జలంబు లాగోవున కొసంగి మఱునాడు ప్రాతఃకాలంబున లేచి కృతస్నానం దై ధాతవస్త్రంబులం దాల్చి శుచి యగుచు శయనించి యున్న ధేనువును లేపి గాయత్రీమంత్రంబుచేదన్యూత్రంబు సువర్ణ పాత్రంబునం గాని రజతపాత్రంబునం గాని తామ్రపాత్రంబునం గాని మృత్పాత్రంబునం గాని పుష్కరపలాశపత్రంబు లందుం గాని గోశృంగరబునందుం గాని పట్టి “గంధద్వారా” మనుమంత్రంబుచే భూపతిలంబు గాకుండ గోమయంబుం బూర్వోక్తపాత్రంబులలో దేనియం దైనం బట్టి “శ్రీ శ్రీ భజ”తక్షమంత్రంబుచే గోమయంబు శోధించి “యలక్ష్మీర్మయ” యనుమంత్రంబుచే గోమయంబును మూర్జించి “సంత్యాసింహమి” యనుమంత్ర

బుచే గోమయంబువండు గోమాత్రంబు గలిపి “పంచానాం త్వా” యనుమంత్రం
 బుచే బదునాల్గుముద్దులు గావించి వాని నెండలో పెండించి పూర్వోక్తపాత్రం
 బునం దెం దేనిం బెట్టి స్వగృహోక్తవిధానంబున నగ్నిప్రతిష్ఠ గావించి యం
 దాపిండంబుల నుంచి యాఘాతాజ్యభాగహోమంబుం జేసి పిదప “నిధనపతయే”
 యనుమంత్రంబుచేతను ద్రయోదశజయామలచేతను బంచబ్రహ్మమంత్రంబుల
 చేతను “సమోహరణ్యబాహవే” యనుమంత్రంబుచేతను సర్వాహుతిహోమంబు
 గావించి “రుత సర్వః కద్రుద్రాయ, యస్య వై కంకతి” యనుమంత్రంబులచేతను
 ననాజాతమంత్రంబులచేతను హోమంబు గావించి పిమ్మట వ్యాపృతిహోమం
 బును స్వీష్టకృద్ధోమంబునం జేసి యిద్ధశేషంబు నిర్వర్తించి పూర్ణపాత్రోద
 కంబు పూర్ణమాసాంతయజుస్సుచే నన్యజలమిశ్రితం బొనర్చి “బ్రాహ్మణే వ్య
 మృత” మనుమంత్రంబుచే శిరంబునం జల్లుకొని “ప్రాచ్యా” మనుమంత్రంబులచే
 శిష్టోదకంబు దిక్కులం దుంచి బ్రహ్మకు దక్షిణ నౌసంగి యంతంబున “నాహరి
 ప్యామి దేవానాం సర్వేషాం కర్మగుప్తయే జాతవేదస మేనం త్వాం పులకై
 శ్చాదయా మ్యహా” మ్మనుమంత్రంబుచే నావహ్నిని దినత్రయంబువఱకును
 నిలుచునట్లు పులకాచ్ఛాదితంబు గావించి యటుపైని బ్రాహ్మణసంతర్పణంబు
 చేసి తాను భజియింపవలయు, అధికభస్మంబు నపేక్షించిన నధికగోమయంబు
 నార్జింపం దగు, దినత్రయానంతరంబు ప్రాతస్సానసంధ్యాద్యనుష్ఠానంబులు
 నిర్వర్తించుకొని యగ్ని నావాహనాదిషోడశోపచారంబులచే నారాధించి
 యుద్వాసనంబు గావింపవలయు. తరువాత “నగ్నిరితి భస్మ” యనుమంత్రంబుచే
 మల్పన్నం బైనభస్మంబుం గైకొని “యగ్ని రస్మి” యనుమంత్రంబుచే దుడిచి
 పిమ్మట గంగాజలంబుచే గాని కపిలాక్షిరంబుచే గాని మిశ్రితం బొనర్చి కర్పూర
 కుంకుమ చందనోశేరాగురుద్వితయచూర్ణంబు “నో” మ్మనుబ్రహ్మమంత్రంబు
 తోడఁ దదభస్మంబునం దుంచి “యమృతం దేవి తే క్షీరం పవిత్ర మిహ బుద్ధిదం
 తవ ప్రసాదా న్మృచ్యంతే మనుజా స్సర్వపాప్మన” యనుకపిలామంత్రంబుచే
 బయస్సేకంబు గావించి ప్రణవంబుచే గలిపి యీశానమంత్రంబుచే శిరోదేశం
 బునను దత్పురుషమంత్రంబుచే ముఖంబునను నఘోరమంత్రంబుచే వక్షఃస్థలం
 బునను వామదేవమంత్రంబుచే గుహ్య ప్రదేశంబునను సద్యోజాతమంత్రంబుచే
 బాదంబులందును బ్రణవంబుచే సర్వాంగంబులందును భస్మంబు త్రిపుండ్రంబుగా
 ధరియించి పిదప వాచమించి ధాతంబు లగు క్షేత్రవసంబులు ధరియించి మరల
 నామమనంబు గావించి కర్తవ్యకర్మార్హత నొందం గలుగు, అట్లు గావింప
 యీశోక్తభస్మంబుం గైకొని ప్రణవంబుచే దక్షాష్టపలు గావించి భస్మ
 స్మరించుచు “సహ శ్చివాహు” యని అలాటంబువందును “సమగ్నిపాశ్వా” మ్మని

- బాహువులందును “ఘోరాయనము” యని ప్రకోష్టంబులందును “భీమాయనము” యని పృష్ఠదేశంబునందును “నీలకంఠాయనము” యని కంఠపశ్చిమభాగంబునందును “సర్వాత్మనేనము” యని శిరంబునందును ద్రిపుండ్రభస్మంబు ధరియించి పిదపహస్తప్రత్యుశనంబు గావించుకొని స్వకర్మంబు ననుష్ఠింపందగు. 1835
- క. అని చెప్పి తేటపడఁ జ, య్యన నంతర్ధాన మొందె నంతఁ ద్రిమూర్తుల జనకుఁడు చెప్పినవిధమున, నొనగించి విభూతిఁ దాల్చి రుత్సాహమునకా. 1836
- వ. అంతట రజోగుణధరుం డగుబ్రహ్మకు సృష్టిశక్తియును సత్త్వగుణధరుం డగు విష్ణువునకు రక్షణశక్తియునుదమోగుణధరుం డగునీశ్వరునకు సంహారశక్తియును నావిర్భవించె.
- క. అని చెప్పడు రాఘవుఁ డి, ట్లనియెను ద్విజవర్య విసంగ నాకాంక్ష జనిం చెను శివపూజాకాలం, బును జెప్పుము నాఁగఁ బాడబుం డి ట్లనియె. 1838

—: శివపూజాకాలకథనము :—

- ఆ. రామచంద్ర నీవు రాజ్యక్షనక్తుఁడ, వయ్యు నిట్టిపారమార్థికాశయంబు గలిగి యుంట నఖలపూజ్యుఁడవైతి, వనుచుఁ దోచె నిశ్చయముగ నాకు.
- నీ. అర్చితం బగునొ యెయ్యది మహేశ్వరునకు, హృదయంబు నాఁగను నదియె చూపె కాంచునొ యెయ్యవి గంగాధరునిరూప, మఱు లనంగను నవియె చూపె యాలకించునొ చంద్రహాశిమాహాత్యు మె, య్యవి వీను లనంగనయ్యవియెచూపె నలుపునొ శివనామసంకీర్తనంబు నె, య్యది రసజ్ఞ యనంగ నదియె చూపె
- గీ. యేయవి యొసర్చునొ యుమామహేశ్వరునకు
నపచితిని హస్తము లనంగ నవియె చూపె
హరుని నుతియించునపు డేది యగునొ రోష
హర్షణయితంబు మే నన నదియె చూపె. 1840
- వ. శివార్చనంబు సూర్యుండుదయింప నున్నసమయంబునఁ గావించె నేని సూర్య సమానుండును సూర్యోదయ మైనపిదపఁ బ్రథమఘటికయందుఁ గావించిన రుద్రసమానుండును ద్వితీయఘటికయందుఁ గావించిన వాయుసమానుండును తృతీయఘటికయందుఁ గావించినఁ గుబేరసమానుండును జలార్ధపంచమవృషస్తమఘటికలయందుఁ గావించె నేని భేవతాసమానుండును దిన మెల్లం గావించిన రుద్రుండును నై శివలోకావాక్తముం జెందు. 1841
- క. అని వచింపుచుటయును ని, ట్లనియెను రాఘవుఁడు త్ర్యంబకార్చన మెచటకా బాసరింపఁ దగునొ చెప్పుము, వివ వేడుక యయ్యె నాకు విప్రవరేణ్య. 1842

—: శివలింగార్చనాదిధాతకథనము :—

- గీ. అనుటయును శంభుఁ డి ట్లనియెను శివార్చ, నంబు గావించవలయు లింగంబునందు నవల మైనను బల మైన నగును గాక, యది ప్రధానంబు శివసవర్యకు వరేంద్ర.

- ఆ. అది యలభ్య మైన నగు నొనర్పంగఁ బ్రతి, మాదులందు నీశ్వరార్చనంబు
గాని లింగమందుఁ గావించుపూజకు, దాని సాటి చేయఁ దగదు చూవె. 1844
- వ. లింగంబు చలం బనియు నచలం బనియు ద్వివిధంబుగా నుండు. అం దచలలింగం
బున కావాహనోద్వాసనంబులు లేవు. ఇంకఁ జలలింగంబుం గూర్చి చెప్పెద.
వినుము. 1845
- గీ. చలిపి యావాహనము హృదబ్జంబునుండి, చేసి పూజ నొనర్చి యుద్వాసనంబు
నందె లింగంబు స్థాపితం రాద్యు లదియె, రామ సాత్త్వికలింగధారణము వింటె.
- గీ. శివుఁడెలింగంబులింగంబె శివుఁ డటన్న, తలఁపుతో లింగమునుదాల్చు దగునె కాని
భిన్నభావంబుతోడను నెన్నటికిని, దగదు ధరియింప లింగంబుఁ దత్త్వవిదుఁడు.
- వ. స్వర్ణరజతవేణుదారువస్త్రలతాసూత్రమృత్తికలయం దెద్దానిచే నైనను గావిం
పంబడినసజ్జకయందుఁ గాని దేవతావేదికయందుఁ గాని భిత్తిమూలంబునం గాని
సురక్షితప్రదేశంబునం గాని ధాతవసనవేష్టితం బగులింగంబు నుంచి నిత్యం
బును విహితకాలంబులం దావాహనోద్వాసనస్థాపనంబులు గావించుచుఁ
బ్రాణావిశేషంబుగాఁ దల్లింగంబును రక్షించుచుండుట రాజసలింగధారణం
బనం బరగు. ఇంకఁ దామసలింగధారణముం గూర్చి చెప్పెద. వినుము. గాత్రసం
స్పర్శంబుగాఁ గాని దేహగోపితంబుగాఁ గాని లింగంబు ధరియించుట తామస
లింగధారణంబు. 1848
- గీ. బ్రహ్మ మస్తకమందు భార్గవి లలాట
మందు హరికర్ణముని కర్ణమందు బాణుఁ
దురమునను దాల్చి లింగంబు నొంది రమిత
మైనమహిమంబు త్రిజగంబులందుఁ గూడ. 1849
- వ. నీచబంధాదిధారణం బధమాధమంబుగాఁ జెప్పంబడియె. 1850
- గీ. దేహమును గోకికొని తత్రప్రదేశమంద, తాల్చి లింగంబు తస్మహత్త్వంబువలన
నపరిమితక్తి గలిగి యస్రపులు గొంద, తాక్రమించిరి త్రిజగంబు లద్భుతముగ
- ఆ. కాన నేవిధమున నైనను లింగంబు, దాల్చి గనె శమనదండనంబు
లేక ప్రమథనాథలోకంబునకుఁ జొందు, రెట్టిపాపులైన దుట్టతుదకు. 1852
- వీ. అని చెప్పటమును నత్యాశ్చర్యమును జెంది, ధర్మజాకాంతండు తనువుమఱచి
నాపాగ్రవిన్యస్తనయనుఁడై యూరక, కాంచుచు స్థావపుకరణి నుండ
నట్టికాలంబున హరునియాకృతియుండ, ద్వక్షస్థితియును నాలనికిఁ గల్గె
నంతట మును రెల్ల వాతని జూడగాంచి, స్వాంతంబులందు విస్మయము నొంది
- గీ. చేచ్చు లుడిగి యామూర్ధంబు చిత్తరువుల, కరణి మండిరి పిదప రాఘవుడు సరిజ్ఞుఁ
డొంది కనుగొని శంభునిహను, రేండ్ర శివసహస్రాయమాత్మంబుఁ జెప్పు మనియె.

—: శివపూజామాహాత్మ్యకథనము:—

వ. అని యడుగుటయు శంభుండు రాజేంద్రా సీతశ్చంబుచేరు బ్రత్యుత్తరముగా నొక్కయితిహాసంబు జెప్పెద. వినుము. 1854

సీ. మును ధాత్రి నిత్యైకు వనువిపులొక్కడు, ధనవంతుడయ్యు శాస్త్రజ్ఞుడయ్యు
జెప్పక పాఠముల్ శిష్యుల కతిథుల, కన్నంబు వెట్టక యద్వై గాక
సలుపక దేవపూజను ధర్మరతి లేక, యాచకులకు గవ్వ యైన నిడక
నిజదేహపోషణనిష్ఠాగరిష్ఠుడై, కడపి స్వజీవితకాల మెల్లఁ

గీ. గడకు నొకనాడు వశుఁ డయి కాలమునకు

విడువఁగా లేక ప్రాణముల్ విడిచిపెట్టె
నంత యమదూత లేతెంచి యతనిఁ ద్రాల్లఁ

గట్టి కొనిపోయి యుంచిరి కాలుమ్రోల.

1855

ఆ. అప్పుడతని జూచి యంతకుండు విమూఢ, జనన మొంది యగ్రజాతీయంధుఁ
జదువుకొనియు విద్య తుద కంతయును బాడు, చేసికొంటి వకట చేతులార.

క. తెలియనివాఁ డయినయెడక, దెలియం డనవచ్చుఁ గాక తెలిసియు నీకు
ఫల మేమి కలిగె నింతకు, దల వ్రాసినవ్రాత నెవడు తలఁగక ద్రోయుక.

ఆ. ఏల వేయి మాట లీకఁ జెప్పెదను విను, నీవు చేసినట్టి నేరములకు
ననుభవింపవలయు యమయాతనలు కోటి, వత్సరములు నాఁగ వాడు జడిసి.

గీ. స్వామి తెలిసియు ధర్మముల్ సలుప నైతి, నమ్మకము లేమి వేదశాస్త్రములందు
నిప్పు డవి చెప్పినది యెల్లఁ దప్పదనుచు, జిత్తమున కెక్క నమ్మక చెడితి నేను.

ఆ. నిష్ఠురంబు లై ననిరయయాతనలను, ననుభవింపఁ జాల వక్కటకట
ధర్మరాజు నీవు ధర్మాత్ముడవు చెప్పు, గతియె లేదె యింతకంటె నాకు. 1860

క. అని గొల్లన నేడ్చుటయును, గని యముఁ డింక నాయు వల్పకాలము నీ కుం
డెను గాన నిలకు శీఘ్రమ, చని చేయుము శివసపర్య సద్గతి గలుగుక. 1861

చ. అనవుడు బ్రాహ్మణుండు మనమం దొకయించుక దైర్య మేర్పడం
గను బ్రణమిల్లి కాలునకుఁ గ్రచ్చట వ్యాఘ్రముఖంబునుండి వ
చ్చినపగిడిక ధరాస్థలికిఁ జేరి స్వదేహమునందుఁ జొచ్చి వెం
టనె చని శైవభక్తులకు కా వగుమందరశైలభూమికి. 1862

గీ. అచట జూబాలి యనెడిమహర్షి వద్యుఁ, గాంచి ప్రణమిల్లి తత్పదకమలములకు
నాత్మవృత్తాంతమును జెప్పనతడుయోగ, దృష్టిచేజూచిధర్మంబుఁ దెలిసికొనియె.

క. తెలిసికొని మాని వానిం, దిలకించి మహీసుపర్య దివదళకము నీ
విలలోన నుండు వంతియ; కల దాయువు నీకు నేమి కల దింకఁ జెప్పు. 1864

గీ. క్రతువులను గాని దానధర్మములఁ గాని, తత్త్వపరిశీలనముఁ గాని తపముఁ గాని
స్థిరసంసేవనముఁ గాని దేనిఁ గాని, చలువఁగను నీకుఁ గాలంబు చాల దయ్యె.

గీ. దగ్ధ మగుచుండ గేహంబు దాని నార్చు, జలమునకుఁ గూపమును ద్రవ్య సాగినట్లు
చచ్చిపోవుచునుండిన సమయమందుఁ, బుణ్య మార్జింపఁ దలఁచితి భాసురేంద్ర.

క. నీపాపంబులు తొలఁగఁగ, నీపరిమిత కాలమందు నేమార్గంబున్
జూపట్టదాయఁ గావునఁ, గావురుషులు చెందుగతియె గతి నీ కింకణ. 1867

క. అనుటయు నావిపుఁడు లో, చనయుగళమునుండి బాష్పసలిలము గురియం
గను నేడ్చుచు నమ్మునిపద, వనజంబులమీఁద వ్రాలె వైవశ్యమునన్. 1868

గీ. అంతటఁ గృపార్ద్ర హృదయుఁడై యమృతహర్షి, వానికరములఁ బట్టి లేవంగ నెత్తి
భయము నల దింక బ్రాహ్మణప్రవర వినుము, గోప్య మైనను నీకు వాక్రుత్తు నేను.

క. ఒనరించిన శివలింగా, ర్చనమును నొక గడియ యైనఁ జాలును దృణరా
శిని నగ్నికణము దహియిం, చినవిధమునఁ గాల్చు నది యశేషాఘములన్.

వ. సేవజపాపున్నా గకరవీరపాటలతులసీరవిదళాపరాజితాపామార్గదళబిల్వపత్త్ర
ద్రోణశిరీషదూర్వానంద్యావర్తకర్ణికారప్రసూనంబులును దిలమిశ్రితాక్షతంబు
లును గేవలాక్షతంబులును లింగార్చనమునకుఁ బ్రత స్తంబులు. మూలఫలశాకం
బులును దైలవక్త్రంబు లగునపూపాదులును జలప్రోక్షితంబు లయ్యె నేని పర్య
షితంబులు కానేరవు. కాన నవి శివనైవేద్యార్ఘ్యంబులు. గంగాతోయంబును
మహానదీజలంబును గేదారజలంబును దటాకవాసీసరఃకూపజలంబులును బర్య
షితంబులు గానేరవు. కావునఁ దత్తీర్థం బెల్ల శివాభిషేకాదివినియోగార్ఘ్యంబు.
పగటం దప్ప రాత్రి సేకరించినజలం బే దేనియు వినియోగార్ఘ్యంబు కానేరదు.

క. అని చెప్పటయును విపుఁడు, మునిపాదాంభోజములకు మ్రొక్కి తదాజ్ఞన్
గాని యచటన శివలింగా, ర్చనము తదేకాగ్రదృష్టి జటుపఁ దొడంగెన్.

ఆ. అట్లు దీక్షతోడ నాచరించి శివార్చ, నంబు దశమదినమునను శివోప
హారముగ నొసంగెఁ బ్రాణంబులును నంత, నటకుఁ గాలదూత లరుగుడెంచి.

గీ. అతనిఁ గైకొని యమపురి కరుగుచుండు, నవనరంబున శివదూత లరుగుడెంచి
వారి నిజ్జించి యావిప్రవరుని దివ్య, యానమున మంచికొని పోయి హరునికడకు.

ఆ. విన్నవింప నఖిలవృత్తాంతమును విని, హరుఁడు సంతసించి యతనిఁ బ్రమథ
గణములందు నొక్క గణములోఁ జేర్పంగ, నానతిచ్చెఁ దన్మహాత్మ్య మెంతో.

క. ఈకథ చెప్పి యధీర, క్షౌకాంతుఁడు మున్ను దాను సలిపినపాపా
నీకంబు లెల్ల దుల్లంగ, నాకంబున కరిగె సురగణంబులు పొగడన్. 1876

క. అని చెప్పటయును దశరథ, తనయుం డిట్లనియె ద్విజవతంసమ చెపుమా
విష శివనామోచ్చారణ, మునఁ గలమహిమంబు బుద్ధిపుట్టెను పాకున్. 1877

క. అని చెప్పటయును కంభంకు తామున కిట్లనియె. 1878

—: శివనామోచ్చారణమహాత్మ్యకథనము :—

- గీ. అర్కవంశాబ్ధిచంద్ర సీ. వడిగినట్టి
ప్రశ్నమున కేను బ్రత్యుత్తరంబు గాఁగ
వినుతు నొకగాథ విను మున్ను విధృతుఁ డనెడి
ధరణిధపు డొక్కఁ డుండెఁ దేతాయుగమున. 1879
- అ. అతఁడు కోడెప్రాయమం దుండుటంజేసి, సమవయస్కు లై వగులులతోడఁ
గూడి కూయరానికూతలు కూయుచు, జేయరానిపనులు జేయఁజొడఁగె.
- క. చోరులును మద్యపాయులు, జారులు జూదరులు నటులు సరసమ నెపుడూ
జేరి కొలువంగ విధృత, మౌరమఘం డేల సాగె మౌమండలమున 1881
- అ. శిష్టులన్న విసువుఁ జెందు మాటాడంగ, భ్రష్టు లనిన నోరు పాఱఁజూచు
భార్య యన్న పేయభావంబునను జూచు, జెవులు గోఁజొనుమ జిడిప యనిన.
- సీ. ఒకనాఁటిపడుకకు నొసఁగును నొక్కొక్క, రోవెలందికి ముహూర్తములను
బరకాంతలను దనపరము గావించెడి, కుట్టని కర్పించు గోటిధనము
తెఱపింపియొక చెవుల గొఱుకుముం డెడికొండె, గాండ్రకిచ్చును మహాగౌరములను
జూదంబు లాడించుచును మెచ్చు కొనుద్యూత, కారుల కిడు రత్నహారములను
- గీ. మద్యపానంబు మరసినమద్యపులకు, బహుమతులు చేయు సావర్ణభాజనములు
పండితులు దర్శనము గోరుచుండి రనిన, వెడలఁగొట్టించు నూరి వాపుడదిజేఁడు.
- అ. అట్లు కొంతకాల మరుగంగ రాజ్యంబు, రాజనీతిహీనరాజ్య మయ్యె
జోయె సామజములు పోయె ఘోటకములు, కోశగృహము లెల్లఁ గూలిపోయె.
- క. ఒకవస్తు వై నఁ గనఁబడ, దొకమిత్రుం డైన నొడ్డ నుండం జొకపే
వకుం డైన గోచరింపఁడు, కకవిక లై పోయె వానిగౌరవ మెల్లఁ. 1886
- అ. అదియె మంచినమయ మనియవ్యభూమింద్రు, లరుగుదెంచి రాజ్య మాక్రమింప
నతఁడు బలము మతియు నవగతం బగుటను, నరిగెఁ గావనములు కాశ లుడిగి.
- అ. అట్లు కాననముల కరిగి యల్లాడుచు, దిరిగి తిరిగి యొక్కరిదికి జేరి
యచట నుండి త్రోవ నరిగెడిపనులఁ, గొట్టి ధనముఁ బెచ్చి కూడఁ జెట్టి.
- క. చారుణకృత్యము లొనరుచు, క్రూరులఁ గొందఱును జేర్చికొని తపయొడ్డ
వారలు తెచ్చెడిమూంసా, హారము భుజియించుచును వరూణజీతం డై. 1888
- క. అనుదినమును “ప్రహరాహర”, యని యాజ్ఞాపించుచుండు ముట్టై వారల
గొనితెచ్చు చుండు రనిశము, దనివిగ జంతువులఁ జంపి తన్మాంసములఁ.
- గీ. అట్లు వర్ష హృస్పంబు నరేయం గడపి, చివర కొకనాడు మృత్యువు సిద్ధ మగుట
మరణభాధను జెండుచు మాట రాశ, పరితపించుచు నుండ నత్తుడిమిండు. 1890
- గీ. చేర్చి చుట్టును చత్వరివారవర్గ
మేము కావలె సావి నీ కిప్పు డనుచు

నడుగ నన లేక యన లేక యంతమునకు

నతఁడు “ప్రహారాహర” యటంచు ననువు లుడిగె.

1891

సీ. అంతట యమదూత లరుదెంచి కట్టంగఁ, ద్రాక్షతో హాని నాత్రాళ్లు తెగియె
నపుడు వారలు వాని నాగ్రహంబునఁ గొట్టి, దండంబులను నవి దగ్ధ మయ్యె
నేంత వారలు రేగి యతనిపైఁ గ్రువ్వంగ, శూలంబులను నవి చూర్ణ మయ్యె
నటుపైని వారు తద్ధృతయంబునను వ్రేయ, ఖడ్గంబులను నవి గళిత మయ్యె
గీ. గాంచియది యెల్ల నాశ్చర్యకరము గాఁగ, వారు చని దండధరున కావార్త చెప్ప
మృత్యువును బంపె నాతఁ డామృత్యువనిల, వేగమునవచ్చివిధృతభూవిభునికడకు.
గీ. ఓరి పాపాత్మ్యః కాలభృత్యులకుఁ గూడ, మాటుమనలెడునంతటిమానవుడవె
చూ పెదనుగాక నాశ క్తిచూడు మిదిగొ, యనుచుబంధించె బాశంబునతనిమెడకు.
గీ. అంతటను మృత్యుపాశ మత్యద్భుతముగఁ, దెగి పడియె వేయిముక్కలై తెంచినట్లు
దానిఁ గనుఁగొని మృత్యువు తత్తఱమునఁ, బరువులెత్తుచునుండన తరుణమునవె.
క. జ్వాలావక్త్రం డనియెడి, శూలిభటుం డేగుదెంచి చోరునిగతిఁ బో

సేట యని మృత్యువును దన, కేలం బట్టికొని యొత్తి గిజిగి లాడె. 1895

జీ. శూలమునఁ గ్రుచ్చి విధృతనృ, పాలవరుని దివ్యరథముపై నిడికొని యు
ద్యేలగతి నేగి శరద్వని, మ్రోలను నిలుపంగఁ గని హరుం డిట్లనియె. 1896

సీ. మృత్యుదేవతః షిను మే నొక్కవిషయంబు, తెలియఁజేసెద నీకుఁ దేటపడఁగ
నధికాక్షుఁడోపేత మైన నల్పాక్షుఁడ, యత మైన నన్యార్థయుక్త మైన
మరణకాలమున. నేనరుఁ డని వాక్రుచ్చె, నేని మన్నామంబు నెట్లు లేని
వాఁడు పావాఁడు. మీవాఁ డెన్నఁడును గాఁడు, వాని దండింప మీవలనఁ గాదు
గీ. తెలిసికొనకుండు శిక్షను జలుప నెంచి, యరుగుదెంచుట నాశిక్ష యయ్యె నీకె
కాన నికనుంపి శివభక్తులై నవారి, కడకు రాకుము బ్రదుకుపైఁ గాంక్ష యున్న.
వ. మఱియును మదీయ స్తవదాస్యపూజానమస్కారంబులు గావించువారును బంచా
క్షరీజపశతరూద్రీయపాఠాయణంబులు గావించువారును విభూతిరుద్రాక్షధారు
లును మల్లింగధారులును నాయెదుటఁ బురాణంబు పఠించువారును వారాణ
సీమృతులును శ్రీశైలవాసులును మత్సన్నిధ్యంబుఁ జెందంగలవారు. వారలను
కొనింప. యేమి. కథికారంబు లేదు. వారాణసీమృతంబు లగుమృగయాక
డంశమత్కుఁడసూకరశర్పవృశ్చికకీటపీలికాదులకుం గూడ మత్పదంబు
ప్రాప్తించు.

1898

జీ. సామాట లన్నియును మీ, స్వామికి నెఱిగింపు మేగి చయ్యన ననుడు.
గామారి తెల్లగి యృత్యువు, తామస మంతయును చుడుగఁ దా నిట్లనియె.
గీ. చంద్రశేఖర యీతేడు సలుపనట్టి, సాపములె లేవు. నీ కెట్లు భక్తుఁ డయ్యె
నేమి పుణ్యంబు గావించెనితఁడు చెప్ప, మంతయును గూడ నానంశయంబు దీట.

గీ. అనుటయును నవ్వ హరుఁ డిట్టు లనియె వినుము
చెప్పెదను వీడు మరణంబు చెందునపుడు
పలికె “బ్రహ్మారాహర” య టంచు భావ మన్య
మైన నం దుంట నానామ మనఘుఁ డయ్యె. 1901

క. అనవుడు మృత్యువు సంశయ, మును విడిచి మహేశ నేను బోయెద నింక
వినిచెద నీయాన కృతాం, తున కెవ రేనియును మీఱుదురె భవదాజ్ఞా.

క. అనుటయు నట్టులె చేయుము, చను మని యీశ్వరుఁడు పనిచి శమనుని సగరం
బునకుఁ మృత్యువు విధృతునిఁ, దనప్రమథగణంబులందుఁ దాఁ జేర్చుకొనె.

క. ఈ విధృతోపాఖ్యానము, నేవా రై నను బఠించి రేని యఘంబుల్
పోవుటయె కాక వారికిఁ, గైవల్యపదంబు హస్తగత మగు నధిపా. 1904

క. అనవుడు రాఘవుఁడు మనం, బున సంతస మంది విప్రపుంగవ నాకుఁ
వినిపింపుము జ్వాలాన, క్తునిచరితము నాఁగ ద్విజవరుం డి ట్లనియె. 1905

—: జ్వాలాన క్తృవృత్తాంతకథనము :—

సీ. మును గ్రోధనుం డనుజననాథుఁ డొక్కఁడు, సుతసతీరాజ్యవిచ్యుతి ఘటిల్ల
వైరాగ్యమును జెంది వారాణసికిఁ బోయి, వినయంబునను వసిష్ఠునకు మ్రొక్కి
స్వామి భార్య గతించె శత్రువుల్ రాజ్యంబు, నపహరించిరి పోయి రాత్మభవుల
పారంబు లేనిసంసారదుఃఖంబుల, ననుభవించితి రోత యయ్యెఁ దుదకు

గీ. నేదియును దోఁపకుండుట నిచటి కేను, బిచ్చివాని తెఱంగున వచ్చినాడఁ
గాని యిదియును నా కుపకార మయ్యె, దొరకుటను బుణ్యపురుషులది సెనంబు.

గీ. చేకుటెను ధైర్య మొకకొంత చి త్తమునకు, నింక గడ తేలుమార్గ మే దేని నాకుఁ
జెప్ప మాత్తుని నుద్ధరించినఫలంబు, ప్రాప్తమగు నీకు ధన్యుఁడ నగుదు నేను.

క. అని వేడుటయు వసిష్ఠుఁడు, కనుగొని యాన్మపుని భూప కాశీపురికిఁ
జనుదెంచి నంతమాత్రము, ననె నీపాపంబు లెల్ల నాశము నొందె. 1908

వ. విద్యు క్తవిధానంబున గంగాన్నానంబు గావించి విశ్వేశ్వరలింగంబు సర్పింపుము.
విశ్వేశ్వరారాధనంబునంజేసి రక్షోభక్షితుం డైనను నరుంధతీసుతుం డగుశక్తి
బ్రహ్మలోకంబునందును విష్ణులోకంబునందును శివలోకంబునందును విహా
రించు చున్నవాడు. తదేకనిష్ఠాగరిష్ఠభావంబున సర్వణ్యకుసుమంబులచే
విశ్వేశ్వరారాధనంబు చేయునీలుబ్ధకునిఁ జూడుము. వీని కింక సర్ధయామంబులో
పల మరణ మాసన్న మై యున్నయది. 1909

క. అని చెప్పుచుండఁగ నె చ, య్యన నట కున్మత్తుఁ డొక్కఁ డదదెంచి తద
ర్చననుమము లన్నియును దిని, కనుగొను చుండఁగ నె చనియెడు కాలములో.

- గీ. అపుడు లుబ్ధకుడు శివార్చ కంఠరాయ, మొదవె ననుచితచేఁ దనయొడలు చీల్చి
చర్మమును ముక్కలుగఁ జేసి సలిపె వాని, చేత శివపూజ పూలచేఁ జేసినట్లు.
- ఆ. అట్లు చేసి పూజ యంతంబునను శివా, ర్పణము సేయఁ దనశిరంబు గోయ
సాహసించు చున్న సమయంబునను వచ్చి, యెదుట నిలిచి వాని కీర్త్యుండు.
- ఆ. వలదు సాహసంబు వత్స వచ్చితిని నీ, కోర్కీ దీర్పఁ గోరుకొనుము వరము
నని వచింప నాతఁ డర్థించె బంధుయు, క్తముగ నుండ శివపదంబునందు.
- గీ. అంతటనునట్లెయ్యగుఁగాక యనిహుండు, కనుమఱుంగ గుటయును వెంట నెవిమాన
ముననతనినుంచికొనిబంధుజనయుతముగఁ, జనిరిరజతాచలమునకు శైవభటులు.
- చ. అది గని క్రోధనక్షీతితలాధిపుఁ డచ్చెరియంబుఁ జెందుచున్
మదిని విచేష్టఁ డై నిలువ మానివరుం డది గురైతింగి స
మృదమున తేని కిట్లనియె త్నొవర చూచితె శంభుపూజకున్
గదిరినసత్ఫలం బిపుడె కట్టెదుటన్ బలుమాట లేటికిన్. 1915
- వ. మఱియును రాజ్యంబు నభిలషించితి వేని ప్రతిదినంబును శివాలయప్రదేశంబు
తుడిచి గోమయోదకముం జల్లు చుండుము. దానిచే నీవు జన్మాంతరంబునందు
సామ్రాజ్యాధిపత్యముం బడసి సకలసౌఖ్యంబుల ననుభవించి శివపూజాఫలం
బుగా దేహవసానంబునఁ గైలాసంబు చెందంగలవు. 1916
- శ. అనుడు వసిష్ఠాక్షవిధం, బున తేఁ డొనరించి శంభుపూజాదికమున్
జననాంతరమున రా జయి, జనియించి వహించె ధరణిసామ్రాజ్యంబున్.
- గీ. అట్లు వహియించి రాజ్యంబు నతఁడు శంక
రాలయంబున కొక్కనాఁ డరుగుదేర
నచట నున్నదీపం బొక్కఁ డపుడు పడియెఁ
డవిలి జనహస్తములు మహీధవునిమీఁద. 1918
- శ. అంతటఁ గ్రోధావేశా, క్రాంతం డై యధిపుఁ డచటఁ గలజను లెల్ల
సంతపులు గా నాలయ, మంతయునుం గాల్చె దీపికాంతరములచేన్. 1919
- ఆ. కాల్చి యట్లు పిదపఁ గలిగి పశ్చాత్తాప, మతఁడు మరల దేవతాలయంబు
భ్యాతికరము గాఁగఁ గట్టించె మునుపటి, యాలయంబుకంటె నధికముగను.
- శ. కట్టించి దేవతాలయ, మట్టులు భూవరుడు మృదుని నర్పించుచు లో
నుట్టిపడ భక్తి యనిశముఁ, గట్టకడకు నొక్కనాడు కాయం బుడిగెన్. 1921
- గీ. అంత శివభటు లేరెంచి యతని దివ్య, యానమున నుంచికొనిరజతాద్రి కరుగ
వీరభద్రుడు తనపరిచారకుని గఁ, జేసికొని వాని నిట్లు వచించె నధిప. 1922
- శ. అప్పువర తట తేకుండం, గను జ్వాలావక్త్రుడ వయి క్రాలుచు మరణిరి
చివరభక్తుల నిటనుం, గొనివచ్చుచు నుండు మేమ గొనిర మృన్నన్. 1923

- క. అనవుడు మహాత్మ్య నే జే, సినపాపం బేమి విగతశేష్టుడ నై యుం
డను జ్వాలావక్త్రుడ నై, యెనయంగను జెప్పు మేది యేనియు నున్నా. 1924
- వ. అని భూవరుం డడుగుటయు వీరభద్రుం డిట్లనియె. 1925
- నీ. పూర్వకాలంబున భూప కారాంకితుం, డనుప్రభుండ వయి నీ వవని బుట్టి
యొకనాడు పోయి మృత్యుంజయాలయమున, కచ్చట శివపూజ యాచరించి
యరుదెంచుచును నందె పరిచర్య యొనరించు, చును నున్నయొక ధనాంగనను జూచి
యబల కారాంకితుం డనుప్రభుండను నేను, నినుఁ జూచినంత నామనసు చెదరె
గీ. నని వచించుటయును గాంచి యావెలంది, యధిప నీ విట్టులాడంగ వనుచితంబు
నన్ను గ్రహించె నొకమహీనాథుడతని, దాననై యుంటి నేనింక దరలిపొమ్ము.
క. అని యీసడించుటయు నీ, మనమున నాగ్రహము పొడమి మానిని కెట్లు
నను నపకారము చేయం, గను నెంచి త్వదీయబుద్ధికొశల్యమునా. 1927
- క. ఆయమను గ్రహించినభూ, నాయకునకుఁ జెప్పి వంచనావాక్యములన్
గోయించితి తచ్చిరమును, న్యాయాన్యాయాభిమర్శనము లేకుండన్. 1928
- క. ఆపాతకములు రెండును, నీపాలంబడియె దాన నీ మైతి విటుల్
చేపడినను గైలాస ము, మాపతిసేవోపలబ్ధమాహాత్మ్యమునా. 1929
- క. అని చెప్పుటయును జ్వాలా, ననుఁ డూరకయుండె దా నొనర్చినపనికి
మనమున విషాద మొందుచు, గనుఁగొంటివె రామచంద్ర కర్మబలంబున్.
వ. ఈవిషయంబున మఱియొక యుపాఖ్యానముం జెప్పెద. వినుము. 1931
- గీ. తాపసోత్తముఁ డైనగౌతముఁడు మున్ను, స్వాశ్రయంబున నెపుడును నాచరించు
చాయ నొకనాడు శివపూజ చేయ నెంచి, స్నానసంధ్యాదివిధులను జరిపి విదవ.
ప. దేవమందిరముం బ్రవేశించి భూశుద్ధిభూతశుద్ధ్యాదుల యథావిధిం గావించి
శుద్ధుం డై క్రియార్హత్వముం బడసి. 1933
- గీ. వ్యాఘ్రచర్మంబునందుఁ బద్మాసనమున, నధివసించి చతుర్దిశలందు మనిచి
కప్పురపుముద్దలను దావి గుప్పు మనఁగ, నాచమన మొనరించి యనంతరంబ.
వ. త్రింశద్రుద్రాక్షమాలిక యుపవీతంబుగాఁ దాల్చి యష్టద్రుద్రాక్షమాలిక యొక్కటి
శిరంబునను నొక్కటి కంఠంబునను రెండు ప్రగండంబులందును రెండు ప్రకో
వంబులందును ధరియించి. 1935
- నీ. చందనవీతంబునందు స్థాపితముగాఁ, జేసి కర్పూరసింహాసనంబు
శంభులింగము ప్రతిష్ఠాపించి దానిపై, స్థాపించి పత్రిక దానియెదుటఁ
దత్తపత్రికాప్రసత్తములందుఁ గర్పూర, కాశ్మీరమృగనాభిగంధములును
నక్షత్రలును సతిలాక్షతలును బంచ, గంధకమును నష్టగంధకమును
గీ. నునిచి యొక్కక్క దానిలోనొక్కఁడొకఁడు, తలఁచికొనిగురుపాదపద్మద్వయంబు
ధ్యాన మొనరించి సర్వభూతాంతరాత్ముఁ, డైనపరమేశ్వరుని సంతరంగమందు.

- సీ. నడుమను లింగంబునకు సదాశివుని నా, వాహించి యాపంచవదనునకును
 శక్తిని శక్తికి సరసీరుహాక్షుని, సంబుజోద్భవుని నారాయణునకు
 నజనుకుఁ జంద్రుని నమృతాంశునకు రవి, నిగమ మర్యమునకు నిగమమునకు
 దిగ్దేవతల దెసల్ దిగ్దేవతలకు శం, భుని దెసలకు గణంబుల శివునకు
- గీ. నొనరిచిదశావరణములుగను నొనర్పఁ, దగినవిధమునఁ బూజ యంతయును జేసెఁ
 జూచు చుండఁగ మును లెల్లఁ జోద్యముగను, శివసపర్యాకరులలోన శ్రేష్ఠుఁ డగుట.
- ప. అట్లు పూజ గావించి గౌతముండు కర్పూరాగురుక స్తూరీసర్వాచందనాదిసుగంధ
 ద్రవ్యభూపంబును షోడశకర్పూరవర్తిదీపంబులును బంచభక్ష్యసంయుతంబును
 నానావిధమనోజ్ఞశాకాఢ్యంబును సూపాష్టకసమేతంబును ద్రాక్షారంభాసహ
 కారనాగరంగాదివివిధమధుర ఫలాన్వితంబును బహువిధలేహ్యచోష్యయుక్తం
 బును వింశతిపేయపదార్థాలలితంబును శర్కరాగుడమధురంబును దధిక్షీరాజ్య
 పాత్రసమంచితంబును సువర్ణపాత్రవిన్యస్తంబును సగ్రపుష్పసహితంబును సగు
 సుపక్వశాల్యన్ననైవేద్యంబును నీరాజనసహస్రంబును ఘనసారపూగఖండచూ
 ర్ణాదిపరిమళద్రవ్యభరితంబును స్వర్ణపాత్రవిన్యస్తంబును నప్తప్రాగ్రసుశ్వేతసం
 ఘ్నాభితనాగవల్లిపత్రత్రయవిరాజమానంబును నగుతాంబూలంబును సమర్పించి
 ప్రదక్షిణనమస్కారంబు లొనరించి త్సుద్రతాశయుగంబు చేతం బట్టికొని
 వాయించుచు మధురంబుగాఁ బాడుచు స్వరంబులు మూర్తిమంతంబు లై తత్త
 త్థానంబులం దాడుచుండ నెనిమిదిదిక్కులందును నెనమండ్రు యోషామణులు
 తదనుగుణంబుగా వేణువీణాదివిచిత్రవాద్యంబులు వాయించుచుండ జగన్మోహ
 నంబుగా నృత్యంబు గావింపం దొడంగె. 1938
- సీ. ఆసమయంబున నఘోషాణులు రెండు, పదులు వెంటను రాఁగ భద్రగజము
 నెక్కి బాణుండును నెక్కి సామజమును, గవియును నరదయుగ్మంబు నెక్కి
 ప్రహ్లాదుండును వృషపర్వుండును దురంగ, మము నెక్కి భలియును గ్రమముగాఁగఁ
 బాతాళముననుండి పయన మై చనుదెంచి, రమ్మహర్షిని జూచునాసతోడ
- గీ. నంతటను గౌతముండు వారి కర్తవ్యధులఁ, బూజ గావింప వారు తత్పూజనొంది
 యచ్చటనె స్వస్వశివపూజ లాచరించి, నృత్యగీతాదులను నొనరించు చుండ.
- క. చనుదెంచి శంకరాత్ముం, డనుగౌతమశిష్యుఁ డొక్కఁ డచటికి నాచ్చా
 దనహీనగాత్రుఁ డయి కే, లను దాల్చి యుపాసహంబులను పేయముగఁ.
- క. శైవజ్ఞానపరానం, ధావిర్భావమున ముఱచి యాత్మశరీరం
 బావృత్త చక్షు వగుటను, భావాభావప్రహీణభావుం డగుచున్. 1941
- క. కనఁబడుచును జండాలుండు, గను నొకతటి నవరజుండుగను నొక్కతటిన్
 మునిగను నొకతటి, విప్రుండు, గను నొకతటి వెట్టివాడుగను నొక్కతటిన్.

- క. ఒకతటి నవ్వుచు నేడ్చుచు, నొకతటి నెగురుచును బైకి నొకసమయమున
దొకవేళఁ బడుచు లేచుచు, నొకప్పు డుమియుచును దినుచు నొకతటి దానిన్.
- క. భక్షించుచుఁ గంటకములు, భక్షించుచు లోష్టములను భక్ష్యములబలెన్
వీక్షించుచు నలుదెసలను, బ్రహ్మశనరహితదేహపంకుం డగుచున్. 1944
- వ. బిరబిర నరిగి వృషపర్వునకును దక్షియశివలింగంబునకును నడుమ నిలువంబడియె.
- సీ. అప్పుడు వృషపర్వుఁ డాగ్రహంబును జెంది, నటకెఁ దత్తణమ తన్మస్తకంబు
నంతట గౌతముం డది చూచి యేడ్చుచు, గన్నీరు కాల్యలు గట్టి పాటఁ
బ్రాణంబులను వీడనాడె యోగంబుచే, నది గనుంగొని శుక్రఁ డసువు లుడిగె
గురువియోగమునకుఁ బరితపించుచు జచ్చి, రసురు లందఱును నత్యద్భుతముగ
- గీ. నంతఁ గలుషీకృతం బయ్యె నఖలజగము, త్యక్తజీవిత లగుటను భక్తు లెల్లఁ
దెలిసికొని యది యెల్ల నేతెంచె నటకు, హరివిధిసమేతముగఁ ద్రిపురాంతకుండు.
- గీ. అట్లు వచ్చి కనుంగొని యంధకారి, చేచ్చి పడియున్ననిజభక్తజనుల నెల్ల
మొదట బ్రదికించె గౌతమముని నతండు, లేచి కను లెత్తి శర్యునిఁ జూచి యెదుట.
- క. ఆనందపులకములు తన, మేనను నిండంగ మ్రొక్కి మృదునకు నిలువం
గా నతనితైవభక్తికి, మానసమున మెచ్చికొని యుమాధవుఁ డంతన్. 1948
- ఆ. వత్స కోరుకొనుము వర మేది యేనియు, నిచ్చువాడ సంతయింపకుండ
ననుడు మాని కోరె నటఁ జచ్చి పడియున్న, భక్తజనము లెల్ల బ్రతుకునట్లు.
- క. అంతట హరుఁ డట్టులె యను, నంతనె యెల్లరును లేచి యగజాపతికిన్
సంతోషంబున మ్రొక్కిరి, యింతం తనరానిభక్తి యిగురొత్తంగన్. 1950
- ఆ. అపుడు శివుఁడు శంక రాత్మున కితరుల, వలన హింస యెపుడుఁ గలుగకుండఁ
బరులకు నిజదేహపాత మైనంతనె, పరమపదము గలుగ వరము లొసఁగె.
- వ. అంతట గౌతముండు చేతులు జోడించికొని మహేశ్వరున కిట్లనియె. 1952
- గీ. అర్థి దోషంబు కనుఁ గొనఁ డన్నమాట, నిజముగను దేవప్రార్థిత నేనయోగ్య
మైన నొక్కటి నిన్ను బ్రహ్మాదులకును, నేది సాధ్యంబు గాదో నా కిమ్ముదాని.
- క. అనవుడు నవ్వుచు హరుఁ డి, ట్లనియెను మునివర్య తావకాభ్యర్థనకున్
వనజాక్షునిభాషణమునఁ, గన నగుఁ బ్రత్యుత్తరంబు గనుపెట్టినచోన్. 1954
- క. అని చెప్పి తటాకమువకుఁ, జని సపరిజనముగ నచట సలిలక్రీడన్
బాసరించి శౌరితోడను, ననంతరము జపము చేయ నారంభించెన్. 1955
- సీ. అది చూచి శార్ఙ్గి యిట్లనియె మహాదేవ, యడిగెద ని న్నొక్కయంశ మేను
నిన్నె ముఖ్యంబుగా జన్మంబులందు నా, హృదించు చుండురు యజ్ఞ లెల్ల
నేవేళలను నీకె కావించు చుండును, బ్రణతుల సర్వప్రపంచములును
జపములు తపములు సలుపు చుండురు నిన్ను, గాంచఁ గోరియె పారికాంక్షులెల్ల

గీ. నిచ్చు చుందువు ఫలముల నీవె వారి, కందఱకుఁ గూడఁ దగినట్టు లట్టిసికుఁ
గూడ నెవఁడైన ఫలదాయకుండు గలఁడె, చెపుము లేకున్న జపమీపుచేయ నేల.
వ. అని యడుగుటయు నాననంబున మందహాసంబు మొలకలెత్త జనార్దనునకు
మహాదేవుం డిట్లనియె. 1957

సీ. అచ్యుత నీకు సత్యంబు సెప్పెద విను, మర్హుండ వగుటను నాలకింపఁ
గావించువాఁడను గా నేదియును నేను, లేదు కార్యంబు నా కేది యేని
కావింప కుండియుఁ గావించు చుందును, మంచిమార్గంబు బోధించుకొఱకుఁ
గానిచోఁ బామరుల్ జ్ఞానంబు లేమిని, గావించెదరు పాపకర్మములను
గీ. దాన నిహపరసౌఖ్యవిహీను లగుచు, నరకమునఁ గూలిపోదురు శరణు లేక
కాన నీవును లోకోపకారమునకుఁ, జలుపు చుండుము విధ్యుక్తసత్త్రియలను.
క. అని చెప్పటయును విష్ణువు, మనమున హర్షించుచును సమస్కారంబుం
బాసరించి యిందుమాళికి, నొనరింపఁ దొడంగె జపము నుత్సాహమునన్.
ఆ. హరిహరులను గాంచి యట నున్నవా రెల్ల, శ్రద్ధతోడ జపము సలుపఁ దొడఁగి
రట్టితఱిని బాట హాయిగాఁ బాడుచు, నరుగుదెంచె నచటి కమరమాని. 1960
ఆ. అట్లు లేఁగుదెంచి యమరర్షి ముందుగ, మ్రొక్కి హరున కవల మ్రొక్కి హరికిఁ
బిడప మ్రొక్కి విధికిఁ దదనుజ్ఞ గైకొని, వారిచెంతఁ దానుఁ గూరుచుండె. 1961
ఆ. అంత శివుఁడు పాడ నారంభ మొనరించె, మందమందగతుల మధురముగను
దాని కనుగుణముగ దైత్యారివాయింపఁ, దొడఁగె మర్దళంబు నడుమ నడుమ.
గీ. నాట్య మొనరింపఁ దొడఁగెను నారదుండు
తొడఁగెను ముఖశ్రుతిని బట్టఁ దుంబురుండు
తానము నొనర్పఁ దొడఁగిరి మాను లెల్ల
నజుఁడు దొడఁగెను వాయింప నావజంబు. 1963

క. అది యంతయు నుత్సాహము, గదిరింపఁగ శివునియాజ్ఞ గైకొని పాడన్
మొదలిడిరి దేవదాసపు, లొదవఁగ విస్మయము వినుచు నుండఁగ లోకుల్.
సీ. అపుడు దైవికముగా నంజనానందనుం, డచటి కేతెంచి దేహంబు మఱచి
యందఱలోఁ జేరి యానందవశమునఁ, బాడంగఁ దొడఁగెను బ్రాధి మెఱయ
నాగానసుధ సోకినంతనె నిలువునఁ, జిగిరించె మ్రోడులు శిలలు గరఁగ
నది చూచి యాశ్చర్య ఘండి యెల్లరు గూడ, మానిరి తమతమగానములను
గీ. నమ్మహాగానమును విని త్రవ్వంబకుండు, పరవశీకృతచిత్తుం డై పవనసుతునిఁ
గొంటిను జేర్చికొని క్షణకాల ముండి, యవల మున్యాశ్రమమునకు నరుగ నెంచి.
వ. శృంగభవాహంబు నెక్కి గానశ్రవణాభిలాషంబున మారుతిం గూడ దానిపై
నక్కు మనుటయు నాతండు శివభక్తాగ్రగణ్యుం డగుటం జేసి వినమితకంధరుం డై
శివునిచరణంబులకు మ్రొక్కి. 1966

- గీ. స్వామి నే నెంతవాడ సీసరసఁ గూరు, చుండఁగను పీకనుగ్రహం బొదవె నేని
నాపయిని గూరుచుండి గానంబు వినుచు, సత్వరమ చేరు మభిమతస్థానమునకు.
- సీ. అని వేడుకొనుటయు నమృతాంశుకేళిరుం, డతనిస్కంధములపై నధివసించి
వినుచుఁ దద్దానంబు వీనులవిందుగా, నానంద మొందుచు మానసమువఁ
బరివారవర్గంబు లరుదెంచుచుండంగఁ, బౌర్వంబులను బృథ్విభాగమువను
దనజగదేకనాథత్వంబుఁ బ్రకటించు, చందంబునను తీవి చౌకళింప
- గీ. గౌతమాశ్రమమునకుఁ జిక్కంగ జేగి, తనపదంబులు వాయుసూనునిముఖంబు
స్కంధమును గంఠమును నురస్థలము సోక, దిగియె గౌతముఁ డేతెంచి దింపఁగేల.
- గీ. అంతటను బట్టికొని యీశ్వరాంఘ్రియుగము
కరములను నద్దికొనుచుండఁ గపివరుండు
నవ్వుచు హరుండు వానికంతమున నునిచె
నందఱును జూచుచుండ ముత్యాలదండ.
- 1969
- చ. అప్పుడు పుండరీకాక్షుండు మహేశ్వరున కిట్లనియె.
- 1970
- సీ. ఎద్దానిరూపంబు నీక్షింప మానులు, తపియించుచుందురో వివినములను
నెద్దానిమహిమంబు నెఱుంగ మంత్రెజ్జులు, నిరతంబు సలుపుచుందురో జపంబు
నెద్దాని నొందఁగా నెపుడును బండితుల్, చేయుచుందురో శాస్త్రచింతనముల
నెద్దానిఁ జేరంగ నెంచి ధార్మికులు గా, వినుచు నుందురో మంచిపనులు
- గీ. దేనిసందర్శనముఁ గోరి నేను నీకు, సరసిజనహాసమున వేయి సమలు పూజ
యొనరిచియుఁ జెందఁజాల నైతి నొ ఫలంబు, నట్టిసేవద మొకకపి కిట్టె చిక్కె.
- అ. ఎంతతపము చేసి యీవానరుడు జని, యించినాఁడో లేనియెడల వీడు
పట్టుకొనఁగలండె బ్రహ్మాదులకును న, ప్రాప్య మైనతావకాంఘ్రియుగము.
- క. హరి హరునకుఁ బ్రియుఁ డనియును
హరికిఁ బ్రియుఁడు హరుఁ డనియును నందురు లోకుల్
పరికింప నట్టిభాగ్యము
పరమేశ్వర యేది నాకుఁ బరమార్థముగఁ.
- 1978
- క. అని సన్నుతింప గౌతమ, ముని విని హరిభాషితంబు మును నే నర్థం
చినదాని కిదియె యుత్తర, మనుకొని కడిగెను బినాకియంఘ్రియుగంబున.
- గీ. అట్లు కడిగి హరాంఘ్రిద్వయంబు మాని, యేను జేసినశివపూజ కిదియె పడయఁ
దగినఫల మనుకొనుచు సంతసముతోడ, శివుని మహిమయవీతసంస్థితోనిఁ జేసి.
- గీ. హరునిపార్శ్వయుగంబున హరిని విధిని, యుక్తవీరంబులందుఁ గూర్చుండఁ బట్టి
యాచరించి తదాపాహనాదివిధులఁ, బూజచేసెను బంగరుపూలతోడ.
- 1976

- సీ. అట్లు పూజ యొసల్చి యర్హస్థలంబుల, సమరుల మునులను నాశరులను
నధిపసింపంగఁ జేసి యందఱును దత్త, దర్హంబుగను బూజ లాచరించి
పౌవర్ణభాజనాసాదనం బొనరించి, వడ్డింపంగఁ జేసి వానిలోన
శతకందశాకముల్ శతపత్రశాకముల్, శతలేహ్యములును జూషకశతంబు
- గీ. శతయుగవిధాన్నములును ద్రింశత్ప్రభేద, భక్త్యములును జతుర్విధపాయసములు
పంచవింశతిభేదసూపము లనేక, విధఫలంబులు పరిమళాన్నితఘృతంబు. 1977
- గీ. అమృత మ స్తని పరమేశ్వరార్పణముగ
హరునికరమున నుంచి గంగామృతంబు
నవల హరివిధులకును దదన్యులకును
నటులె క్రమముగఁ బోసి యాపోశనంబు. 1978
- గీ. ఆరగింపుడు మహనీయులార యనుచుఁ
బ్రార్థనము చేయ నారగింపంగఁ దొడఁగి
దందఱును గూడ నానంద మతిశయిల్ల
నమృహమునిభాగ్య మే మనఁగ వచ్చు. 1979
- సీ. అప్పుడు హరితోడ హాస్యంబు లాడుచు, భుజియించుచును దాను బురహరుండు
తనముందుబంతిలోఁ దినుచుండుక పినోటఁ, బడ వైచె స్వోచ్ఛిష్టభక్త్య మొందు
పవనాత్మజుఁడు దాని భక్షింపకుండఁ జూ, చుచు నుండె నూరక శూలిమోము
నది గాంచి శివుఁడు వాతాత్మజ తినకుండ, నేల చూచుచు నుంటి వెఱుగఁ జెపుమ
- గీ. యనుటయును వాయుపుత్రుఁ డి ట్లనియె స్వామి, నానివేదితవస్తు వే దైనఁ గూప
మందుఁ దగు నుంపఁదగ దొరు లనుభవింప, నంటి మునునీ వెనీమాటయగు నెఱాట
- వ. అనుటయు నీశ్వరుండు పవమాననందనున కి ట్లనియె. 1981
- గీ. అనిలతనయ స్వయంభూత మైనబాణ, లింగ ముండినయెడ హృదయాంగణమున
శంభునై వేద్యభక్తి దోషప్రదంబు, గాదు చాంద్రాయణవ్రతకల్ప మగుట,
- క. అనుటయు విని పవనాత్మజుఁ, డనవధికం బైనహర్ష మామతిలంగఁ.
- దినియెను శివనై వేద్యం, బును నచ్చటివార లెల్లఁ బొగడుచు నుండఁ. 1982
- గీ. అంత సంతృప్తికరముగా నారగించి, యెల్ల వాడును లేచి మౌనీశ్వరుండు
గంధపుష్పఫలాదిసత్కారయుక్త, ముగ నొసంగెడితాంబూలములు గ్రహించి.
- గీ. నోచరించుచు నుండియె లోచనముల, కద్దులముగ సంతర్ధాన మైరి హరుఁడు.
హరియును విరించియును సంత సరిగి రెల్ల, వారు గూడను స్వస్వనివాసములకు.
- చ. అనుటయు రాఘవుండు మనమందు ముదంబును జెంది స్వామి మా
యనిలనులుండు చేసినశివార్చనము గుఱియించి వేడ్క య

య్యెను విన నాకుఁ గొంత వచియింపుము నాఁగను శంభుఁ డాననఁ
బునఁ జిలువవ్వు కప్పురపుఁబూతఁ జెఱంగునఁ బర్వ ని ట్లనుఁ. 1986

—: హనుమత్పుత్రశివలింగపూజావిధానకథనము :—

- సీ. ఒకనాఁడు హనుమంతుఁ డొకప్రాదంబున కేగి, కావించి కరపదక్షాశనంబు
చేసి యాచమనంబు చేసి భస్మస్నాన, మాచరించి మరల నాచమనము
సలిలంబు గొని కమండలువునఁ దత్తీర, మందుఁ గూర్చుండి పద్మాసనమునఁ
గరమున శంభులింగము నుంచుకొని పూజ, గావింపఁగా నెంచి కాంచి దానిఁ
- గీ. బానవట్టంబు లేమిని దానిక్రింద, గజగజ వడంకుచును భీతి గదుర నశట
యెట్లు శివపూజ గాపింతు నింక బీత, హీన మగులింగమునకు నే నెందుఁ బోదు.
- గీ. లేదు శివపూజ వీతంబు లేక యున్నఁ, బూజ లే కున్నయెడలను బొంది విడువ
వలయు శివభక్తుఁ డై నట్టివాఁడు కడకు, నదియె గతి నాకు ననియేడ్చియవనిఁబడియె.
- గీ. అట్టు లిలమీఁదఁ బడి లేచియవలఁ గొంత, సేపునకు నచ్చట నె పేర్చి చితిని నందు
ననలమును బెట్టి మండించి యందులోనఁ, గూల నుద్యుక్తుఁ డై యున్న కాలమందు.
- సీ. ఆకస్మికంబుగా నరుదెంచి యచటికి, వీరభద్రుండు తద్విషయ మెఱిగి
యాగ్రహంబును జెంది యనిలతనూభవ, యాఁగుము వలదు సాహసము చేయ
రావీంతుఁ బీతంబు నేవిధంబున నైనఁ, జూడుము నాశక్తిఁ జూపువాడ
నని నఖంబునఁ దీసికొని లలాటాగ్నిని, విశ్వంబులను గాల్ప విడిచిపెట్టె
- గీ. సంత నాపహ్ని ప్రళయకాలాగ్నివోలె, జ్వాలలను గ్రక్కుచును బ్రపంచముల నెల్ల
దగ్ధ మొనరింపఁదొడఁగె నత్తఱిని సురలు, భయవికంపితు లై పోయి భవునికడకు.
- క. మొఱవెట్టుటయును రుద్రుఁడు, వెఱవవలదు విబుధులార వెడలుఁడు నే ని
త్తఱి నఖంబును జక్కం, బఱచెద నని చెప్పి వీరభద్రునిఁ దలఁచె. 1991
- క. స్మరియించినమాత్రముననె, యరుదెంచి నమస్కరించి త్ర్యంబకునకు ముం
దర నిలువ వీరభద్రుఁడు, హరుఁ డాతనిఁ జూచి మందహాసం జెలయె. 1992
- అ. తనయ నేనె పవనతనయునిశివభక్తి, నెఱుంగఁజేయ నెంచి యెల్లరకును
జేసినాడ నిట్టిచిత్రంబు దాన నీ, శక్తి గూడఁ దెలిసె సర్వులకును. 1993
- క. అని చెప్పి యథాపూర్వము, గను లోకము లెల్ల నుండఁగను హనుమకరం
బున నుండ లింగవీతం, బనుగ్రహించెను సుపర్వ లగిగి పిదప. 1994
- అ. అంత లబ్ధవీతుఁ డయి హనుమంతుఁడు, హర్ష పరవశీకృతాత్ముఁ డగుచుఁ
జేయఁ దగినరీతి శివలింగపూజను, జేసి పిదప వీణ చేతఁ బూని. 1995
- క. ఆనందబాష్పములు గనుఁ, గోపలబడి జాలువాటి కురియుచు నుండఁ
గావము సేసెను దివిని వి,మానములం దుండి సురలు ప్రూఢుడి చూడ. 1996

- గీ. అపుడు తద్దానవివశీకృతాత్ముఁ డగుచు, హరుఁడు ప్రత్యక్ష మై వరం బతని కిచ్చె నాయు వాకల్పమును నుండునట్లు శక్తి, కలుగునట్లు సముద్రలంఘనమునందు.
- క. అని చెప్పటయును రాముఁడు, విని సర్వము నెఱుంగఁ దగినవిషయము లే వై నను లింగార్చనవిధి నుం, డినయెడలను జెపుము భూమినిర్జర నాకుఁ. 1998
- వ. అని యడుగుటయు శంభుండు రామచంద్రా గోశృంగంబునం గాని గవయవిహ ణంబునం గాని దక్షిణావర్తశంఖంబునం గాని రత్నస్వర్ణరజతతామ్రకాంస్య ప్రాంతబులం దెద్దానం గాని మృస్మయపాత్రంబునం గాని పద్మపలాశజంబూ చూతాదిపత్త్రిబులం గాని యభిషేకంబు గావించుట యుచితంబు. సకలాభి షేకంబులందును ధారాభిషేకం బుత్తమంబు. సదాశివునకు గౌరియును గౌరికి విష్ణువును విష్ణువునకు బ్రహ్మయును బ్రహ్మకుఁ జంద్రుండును జంద్రునకు సూర్యుండును సూర్యున కీశ్వరుండును షడావరణంబు లనికొందఱును, సదా శివునకు గౌరియును గౌరికి విష్ణువును విష్ణువునకుఁ జంద్రుండును జంద్రునకు సూర్యుండును సూర్యునకు నీశ్వరుండును బంచావరణంబు లని కొందఱును, సదాశివునకుఁ జంద్రుండును జంద్రునకు విష్ణువును విష్ణువునకు శక్తి యును నావరణత్రయం బని కొందఱును, సదాశివునకు నంబికావరణ మొక్కండ యని కొందఱును, లోకపాలావరణాష్టకం బని కొందఱును జెప్పుదురు. కాని సదాశివపూజ యావరణరహితం బైనను బ్రశస్తంబు. స్వర్ణం బుచేఁ గాని రజతంబుచేఁ గాని తామ్రంబుచేఁ గాని యస్థూలమధ్యంబుగఁతు బద్మపత్త్రికారంబుగను బలమాత్రప్రమాణంబుగను నిర్మితం బయి శుక్తిసన్ని ఖంబు లగునష్టదశంబులు గలిగి యుండునది పత్త్రిక యనం బరగు. తత్పత్త్రి కాష్టదశద్రవ్యంబులు శివపూజకు ముఖ్యంబులు. పత్త్రిక తత్తస్మతానుసారంబున షట్పత్త్రంబుగను ఋచపత్త్రంబుగను ద్రిపత్త్రంబుగను నేకపత్త్రంబుగను నష్ట పత్త్రంబుగను నుండంధగు. ధ్రువాక్షమాలిక యష్టోత్తరశతద్రువాక్షోపేతంబు జపంబునకు ముఖ్యంబు. ధారణమాలిక స్ఫటికరత్నద్రువాక్షకల్పితం బైనను నుత్తమంబు. సాయకాలంబున లింగార్చకుండు శిరస్సునంబు గావింపం జనదు. భస్మంబును బంచాక్షరమంత్రంబుచేఁ గాని శివనామంబులతో నేనామంబునం గాని నస్తవారం బభిమంత్రించి యీశానాదిమంత్రంబులచేఁ బూర్వోక్తవిధం బునఁ దత్తదంగంబులందు ధరియించి పిదపఁ బ్రణవంబుచే సర్వాంగోద్ధౌళనంబు గావింపం దగు. ఇయ్యది త్రైవర్ణికాచరణీయవిధానంబు. స్త్రీశౌద్రాదులు శివ శబ్దోచ్చారణంబుచే భస్మంబు నేడుమారు లభిమంత్రించి 'శివాయ' యని శిరంబు నందును 'శంకరాయ' యని ముఖంబునందును 'సర్వజ్ఞాయ' యని వక్షస్థలంబు నందును 'స్థానావే' యని గుహ్యంబునందును 'స్వయంభువే' యని పాదరంబులందును

ధరియించి 'నమశ్శివాయ'యని సర్వాంగోద్ధూళనంబు గావింపందగు. పూజాకాలంబునందు దర్శనవిషయము గాని తదభావంబున సువర్ణపవిత్రంబు గాని తదభావంబున గవాళకపవిత్రంబు గాని తదభావంబున దూర్వాపవిత్రంబుగాని తదభావంబున రాజతపవిత్రంబు గాని ధరియింపందగు. శివపూజాస్థలంబునందు మృత్యుయంబగు వేదిక గాని స్థంధిలంబు గాని నిర్మించి యందుఁ జాతుర్వర్ణకరంగచూర్ణంబులచేఁ గాని శ్వేతచూర్ణంబుచేఁ గాని స్వస్తికపద్మోత్పలగదాశంఖత్రిశూలదమరుకల్పవృక్షకులకకోలకవృక్షంబులను షట్కోణత్రికోణయంత్రంబులం గాని సవకోణయంత్రంబుం గాని ద్వాదశకోణశోలను భాదుకావ్యజ్ఞసంచామరచ్ఛత్రంబులను విష్ణుబ్రహ్మవిదేవతలను లిఖింపవలయు. స్వహస్తలిఖితంబులై మంబు. క్రీతంబు మధ్యమంబు. యాచితంబు కనిష్ఠంబు. బలాత్కారకారితంబు బధమంబు. కుశాసనంబును జర్మాసనంబును జేలాసనంబును దార్వాసనంబును దాశపత్రాసనంబును గంబళాసనంబును గాంచనాసనంబును రజతాసనంబును దామ్రాసనంబును నుభయస్నానంబును నర్కజాసనంబును బంధుకాసనంబును నుపవేశార్హంబులు. చర్మాసనంబు వైయాఘ్రంబుగను రౌరవంబుగను హరిణంబుగను మార్గంబుగను జతుర్విధంబై యుండు. తదాసనంబులం దెం దేని బద్మాసనంబునం గాని స్వస్తికాసనంబునం గాని ప్రాగుత్తరముఖంబుగాఁ గాని ప్రాజ్యుఖంబుగాఁ గాని కూర్చుండి ప్రాణాయామంబొనర్చి దేవతారూపుం డై మానంబు వహించి ద్వాదశాంతసరసీరుహస్థితుండును సూక్ష్మదేహుండును సర్వభూతహృదయాంతర్వర్తియును నణిమాదిగుణాన్వితండును నగుపదాశివుని ధ్యానపూర్వకంబుగా జిత్రంబునం బాదుకొల్పి నిజశరీరంబెల్లఁ దద్దీప్తిపూరితంబొనర్చి యాదీప్తిచే జేహస్థంబగుపాపంబు నెల్ల దహింపించి వేదికామధ్యంబున శుద్ధాసనంబు గల్పించి యందుఁ బీతయుక్తంబగులింగంబు నుంచి తల్లింగంబువండుఁ దద్దీప్తినారోపించి దీప్తిమధ్యంబున హృదయస్థితుండుగుపరమేశ్వరుని స్థాపించి యచ్చటఁ గలశంబు నుంచి యందుఁ దోయంబును గంధపుష్పంబులును మంచి ప్రణవంబుచే నభిమంత్రింపవలయు. ప్రాణాయామంబును బ్రణవంబును స్త్రీశూద్రుల కవర్తంబులు గావునఁ బ్రాణాయామస్థానంబున ధ్యానంబును బ్రణవస్థానంబున శివశబ్దంబును గ్రహింపం దగు. లింగపీఠంబు సావర్తంబు గాని రాజతంబు గాని యాదుంబరంబు గాని శ్రేష్ఠంబు. సర్వపీఠంబులును వస్త్రాచ్ఛాదితంబులు గావలయు. పిదప శివసంతుష్టికోటకు శివపూజ గావించు నని సంకల్పించి యావాహనాదు లొనర్చి యభిషేకంబు గావింపవలయు. అవిచ్ఛిన్న సలిలధార ముక్తిధార యని చెప్పంబు. ముక్తిధార లింగంబుపైఁ బడునట్లు ప్రతిదినంబును రుద్రజపంబు గావించుచు నేకవారంబు గాని త్రివారంబులు

గాని పంచవారంబులు గాని సప్తవారంబులు గాని నవవారంబులు గాని యేకాదశవారంబులు గాని మాసపర్యంతంబు గావించునభిషేకంబు ముక్తి న్నానం బని చెప్పంబడు. ముక్తిస్నానంబు మోక్షప్రదాయకంబు. శైవవిద్య చేతను బ్రణవంబుచేతనుం గూడ ముక్తిస్నానంబు గావింప నొప్ప. మృత్యు పాత్రంబులును నారికేళశకలంబులును గాంధ్యపాత్రంబులును ముక్తాశుక్తులును బుష్పాదిసరంబులునుం గూడ శివాభిషేకార్హంబులుగాఁ జెప్పంబడియె. గవయ శృంగంబు గాని నాగదండంబు గాని నాగాకారంబుగాఁ జేసి నడుమ దాని నుంచి తద్రంధ్రద్వారంబున వచ్చుసూర్యయంత్రఘటరంధ్రస్థాపితకుశాగత సలిలంబుచే ముక్తిస్నానంబు గావింప నగు. అయ్యది మహాపాతకనాశకంబు. మఱియును బంచగవ్యంబులచేతను బంచామృతంబులచేతను మధురత్రితయంబు చేతను స్నానంబు గావింపం దగు. స్నానానంతరం బాచమనీయవస్త్రోపవీతంబు లర్పించి కర్పూరమిశ్రితచందనంబుచేఁ గాని కేవలచందనంబుచేఁ గాని విలేప వంబు గావించి పీతముం గూడ విభవానుసారంబుగా గంధపూర్ణం బొనరించి లింగంబును వివిధపూజాద్రవ్యంబులచేఁ బూజింపం దగు. కపిలాఘృతసంయుక్తం బగుగుగ్గులుధూపంబు ప్రశస్తంబు. కపిలాఘృతదీపంబులు గాని కేవలగోఘృత దీపంబులు గాని వినియోగింపం దగు. పుష్పసమేతం బగునై వేద్యంబును దాంబూలప్రదక్షిణసమస్కారంబులును గావించి గీతి వాద్యంబు పురాణంబు నృత్యంబు హాస్యక్తి యనుగీత్యంగపంచకంబుచేతను నీరాజనంబు పుష్పాంజలి యభిలార్పణంబు తమ యుద్వాసనం బనుకీర్తిపంచకంబుచేతను భూషణంబు ఛత్రంబు చామరంబు వ్యజనంబు శివోపవీతంబు గైంకర్యం బను నీశానోపచారపట్కంబుచేతను లింగోపచారంబు గావింపవలయు. చెప్పంబడిన ద్వాత్రింశదుపచారంబులచేఁ గావించుశివారాధనం బుత్తమోత్తమంబు. 1999

అట్టియుత్తమోత్తమార్చనం బొకనాఁడు, చేసి రేసి చాటుఁ జేసినట్టి పాతకంబు లెల్ల భస్మ మైపోవంగ, నింకఁ బ్రతిదివార్చ కెంతఫలమొ. 2000
అని చెప్పుటయును రాముఁడు, విని యిట్లనియెను మహాత్మ విస వేడుక య య్యెను యుగవిశిష్టధర్మము, లను జెప్పుము నాకుఁ బుణ్యలాభం బొదవక.

—: యగ విశిష్ట ధర్మ కథ న మ :—

అనుటయును శంభుఁ డిట్లనియెను నరేంద్ర
కృతయుగంబున ధ్యానంబు హితకరంబు
పరము త్రేతాయుగమున నధ్వరము పూజ
ద్వాపరయుగంబునందు నుత్తమము చూపె.

క. చలచిత్తు లగుటచేతను, గలియుగమానవులు దీర్ఘకాలికకర్మ
బులు చేయలేదు కావున, గలుగదు వారలకు సుగతి కర్మంబులచే. 2003

గీ. జపతపంబులు దీర్ఘముల్ శ్రాద్ధములును
వేదవిజ్ఞానమును ధర్మవేదనమును
ధ్యానమును నధ్వరములును వర్చనలును
సులభములు గావు జనులకుఁ గలియుగమున. 2004

క. కాన హరికీర్తవంబును, దావంబును రెండె శత్రులు దరియింపంగ
మానవులకుఁ గలియుగమున, గానక యవి చెడుదు రితరకర్మముల జడల్.

గీ. అమడు హరించుచును రాముఁ డాత్మలోన
శంభునకు గోద్యయంబు నచ్చటను నున్న
మునుల కెల్ల నొక్కొక్కగొవును నొసంగి
తగినసత్కారము లొనర్చె దక్షిణంబ. 2006

—: వి శ్వా ను దు శృంఖలా బద్ధుఁడ నుట :—

వ. అసమయంబున విభీషణుండు శృంఖలాబద్ధుడై యున్నవాఁడని యాకాశం
బుననుండి యొక్కశబ్దంబు వినంబడియె. 2007

సీ. అప్పుడు రాఘవుం డాత్మలో నాశ్చర్య, మెనయ శంభునిఁ జూచి యిట్లు లనియె
భూసురోత్తమ వచింపుము విభీషణునకు, బంధవిముక్తి యేర్పడునో లేదో
యనవుడు శంభుఁ డిట్లనియె రాఘవ భవ, ప్రశ్నకుఁ బ్రత్యుత్తరం బొసంగ
శాకున్ద్రగ్రంథవీక్షణమున నగుఁ గాని, కాదు సామాన్యవాక్యములవలన
అ. ననుడు రాముఁ డిట్లు లనియెఁ దద్గ్రంథంబు, లేదో తద్విధాన మేమొ నాకు
స్వామి తెలుపు మనుడు శంభుఁ డిట్లనియెను, వినుము రాఘవంద్ర విశదపఱుతు.

—: శ కు న గ్రంథ వి కూ వ ణ ము :—

వ. అష్టాదశమహాపురాణంబులును నష్టాదశోపపురాణంబులును రామాయణభార
తంబులును శకునమువకుఁ బ్రశస్త్యగ్రంథంబులు. తదవ్యగ్రంథంబులు వర్జనీయం
బులు. తాళప త్రలిఖితంబును దేవలిపిశోభితంబును వసుగ్రంథం బత్యుత్తమంబు.
శతద్రుద్రీయజప్తయును సాగ్నియును సువాచకుండును శివనివిష్టమానసుండును
శుచియును శ్రోత్రియుండును సత్యవచనుండును యజుర్వేదియును వసుపారాశ
కుండు గ్రంథపూజార్హుండు. పూజకుండు స్నానంబు గావించి ధారవస్త్రధరుం డై
పురాణగ్రంథంబు వీతంబుపై నునిచి సంకల్పంబు చేసి పాఠిని మహేశ్వరుని
ధ్యానించి కలశంబు స్థాపించి యభిమంత్రితం బగుతజ్జలంబు ప్రోక్షించుకొని
“ఓంనమో భగవతే (అముక)పురాణాయ” యని వసుస్మరించి గాయత్రీ
మంత్రంబుచే బురాణంబు వర్చించి “కాండాత్కాండా” త్తనుమంత్రంబుచే

దూర్వను గ్రహించి “ఓం నమో భగవత్యై దూర్వాయై” యని దూర్వార్చనంబు గావించి యతిక్రాంతపంచవర్షయు నసతిక్రాంతదశవర్షయు నగుకన్యకను గాని ఋతుమతి కానికన్యను గాని గంధపుష్పాక్షతాదులచేఁ బూజించి యాకన్యచే “సత్యం బ్రూహి ప్రియం బ్రూహి భగవతి సరస్వతి నమస్తే నమస్తే” అనుమంత్రంబు చెప్పించి యామెచేతికి దూర్వాపట్కంబు నొసంగవలయు. పిదప నాకన్యక దూర్వాపట్కంబును గ్రంథంబునందు మూడుచోట్ల నొక్కొక్కయుగ్గంబు చొప్పున నుంపవలయు. పిమ్మటఁ జౌరాణికుండు త్రిష్టంబులం దుండుశ్లోకంబులం జదివి నిజప్రతిభాబలంబున శుభాశుభనిర్ణయంబు గావింపవలయు. అబుద్ధార్థపదవిపర్యాసప త్తభంగలిపిభంగాదిప్రతిబంధంబు లున్నచో నాస్థలంబు విడిచి నిర్ణీతస్థలాంతరవిషయంబుం జదివి కార్యాకార్య నిర్ణయంబు గావింపవలయు. అన్నియును బ్రతిబంధంబుల యగునెడఁ గార్యనాశంబు యని నిర్ణయింపవలయు. అధ్యాయాదియును సధ్యాయసమాప్తియును వ్యర్థపత్త్రంబును వ్యర్థలిపియును నుక్తానువచనంబును నుపస్తుతంబును వర్ణపత్త్రంబును సప్తలిపియును సందిగ్ధాక్షరంబును వర్ణనియంబులు. త్కుతంబును గ్రంథపాతంబును మస్తకాదిఘాతంబును గార్యవిनाశసూచకంబులు. ఉపమావము చెప్పఁబడినప్పుడు కార్యసిద్ధ్యాభాసంబును యథార్థస్తుతి కాదేని కార్యనాశంబునం గలుగు. యథార్థస్తుతియును వివాహంబును నౌషధదానంబును గృహియును రాజ్యనిర్వాహంబును మున్నగునులక్షణంబులు కార్యసిద్ధిసూచకంబులు. పలాయనంబును వ్యాధియును జోరాద్యభిభవంబును మరణంబును దహనంబును గలహంబును మున్నగుదుర్లక్షణంబులు కార్యనాశసూచకంబులు. ఇంకను శకునవిషయంబునఁ జెప్పందగినయంశంబు లనేకంబులు గలవు. ప్రతిదినంబును బురాణశకునంబు చూడం దగు. భుజించియును లేచియును బురాణశకునంబు దర్శింపం దగదు. పూర్వదినరాత్రియందుఁ బుస్తకపూజ గావించి ద్వితీయదినప్రాతఃకాలంబున శకునంబు చూచుట యుత్తమంబు. అత్యావశ్యక కార్యబులందుఁ దాత్కాలికంబుగను శకునంబు చూడ నొప్పు. పురాణశకునవిషయంబునఁ దాత్పర్యంబు ప్రధానంబు గాని పదాన్వయంబు ప్రధానంబు గాదు.

క. ఆచారవర్జితంబును, నీచైశులజుడును విబుధసింద్యుడు నగుదు
ర్యాచకుడు గాఁడు పాత్రుడు, చూచుటకుఁ బురాణశకునసూచ్యార్థములక.

క. అనవుడు రాఘవుఁ డిట్లని, యెను భూసుతవర్య చెప్ప మివె వచింపం
బునువిధమునం బురాణము, గనుఁగొని శకునమును బృష్ట కార్యమునందుక.

వ. అని యభ్యర్థించుటయు శంభుండు విధివిధానంబున స్కాందపురాణంబు నర్పించి
ప్రశంసించునందు “శ్లో. బద్ధ్యా నముద్రం స తు రాఘవేంద్రో, యః

పుర్యాం తుణదాచరేంద్రాక్ యోధుం సమాగత్యసమాయయస్తే, లంకా పురస్థా స్వతికాయముఖ్యాః” అనుశ్లోకముం జదివి తాత్పర్యంబు విశేషీకరించి విభీషణుండు బద్ధుం డగుట నిశ్చయంబ యని చెప్పి ద్వితీయస్థలంబున “శ్లో. అట్టశూలా జనపదా శ్చివశూలా ద్విజా స్తథా ప్రమదాః కేశశూలిన్యో భవిష్యంతి కతా యుగే” అనుశ్లోకముం జదివి యర్థముం జెప్పి తద్వంశసంబు బ్రాహ్మణకృతం బై యుండు నని వచియించి తృతీయస్థలంబున “శ్లో. ఏషం స్తుతో మహేశస్తు దేవతాః ప్రాహ వై శివః మోచయిష్యే భవత్పత్నీ ర్మల్లాసురనిరోధితాః” అనుశ్లోకముం జదివి తాత్పర్యంబు మగ్గడించి విభీషణ బంధవిముక్తి శీఘ్రంబ యగు నని చెప్పె.

2012

- సీ. అంతటఁ బ్రస్థితం డై జానకీజాని, శంభుండు మార్గదర్శకుఁడు గాఁగఁ జని విప్రఘోషసంజ్ఞను బ్రసిద్ధిని గన్న, యగ్రహరమునకు నతిరయమున నాచరించి ప్రణామ మచటివిపుల కెల్ల, విధివిధానంబున విజ్ఞఁ డగుట ద్విజులార తెలుపుఁడు తెలిసినయెడ విభీ, షణుఁ డెందు నుండెనో సకరుణముగ గీ. ననుటయును వార లెం తేని యాదరమున, రామచంద్రున కర్హగౌరవము చేసి చూపి రొక గేహమున శృంఖలాపినద్ధ, చరణు డైఘోషి లేడివిభీషణుని నంత. క. కనుఁగొని యాతని దశరథ, తనయుఁడు చింతిల్లి కొంతతడ వావల ని ట్లనియె ద్విజులార యితఁ డే, యనయంబున నిట్లు బద్ధుఁ డయ్యెనొ చెప్పుఁడి. క. అని యడుగుటయును ద్విజు లి, ట్లనిరి మహారాజ యితఁ డజ్ఞానముచే తను జంపె నిచట నొకవి, ప్పుని దాననె యిట్లు బంధమును బొందెఁ జూచి. క. అనవుడు రాముఁడు శివ శివ, యని చెవులను మూసికొని మహాపాపుని నేఁ గనఁజాల ననుచు దూరము, గను నేఁగి వసించి నిమిషకాలం బచటఁ. 2016
- వ. శంభుప్రభృతు లగుబ్రాహ్మణోత్తములం గనుంగొని. 2017
- ఆ. ద్విజవరేణ్యులార తెలియక కావించి, నట్టిబ్రహ్మహత్యయఘము దాట నేడి యైన నుండె నేని ప్రాయశ్చిత్త, మరసి చెప్పుఁ డనుచు నడిగె నంత. 2018
- వ. తత్రత్యభూసురానుమతిం బడసి శంభుండు రాఘవునిం గాంచి. 2019
- : విభీషణుఁడు ప్రాయశ్చిత్తముచే బ్రహ్మహత్యావిముక్తుఁ డగుట :—
- ఆ. అనఘ మూఁడుమార్ల యరువదిగోవుల, బ్రాహ్మణులకు నీయఁ బడయఁ గలుగు నఘనివృత్తి బ్రహ్మహత్యను దెలియక, సలిపె నేని యనుచుఁ జాటి చెప్పె. 2020
- క. చెప్పుటయు శంభుఁ డావిధి, నొప్పికొనిరి యచటిభూసురోత్తము లెల్లఁ దప్పనకుఁ దగినశిక్షను, జెప్పుటచే శాస్త్ర మెఱిగి సిద్ధాంతముగఁ. 2021
- వ. అంతట రామాదేశంబున విభీషణుండు యథావిధి ప్రాయశ్చిత్తంబుఁ జేసికొని శుద్ధుం డై వచ్చి రామునిచరణంబులపైఁ బడుటయు రాఘవుం డాతని నీక్షించి. క. పౌలస్త్య కార్య మేదియు, నాలోచింపక యెనర్చు టనుచిత మని యీ

- వేళ నామము దృఢముగ, గాలిశుడవె నీవు బోధపఱుపంగ సన్మత. 2023
- క. అంబుడు విధియించు రా, మునియాజ్ఞను దాల్చి శీర్షమునఁ జెలియక తా
నొనరిచినపనికి దొడఁగెను, మనమున వగవంగ బుద్ధివంతుం డగుటన్. 2024
- వ. అంతట రామభద్రుండు పరివారసమేతంబుగా సయోధ్య కరుదెంచి యథా
పూర్వంబుగ సుఖాసనోపవిష్టుం డై శంభునిం గనుంగొని. 2025
- ఁ. స్వామి త్వన్ముఖమున రామాయణము వినఁ, గాంక్ష గలిగె నాకుఁ గానఁ జెప్పుమ
లేదు తెలియరాని దే దేనియును నీకు, ముజ్జగముల శంభుమూర్తి నగుట. 2026
- క. అని వేడుటయును శంభుడు, వినిచెను రామాయణమును విశదము గాంగఁ
విని యది యంతయు రాముడు, కను లెఱువడంగ నతనిఁ గని యి ట్లనియెన్.
ఁ. తగునె యిట్లు కల్పితం బైనకథ నాకుఁ, జెప్ప ద్విజుడ వీవు తప్పు గాదె
యని వచించి సభ్యులను జూచి కర్తవ్య, మిప్పు డేదో నాకుఁ జెప్పఁ డనియె.
వ. అనుటయును జాంబవంతుండు లేచి విరచితాంజలి యె. 2029
- ఁ. రామ పూర్వకల్పరామాయణం బిది, విధి వచింప మున్ను వింటి నేను
కల్పితంబు గాదు కథ గ్రాహ్యుండు దోషి, కాఁడు లేదు క్రోధకారణంబు.
వ. అని విన్నవించుటయు రాఘవుండు వృద్ధభల్లూకముం గనుంగొని య ట్లనఁ
దత్కథావిధానం బంతయుం దేటవడం జెప్పు మని యానతీయ జాంబవంతుండు
హరిహరహిరణ్యగర్భులకు నమస్కరించి యి ట్లనియె. 2031

—: పూర్వకల్పరామాయణకథనము:—

- గీ. శ్రవణమాత్రంబుననె సర్వజన్మసంచి, తాఘముల నెల్ల రూపుమాయంగఁ జేయు
నట్టిప్రాచీనకల్పరామాయణంబు, వినుతుఁ బ్రభువర మును నేను వినినయట్ల.
- సీ. దశరథుం డనుపేర ధార్మికుం డగుజేడు, కలఁ డొక్కరుండు పూర్వకల్పమంధు
నతఁ డొక్కనాఁడు శతాక్షహిణీబల, సహితంబుగను సితాశ్వంబు నెక్కి
దండ్రియాత్ర నొవర్పఁ దలఁచి ప్రస్థితం డయి, సుమనసం బనునగరమున కరిగి
తదధీశుఁ డగుసాధ్యధరణీశ్వరునితోడఁ, ఘోరతరంబుగాఁ బోరి పోరి
- గీ. యొక్కమాసంబువకు వాని నుక్కడంచి, పట్టుకొని తనవశముల్లోఁ బెట్టుకొనియె
నంత భూషణుఁ డనెడితదాత్మభవుండు, ప్రధనభూమిని నిలిచెను రణ మొనర్చు.
- వ. అప్పుడు దశరథుం డక్కుమాదుని వీక్షించి తత్సమానవయోరూపుండునుభల్లూ
కనిహతుండును నగుపరమప్రీతివర్ధనం డనునిజపుత్రుండు తలంపునకు రాఁ
గొంతతడవు వగచి కట్టకడకుఁ దనయాయోధనకౌశల్యంబుచే నాజాలుని
శొప్పి గలిగింపకుండఁ బరాజయం జేసి తనవశంబు గావించుకొనియె. 2034
- గీ. అప్పుడు సామ్యుండు పుత్రసమన్వితముగ, నుండఁగను దనయాజ్ఞలో నొక్కతఱిని
దశరథుండు వాని కావించి ధరణిపతుల, కర్మ మగుగౌరవంబుచే నాడరించి.

సీ. తోడేంద్ర సీతనూజుని బోలుపుత్రుండు, కలుగంగ నే మేను కలువనలెనో
తెలిసియుండిన నీకుఁ దెలుపుము నావును, సాధ్యుఁ డిట్లనియె నాత్మైవరునకు
నధిప వచింతు యథార్థంబుగను నీకు, ననుభవించినవాడ నగుటఁజేసి
యేకాదసులయందు నెల్లను నుపవాస, మాచరించుచు శ్రద్ధ యామత్తిల్ల

గీ. ద్వాదసులయందు విప్రసంతర్పణంబు, నొనరుచుచు న్యాయసంచితధనమువలన
హరినిఁ బూజించుచున్న నృణాంతమందు, యోగ్యుఁడై సతనూభవుండున్నాఁడు.

క. అని చెప్పటయను దశరథ, జనపతి సాధ్యునిఁ దదాత్మజన్మునిఁ బ్రమదం
బెనయఁగఁ దద్రాజ్యంబున, నునిచి మరలఁ దాను దనయయోగ్యుఁడ నచ్చెన్.

ఆ. అరుగుదెంచి యట్లు ధరణీశ్వరుండు వసి, ప్లాదిసన్నిధానమందు సాధ్య
గదిత మైనయట్లు కావించి సర్వంబు, నబ్జపూర్తి యగును సంతమందు. 2038

గీ. చేసెఁ బూర్ణాహుతిని మునుల్ చెప్పినట్లు, కర్మలోపంబు సుంతయుఁ గలుగకుండ
: సంతటను వహ్నికుండమధ్యంబునుండి, జ్యోతిహారెఁ జతుర్భుజం డుద్భవించి.

ఆ. వరము కోరుకొనుము ధరణీంద్ర యని పల్క, దశరథుండు భక్తి దార్శిన్యంగ
నతి యొనర్చి కోరెఁ జతురాత్మజుల సంతఁ, జరుపునందుఁ జొచ్చెఁ బ్రక పాణి. 2040

వ. అంతట దశరథుండు వసిష్ఠాదేశంబునఁ గౌసల్య సుమిత్ర సురూప సువేష యను
తనభార్యలు నలువురకును జరువును నాలుగుభాగంబులు గాఁ జేసి యొసంగె.

సీ. అప్పుడు కౌసల్య కావిర్భవించె రా, ముండు సుమిత్రోకు లక్ష్మణుండు జనించె
భరతుం డొదవె సురూపకు సువేషకుఁ బుట్టె, శత్రుఘ్నుఁ డాశుభసమయమందు
గుసుమవర్షంబును గురిసిరి దేవతల్, దీప్తిమంతము లయ్యె దిక్కు రెల్లఁ
జతురాస్యుఁ డేతెంచి జాతకర్మము నామ, కరణంబు నొనరించె గ్రమము గాఁగ

గీ. రాముఁ డయ్యెను భువనాభిరాముఁ డగుట
లక్ష్మణుం డయ్యె శౌర్యాదిలక్ష్మీకతన
భరముఁ దీర్చెడివాఁ డౌట భరతుఁ డయ్యెఁ
దునుమువాఁ డౌట రిపుల శత్రుఘ్నుఁ డయ్యె.

2042

గీ. అట్లు లవ్వరనామధేయములఁ దాల్చి, సకలజనతోపనానందజనకు లగుచు
నాఁడునాటికి వృద్ధి నొందంగఁ దొడగి, రాక్షసులకు బాలనుధాంశులనఁగ.

క. పారలచిఱునగుమోములు, వారలప్రస్థలితగతులు వారలయాటల్
పారలమరి పెఘెబలుకులు, కూరుపఁగఁ దొడఁగె జనులకుఁ బ్రమదంబుల్.

గీ. అందఱును గూడ సమధికాష్టాదజనకు, లగుచు నొప్పారు చున్నను నందులోనఁ
: గ్రాలుచు విశిష్టరీతితో రాఘవుండు, హరిమునఁ గొల్కి-పూస యున్నట్లు లుండె.

సీ. కంబుకంఠమువాని బింబాధరమువాని, భువనీలకటిలాల్కమాలవాని
: వన్మృతభానునిభానమువాని రత్నకుం, డలవముల్లిసితకర్ణములవాని

- పుల్లాబ్జలోచనంబులవాని సౌవర్ణ, దామశోభితకటితటమువాని
నంకుశచక్రపద్మాంకితాంఘ్రులవాని, గరికరాభోదుయుగ్మంబువాని
- గీ. ధూళిధవళితగాత్రునిఁ గేళిరతునిఁ, గాంచుచును రామచంద్రునిఁ గన్నులార
దశరథుఁడు కోసలాత్మజాతయును జెంది, నట్టియానందము వచింప నలవి గాదు.
- వ. రామభద్రుం డొక్కనాఁడు బాలురతోడం గూడి క్రీడించు చున్నసమయంబున
నాకస్మికంబుగా వివశుం డై నేలపయిం బడి విలపింపం దొడంగె. 2047
- సీ. అది చూచి బాలకు లందఱు భయపడి, చని చెప్ప దశరథత్నైవరునకు
నాతఁ డేతెంచి యత్యావేగమునఁ గాంచి, రామచంద్రుని భయగ్రస్తుఁ డగుచు
నేమియుఁ దోపక యెత్తి చేతులమధ్య, మున నుంచుకొని శీఘ్రముగను నేఁగి
తనగురుం డగువసిష్ఠునికడ నునుపంగ, నమృహతాపసుం డది యెఱింగి
- గీ. భూతి మంత్రించి చల్లుడు భూత మొక్కఁడప్పు డావిప్త మై రాఘవాంగమందుఁ
బట్టుకొని మునివద్యునిపాదములను, నేడ్చుచును బెద్దపెట్టున నిట్టు లనియె. 2048
- గీ. స్వామి నే వేదముల నెల్లఁ జదివినట్టి, బ్రాహ్మణుండను గర్వకారణమువలన
నమితసంతాపదాయక మైనబ్రహ్మ, రాక్షసత్వము నాకు సంప్రాప్త మయ్యె.
- గీ. నన్ను నీ వృద్ధరించెద వన్నయాశ, వృట్టి యీరామభద్రునిఁ బట్టికొంటి
సంతె కాని మఱొండుదురాశ లేదు, ముంచినను దేల్చినను నీవె మునివరేణ్య.
- చ. అనవుడు మాని యిట్లనియె సగ్రకులోద్భవ మున్గి గంగలోఁ
బొనరించి బిల్వపత్ర శతపూజను శూలికి సంతమందుఁ జే
సినయెడ స్నానముఁ మరలఁ జేసినదుష్కృత మెల్లఁ దత్క్షణం
బున నశియించి దైత్యతనుముక్తి ఘటిల్లు నసంశయంబుగఁ. 2051
- క. అని చెప్పటయును నాతం, బొనరించి తదుక్తవిధుల నొప్పుగ రక్ష
స్తను వుడిగి దివ్యదేహం, బును దాలించి దివికి నేఁగ భూప్రజ చూడఁ. 2052
- గీ. అంతటను ముక్తుఁ డై రాముఁడసురవలనఁ
దోడిబాలురతోఁ గూడి యాడుకొనుచుఁ
గొంతకాలంబు గడపెను సంతసమునఁ
దల్లిదండ్రులయుల్లముల్ పల్లవింప. 2053
- వ. అంతట యుక్తకాలంబు ప్రాప్తించుటయు వసిష్ఠుండు రామలక్ష్మణభరతశత్రు
ఘ్నులకు విధివిధానంబున నుపనయనసంస్కారంబు గావించి వేదవేదాంగ
మీమాంసాద్వయధనుర్వేదాయుర్వేదసితిశాస్త్రభరతగాంధర్వవాస్తుశాకునవిద్య
ధయుద్ధశాస్త్రంబులు నేర్చె. 2054
- క. అంతట దశరథధాత్రీ, కాంతుఁడు రామునకుఁ బెండ్లి గాంవింపంగా
స్వాంతమున నెంచి తదస్య, త్నాంతంబును దెలియఁజేసె నఖిలనృపులకుఁ. 2055

వ. అప్పుడు విదర్భదేశాధీశ్వరుండును మిథిలాపురాధిపతియును నాత్యవిమంతును నగువిదేహుండు హోమలబ్ధ యగునిజపుత్రికామణిని రామచంద్రున కిచ్చి వివాహంబు గావింప నెంచి తత్కార్యసంఘటనార్థంబు దశరథునికడకుఁ గుఱలు లగు బ్రాహ్మణోత్తములం బనిచె.

2056

సీ. ఆబ్రాహ్మణోత్తము లరిగి యయోధ్యకుఁ, గార్యసిద్ధికిఁ దగుకాలమందు దశరథత్వోపతిదర్శనం బొనరించి, విషయ మంతయుఁ గూడ విశదపఱుప వసుమతీంద్రుఁడు వారివచనంబులం దుండు, పరమార్థభోధకభావ మెఱిగి సంతృప్తుఁడై కార్యసమ్మతి సూచింప, గ్రహించి భూసురాగ్రణులు దాని గీ. సకలవిధశుభలక్షణసహిత మైన, లగ్నమును నిర్ణయించి యల్లాసమునను బ్రాధిష్ఠోత్తముఁ డిచ్చినబహుమతులను, నందుకొని వేగ మిథిలకు నరుగుదెంచి.

క. శుభవార్త దెలుప మిథిలా, విభునకు నాతండు మిగుల ఔడ్ఢ్య నయోధ్యా ప్రభువునకు ద్విజముఖంబున, శుభలేఖను బనిచి యెదురుచూచుచు నుండె.

వ. అంతట దశరథుండు బ్రాహ్మణాశీర్వాదముం బడసి పుత్రమిత్రకశత్రుబాంధ వామాత్యసామంతభూపాలక పురంధ్రీజనపరివారవర్గ శత్రురంగబలసమేతుండై గురుపురస్సరంబుగా మంగళవాద్యంబులతోడ బయలుదేటి మిథిలాపురసీమకుం జేరుటయు విదేహుండు సపరివారంబుగా నెదు రేగుదెంచి యర్హవిధిని సత్కరించి తన్నివాసయోగ్యం బగుమందిరంబునం బ్రవేశింపజేసె.

2059

క. ఆవేశ్యమందు దశరథ, భూవిభుఁడు వసించి సౌఖ్యముగ రామునకుఁ గావింపఁ దొడఁగె ముందుగఁ, గావింపం దగినకౌతుకక్రియ లెల్ల.

2060

సీ. అప్పుడు దైవికముగా నరుదెంచి కలహాళో, జనుఁడు విదేహభూజానికడకు నతనిచే సత్కృతుండు యి తన్మృఖంబున, నెఱిగి సర్వమును దా నిట్లు లనియె భూప నీ వొనరింపఁ బూనినకార్యంబు, సర్వసమ్మతమ నిష్కంశయముగఁ గాని స్వయంవర కార్యంబు నడపుట, ధర్మంబు క్షేత్రియోత్తముల కెల్ల

గీ. ననుటయు విదేహభూపాలుఁడమృహర్షి, వచనమున కడ్డు చెప్పంగ వలదు గామి దశరథునికడ కేగి తత్కాలమంద, వినిచె మునిభాషితంబును వినయమునను.

క. అంతట దశరథుఁ డది విని, పంతోషముతోడ నెల్లె నలుపుము నాయ భ్యంతర మేమియు లే దని, యిం తేనియు మదిని సంతయింపక పలికె.

2062

వ. అప్పుడు విదేహభూపాలుం డెల్ల దేశంబులకును వైదేహీస్వయంవరంబు చాటం బనిచె.

2063

సీ. ఆస్వయంవరవార్త యాలించినంతన, క్షౌతలాధిపులు పాచయములును బృందారకులును రాత్రించరులును నేగు, దెంచిరి తమతమ కేజితోడ

నపుడు పారల నెల్ల నర్హరితిని గౌర, వించి విదేహపృష్ఠ్యధపుండు
తనకోర్కి సాఫల్యమును జెందునో లేదో, యనుభీతి యాత్మలో సంకురింప
గీ. శరణు చొచ్చినవారి కెల్లరకుఁ గూడ, నభయము నొసంగి రక్షించునట్టివాని
నఖిలశక్తి నమన్నితుఁడైనవాని, హరుని ధ్యానమొనర్చి యేకాంతముగను.

వ. పృథివ్యప్రేక్షోపాయాత్కాశరవిశశియజమానమూర్తే విశ్వమూర్తే వేదమూర్తే
పురాణమూర్తే యజ్ఞమూర్తే శాస్త్రమూర్తే స్వధామూర్తే నారాయణమూర్తే
సర్వదేవతామూర్తే త్రయీమయ త్రయీప్రమాణ త్రయీనేత్ర సామప్రియ
వసుధారాప్రియ భక్తిప్రియ భక్తసులభ భక్తేతరవిదూర స్తుతిప్రియ ధూప
ప్రియ దీపప్రియ ఘృతక్షీరప్రియ ద్రోణకరవీరప్రియ శ్రీపత్రప్రియ కమలకన్ఠార
ప్రియ నంద్యావర్తప్రియ వకుళప్రియ యాధికాప్రియ కోకనదప్రియ గ్రీష్మజలా
వాసప్రియ యమనిఘమప్రియ నియతేంద్రియప్రియ జపప్రియ శ్రాద్ధప్రియ గాన
ప్రియ గాయత్రీప్రియ పంచబ్రహ్మప్రియ సదాచారప్రియ సారాయణపారణ్య
గర్భపురందరాదిబృంహారకబృందనయనకమలార్చితపాదయుగళ శితిగళ చక్ర
ప్రదానసంతోషితపుండరీకాక్ష విరూపాక్ష గోక్షీరమయాకార నిరాకార నిర్వి
కార నిర్భవ భవ సదాశివ మా మభయం కురు మమ పాంచితార్థసిద్ధిం కురు
నమస్తే నమస్తే యని నుతియించె.

2065

గీ. అప్పు డాభూమిజానియేకాంతభక్తి, కాత్మ సంతుష్టి గలుగ సుధాంశుమాళి
వచ్చి ప్రత్యక్షముగ నిల్చి వసుమతీంద్ర, యేల భీతిల్లఁగా నీకు శూలి యుండ.

క. సేతకు రాముఁడె పతి యగు, నేతద్విషయమున సంశయింపకు మెప్పుడు
భూతలభారము దీర్పఁగ, సేతారాములు గ హరియు సిరియును బుట్టె 2067

క. కొను మియ్యదె నాయజగవ, మనుషను విది యెక్కు వెట్టునట్టిఁడె వైదే
హిని గైకొన నర్హుం డని, యెనరింపుము ప్రతిన వినుచు నుండఁగ సభ్యుల్.

క. అని చెప్పి తిరోధానం, బును జెందెను సపకషారముగ నంతట నా
జనవల్లభుఁ డట్లే ప్రతి, జ్ఞ శాసనైవ విమరు నుండ సభవా రెల్లె. 2069

స. అంతః 2070

సీ. ఇది తొలితపని యును నేతెంచి భోజుడు, కడలింపఁ జాలక. కడకుఁ బోయె
సవిలాసగతులతోఁ జనుదెంచి వరుణుండు, పట్టి యింతుక యెత్తి పడియె గ్రీంద
హరభిమానంబుచే నతిదెంచి యుండఁడు, చేతఁగాబుని వంప సిగ్గువడియె
తికవికలాడుచు వీతిహోత్రుండు వచ్చి, ముట్టి చేతులతోడ మోము వంచె

గీ. నతిబలుండు రయంబున నరుగుడెంచి, యూచి యిట్టులు లుట్టుతఁ బూగి తానె
పడియె నిలమిందఁ దప్పైని బడఁగ ధనువు, చప్పలులు గొట్టి నవ్విరి సభ్యు లెల్ల.

- క. అంతట బ్రహ్మాదుడ, త్వంతాటాపంబు మీఱి చదుదెంచి హుహు
సంతుష్టి చుటి ధనువు త, దంతన్నానింబు నెఱిగి యనలకుఁ బోయెన్. 2072
- గీ. ఆశరశ్రేష్ఠుఁ డైనబాణాసురుండు, వచ్చి రెండంగుళములు లేవంగ నెత్తి
ధనువు నానల నది పట్టుకొన్నగ లేక, కూలఁబడిపోయె గుప్పన సేలమొండ. 2073
- చ. బలి చనుదెంచి చాపమును బాటఁగఁ జూచి కదల్చి యిట్టయిల్
తలకొని యెత్తఁగఁ విఫలతఁ గని మెల్లన జాట రాక్షసుల్
కలఁకునఁ జెందు చుండఁగనుఁ గాంచి దశాననుఁ జేగుదెంచి దో
ర్బల మఖిలంబు సూపి తెలవాటినమోములతోడ నుండఁగఁ.
- క. ఆశరు లెల్లరుఁ దమతమ, యాశలు విడనాడి చేయునది లేమి నుపే
యోశరణు లగుచుఁ జూచుచు, నాశలు చలియింప కున్న నాసమయమునఁ.
- ఆ. అరుగుదెంచి విశ్వామిత్రుఁ డాశుగల్గిని, నొక్కయంగుళ మెత్తి విల్లుబ్బటముగ
నవల నున్న మనము చేయ నలవి గామి, విరతుఁ డై యుండ నుడిగిరి విప్రులెల్ల.
- క. అంతట రాజవరేణ్యులు, వింతగ నేతెంచి చూచి విల్లెక్కిడ న
త్యంతప్రయత్న మొనరిచి, యంతమునకుఁ జనిరి వినమితానను లగుచున్.
- ఆ. అప్పుడు రాక్షసుమారు లరుదేర వెనువెంటఁ, దనకరమున లక్ష్మణునికరంబుఁ
బట్టికొని స్మితప్రభలు నల్లడలఁ బర్వ, నింపుమీఱి రాముఁ జేగుదెంచి. 2078
- చ. కనుఁగొని చాపమున్ మివులఁ గౌతుక మొప్పుఁగఁ బట్టి యెత్తె గ్ర
క్కున నది చూచి యెల్లరును గొట్టుచుఁ జప్పటలక మహాభయం
గనిరి పరాజయం బనుచుఁ గట్టిగ నార్చుచు నుండ వంతలో
గొనయము నెక్కువెట్టెను రఘుప్రవరుండు శరాసంబునఁ. 2079
- చ. అది గని యెల్లవారలును నచ్చెరియంబును జెందుచుండ న
య్యదనున రాఘవుండు గొనయంబు దృఢంబుగ లాగి పూన్కిమై
వదలఁ దదుద్గతం బగురనంబున దిక్కులు మాఱువ్రాఁగఁగఁ
బెదరఁగ మీరు లెల్లరును బిట్టదరంగ ధరిత్రి యంతయున్. 2080
- క. అంతట విదేశాధరణీ, కాంతాత్మజ పుష్పమాల గైకొని కేలక
వింతగఁ దనవెంట నకుల్, సంతసమున నేగుదేరఁ జనుదెంచి వెడన్. 2081
- క. మంగళవాద్యధ్వనులు చె, లంగుచు నుండంగఁ గడువిలాసం బొదవం
గం గునుమమాల నునిచె న, పాంగంబులఁ గనుచు రామభద్రునివెడలన్.
- ఉ. అంతట మీరు లెల్లరు నహాకృతి మీఱఁగ నెవ్వఁ డీతఁ డీ
కాంతను గొంచుఁజోవ నని కాఱులు ప్రేలుచుఁ బైకొనంగ నొ
క్కింతయు భీతి లేమిఁ జలియింపక రాముండు వారి నెల్ల వి
క్రాంతిమెయిన్ బరాజితులఁ గా నొనరించి రక్షాంగణంబునఁ. 2083

క. నానావిధజయభేరి, ధ్వానము లెసఁగఁ విదేహతనయాయుతుడై
తా నేతెంచె నయోధ్యకు, నానందముతోడ వెంట నాపులు రాఁగఁ. 2084

సీ. అంతట దశరథుం డానందభరితుఁ డై, రామచంద్రుని యానరాజ్యమందు
వధిపిత్తుని నొనర్చి యఖిలజవంబులు, శ్లాఘింపఁగమ సంతసమువ నుండ
నపుడు కేకయవసుధాధినాథకుమారి, యైననువేష తా నరుగుదెంచి
సాసూయ యగుచు నిట్లనియెను నాథ నా, వరముల కిపు డవసరము గలిగె
గీ. వనుటయును జేడు కోరుకొ మ్మబల యవియె
వనుడు నామె చతుర్దశహాయనములు
గహనమువ వసియింప రాఘవుఁడు భరతుఁ
డవని నేలంగను వరద్వయంబుఁ గోరె. 2085

క. అంతట దశరథుఁ డది విని, చింతాకులచిత్తుఁ డగుచుఁ జేయంగల దొ
క్కింతయు లేమి వసిష్ఠున, కంతయు నెఱిగించి యేమి యానతి యనియె. 2086

సీ. అపుడు వసిష్ఠుఁ డిట్లనియె మహారాజ, చింతింపవలదు నీచిత్తమందు
రాముఁ డనంగను భూమిభారము దీర్చ, నవలరించినవిష్ణు వని యెఱుంగు
మతఁడు కాననముల కరిగి యచ్చట నుండు, క్రూరదానవులను రూపుమాఱి
యటనుండి ప్లవగపై న్యంబుతోడను సము, ద్రము దాటి లంకాపురంబుఁ జేరి
గీ. ముప్పుత్రిప్పలు వెట్టుచు ముజ్జగముల
నొడ లెఱుంగక చరియించు చుండునొక్క
రక్కసులజేని సపరివారముగఁ గూల్చి

యరుగుదెంచి యయోధ్యకు హర్ష మొదవ. 2087

గీ. రాజ్య మొనరించి బహువత్సరంబు లిలను, బ్రథితి దశది క్తలంబులఁ బొదుకొల్చి
పుత్రులను గాంచి త్రిభువనంబులును బొగడఁ, దేజరిల్లఁ గలండు సందియము లేదు.

క. అనపుడు వసిష్ఠవచనం, భును విని దశరథుఁడు మిగులఁ బొగులుచు నెదలోఁ
దవయునివియోగమునకుఁ, గొన శెట్టులొ సమ్మతించె గొడుకుఁ బంపఁ.

వ. అంత రామచంద్రుండు మాతాపితరులకును వసిష్ఠునకును సమస్కరించి నీతా
లక్ష్యంబులతోడం బయనం బై యుపవనంబున నొక్కదినం బుండి వల్కలం
బులం దాల్చి జటాబంధనంబు గావించుకొని భస్మోద్ధూళితస్వాంగుం డయి వనాం
తరంబున కరిగె. 2090

ఆ. అంత సీవువోలె నచటిరాక్షసులను, రూపుమాపి రాముఁ డేపుమీఱ
నీతఁ గోలుపోయి చేరి లక్ష్మణునితో, ఋష్యమూకమువకు నెట్లా తుదకు. 2091

సీ. అచట నుండెడియొక యాశ్రమవృక్షంబు నా, శ్రేయముగాఁ గొని దానిశాఖయందుఁ
జూపంబు లుధి తచ్చాయలోఁ దలగడ, గా నొనర్చికొని లక్ష్మణునితోడను

శయనించి మృగచర్మశయ్యాతలంబునఁ, దిలకించుచును జూతఫలము లచట
నొకకొమ్మపై నున్నయొకకపి నీక్షించి, తద్రూపమున కదృశ్యతంబు గడురఁ

ఆ. బ్లవగవర్య యెవరిబంటవొ నీవు నీ, నామ మేమొ తెలుపు నాఁగ నిట్లు
లనియెఁ గ్రోతి హనుమ యనువాఁడ సుగ్రీవ, వానరేంద్రభటుఁడ నేను దేవ.
ప. అనుటయు రామచంద్రుం డి ట్లనియె. 2092

గీ. హనుమ నినుఁ జూడ నానంద మయ్యె నాకుఁ
గాని నీప్రభుఁ గనుఁగొనఁ గాంక్ష వొడమె
ననుచు విరమించుటయును నాహనుమ వృత్తు
విటపముననుండి డిగ్గి సవిసయముగను. 2093

క. రామపదాంభోజంబుల, పై మస్తక ముంచి మ్రొక్కి పయనం బై స్వ
స్వామికడ కేఁగి చేసి ప్ర, ణామం బి ట్లనియెఁ బ్లవగనాయక వినుమీ. 2094

నీ. కనుఁగొంటి నీనాడుక్రతురసాలముక్రిందఁ, బురుషో త్తముఁడునాఁగఁబాలుచువాని
నాజానులంబిబాహ్యశంబులవాని, నాదిత్యసమ తేజః డైనవాని
సంబుదశ్యామకాయంబు గల్గినవాని, జడలు గట్టినశిరోజములవాని
రాజన్యలక్షణరాజితం డగువాని, సవయావనస్ఫురణంబువానిఁ

గీ. దేజు గలిగినవేటొక రాజసుతుఁడు, తనకుఁ బ్రాణసఖుండుగాఁ దనరువానిఁ
గరుణ చిలుకుచు నుండెడికనులవాని, నాశ్రితశరణ్యుఁ డన నొప్పునట్టివాని.

ఆ. అట్లు నేను జూచి యాశ్చర్యపడు చుండ, నన్నుఁ జూచి యాగుణోన్నతుండు
నవ్వు మొగముతోడనాప్రభునిసమాహ్వా,యమునుమామ కాహ్వాయమునునడిగె.

ఆ. అడిగి మన్ముఖమున నర్హో త్తరంబును, బడసి హనుమ నాకుఁ గడు ముదంబు
గలిగె నిన్నుఁ జూడఁ గాని నీప్రభునిఁ గ, న్నొనఁగఁగోర్కి యయ్యె నని వచించె.

ఆ. అంత నేను డిగ్గి యామ్రపాదపశాఖ, నుండి యతనిపదపయోజములకు
నాచరించి ప్రణతి యరుదెంచితిని నీకు, విదిత మొనరుపంగఁ దదుదితంబు. 2098

క. అని విన్నవించుటయుఁ జ, య్యన సుగ్రీవుండు వానరాన్నితఁ డగుచున్
జనుదెంచి వినయమున రా, మునికడ కీక్షించి తద్విమోహనమార్తి. 2099

ఆ. ఐతరంగమందు నాశ్చర్య మొందుచు, దత్పదములమీఁదఁ దలను మోపి
మ్రొక్కి తేచి యతనిమోల నిల్వంబడి, స్వామి మీచరిత్ర మేమొ చెప్పుడి.

మ. అని ప్రార్థించుటయున్ రథమా త్తముఁడు తద్వ్యాహార మానించి త
మృనిమోముం దిలకింప లక్ష్యుఁడు సంపూర్ణంబు గా వానరే
ంద్రున కిచ్చున్ దమగాథ చెప్పి తుదకున్ దుష్టాత్ములన్ గీటడం
పను శిష్టాత్ములఁ గావ వచ్చితి మనన్ బ్రాగల్భ్య మేపారఁగన్. 2101

మ. అంత సుగ్రీవుండు రామచంద్రునిమోముం దిలకించి యి ట్లనియె. 2102

- గీ. అనఘ నామందిరమ్మన కరుగుదెమ్ము, భూషణంబులు కొన్ని చూపుదును నీకు
నవి త్వదీయసతీమణి నై వయెడల, బట్టుకొమవాడ దొంగ నెప్పగిది నైవ. 2103
- క. అనుటయు నతిశీఘ్రంబుగ, నమజునితోఁ గూడి రాముఁ డాతనివెంటఁ
జని భూషణంబులం గని, కొని కరముల నెదను బెట్టికొని భేదమునన్. 2104
- గీ. భూషణములార విడనాడి పోయె నొక్కొక్క
మీమహాదేవి ననుఁ బోలె మిమ్ముపై త
మనుచు విలపించె జలజలఁ గనులనుండి
రాలఁ గన్నీరు ముత్యాలజాలువోలె. 2105
- వ. అట్లు కొంతతడవు విలపించి రామచంద్రుండు సుగ్రీవునిం జూచి కపింద్రా
యీభూషణంబులు నీ కెట్లు ప్రాప్తంబు లయ్యె నని యడుగుటయు సుగ్రీవుం
డి ట్లనియె. 2106
- సీ. దేవ రావణుఁ డనుత్రిదశారి యొక్కండు, గొనిపోవు చుండంగ వనిత నోడ్డు
రామ రామ యటంచు నామె యేడ్చుచు మాట, గట్టియానగలుమాకడనువై చె
నివి నీకు దుఃఖహేతువు లగుటనుజేసి, యామెయె నీయింతి యనుచుఁ దోఁచె
వనట నొందకుము నావానరపై న్యంబు, నీడె నీవాడనె నేను గూడఁ
- గీ. గట్టెదము సంద్రమున నానకట్ట వార్ధి, దాఁచెదము చొచ్చెదము లంకదైత్యవిభుని
గూల్చెదము నీనతిని నొసంగుదుము నీకు, నిలిచితివ యేని యండగా నీవు మాకు.
- చ. అనుటయు రామచంద్రుండు ప్రహర్షము నొంది తదీయభాషణం
బునకుఁ గపింద్ర నాహృదయపూర్వకమైత్రికి నైతి వీవు భా
జనమవు కార్యసిద్ధి యగుచాయ మము న్నడిపింపు మింక నే
నొనరుపఁ దగ్గ దే దయన నుండిన సాయము నీ కొనర్చెదన్. 2108
- సీ. అనవుడు సుగ్రీవుఁ డవనతాననుఁ డయి, యెలయంగ దీనత్వ మిట్లు లనియె
స్వామి నీ కొక్కవిజ్ఞాపనం బొనరింతు, వినుము సి గ్గయ్యెడి విన్నవింప
నాయన్న యగువాలి నాసతీరాజ్యంబు, లను హరించి భుజాబలంబువలన
నను వెడలం గొట్టి నారాజధానిఁ గి, ప్కింధాపురము నధిష్ఠించి యుంజె
- గీ. దుష్టశిక్షాక్రియాదీక్షితుండ వంచు, నీ కెఱింగించివాడ నాశోకవార్త
నని వచించుటయును రాముఁ డాలకించి, స్వాంతమునయందుదీనవాత్సల్య మొదవ.
- ఆ. వానరేంద్ర వింటి వాలిదార్జన్యంబు, నైఁపఁదగినతప్పు నలుప కునికి
వధ్యుఁ డతఁడు నిక్కువంబుగా వధియింతు, వాని నెట్లు లేని వగపు వలదు.
- క. నీ వేగి జన్యభూమికి, రావింపుము వాని వంత రణమును మీరల్
గావించు నుండ నప్పుడు, కావించెద నే నొవర్చుగాఁ దగినపనిన్. 2111
- క. నావుడు ధైర్యంబున ను, గ్రీవుండు చని పిల్వఁ బ్రధనకేళి కపు డహం
భావమున వచ్చి వాలి భు, జావీర్యముఁ జూప నోపఁ జాలనికతనన్. 2112

- వ. సుగ్రీవుం డెట్టకేలకుఁ బలాయితం డై రామునికడ కేతెంచి ఘన్నవదనంబుతో నుండ రామచంద్రుం డతని నాలోకించి యిట్లనియె. 2113
- ఆ. వానరేంద్ర నీవు వాలియు నొకరితి, నుంట గుడ్డు లేక యున్నకతన నూరకుండవలసె నారాచమును నాడి, యంతె కాని రాముఁ డవృత్తి గాఁడు.
- క. అని చెప్పి యథార్థము నా, తనికీ ధైర్యంబు గొలిపి తత్కంఠరమం దునిచి సుమదామచిహ్నము, ననిచె ననికి మరల వాలి నాహ్వనింపఁ. 2115
- సీ. అంతట సుగ్రీవుఁ డరిగి యుత్సాహంబు, తోడ వాలినిఁ బిల్చె మొనర్చ నాధ్వని విని వాలి యతిరోషమున రేగి, వాయువేగంబున వచ్చుచుండ నది గాంచి తార యిట్లనియెఁ బ్రాణేశ్వర, వలదు సాహసము పోవలదు నీవు సుగ్రీవునకు మధుసూదనాంశభవుండు, రాముడు సాయంబు రాఁగలండు
- గీ. కాదు జయకాల మిది నీకు నాదుమాట, విను మనుడు వాలి నవ్వి యిట్లనియె నింతి రాముఁ డన నీతివిడుడు దుర్బలునికడకుఁ, జేదు నె యతండు బలి యైన కేత నుడిగి.
- ఆ. అట్లు గాక సదయుఁ డై రాముఁ డనదను, బ్రోవ నెంచి యనికై బూనె నేని యతనిచేతిలోన మృతి చెంది మోక్షంబు, నొందువాడ భీతిఁ జెంద నేల. 2117
- క. అని చాపము కత్తరమో, యన వతివేగముగ నేగి యాతఁడు సుగ్రీ వునితోడఁ బోరి నొంపఁగఁ, గని క్రీరాముండు ఘోర కాండము విడిచెఁ. 2118
- క. విడుచుటయు రామబాణము, కడువడి నేతెంచి వాలికాయముమీఁదఁ బిడుగువలెఁ బడిన నాతఁడు, పుడమిపయిం బడియెఁ బ్రాణములు పోకుండఁ.
- క. అది గనుఁగొని తారయు నం, గడుఁడును నేతెంచి శ్రీఘ్రగతి నచటికి లో నొదవఁగ దుఃఖం బేడ్చిరి, ప్రదరక్షతుఁ డైనవాల్పైఁ బడి యంతఁ. 2120
- ఆ. ధనువు కేలఁ దాల్చి దరి నున్నరాముని, గాంచి తార వగపు గదుర నిట్లు లనియె రామ రఘుకులూపనినాథులు, ధర్మరతులు శాస్త్రమర్మవిదులు. 2121
- సీ. శ్రుత్రియధర్మంబు సమయంగఁ జేసిరె, యీతీతి మీఘాత్వ లెవ్వ రేని దుర మొనర్చుచునుండ నిరువురు వారిలో, నొకనిఁగూల్చుగ ధర్మ మొకొ పరుండు వైరంబు గలదె నావల్లభునకు నీకు, నేకాలమం డైన నెంచి చూడ వానరమాంసంబు మానవుల కభోజ్య, మగుటను మాంసార్థి వనఁగ రాదు
- గీ. నన్నుఁ గొన వాంఛ జనియించె నన్నయెడల, నేకపక్షీప్రత్యక్షున కెగు గాదె యెన్నివిధములఁ జూచిన నీ వొనర్చి, నట్టిపని దూష్యముగఁ గనుపట్టుచుండె.
- వ. రావణాపహృత యగుసీతామహాదేవి నొక్కదినంబునం దెచ్చి నీ కర్పింప సమర్థుండును మహాబలశాలియును బంచాశర్పరాధవానరభిల్లాక సేనాధిపతి యును శరణాగతరావణుండును నగువాలిని వధించి యల్పనీరుండును సప్త షరాధిసేనాధిపతియును నగుసుగ్రీవునివలనఁ గార్యణు పాధింతుకొన నెంచిన నీరాజనీతియు నయుక్తంబుగాఁ దోచె.

- క. అని వచియించుటయును ని, ట్లనియెను రాఘవుడు తార యవినీతులదం :
డనమును సుజనులరక్షణ, మును జేయందగినవిధులు భూమింద్రులకున్. 2124
- క. వాలి హరియించె ననుజని, యాలిని రాజ్యమును దాన నస్మద్బాణ
జ్వాలల కాహుతి యయ్యెను, నేలాగున దోషి నైతి నెఱుంగం జెప్పుమా. 2125
- సీ. అనుటయుఁ దార యి ట్లనియె భూమిశ్వర, వినుము నే నొకమాట విన్నవించు
మున్ను దుందుభిలోడ మన్నాఘఁడు రణంబు, సలుపు చుండఁగనొక్కబిలములోన
నొకయేడు గడచుటయును రామి నాతండు, సుగ్రీవుఁ డప్పు డాసుపిని మూసి
హరియించె నన్ను రాజ్యమును నాకతమున, దండింపఁ దగఁడెయితండు మొదటఁ
- గీ. జెప్పు మనుటయు రాముండు చెలువ యెంత, కాల మయ్యెనో యాదుండఁగంబుజరిగి
తెలువఁ గలవాఁకొ యనుటయుఁ దేటి చూచి, తార యీరీతి ననియెగంభీరముగను
- వ. అఱువది వేలవత్సరంబులకుఁ బూర్వ మశీతితమవర్షంబున సుగ్రీవుండు రాజ్యంబును
నన్నును నపహరించె నటుపయిని నొక్కవత్సరంబునకు నీతండ్రి దశరథుండు
పట్టాభిషిక్తుం డగుచుండుదినంబున వాలి మరల రాజ్యంబును సుగ్రీవునిభార్య
యగురుమను హరించి యపరాధి యగుసుగ్రీవుని వెడలఁగొట్టె. 2127
- గీ. అనుటయును రాముఁ డి ట్లనియెను లతాంగి, నీవు చెప్పినయది యెల్ల నిశ్చయంబ
కాని నాఁటివసుంధరాజాని చేయఁ, దగిన దది నేడు చేయంగఁ దగదు నాకు.
- ఆ. అదియుఁ గాక వినుము ముదిత క్షత్రియునకు, మృగయ ధర్మ మగుటమృగమునేను
గొట్టినాఁడ నేల కొట్టితి వని నన్ను, నిందసేయఁ దగునె నీతివిదులు. 2129
- క. అనుటయుఁ దారాసతి యా, తనిమాటకు నుత్తరంబుఁ దా నీయం జా
లనికతనఁ దత్పదములకు, నొనరించి దండప్రణామ మారక నిలిచెన్. 2130
- సీ. అంతట వాలి యి ట్లనియె సంజలిఁ జేర్చి, కొని మస్తకమునందు వినయ మెస్కఁగ
రాఘవ సీవె నారాయణుండవు శంఖ, చక్రగదాపద్మశయుండ వీవ
నిన్నె తాపసులు ధ్యానింతు రొనర్తు ర, ధర్మములు నీనిమిత్తంబ ద్విజులు
హవ్యకవ్యంబుల నారగింతువు సీవ, యాశ్రితము క్తిదాయకుండ వీవ
- గీ. యట్టిసీదర్శనంబు నా కంతకాల, మందుఁ బ్రాప్తిచె నేఁ జేసినట్టియఘము
లన్నియును బోయె ధన్యుండ నైతి నేడు, బాధ పడఁజాలఁ దీయుమీ బాణమింక.
- చ. అనవుడు రామచంద్రుండు రయంబున బాణము లాగి వాలి కి
ట్లనియెఁ గపింద్ర నీయభిమతార్థ మొసంగెదఁ గోరుకొమ్ము నాఁ
గను గపినాథుఁ డి ట్లనియెఁ గంజదళాయతనేత్ర నాపయిన్
గనికర మున్న మార్ధ్యగతి గల్గఁగ నాకు ననుగ్రహింపవే. 2132
- క. అని వేడుటయును నిచ్చితి, నని రాముండు పలుక విని మహానందమునన్
గనుఁగొనుచు రామచంద్రుని, దనువు దొఱఁగి వాలి త్రిదశధామముఁ జేరెన్.

వ. అంతట రామచంద్రుండు సుగ్రీవుని రాజ్యాభిషిక్తుఁ గావించి సీతావృత్తాంతంబు నెఱుంగవలయు నని యాజ్ఞాపించుటయు సుగ్రీవుండు తదాజ్ఞ ను శిరంబునఁదాల్చి ఓరుం డగునాంజనేయుని లంకాపురంబునకుం బనిచె. 2134

గీ. అంతహనుమంతుఁడు తాహమతిశయిల్లు, నంబుధినిదాటి తా నొక్కయంగలోనఁ జొచ్చి లంకాపురంబు నచ్చోట వెదకి, వెదకి తగుధామముల నెల్ల విసివితుదకు.

క. స్మరియించుచు రాముని నెద, నదిగి యశోక నని క చట ననురవహూటీ పరిభర్త్యమాన యగుచున్, దురపిల్లుచు నున్నయొక్కతొయ్యలిఁ గాంచెన్.

క. కని యట్లు వాయుసుతుఁ డ, త్తనుగాత్రియె సీత యని యథావిధిగ మసం బున నిశ్చయించుకొని త, ద్దనుజాంగన లేగువజకుఁ దా నుండి యటన్. 2137

గీ. అవల మెలమెల్లగను నామె నవిధమునకుఁ, జేరి నందన మొనరించి స్వీయగాథ యంతయును జెప్పి రామనామామృతంబుఁ, గుమ్మరించె దదీయకర్ణమృలందు.

గీ. అంత నాసాధ్యి కపి చెప్పినట్టిమాట, లన్నియును విని విశ్వాస మంకురింపఁ దనమనోనిశ్చయముఁ దెల్పి తత్త ణంబ, యరుగు మని దీవన లొసంగి యనిపె నతని.

గీ. అపుడుహనుమానుఁడుప్పొంగిహర్ష మునను, బెఱికియావనమంతయుఁబిలుకుమార్చి యెదురుకొనినట్టియనురుల నెల్లలంక, యంతయును గాల్చి మరలఁ దా నభి దాటి.

క. అరుడెంచి రామభద్రుని, చరణంబుల కెఱిగి యచటినంగతులు సవి స్థరముగను వినిచె విస్మయ, శరణంబులు గాఁగ శ్రోతృజనహృదయంబుల్.

సీ. అంతట రాఘవుం డభిషేకముఁ జేరి, వెనువెంట రాఁ గవీవరు లెల్ల నిరశనవ్రతమున నిష్ఠాగరిష్ఠుడై, నీలలోహితని ధ్యానింపఁ దొడఁగెఁ దద్ధ్యానమునకు నెంతయు సంతసము నొంది, యంతకాంతకుండు ప్రత్యక్ష మయ్యె నపుడు రాఘవుండు తదద్భుతాకారంబు, వీక్షింపఁ జాలక వెఱపుఁ జెందె

గీ. నది గ్రహించి యుమాపతి యతని కొసఁగె, దివ్యచక్షువు దానిచేఁ దేఱి చూచి రామచంద్రుండు కోటిసూర్యప్రకాశ, మాన మగుశూలిరూపంబు మదిని జొంగి.

దండకము:- మహాదేవ దేవాదిదేవా మహాబుధ్ర పంచాసనా వేదవేద్యా మహానాగ యజ్ఞోపవీతా విరూపాక్ష విశ్వేశ్వరా. శంకరా నాగచర్మాంబరా భస్మలిప్తాంగ గారీమనోవల్లభా నందివాహా వినాకీ గిరీశా చిదానందరూపా శుభాకార బ్రహ్మాది బృందారక శ్రేణీసంసేవ్యమానాంఘ్రిపాథోజ నానాయథా దక్షిణామూర్తి గంగా ధరా వారణాసీపతీ శర్వ చక్రప్రదానాద్యనేకక్రియాలోపితోపేంద్ర క్షీతైల వాసా శివా చంద్రమాళీ మహాదైత్యసంహారకా దివ్యతేజోమయా సర్వశక్తీ యశేషజ్ఞ సర్వాత్మ భక్తేప్రీతార్థప్రదా శూలపాణీ నమస్తే నమస్తే నమస్తే. 2143

క. అని నుతియించుటయును సం, జనితమహాహ్లాదుఁ డగుచు శంకరుండు గనుం గొని రాముని రాఘవ సీ, యొనరించిననుతికిఁ దృప్తి యొడవెను నాకున్.

గీ. ఇచ్చెద వరమ్ము గోరుకొ మ్మేది యేని, యనుడు దేవ ప్రసన్నుడ వైతి వేని
వానిని దాటంగను మేము వానరులును, గనికరింపు మటంచు రాఘవుడు వేడె.

క. అంతటఁ బినాకి నీతా, కాంతున కాత్మీయకార్యకము నిడి రామా
చింతింపకు మిది నీపని, యంతయుఁ దీరుచును వైవ నంబుధిలోనన్. 2147

గీ. అని వచించి యంతర్ధాన మయ్యె నంత, రాముఁ డజగవమును సముద్రమున వైచె
నానకట్టగ నది నిల్చె నభినడుమఁ, గాంచువారల కెల్ల నక్కజము గాఁగ.

ఉ. అంతట దానిమీఁదఁ గప్పు లందఱతోడను నెక్కి మైదిలీ
కాంతుఁడు లక్ష్మణుండును సుఖంబుగ లంకకుఁ జేరి యాత్మవి
క్రాంతి బయల్పడంగ నగరం బరికట్టిరి దైత్యు లెల్ల వి
భ్రాంతిని జెంది దిక్కులకుఁ బాటుచు నుండఁగఁ బ్రాణభీతిచేన్. 2148

చ. అది గని రావణాసురుఁ డహంకృతి మీఱఁగ నెల్లదైత్యులన్
జెదరక నిల్వఁగా ముదల చేసి బలోద్ధతు లై నదైత్యులన్
గదనము సేయఁ బంచుటయుఁ గార్చుక బాణకృపాణపాణు లై
సదమదముం బొనర్చుగను సాగిరి వానరులన్ విశాచరుల్. 2149

క. ఆరాక్షసకృత్యములకు, భీరువు లై పోక నిలిచి పృథ్వీధరముల్
భూరుహములుఁ జెఱికి నిశా, చారులపైఁ గప్పులు కురియసాగిరి పెలుచన్.

ఆ. అట్లు ఘోరయుద్ధ మగుచుండఁ గప్పులకు, నసురులకును రావణాసురుండు
పనిచె నింద్రజితుని బవరంబు సేయంగ, నంత నతఁడు వచ్చి యాగ్రహమున,

క. బాణంబులు గురియచును గృ, పాణంబులచేతఁ బ్లవగబలముల నెల్లన్
క్షేపలుగ నఱికి వైచుచు, శోణితపానం బొనర్చుచున్ విహరించెన్. 2152

క. ఆతనివీరవిహారము, చేతఁ బ్లవగసేన లెల్లఁ జెల్లాచెద రై
భీతిల్లి పఱచెఁ గగనము, దైతేయబలజయనాదదారిత మయ్యెన్. 2153

శా. అంతన్ లక్ష్మణుఁ డుగ్రుడై ప్రళయకాలాకారంబుం దాల్చి ది
గ్గతుల్ దిగ్గన బెగ్గడిల్లఁగను టంకారంబు గావించి య
త్యంతప్రాణిని గార్చుకంబునను సంధానించి నారాచముల్
దొంతుల్ దొంతులు గాఁగ నింద్రజిహ్వన్ దూకించె నొక్కుమ్మడిన్. 2154

క. ఆలక్ష్మణనిశితాశుగ, జాలంబునఁ జిక్కి కదలఁ జాలక నేలన్
గూలి తటాలున నింద్రజి, కాలవశుం డయ్యె విధిని గడవం దరమే. 2155

క. ఆయింద్రజి మడియఁగ నతి, కాయమహాకాయ లనెడిక్రవ్యాదులు నా
గాయుతబలు లరుదెంచి వి, హాయస మగలంగ నార్చి యత్యుద్ధతిచేన్. 2156

క. భక్షించుచు వానరులను, వీక్షించుచు దెసలు వికృతదృష్టులతోడన్
అక్షించి లక్ష్మణుని బ్రథ, పక్షోణితలంబునం దొనర్చిరి విహృతిన్. 2157

- ఆ. అట్లు విహృతి సేయునన్నిశానరులను, మాప లక్ష్మణుండు మదిఁ దలంచి
చావమందు నిశితసాయకంబులఁ గూర్చి, యేసె వారిమెడలు చేసి గుటిగ. 2158
- క. ఏయుటయును నాబాణము, లాయసురులకంతసీమలందుం బడి యా
రాయిడికిం బొడి పొడి యై, పోయెను వైరులకు దిగులు వుట్టఁగ నెదలఁ. 2159
- మ. అపు డాదైత్యులు నవ్వుచుఁ గపుల నాహరించుచుఁ లక్ష్మణుం
డిపు డెం దేఁగునొ చూచువార మని యుద్వీక్షించుచుఁ స్వేచ్ఛమై
నపలాపంబులు వల్కుచుఁ భయము లే కావంతయుఁ మర్మద
ద్విపముల్ వోలే నిరంకుశం బగుగతిఁ విచ్చేయుచుండఁ నడిఁ. 2160
- మ. హనుమంతుండును జాంబవంతుండును నడ్డై వారికిఁ నిల్వ నా
డనుజుల్ వారలఁ బట్టి మ్రొంగఁ గడఁగఁ దా మేచి మి న్నంటఁగా
వినిబద్ధాంగులఁ జేసి వాలములచే విక్రాంతి దీపింప వా
రిని గొంపోయి రఘుప్రవీరపదసీరేజంబులఁ వైచిసఁ. 2161
- గీ. దాశరథి వారలం గాంచి దైత్యులార, రణము సేయంగ మాతోడ రావణుండు
తలఁచు చున్నాఁడొ లేక సీతనునొసంగి, శరణుచొచ్చునొ చెప్పుడుసంశయములేక
- క. అని యడుగుటయును వా రి, ట్లనిరి నరాధిప వచింతు మాలింపుము మా
మనుజాశనాధినాథుం, డనుపమబలుఁ డఖిలజగము లతనికి వశముల్. 2163
- సీ. తిరుగుదు రతనిమందిరముచుట్టును దివా, కరవిధుల్ కావలికాండ్రువోలే
నుదకలోపంబు లేకుండ నాతనియింటఁ, బరిచర్య యెసరించు బాశపాణి
యతఁడు పరుండుశయ్యాతలంబును జక్క, దిద్దుచు నుండును దేవభర్త
యత్యుష్ణమును గాక యతిశీతమును గాక, తాఁచుచుండును వానిశమపు గాలి
- గీ. పరులమాటలు వేర్వేరుఁ బలుక నేల, యమరు లెల్లను బడియుందు రాసురారి
వాకిటను బడిగాపు లై వానిశక్తి, యిట్టి దని చెప్ప శక్యంబె యెవరి కేని.
- ప. ఇంక నీప్రశ్నంబునకుఁ బ్రత్యుత్తరముం జెప్పెదము. వినుము. మహాబలశాలి
యును దర్శనాదర్శనాయోధనప్రవీణుండును యోధాగ్రేసరుండును నగువిద్యు
న్మాలి వానరసైన్యంబు నెల్ల సహరించుటకును పతికాయమహాకాయుల
మగుమే మిరువురమును మీయిరువురతోడఁ బ్రధనంబు గావించుటకును దాను
బుష్పకంబు నెక్కి కుంభకర్ణాదిమహావీరులతోడం గూడి వచ్చి నిన్నుం బట్టి
కొని కట్టివైచి నీతాపాన్నిధ్యంబునకుం గొనిపోయి యామెకటైదుట వధియించు
టకును మాప్రభుండు నిర్ణయించుకొని యున్నవాడు. 2165
- గీ. పట్టువడితిమి నేఁడు మాప్రభునినిర్ణ, యంబు నీకు నెఱింగింప నంతె కాని
తేనియెడఁ బట్టువడదుమె వానరులకు, జగము లన్నియుఁ గబళింపఁ జాలుమేము.

- క. అని పలుకుటయును గ్రోభం, బున సుగ్రీవుండు లేచి భూమిశ్వర యీ
దనుజాధములను నైఠం, జన దాష్ట యొసంగు మిపుడె సమయింపంగన్.
- క. అని విన్నవ మొనరించుట, యును రాముడు నవ్వీ వారి కొసఁగి వసనముల్
కనకాభరణములును బొం, డని పలుకుడుఁ గపులు విడిచి రాదానవులన్.
- సీ. అంతట నాదైత్యు లాహ్లాదమును జెంది, ప్రణమిల్లి రామునిపాదములకు
నధిప లంకాద్వారమం దుండెఁ బంచవ, క్రంబులు గలిగినదారు వొండు
దాని నేకప్రయత్నమున నొక్కమ్ముచేఁ, బంచఖండములు గావించువాడు
వధియింపఁగలఁడు రావణుని నంచు లిఖింపఁ, బడియె నచ్చట శుక్రభాషితంబు
- గీ. కాన నీ వట్లు ఖండించి తేని దానిఁ, జావఁగఁగలండు నీచేత రావణుండు
నాఁగ రాముండు వింట బాణంబు గూర్చి, ఊణములోదాని నేనుముక్కలుగఁగొట్టె
- గీ. అంత నాదానవులు రావణాంతకుండు, రాఘవుడె యంచు నెదల నిర్ధారణంబు
చేసికొని రామచంద్ర రక్షింపవలయు, నస్మదర్భకులను నీవె యనుచు వేడి.
- క. కొని యభయహస్తమును రా, మునివలనను దిరిగివచ్చి మునుపటిచందం
బున నెత్తోడంగిరి యాయో, ధనమునకుం బ్రభునియాన దాటఁగ రామిన్. 2171
- గీ. అంత వానరు లుత్సాహ మతిశయిల్ల
నఖములును వాలములును దంతములు గిరులు
భూరుహములును నాయుధంబులుగఁ జేసి
దారుణరణంబుఁ దెగటార్చి దానవులను.
- గీ. నేలమట్టంబుగను జేసి సాలములను, మేడలను గూల్చి మిద్దెలు పాడుచేసి
గోపురంబులు పడఁగొట్టి కూలఁద్రోసి, చప్పరములను నిండ్లకు నిప్పు వెట్టి. 2173
- క. ఏపారఁగ భుజబల ము, దీపింపఁగఁ గ్రోధవహ్ని తిరుగఁ దొడఁగి రా
తొపంబున నెల్లెడ లం, కాపుర మయ్యుతను నల్లకల్లోలము గాఁ. 2174
- ఉ. అంతట రావణాసురుఁడు హస్తములందు ధరించి చాపముల్
కుంతములున్ శరంబులును గొల్లలు గా వడి నేగుదెంచి వి
క్రాంతి బయల్పడంగఁ బ్రవగంబుల రూపఁజేసి వానరా
భ్యంతరశూన్యుడై కదలి. యచ్చటనుండి జవంబు మీఱఁగన్. 2175
- క. అరుదెంచి కొంతదూరము, పర సేనలఁ జూచి డీలుపడనిధృతిన్ దా
శరధిని గుఱిచేసి మహా, శరపంచక మేసె దెసలు జ్వాలల వెలుఁగన్. 2176
- క. ఆశరములఁ దునిమి వేడిన్, దాశరధి నిజైకశరమునను బావకసం
కాశము లగుపదితూపుల, నాశరపతిమీఁద నేసె సాగ్రహ మెసఁగన్. 2177
- క. ఆశరదశకము వీరా, వేశంబునఁ ద్రుంచి మూఁడు విశిఖింబులచే
నాశరసాధుం డిరువది, యాశుగముల నేసె దశరథాత్మజమీఁదన్. 2178

- క. ఆయమ్ములు రాఘవుఁ డొక, సాయకమునఁ దునిమి తీక్షణశర మొక్కఁడుఁ పై
నేయంగ రావణుఁడు త, త్సాయకఘాతమున కోర్వఁ జాలక పఱచెన్.
- ఆ. అట్లు పఱచి దానవాధీశ్వరుఁడు తన, భవనమునకుఁ జేరి పోవులు చుండ
నట్టితఱి విభీషణాభిధానుం డగు, ననుజుఁ డేగుడెంచి యతనిదరికి. 2180
- ఆ. ప్రణతిఁ జేసి నిలువఁబడి యుండ రావణుఁ, డతని నెదుటఁ జూచి యనుజ యింక
నాజి యెట్లు జరుగనగునో యాలోచించి, చెప్పఁ దగినత్రోవ చెప్పు మనియె.
- క. అనవుడు విభీషణుం డి, ట్లనియె సధిప నీ వెఱుంగనట్టిది యెవ్వం
డును జెప్పఁ జాలఁ డైనను, వినిచెద నీయాజ్ఞ కేను వినిబద్ధుఁడ నై. 2182
- క. తనబలమును బరునిబలం, బును నెఱిగి నిజాధికత్వమున నిర్ణయముం
బొనరించుకొని యొనర్పం, జను రణ మటు గానియెడ వినాశం బొదవున్.
- ఆ. కాన నిద్రి సంధికాలంబు విను సమ, యంబు గాదు నీకు నని యొనర్పఁ
బరునిబలము చూడఁ బ్రబలంబు సోదర్య, నీబలంబు చూడ నిర్బలంబు. 2184
- క. హతుఁ డయ్యె నింద్రజిత్తుఁడు, హతమాతెను లంక శూరు లగుక్రవ్యాదుల్
హతు లైరి యేక బాణా, హతి కోడి పలాయితుండ వైతివి నీవున్. 2185
- గీ. ఎఱుంగుదువు వాలిసామర్థ్య మీవు మున్నె, యట్టివాలిని నొకకోల నిట్టె చంపె
మనపురద్వారదారువుతునుఁగఁ గొట్టె, రాముఁ డన నెట్టిఁడొ యెఱుంగ రాదెనీకు.
- గీ. సాశ మొందిరి నీకారణమునఁ జెక్కు, మంది రక్కసు లింకను మ్రందఁగలరు
లంకలో నున్న వారెల్ల నింక నై న, మాధ్యమును వీడి మనుము నామాట వినుము.
- క. సీతారూపముఁ దాలిచి, యే తెంచెను ని న్నడంప మృత్యువు తద్వి
జ్ఞాత పయి యిప్పు డైనను, నాతల్లిని విడువు మనువు లాసించినచోన్. 2188
- ఆ. బ్రదుకు మీవు మమ్ము బ్రదికింపు మెల్లర, రాజ్య మేలుకొనుము పూజ్యముగను
శరణు చొచ్చినట్టిశత్రువు నైనను, రక్షణం బొనర్చు రాఘవుండు. 2189
- క. ఒకమాట వినుము ధర్మమే, సుకమును గలిగించు నెందుఁ జూచిన సార్వ
త్రికసిద్ధాంతం బిది యది, యొకఁ డెడసిన దుఃఖదముల యున్నవి యెల్లన్.
- క. పరస్పరీకామనయును, బరధనహరణమును జెప్పఁబడియెను ధర్మే
తరములుగ నవి విపాదము, నరకమును ఘటించి సర్వనాశము చేయున్. 2191
- గీ. అన్న దుర్గంధదూషితం బైనమేని, పయి విరక్తి ఘటిల్లినపక్షమందు
నీవు చేసినపని యెల్ల నిష్ఫలంబ, కాక రక్తి ఘటిల్లినఁ గలుగు హాని. 2192
- క. నీ వొనరించినపని దుః, ఖావహ మైనది యధర్మ మగుపేతువునన్
గావున నేగతిఁ జూచిన, రావణ దైవంబు నీకుఁ బ్రతికూల మగున్. 2193
- ఆ. ఇవియ కాక మఱియు నె న్నేని క్లేశముల్, సంభవించు నీవు సలిపినట్టి
కార్యమునను గాన గమనించి సర్వంబు, మొదటఁ బ్రధనవాంఛ వదలికొనుము.

- గీ. విదప మన మెల్లరిముఁ గూడి కదలిపోయి, రామునకు మైళిలీని సమర్పణముచేసి
శరణుచొచ్చినఁ బ్రోచు నిస్సంశయముగ, దాశరథి ప్రాణమానముల్ దక్కుమనకు.
- క. అని చెప్పి యూరకుంటయు, విని సర్వము రావణుండు వీరావేశం
బున నిట్లు లనియె దుర్మతి, యనఁ గూడనిమాట లాడ నర్హమె నీకున్. 2196
- గీ. పుట్టితివె కాని యేపుణ్యముననో పుణ్య, జనకులంబునఁ గావు రాక్షసుండ పీపు
శరణుచొత్తువె హీనుండ చావరాదె, యెఱుఁగుదువె శూరధర్మంబు లెప్పు డేని.
- క. పరధనమును బరసతులను, బరరాజ్యములను హరించుపని శూరాగ్రే
సరు లగువారికి ధర్మము, శరణుటయె తగవు త్యాదృశక్షీబులకున్. 2198
- క. నీ వింక నుండఁ దగ వీ, తావున నని యెగసి కాలఁ దన్నుడుఁ జనియెన్
గేవలన త్వగుణాశ్రిత, భావుం డై యతఁడు రామభద్రునికడకున్. 2199
- శా. అంత రావణుఁ డస్త్రశస్త్రము లసంఖ్యాకంబుగాఁ బూని ని
ర్జితున్ మానవులన్ వధింతుఁ గపులన్ శిక్షింతు నాదిత్యులన్
బంతంబుం గొని నేడె ముజ్జగములన్ భస్మంబు గావించు నా
చెంత రా నిల్చెడివాఁ డెవం డనుచు విచ్చేసెన్ స్వస్థైర్యంబుతోన్. 2200
- ఆ. వచ్చి యట్లు శస్త్రవర్షంబు గురియించి, వానరులను నేల వ్రాలఁ జేయ
నపుడు లక్ష్మణుండు యాతుధానబలంబు, నెల్లఁ గోల లేసి డిల్లపటిచె. 2201
- క. అప్పుడు రావణుఁ డార్చుచు, ముప్పిరిగొనుకోపమునను మునుఁగ శరంబుల్
గుప్పించె లక్ష్మణునిపై, నొప్పి గలిగి దాన లక్ష్మణుండు మూర్ఛిల్లెన్. 2202
- క. రావణుఁ డదె సమయం బని, కావరమున రేగి సాయకములను రామ
త్మౌవరునిపై నిఁ గురిసెను, దేవతలకుఁ గూడ గుండె దిగ్గు రనంగన్. 2203
- ఆ. అపుడు రామచంద్రుఁ డాహవభీముఁ డై, వానిమీఁద బాణవర్షములను
గురిసి కురిసి రుధిరకూలంకపలు వాఱఁ, జావ కునికి పాడు సంశయించి. 2204
- క. తన కేమియుఁ దోఁపమిచే, గమఁగొనియె విభీషణునిమొగంబును నతఁ డా
యనభావ మెఱిగి సూచిం, చెను రావణుఁ డంత మొందుచిహ్న వదంబున్.
- చ. అది గ్రహియించి రాముండు శితాశుగ మొక్కఁడు గూర్చి వింటఁ ద
త్పదమును గొట్టె వెంటనె పదంపడి నేలను గూలి ప్రాణముల్
వదలెను రావణుండు త్రిదివంబుననుండి సురల్ ప్రసూనముల్
వదలిరి దుందుభుల్ మొరసె లాస్యము లాడఁ దొడంగి రచ్చరల్. 2206
- గీ. అంత హతశేఖరై నట్టియనుకు లెల్ల, జని రయంబునఁ గుంభకర్ణునకుఁ దెలుప
నఖిలవృత్తాంతమును నాతఁ డపుడు లేచి, నిదురకన్నులతోడను గదను బట్టి.
- క. తూలుచు వ్రాలుచుఁ బ్రేలుచు, నాల్గుంబున దొరకినట్టిప్రాణుల నెల్లన్
గూలుచుచు రామచంద్రుని, పాలంబడి కట్టకడకుఁ బ్రాణము లుడిగెన్. 2208

- గీ. అపుడు భూభారము తొలంగె ననుచు సాధు, బృంద మెల్లను నానంద మొందుచుండ
సకలనిర్జరసందోహసహితం డగుచు, దాశరథి కీర్త్యరుండు ప్రత్యక్ష మయ్యె.
- ఉ. రాముడు చూచి కట్టెదుట రాజకీటుని భక్తి చిత్తమం
దామతిలంగ మ్రొక్కి చరితార్థుడ నైతిని గాంచఁ గల్గుటన్
స్వామిని నేడు నాశ్రమము సర్వము సార్థక మయ్యె నింక నా
కేమి కొఱంత యంచు నుతియించుచు నుండ శివుండు హృష్టుడై. 2210
- గీ. రామ యీశ్వరరణమందుఁ బ్రాణములను
విడిచియును మూర్ఛ చెందియు వివిధ బాధ
లొందియును నున్ననీవారి కందఱకును
నాయురాశోగ్యసంపద లలరుఁగాత. 2211
- క. అని మఱుఁగుపడుటయును రా, మునిబలఁగము నిద్రనుండి ముక్తం బయి మే.
లొక్కిననట్లు లేచి వందన, మొనరించెను రామపదపయోజంబులకున్. 2212
- ఆ. అంత నగ్నిశుద్ధ యై సీత యదదెంచి, పులక లంగములను బాడము చుండ
నావరింపఁ గనుల హర్షబాష్పంబులు, పడియె నాత్మధవునిపదములందు. 2213
- గీ. జడలుగట్టినతలయును సన్నగిలిన, యంగమును మాఘిపోయినయంశుకమును
దనమది కపారమగువిపాదమునుగొలుప, నపుడురాముఁడని శ్రేష్టుఁడగుచునిలిచె.
- క. అటు లుండి కొంతసేపున, కెటులొ తెలివి రాఁగ నామె నెత్తి కరములన్
గటకటఁబడునాసతియా, రట ముడుగఁగ ననునయించి రాఘవుఁ డంతన్. 2215
- వ. రావణకుంభకర్ణాదిరాక్షసుల కెల్ల యథావిధి విభీషణునిచే శ్రాద్ధక్రియలు నిర్వ
ర్తింపంజేసి యచ్చట రావణునిపేర నీశ్వరాలయంబుం బ్రతిష్ఠించి విభీషణుని
లంకారాజ్యంబునకుఁ బట్టభద్రునిం గావించి పుష్పకవిమానంబు నధిష్ఠించి సవరి
వారంబుగా జలనిధిం దాటి తత్తటంబున శివప్రతిష్ఠ గావించి బ్రహ్మాదిదేవతా
బృందంబులు గొనియాడ మునిజనాశీర్వాదంబులం బడసి యయోధ్యాపురంబు
నం బ్రవేశించె. 2216
- గీ. అట్లు చేరి యయోధ్యకు నఖిలజనులు, హర్షమును జెంద రాఘవుఁ డందఱకును
దగినరీతి నొనర్చి సత్కారములను, ముక్తజుల డయి రాజ్యాభిషిక్తుఁ డయ్యె.
- సీ. ఆసమయంబున నమరు లెల్లరు లేచి, బాహువు లెత్తి యుత్సాహ మొదవ
రాఘవ భవదనుగ్రహమున స్థాపింపఁ, బడితిమి మేము మాపదవులందు
శిష్టరక్షణదుష్టశిక్షణంబులు సేయ, నవతరించినరమాధవుఁడ వీవు
సకలసంక్షోభకారకుఁ డైనరావణుం, డెడయుట భవనంబు లెల్ల నిలిచె
- గీ. నాదిలక్ష్మి భవత్పత్ని యైనసీత, యీమెతోఁ గూడి రాజ్యంబు నేలుకొనుము
కురియ వానలు ముక్కూరు ధరణి పండ, ధర్మదేవత నాల్గుపాదముల నడవ.

- క. అని వచియించి ప్రమోదం, బెనయగఁ ద్రిదశాలయమున కేగిరి యంతః
మును లెల్ల స్వాశ్రమములకుఁ, జన నెంచి వచింప రామచంద్రునియొద్దఁ.
- ఆ. రాముఁ డిట్లు లనియె బ్రాహ్మణులు ప్రసన్ను, లైన సుప్రసన్నుఁ డగు శివుండు
దాన శ్రేయ మొదవుఁ గాన నాతిథ్యము, స్వీకరించి చనుడు విప్రులార. 2220
- క. అనవుడుఁ దత్స్వార్థమును, మునివరు లంగీకరించి ముద మొదవఁగఁ గై
కొని రామునియాతిథ్యము, చనిరి నిజాశ్రమములకుఁ బ్రసన్నహృదయు లై.
- ఆ. అంత రామచంద్రుఁ డఖిలవర్ణాశ్రమా, చారధర్మములను శాశ్వతముగ
నడుపుచును సశేషనరలోకమును దన్నుఁ, బొగడ నేలఁదొడఁగెఁ బుడమి నెల్ల.
- గీ. ఈయపాఖ్యానమును నెవ్వఁ డేని వినినఁ,దలఁచినను బాతకము లెల్లఁ దొలఁగిపోయి
యెన్నఁటికిఁ గూడ దౌర్గత్య మెనయకుండఁ,బడయఁగల్గును శాశ్వతబ్రహ్మపదము.
- క. అని చెప్పి యూరకుంటయు, విని సర్వము రాఘవుండు విస్మయ మొదవం
గను మదిని గాంచి శంభుని, ననయము నాయదియ సైపు మని ప్రార్థించెఁ.
- ఆ. అపుడు శంభుఁ డేమి యపరాధ మున్నది, యిందు నీది సర్వ మెఱిఁగినట్టి
వాఁ డెవండు గలఁడు వసుధలోనఁ బ్రమాద, మందఱకును నుండు నవిదితమున.
- క. అని యనునయింప రాముండు, మనమున సంశయము నుడిగి మహానీయ గతిం
చినకల్పము లెన్నియొ పో, యినరాములసంఖ్య యెంతో యెఱుంగం జెపుమా.
- గీ. అనుటయును రామచంద్ర బ్రహ్మాదులకును, సలవి గా దది చెప్పంగ నడుగరాదు
కల్పములసంఖ్యములు దత్ప్రకారముననె, రాములునుగూడననిచె ప్పిబ్రాహ్మణుండు.
- గీ. అంతఁ దద్వాక్యమునఁ గలయర్థ మెల్లఁ, దెలిసికొని రాఘవుండు ధాత్రీసుపర్వ
చెప్ప మిఁక నన్న దానంబుచేతఁ గలుగు, నట్టిఫల మేమొ నా శంభుఁ డిట్లు లనియె.

—: ఆ స్తు రా న మా హా త్మ్య క థ నమః:—

- గీ. కలఁడు ధాత్రిని మున్ను మంకణుండు నాఁగ, నొక్కబ్రహ్మర్షి సకలగుణోత్తరుండు
వాని కొకపుత్రుండు గలండు మావనీయ, కార్యనిష్ఠాగరిష్ఠుఁ డాకథుండు నాఁగ.
- క. ఆయనకు సుశోభన యను, జాయ గల దొకర్తు వారు సంసారంబుఁ
జేయఁ దొడంగిరి తృప్తి, న్యాయంబులు రెండె సాధనంబులు గాఁగఁ. 2230
- క. న్యాయేతరమార్గంబున, నాయాతం బైనమేరు వైనను వారల్
చే యెత్తి ముట్ట రెట్టియ, పాయము చేకూరనున్న నర్థము లేమిఁ. 2231
- ఆ. ప్రాప్త మైనదానఁ బరితృప్తి నొందుదు, రంతె కాని వార లల్ప మనుచుఁ
గంటకించుకొనరు కల నైనను గపోత, వృత్తి మనుటె తమ కభీష్ట మగుట.
- ఆ. అట్లు లుండ వా రొకప్పుడు న్యాయాగ, తొన్న మొదవ కునికి నైదునాళ్లు
లనశేవముగఁ గడపి యాఱవదినమున, నించుకంత యన్న మెట్లా దొరక,

క. పోయెడియసువులు నిలుపుట, న్యాయం బని తలచి మనకు నశినభవుడు నేఁ
డీయన్న మిచ్చె బ్రతికితి, మీయెడరు తొలంగె ననుచు నేఁకటపడుచున్.

వ. పురఃకృత్యంబు సత్వరంబుగాఁ జేయం దలంచికొని. 2235

సీ. ఒనరించి దేవతార్చన మాకథుడు తడ, న్నము చేసె రెండుభాగములు గాఁగ
నంతటఁ బాత్రంబు నానాదనము చేసి, తత్కాలే వడ్డించి దాన సగము
నారగింపుము నాథ యను చుండ వాకిట, వినవచ్చె నాతిభ్య మనెడికేక
యపు డాకథుడు లేచి యరిగి ద్వారముకడ, నారటపడునొక్కయతినిఁ జూచి

గీ. వందనము చేసి తోడ్కొనివచ్చి కూరు, చుండఁగాఁ బెట్టి తనపాత్ర యున్న పోట
నమ్మత మ స్తని పోసె నాపోశనంబు, నమ్మహాత్మునిహస్తపద్మములోన. 2236

గీ. అప్పు డది పుచ్చుకొని మాని హర్ష మొదవ, నారగించి తదన్నంబు నాకథునకుఁ
జలిపి యాశీర్వచనమును జనియె నంత, దంపతులు సంతసము నొందుతరుణమంద.

ఆ. అంగవికలుఁ డయ్య నత్యంత తేజంబు, గ్రాలుచుండునొక్కబ్రాహ్మణుండు
వచ్చి యటకు విప్రవరుఁడను నాఁకలి, గొన్నవాఁడ ననుచు నన్న మడిగె. 2238

సీ. అది విని యాకథుం డాక్షణంబున నేఁగి, యింటిలోనికిఁ దనయింతిఁ జూచి
సాధ్య నేడు మఱొక్కఁడైనదం డేతెంచె, హరివోలె మనయింటి కతిథి గాఁగ
నతనికిఁ బెట్టి నీయన్నంబులో సగం, బర్ధ మీపు భుజింపు మనువు లుండ
ననుటయు నానుశోభన యాకథునిఁ జూచి, ప్రాణవల్లభ యిట్లు పలుక నగునె

గీ. ప్రాణములు శాశ్వతంబులె పరమబంధు, వై నయతిథిని నిజదైవ మైనవతిని
విడిచి మెనపుట ధర్మమె వెలచి కీపు, వతిథియును నారగింపుఁ డీయన్న మిపుడె.

గీ. ప్రాణములు నిల్చు నాయు వున్నంతవఱకుఁ
ప్రాణములు పోవు ననియెడిభయము వలదు
ప్రాణములు పోవు నని యధర్మంబు పేయఁ
బాలుపడుదురె యెంతనిర్భాగ్యులైన. 2240

క. అన్నమె ప్రాణికిఁ బ్రాణము, లన్నప్రదులైనవారు ప్రాణప్రదు లా
యన్నమువలననె భూతము, లన్నియుఁ బుట్టుటయు వృద్ధి నందుటయు నగున్.

గీ. ఊకిక మగుజీవితమున నార్జనము పేయఁదగినయది యొక్కయన్నప్రదానఫలమె
యట్టిఫలమును నార్జింపనట్టివారి, జన్మ మంతయుఁ గూడ నిష్ఫలమ చూవె.

గీ. కావుననె యన్నదానంబుకంటె నధిక, మైనదానంబు లే దందు రావ్యు లెల్ల
నట్టియన్నంబుఁ బెట్టుభాగ్యంబు నాకు, నీవు గాకున్న నాథ వే తెవ్వఁ డిచ్చు.

క. సతులును సుతులును హితులును, బతులును గల రెంతమందో బంధువులందున్
మృతు లైనవారలకు న, ద్దతి నిచ్చెడిబంధు వెవఁడు తర్కింపంగన్. 2244

గీ. తాను జేసినధర్మంబె తన్నుఁ గావ, వలయుఁ గాని మ జ్ఞాక్కఁ జెవ్వఁడును రాఁడు
కంతమునఁ జుట్టి పాశంబుఁ గాలభటులు, కనికరము లేక లాగెడికాలమందు.

క. అనుటయును నాకథుం డి, ట్లనియెను సతి నీవు పలికినట్టిపలుకు లొ
... ష్టునివారు గలరె యన్నము, చన దేను భుజింప నతిథి సాపడుదాఁకె. 2246

గీ. అన్న మంతయు వడ్డింపు మతిథి కదియె, మనకు ధర్మము నాఁగ నవ్వనరుహాక్షి
యట్లై కావించు రావింపు మతిథి ననుడు, నతఁడు రావించె లోని కయ్యతిథి నంత.

త. ఆమె పీట వైచి యందుఁ గూర్చుండఁ బ్రా, ర్థించుటయును నతిథి తేటి చూచి
... యతిథి కన్నమిఁజెడిహర్షంబు తులకించు, నామెమోముఁ బ్రముదితాత్ముఁ డగుచు.

గీ. అందుఁ గూర్చుండుటయునామెయతేనిముందుఁ, బాత్రయాసాదనము సేసిపాత్రలోన
నన్న మంతయు వడ్డించి యారగింపఁ, బ్రార్థనయొనర్చె నంత నాబ్రాహ్మణుండు.

క. ఆవిప్రదంపతులన, ద్భావంబున కెంత యేని ప్రమదం బొదవఁ
గైవల్యము గరబదరం, బై వారికి వెలయుఁ జేయ హుం డై నిలిచె. 2250

త. అపుడు వారు చూచి యహేభూషణములను, వృషభవాహనమును నిందుకళను
నర్థదేహకాంత నమరస్రవంతిని, మృదుఁడె యనుచు నిశ్చయించి యెదల.

శా. సాష్టాంగంబుగ మ్రొక్కి ధూర్జటికి దేవా మాయశేషాఘముల్
నప్టిం జెందెను మాయభీష్టములు చెందఁ గల్గె సాఫల్యముల్

దుష్టిం బొందెను మామనంబులు సముద్ద్యోతించె మాపుణ్యము
త్కృప్తం బయ్యెను మాకులంబులును ని స్సీక్షింపఁగార గల్గుటల్. 2252

క. అని నుతియించుచు నిలుచుట, యను వినయంబునను జేతు లొగ్గి శివుం డి
ట్లనియెను మీధర్మంబున, కెనసతి సంతృప్తి కోడఁ డిచ్చెద వరముల్. 2253

క. అనవుడు దేవ భవత్పద, వనజంబులమీఁద భక్తి జడలక యుండం
గను మా కనుగ్రహింపుము, కనికరమున ననుచు వారు కాంక్షించుటయుల్.

వ. మహేశ్వరుండు వారి కభీష్టార్థసిద్ధి యగునట్లు వరం బొసంగి యంతర్ధానంబు
సాందె. 2255

—: పు రాణ శ్రవణాది మోక్షోత్సర్గ శ్లోకము :—

గీ. తిని వచించుటయును నినకులాంబుధిసాము, డాశ్చర్య మొందుచు నాత్మలోనఁ
గమఁగొనుచుండ నాకాశంబు నచ్చోటు, నాకకోదఁ జిత్తతేజ ముట్టిపడఁగ

దివ్యవిమానసంస్థల లయి కనఁబడి, రెడె తన కద్భుతం బొదవఁజేయ
గ్రహావ్యూత్రమ నభోభాగంబువం దుండు, పా రెవ్వరొ వచింప వలనుపడునె

తామరమును గాంచి వారల నవనినులుండు
తిలిసిగొని యొగవృక్ష దద్విసుటా మెల్ల

సధిప వీ రెల్లరును గృహస్థశ్రమస్థు
తైన బ్రాహ్మణు లిల నుండినట్టివార.

2256

సీ. వీరికి ము న్నగ్రహారంబు లొకకొన్ని, దయచేపె మీతండ్రు దశరథుండు
దానిచే నొదవఁ జిత్తములకు విశ్రాంతి, యాచరించిరి తపం బధికముగను
దత్తప్రబలమహత్త్వంబున ననితర, ప్రాప్య మైనట్టిపుణ్యంబు గలిగె
దాన నసామాన్య మైనతేజం బొందు, వెంటయంగఁ దొడఁగెను మేనులందు

గీ. దానివలనను దమపుణ్యదర్శనంబు, నొసఁగుచును సర్వజనముల నుద్ధరింప
వలయు ననియెడిభావంబు గలిగి వీర, లందఱును గూడ నొకదినమందుఁ గూడి.

గీ. చని వసిష్ఠమహామునిసవిధమునకుఁ, దెలిపిరి నిజాశయంబులు దేటపడఁగ
నంతట వసిష్ఠుఁ డది యెల్ల నాలకించి, యంగిరోమునికడకు మీ రరుగుఁ డనియె.

ఉ. అంతట వీర రెల్లరుఁ దదాజ్ఞ మ గైకొని యంగిరోమునిం
ద్రాంతిక సీమకుం జని నిజాశయమున్ వచియింప నాతఁ డ
త్యంతముదంబు నొంది ద్విజులార పురాణము నాలకించినన్
జింతితకార్యసిద్ధి యగు శీఘ్రముగఁ బహుళోక్తు లేటికెఁ,

2259

గీ. వినఁగను బురాణములను నెవ్వనికి మదిని, శ్రద్ధ గలుగునొ సకలతీర్థములలోన
స్నాన మొనరించినట్టిపుణ్యంబుకంటె, ద్విగుణ మగుపుణ్యమునుజెందితీరు వాఁడు.

క. హత మగును గోటిజన్మా, ర్జిత మగుపాపము పురాణసేవాపుణ్య
ర్జితమాహాత్యమున సదా, గతితాడిత మైనవృక్షకాండమువోలెన్.

2261

గీ. ధనము గోరినవారికి ధనము గలుగు, విద్య గోరినవారికి విద్య గలుగు
ముక్తి గోరినవారికి ముక్తి గలుగు, సర్వము పురాణసేవచే సంఘటిల్లు.

2262

గీ. అనుటయును విప్రవర్య లిట్లనిరి దేవ
యేపురాణంబొ యయ్యది యెఱుంగఁ జెప్పుమ

యని యడుగుటయు నంగిరోమునివరుండు

హర్షబాష్పంబు లతలు నావరింప.

2263

గీ. భుక్తిముక్తిప్రదంబు సంపూర్ణశక్తి, దాయకము సర్వపాపవిదారకంబు
హరిహారాభేదబుద్ధిదాయకము సకల, సిద్ధిదము పాద్యము సమస్తవేదతంబు.

సీ. మును ధరాపాలుఁ డ౯జవపాలుఁ డొకఁడునా, కాలయంబుమనిల్చి యందులోనఁ
బద్యపురాణంబుఁ బఠియించి చెప్పంగ, నావర్త మొక్కబ్రాహ్మణుని నిలిపి
యతనిజీవికకు నై యంతదాతను దగు, వృత్తి నొసంగి సంతృప్తిదముగ
స్వర్ణనిష్కశతం బొసంగుదు బహుమతి, గను బురాణాంతమందని వచిరి

గీ. విని పురాణంబు నొకకొన్నిదినములొక్కనాఁడు దైవికముగ మరణంబు నొందె
నంతఁ దత్కృతపుణ్యకార్యంబువలన, వాని కొకగూడ మత్సన్నిధానవసతి.

- సీ. భూరిదానము లిచ్చువారికంటెను మహా, ధర్మములు గావించు వారికంటె
నానావ్రతంబు లొనర్చువారలకంటె, వరతీర్థముల కేగువారికంటె
వేదపాఠములఁ గావించువారలకంటె, గీరితి నార్జించువారికంటె
శ్రాద్ధతర్పణములు సలుపువారలకంటె, వనములఁ దపియించువారికంటె
గీ. వధికులు పురాణగాథల నాలకించు, నట్టివారును వచియించునట్టివారు
వారిపైఁ గలప్రీతి యెవ్వారిమీఁద, నేనియును లేదు నా కని కృష్ణఁ డనియె.
- క. మున్ను దిలీపుం డడుగఁగ, నెన్నో పురాణంబు లున్న నిదియె వినిచె లో
కోన్నతిఁ గన్నవసిష్ఠం, డన్నరనాథునకుఁ బొగడ నలవియె దీనిఁ. 2267
- వ. అని చెప్పటయు నీబ్రాహ్మణోత్తములు పద్మపురాణంబు విధి నిశ్చయించుకొని
తచ్చవణవిధిప్రకారంబు చెప్ప, మని యభ్యర్థింప నంగిదుం డి ట్లనియె. 2268
- సీ. బ్రాహ్మణోత్తముఁ డైనపారాశికునికడ, కరిగి నమస్కార మాచరించి
తమశక్తికొలఁది సదక్షిణతాంబూల, మర్పించి గురుభక్తి యామతిల్ల
ధర్మజ్ఞు చెప్పుము ధర్మార్థకామమో, తుద మైనయొకపుణ్యకథను మాకు
నని వేడి కూర్చుండ నగును నీచైస్థాన, మందుఁ దదుక్తుల నాలకింప
- గీ. సంతఁ జౌరాశికుం డెద హరిహరులను, గణపతిని వాణినిఁ దలంచి ప్రణతి చేసి
యిష్టదైవంబునకు వచియింప నొప్పు, ననుదినంబుఁ బురాణంబు నాసమాప్తి.
- గీ. శ్రవణమననంబులను శ్రోత సలుపు చుండఁ, దగును సంతియ కానిమధ్యమునమాట
లాడఁ దగ దేవియును నట్లు లాడె నేని, మూకుఁ డగు భారతీక్రుధాలోక సమున.
- గీ. నడుమ నడుమను ఘట్టముల్ నుడువునపుడు
ధనకనకధాన్యవసనాదులను నొసంగి
ప్రమద మొనగూర్చ నగును జౌరాశికునకు
దానఁ దులఁదూఁగు బహుసంపదలను శ్రోత. 2271
- గీ. అట్లు వినుచుఁ బురాణంబు సంతమందు, నిచ్చి గోభూషిరణ్యాదు లెచ్చు గాఁగ
వక్త కొనరింప నగు గౌరవంబు దానఁ, జేకులును శ్రోత కిష్టార్థసిద్ధు లెల్ల. 2272
- క. అని చెప్పటయును వీరలు, విని పద్మపురాణమును సవిస్తరముగ న
మ్మునివలననె పడిసిరి చ, య్యనఁ దత్ఫలము గను దేవధూనము లంతఁ.
- గీ. అవిమానంబులను నెక్కి యంబరమున, సంచరించుచు స్వీయదర్శనమువలన
జుల నెల్లను ధన్యులఁ జలుపు చుండి, రీవిధంబున నీమహీదేవు లధిప. 2274
- క. అని చెప్పటయును రాముఁడు, మనమున నాశ్చర్యపడుచు మరల సభమునఁ
గని యొక్కదివ్యపురుషుని, దినమణితదీప్యమానతేజశ్శాలిఁ. 2275
- గీ. స్వామి యీదివ్యపురుషుఁ డెవ్వఁడొ నభము
నదిడు రాజిల్లు చున్నవాఁ డద్భుతముగ

వీనిచరితంబుఁ జెప్పుము వినఁగ నాకు

నిచ్చ వొడమెను నా శంభుఁ డిట్టి లనియె.

2276

సీ. ఇనకులాంబుధిచంద్ర వినుము చెప్పెద మున్ను, గౌతముం డనునొక్కఁడైనురుండు
చదువక వేదశాస్త్రములు గావింపక, పంచయజ్ఞములు నల్పక జపంబు
కడకు సంధ్యను గూడ విడనాడి కృషికర్మ, మున బహువత్సరంబులను గడపి
యొకదినమున దైవికముగ నొక్కచో, విని పురాణముకొంత విషయ మెఱిగి

గీ. తత్పురాధీశుఁ డగుఁజేనిదరికి నేఁగి, మానవాధిప నేను బ్రాహ్మణుండ బ్రదుకఁ
జాలక స్వధర్మమునఁ గృషి నలిపి కొనుచుఁ, గడపితిని బహువర్షముల్ కాన కనికి.

గీ. కడకు నొకనాడు కృషి శూద్రకర్మ మనియఁ

బ్రాహ్మణములు పోవ నున్నను బ్రాహ్మణుండు

చనదు దాని నొనర్పంగ ననియు వింటిఁ

జెప్పఁ బౌరాణికుండు దాన సిగ్గు చెంది.

2278

క. నీకడకు వచ్చినాడను, నా కొక గ్రామంబు నిచ్చినను భూపతి నై

లోకద్వయమున గర్హ్యుండఁ, గాకుండఁగ జీవయాత్ర గడపుదు నధిపా.

2279

క. అనవుడు భూనాయకుఁ డి, ట్లనియెను వేదోక్తకర్మ మవనిసురులకుఁ

జనుఁ గాక భూపతిత్వము, చనునె యది ద్విజత్వహానిజనకము గాదే.

2280

వ. అనుటయును గౌతముండు మహిపాలున కి ట్లనియె.

2281

గీ. వసుమతీశ్వర భూపతిత్వంబు రాజ, ధర్మ మగుటను విప్రుండు దాని నాశ్ర
యించినను దోషి గాఁ డర్హవృత్తి లేని, తఱిని నని వింటి శాస్త్రవేత్తలు వచింప.

క. అనవుడు భూపాలుండు వి, పున కిచ్చెను గోర్కి కధికముగ గ్రామములక

మనమున నత్యానందం, బెనయఁగ గౌతముండు చనియె నింటికి నంతక.

2283

క. గౌతముండు గ్రామములకుఁ, నేతృత్వము వడసి దాన నివ్వటిలంగక

స్వాతంత్ర్య మది యహంతా, హేతువు గా నంతకంత కిచ్చావశుఁ డై.

క. త్రొగఁ దొడంగెను మధ్యము, రాగ ముడిగి భార్యయందు రాబడి నెల్లక

ద్యుగ మొనర్పఁ దొడంగెను, బోగముచేడెల కతండు భోగార్థముగక.

2285

క. పరదారపరధనంబుల, హరియించుచుఁ దినుచు మూస మధములతోడక

దిరుగుచు నాతండు. కాలము, జరుపఁ దొడంగెను నిరంకుశస్థితి మీఱక.

2286

క. వేదంబుల దూషించుచు, వాదించు నతండు విబుధవర్గముతోడక

గా దన నౌ పని యకా ననఁ, గా దని ధనమదము విషముగను దల కెక్కక.

ఆ. అట్లు కొంతకాల మరుగంగ గౌతముఁ, డర్థ మెల్ల నాశ మగుడుఁ దుడకుఁ

దినగఁ దిండి కట్టుకొన గుడ్డయును లేక, దుస్థితిని వహించి దుఃఖిపడుచు.

- క. ఒకనాడు పూర్వపారా, ణికునికడకుఁ బోయి తనదుసీచస్థితి వా
నికిఁ జెప్పి స్వామి నా కై, హింసఖములమీఁదఁ గాంక్ష యెల్లఁ దొలంగెడి.
- గీ. అనుభవించితి సర్వసౌఖ్యములు వాని
వలన లాభంబు లే దని తెలిసికొంటి
నింక దయతోడఁ జెప్పు మే దేని నాకు
నొకయుపాయంబు తొలగఁ బాతకము లెల్ల. 2290
- వ. అని ప్రార్థించుటయుఁ జౌరాణికుం డాతని కిట్లనియె. 2291
- గీ. సకలపాపంబులను గూడ సమయఁ జేయు, నట్టివి పురాణములు వాని నాలకించి
ధన్యుడవు గమ్ము లేకున్న దారి లేదు, త్వత్ప్రతాసంఖ్యపాతకోత్తరణమునకు.
- క. విన నెంచి పురాణంబును, విన నెడ నొకపద్య మేని వినవారికిఁ ద
ద్వినకృతపాతక మంతయు, ననుపదమ నశించి శుద్ధి యాపాదిల్లు. 2293
- క. అని చెప్పటయును గౌతముఁ, డనవధికం బైనహర్ష మందుచు స్వాంతం
బున సాష్టాంగనమస్కృతి, నొనరించి పురాణవక్త కుద్యద్భక్తి. 2194
- గీ. స్వామి దీనునిపైని వాత్సల్యమునను, నీవె వచియింపుము పురాణ మేది యేని
త్వత్ప్రసాదంబునను గృతార్థతను జెందఁ, గలుగుభాగ్యంబు నేటికిఁ గలిగె నేమొ.
- వ. అని ప్రార్థించుటయు నప్పారాణికుండు కృపాకటాక్షంబులం గనుంగొనుచు
నాబ్రాహ్మణునకు విధివిధానంబునఁ గూర్చపురాణంబును లింగపురాణంబును
విష్ణుపురాణంబును వామనపురాణంబును బద్మపురాణంబును గరుడపురాణం
బును సౌరపురాణంబును బ్రహ్మపురాణంబును రామాయణంబును వినిచె.
- గీ. అంతటను గౌతముఁడు శ్రద్ధ యతిశోయిల్ల, మనన మొనరించుకొనుచుఁ జెప్పినది యెల్ల
జ్ఞాపద్మగ్రాత యైవయాసుద్ధుడనకు, తక్తిలోపంబు చేయక సత్కరించి. 2297
- క. అది మొదలుగ దుష్కంగము, వదలి విరక్తుఁ డయి లోకవాసనయందుఁ
దుద కొకనాడు స్మరించుచు, మదిలోపల హరిభాగమును మరణము నొందె.
- గీ. అంత నాక సమునముండి యుధిగుదేరఁ, గామగవిషాస మచటికి గౌతముండు
దానిపైఁ గూరుముండి పంతనముతోడ, నేగి యూర్ధ్వప్రపంచంబు తెల్లఁ దిరిగి.
- క. హరిచేతను హరిచేతను, సరసిజలంబునుచేత. శక్రునిచేత
భరిపూజితుఁ డై యిపు ధు, పృథమున నేగుచును గానఁబడియెడి మనకు
- క. అనవుడు రామపుడు నభం, బునఁ బ్రత్యక్షముగ మన్నభూసుధునకు వం
దన మొనరిచె లేచి నిలిచి, వినయంబునఁ జేతు లొగ్గి వినతాననుఁ డై.
- వ. అట్లు వందనంబు గావించి రామచంద్రుండు మరల సుఖాననంబునం గూరు
ముండి మహాత్మా పారాణికునిమాహాత్మ్యంబును దల్లక్షణంబును దద్విధియును
ప్రత్యవిధియును శ్రవణంబులంబున గ్రాహ్యపురాణసంఖ్యయును బెలుపు మని
యెఱింగు శంభుండు రామచంద్రున కిట్లనియె. 2302

—: పాతాళికమాహాత్మ్యాదికథనము:—

- సీ. అధ్యయనంబున నధ్యాపనంబునఁ, బాతకపాప మబ్బంబువఱకు
సంక్రమించును గాన క్షములు గారభ్యేత, యధ్యాపకుఁడును దదభుము దాటఁ
బౌరాణికుఁడు సర్వపాపసంహారంబు, గావింపఁగలత క్తి గలిగి యుంటు
శ్రోతృపాపము దన్ను సోక కుండుటె కాక, తత్త్వపముల నెల్లఁ దాను మాపు
గీ. మాంత్రికుఁడు లేక స్వీయకర్మంబు నెట్లు, మాపికోనలేఁదొ యార్తుఁడామాడ్డిఁ గాక
పరులసాయంబు లేక యె పాపికోనఁగఁ, గలుగుఁ బౌరాణికుఁడు తనక లుషములను.
గీ. అంటఁ జాలవు పాపము లఖలవేత్త, యైనపౌరాణికుని నన్య నంటినట్లు
శలభములు దీప మార్పెడిచాయ ముట్టి, సంతనె దహించుపాపకు నార్పఁగలవె.
గీ. బ్రాహ్మణుఁడు గురు వగుట వర్ణముల కెల్ల, జ్ఞానబోధాధికారంబు వాని కొదవె
దానఁ బౌరాణికత్వంబుఁ దాల్చ నొక్క, క్షౌఢురుఁడు దప్ప నర్హుఁడు గాఁ దొరుండు.
గీ. ఆత్మగురువుగ బ్రహ్మవిద్యాప్రదాత, యైనపౌరాణికుని నెంచి యాత్మలోన
విశ్వసించి పురాణముల్ వినినఁ బోవుఁ, బాతకము లన్నియును బటాపంచలుగను.
గీ. ఒసఁగి గోభూధనాగారవసనములను, స్వర్ణకటిసూత్రముద్రికాకర్ణకుండ
లాదిభూషణములను గజాశ్వవితతిఁ, జలుపవలయుఁ బురాణవాచకునిపూజ. 2307
గీ. చలిపి పూజ పురాణవాచకున కట్లు, భక్తితోడను గ్రంథ మర్పణముచేయు
మానవుం డుండు వైకుంఠమందిరమునఁ, గల్పకోటిసహస్రంబు గడచువఱకు.
క. అనఘాత్ముఁ డగుపురాణ, జ్ఞానకు వఖలశక్తు లుండుఁ జుమి దీనికి నే
వినిచెద నొకవృత్తాంతం, బును దృష్టాంతముగ వినుము భూతలనాథా. 2309
సీ. మును నీవు కాననంబుల కేఁగుకాలంబు, నను వస్థిభుం డయోధ్యను వసించి
యఖలపురాణజ్ఞుఁ డగుటను నీక్షేమ, మెల్లవిధంబుల నెఱిగికోమచు
నొకనాఁడు శుక్రునియుపదేశమువ రాక్ష, సఘ్నుండ వగునిన్నుఁ జంప నెంచి
రక్కసుం డొక్కఁడు రాఁగ నీవడవిలో, హరిణంబునకుఁ బోయినట్టితఱిని
గీ. బెరిసికొని సర్వమును యోగదృష్టివలన, బ్రహ్మవరదృష్టుడైన యారాక్షసుండు
నీకు సాధ్యుఁడు కాఁడనినిశ్చయించి, తనకు నిమఁ గామకుండ ధర్మమని తలంచి.
అ. అనిశాచరేంద్రుఁ డంత మొందెడివిధం, బరసి తాను నైత మమరయాశ్రు
డగుచు నేగి వాని వదలింప బెదరక, యెదుట నిలచి తాడు పదరఁ బొడఁగ.
క. అంతట హాసేంద్రుఁడు వి, క్రాంతిమెయిక్ దన్నె నెడమకాలక్ వానిక
సంతాప మొదవ దైత్యుఁడు, వింతగఁ బఱవంగపాగ విడినములోపక. 2312
అ. అట్లు పఱచు చుండ నాతనిఁ దరుముచు, వెంటఁబడి తపస్వి వివిధ మెల్లఁ
ద్రష్టు వాడు తిరిగి తిరిగి వేసరి కట్టకడకుఁ బోయిచొచ్చె గడలిలోన. 2313

- క. చొచ్చుటయు వాఁడు కడలిని, గ్రచ్చుటఁ దత్తనువు కండకండలు గాఁగఁ
ప్రచ్చి యొక మొసలి మ్రొంగుడు, వచ్చి మరల మఱాని నిజనివాసముఁ జేరెన్. 2314
- వ. పురాణప్రారంభమునకుఁ బ్రాతఃకాలం బుత్తమంబు. ప్రారంభదినంబున
మూఁడు గాని యైదు గాని పది గాని పద్యంబులు చదువం దగు. ద్వితీయదినం
బున ద్విగుణంబుగను దృతీయదినంబునుండి యధికంబుగను జదువ నొప్పు.
విచ్ఛేదంబు లేకుండఁ బ్రతిదినంబును బురాణవ్రతనశ్రవణంబులు గావించుట
యైత్తమంబు. వ్రతరూపంబుగాఁ బురాణశ్రవణంబు గావించువారికిఁ దత్పురాణ
దేవతాలోకంబు ప్రాప్తించు. 2315
- గీ. కలియుగంబున నెట్టివారలకుఁ గూడఁ, గాదు సులభంబు మూలార్థవేదనంబు
కాన ఫలదంబ దానంబుకరణి విగుణ, మైనను బురాణవక్తవ్యాఖ్యాన మధిప,
గీ. వ్యాసుఁడును బ్రహ్మయును బురాణాశయంబు
నెఱుంగుదురు వారికంటెను హెచ్చు గాఁగ
హరుఁ డెఱుంగు వీరికంటెను నన్యుఁ డెవ్వఁ
డేనియును లేడు తద్భావ మెఱుంగువాఁడు. 2317
- క. నవనములు దీర్ఘయాత్రలు, హవనంబులు జపతపంబు లాచారము లె
య్యవి యేనియును బురాణ, శ్రవణమటులు ఫలము నీయఁ జాలవు కలిలోన్.
- క. ఋతము వచించెద భూవర, కుతలమునఁ బురాణబోధకునికంటెను లేఁ
డితరుం డెవఁ డేనియు న, ద్గతిదాయకుఁ డైనగురువు కలికాలమునన్. 2319
- గీ. మంత్రదాతలు నిగమాగమప్రదాత, లందఱును గూడ గురువులె యైన నేమి
సర్వవిజ్ఞానవితరణశక్తి లేమి, వారు పౌరాణికునివంటివారు గారు. 2320
- గీ. వేదపాఠకు లెందఱో విశ్వమందు, బ్రహ్మరాక్షసు లగుచుఁ గన్నట్టు చుందు
రట్టు పౌరాణికుండు చూపట్టఁ డెచట, నైన విజ్ఞాననిహితాఖిలాఘుఁ డగుట.
- చ. విననియెడన్ బురాణములు విశ్వములోనివిశేష మేదియున్
గనుఁగొనఁ జాల కుంటయు నఘటైతి గల్గక యుంటయున్ దుదిన్
గన నగుముక్తిమార్గమును గాంచగలేమియు సంభవించెడిన్
గనుకఁ బురాణముల్ చను వినన్ జను లెల్లరు జాగరూకులై. 2322
- గీ. వేదవేదాంగములను సవిస్తరముగఁ, జదివి పారంబు గన్నధీశాలి యైన
శ్రవణ మొనరింప కున్నఁ బురాణములను, గానఁజాలఁడు సత్యమార్గంబు నధిప.
- గీ. దానములలోన విజ్ఞానదాన మధిక, దాన మని చెప్పఁబడుటఁ దద్దాత యైన
యట్టిపౌరాణికున కిచ్చునట్టిద్రవ్య, మెంతఫల మిచ్చునో ప్రదాత కెఱుంగ రాదు.
- గీ. ఒనరిచిన నొక్కపౌరాణికునకుఁ బూజ, నఖిలపూజను గావించినట్టివాఁడ
యొనరిచిన నొక్కపౌరాణికునకు ద్రోహ, మఖిలవిద్రోహమును జేసినట్టివాఁడు.

నీ. అంగహీనుడును నధికాంగుడును గుల, హీనుఁ డాచారింబు లేనివాఁడు
శౌచహీనుఁడు మహాజాడ్యయుక్తుఁడు మహా, పాపి నిరాకృతి ప్రాణిహంత
యస్తృతభాషణుఁడు పరాంగనాలోలుండు, ద్రవిణార్జనైకపరాయణుండు
స్త్రీనుఁ డాస్తిక్యవిహీనుఁడు మతి లేని, వాఁడు శ్రుతిస్మృతివర్జితుండు

గీ. కాఁడు పాత్రుఁడు పౌరాణికత్వమునకు, నట్టివానిని బూజించునట్టివారు
బాలతృణములచేఁ గప్పఁబడినకూప, మందుఁ దెలియక పడిపోయినట్టివార.

క. వ్యాసాదిమునివర్ణ్యులు, చేసినవియు శివుఁడు హరియుఁ జేసినవియు వి
శ్వాసార్హపురాణము లవె, దోసముల నడంచు వినినతోడనె భూపా. 2327

—: దేశభాషావిరచితపురాణగ్రంథప్రాశస్త్యకథనము. —

గీ. తత్పురాణార్థములు విదితములు గాఁగ
దేశభాషలలోపలఁ దెలియఁజేయు
వ్యాఖ్యలును గ్రంథములును బుణ్యావహంబు
లగుట నవివోలె గౌరవార్హముల చూపె.

2328

గీ. అట్లు గాకుండ స్వాతంత్ర్య ముట్టిపడఁగ, దేశభాషల నైనను దేవభాష
నైనను రచింపఁబడుగ్రంథ మప్రమాణ, మగుటఁ జదివిన వినినఁ బుణ్యంబు లేదు.
వ. మహాభారతవ్యాఖ్యానకాలంబునఁ బర్వసమాప్తి యగునప్పు డెల్లను రామా
యణ వ్యాఖ్యానసమయంబునఁ గాండసమాప్తి యగునప్పు డెల్లను హరివంశ
సమాప్తియందును యథాశక్తిఁ జౌరాణికుని నర్పించును నంతంబునందుఁ జౌరా
ణికునకు నుత్తమక్షేత్రంబు లొసంగవలయు. 2330

గీ. అనుదినంబును జీవికకై పురాణ, వక్త కావశ్యకము లై నవస్తువులను
జాగరూకతతోడ నొసంగుచుండ, వలయు శ్రోతలు లోపంబు గలుగకుండ.

—: ఆష్టాదశమహాపురాణోపపురాణనిరూపణము. —

వ. బ్రాహ్మంబును బౌద్ధంబును వైష్ణవంబును శైవంబును భాగవతంబును భవి
ష్యంబును నారదీయంబును మార్కండేయంబును నాగ్నేయంబును బ్రహ్మవై
వర్తంబును తైంగంబును వామనంబును స్కాందంబును మాత్స్యంబును గౌర్మం
బును వారాహంబును గారుడంబును బ్రహ్మాండంబును ననుష్ఠాశతమహాపురా
ణంబులును సనత్కుమారంబును నారసింహంబును సాండంబును దౌర్వాస
సంబును నారదీయంబును గాపిలంబును మానవంబును నౌశనసంబును బ్రహ్మాం
డంబును వారుణంబును గాలికాపురాణంబును మాహేశంబును సాంబంబును
సౌరంబును బౌరాణరంబును మారీచంబును భార్గవంబును గౌమారంబును నను
నష్టాదశోపపురాణంబులును మహాపుణ్యప్రదంబులు గాఁ జెప్పఁబడియె. 2332

- ఆ. ఈపురాణములను నెల్లను వినినను, సంశయంబు లెల్ల సమసిపోయి
పడయఁ దగినయట్టిబ్రహ్మపదంబును, బడయఁగలుగు వేయి పలుకు లేల. 2333
- గీ. అనృతమాయావికత్తనాద్యఖలదుర్గుణముల విడనాడి సద్వినింద్యములు గాని
వస్తువులు భుజియించుచు వలయు వినఁగ, శ్రద్ధతోడఁ బురాణముల్ సౌఖ్యకాంక్షి.

—: శ్రీ రామచంద్రకృతమాతృశ్రాద్ధవిధానకథనము :—

- వ. అని చెప్పి యూరకుండుటయు రామచంద్రుం డపరిమితానందముం జెంది పర
దినంబునఁ గౌసల్యామాసికశ్రాద్ధంబు గావింపవలసియుండుటంజేసి తత్సార్వ
దినంబునంద రోమశనారదశంభుభృగువిశ్వామిత్రులను నిమంత్రించి తా నేక
భక్తుంబు గావించి స్థండీలస్థలంబున నేకాకిగా శయనించి పరదినంబున నుత్తి
తుం డై ప్రాతఃకృత్యంబు లెల్ల నిర్వర్తించి సలక్షణంబుగాఁ బాకంబు
సేయించి మధ్యాహ్నకాలం బగుటయు భ్రాతృపురోహితసహితంబుగా సరయూ
మహానదికిఁ బోయి తత్తీర్థంబున యథావిధి మాధ్యాహ్నికస్నానంబు గావించి
వచ్చి బ్రాహ్మణులకు స్వాగతంబు నొసంగి ప్రాణాయామపూర్వకంబుగా
సంకల్పం బొనర్చి విశ్వేదేవస్థానంబునందు రోమశనారదమహర్షులను మాతృ
స్థానంబునందు శంభుభృగువిశ్వామిత్రమహర్షులను తీర్థప్రదానపురస్కరంబుగా
నిమంత్రించి. 2335

- గీ. మండలంబు లొనర్చి గోమయముచేత, నర్చనము చేసి యందు బ్రాహ్మణులచరణ
తామరసములు గడిగె నీతావధూటి, జలము వోయుచు నుండంగ సరస నుండి.

- ఆ. అట్లు కడిగి బ్రాహ్మణాంఘ్రుల రాముండు, తనశరంబుమీఁదఁ దజ్జలంబుఁ
జల్లుకొని కడంగఁ జలుప నావలివిధి, నప్పు డొక్కయతిధి యటకు నచ్చి.

- ఆ. రామచంద్ర నేను బ్రాహ్మణుండను వార్ధకమున నున్నవాడఁ గదలఁ జాల
నెట్లా వచ్చినాడ నిటకు నీయాతిథ్య, మొందఁ గోరి యేమి యందు వీవు.

- చ. అనుటయు రామభద్రుండు ప్రహర్షముఁ జెంది మహానుభావ నేఁ
డనుకొనకుండఁ బ్రాప్త మయినట్టిరమాపతి వీవు రమ్ము నాఁ
గను ద్విజుఁ డేగుదేర సరగఁ గడిగెఁ సతి నీళ్లు వోయఁగా
నినకులవార్ధిచంద్రుండు మహీసురవర్యునిపాదపద్మముల్. 2339

- వ. అట్లు రాఘవుం డాబ్రాహ్మణునిపాదంబులం గడిగి విష్ణురంబు లుంచి యందు
విశ్వేదేవాతిథులను బూర్వాభిముఖంబుగను చితరుల నుత్తరాభిముఖంబుగను
గూడుచుండఁ బెట్టి ప్రాణాయామంబు చేసి శ్రాద్ధకర్మంబు గావింప బ్రాహ్మ
ణానుజ్ఞం బడసి శ్రాద్ధదేశంబును గయాత్మేత్రంబుగను విశ్వేదేవులను జనార్ద
నుండుగను చితరులను వసుద్రాదిత్యులుగను పతిధిని మహావిష్ణువుగను

ధ్యానించి యథావిధి నర్చనంబు గావించి పాత్రాసాదనంబు చేసి యన్నంబును భక్ష్యభోజ్యశాక లేహ్యసూపాదులును వడ్డించి యభిషేకంబు గావించె. 2340

- ఆ. అంత నతిథి యిట్లు నట్టును జూచుచు, రామ కీఘముగను బ్రణతి సేయు మాంగజాల నింక నాతలి మెం డయ్యె, నాజ్ఞ యైన నిపుడె యారగింతు.
- క. అనుటయు రాముండు వినయం, బున మ్రొక్కి మహాత్మ్య కీఘముగఁ బై శార్యంబును నడపెదఁ ద్వరపడకుము, కనికరమున ననుచు నేడి గ్రక్కున సంతక.
- వ. కర్మకలాపం బంతయు యథాక్రమంబుగా జరిపి యాపోశనంబు నర్పించె. అంతట బ్రాహ్మణులు యథాసుఖంబుగా భుజించుచుండ ఋత్విజులు రక్షింపు మంత్రపఠనంబు గావింపం దొడంగిరి. 2343

- ఆ. అప్పు డతిథి యైనయవనిబృందారకుఁ, డాత్మపాత్రగతపదార్థ మెల్లఁ గలిపి యొక్కముద్దగా గుటుక్కున మ్రింగి, యందఱకును గూడ వచ్చెదవుగ.
- ఆ. రామ నాకు నొక్కప్రాణాహుతికిఁ గూడఁ, జాల దీవు నేడు సలిపినట్టి శ్రాద్ధయత్న మెల్ల శక్తి లేకుండిన, శ్రాద్ధవిస్తరంబు సలుప నేల. 2345
- మ. అని గంభీరముగా వచించుటయుఁ దద్వ్యాహార మాలించి యే మనఁగఁ దోఁపమి వట్లు రాఘవుండు చింతాక్రాంతఁడై శంభునిఁ గన నాతండు నిజాంగనఁ గనుడు నాకంజాక్షి యేతెంచె గ్ర క్కునఁ జేతం బరమాన్న భాజనముఁ జిక్కంబట్టి వడ్డింపఁగఁ. 2346

క. అరుడెంచినయామెను గని, పరమానందమున నతిథి పాఠిని జాఁపఁ దరుణీమణి వడ్డించెను, బరమాన్నము నక్షయముగ భావించి మదిక. 2347

గీ. అట్లు వడ్డింపఁ బరమాన్న మావధూటి
బ్రాహ్మణుండు జాటి జాఱువఁ బైని గనుచు
శిరము ద్రిప్పుచు మెచ్చుచు మరలఁ జాచె
హస్తమును నది చూచి యిట్లనియె నామె.

గీ. స్వామి పాఠున మెల్ల హస్తంబునంద, పొరలిపోవుచు నున్నది మరల నేల,
చాచితిమి కేలు త్రాగుము సత్వరంబ, తృప్తి గలుగంగ వడ్డింతు నెంత యేని.

క. అనన్తర విశ్రుతు డనకర, మున నుండినపాయసాన్నమును ద్రావి కము
గొని మరల నుంట వది కర, ముననె మరలఁ ద్రావ మరలఁ బూర్తిగ మండె.

క. అది యంతయు నాత్మర్యం, బొదవింపఁగ. మదికి బ్రాహ్మణోత్తముఁ డిద ని
య్యది గాఢ మార్గ మమకొని, యద వేగక యుండ వామహస్తముఁ జాచెక.

గీ. అప్పు డది చూచి యాసాద్వియాత్మభోగ
జూర్వ మట్టులె భావించి పోసె వతని

హస్తమునఁ బాయసము నది యారగించి

తఱుంగ కుండుటఁ గాంచి యాధరణిసురుఁడు.

2352

గీ. స్పృష్టి గావించుకొని యొక చేయి మరలఁ, జూచుటయుఁ బోసె మునువోలెసారసాక్షి
యదియువదలక యుండుట హస్తమందు, మఱియొకకరంబుఁ జూచి త్నమాసురుండు.

గీ. ఇంతి యర్పింపు మిందులో ఘృతము ననుడు

నామె మునువోలెఁ దలఁచి యాజ్యంబు వోసె

నదియు నక్షయ మగుటయు నవనిసురుఁడు

పాణి మఱియొండు చూచి సూపంబు నడిగె.

2354

గీ. అంత నాసాధ్య మునువోలె నక్షయముగఁ

దలఁచి సూపంబు నతనిహస్తమున నుంచె

నదియుఁ దఱుంగక యుండుట హస్తమందుఁ

గ్రమముగ నతండు కరసహస్రంబుఁ జూచి.

2355

గీ. తుదకు విఫలప్రయత్నంజ్ఞై తోయజాక్షి, వలదు నా కింక నేమియుఁ గలిగెఁ దృప్తి
సీతచేఁ గాదు రామునిచేతఁ గాదు, తర్పితుండ నైతి నీచేతఁ దభ్యముగను. 2356

గీ. అని వచించుటయును శంభుఁ డతనిఁ జూచి

యింతకును దృష్టి గలిగెనె యెఱుంగఁ జెప్పుమ

అతివ యొకతయ కాదు సీతమయు నేను

రాముఁడును నిచ్చినట్టివారలమ చూవె.

2357

క. అని యడుగుటయును ద్విజుఁ డి, ట్లనియెను దృప్తుండ నైతి నధికంబుగ నా

కొనగూడి యీ పదార్థము, పెనుబూతమువోలె విడిచిపెట్టదు నన్ను. 2358

చ. అనయము భోజనంబుకొఱ కయ్యెను నాకరజాల మెల్ల నే

నొనరుప వీలులేదు మఱియొక్కక్రియఁ బని లేనిపాటు గాఁ

గను నిట కేఁగుడెంచి యొకకర్మ మిటుల్ గొనితెచ్చుకొంటి నా

మనమున నెట్లు తోచినదొ చూసక యట్టులె యయ్యె నంతయు. 2359

క. అవుఁ గాక యేమి చేయఁగ, నపు నిప్పుడు మీఁదికర్ణ మతిశీఘ్రముగఁ

నవరింపుండు భుక్తాయా, నవశుండ నై నేను నిలువఁజాలక యుంటి. 2360

వ. అని పలికి చేతులలోనిపదార్థంబు మే నంతయుం బట్టించి రుద్దుకొనుచుండ

రామచంద్రుండు బ్రాహ్మణులకు నుత్తరాపోశనం బొసంగె. 2361

గీ. అంత నాపోశనజలంబు నారగించి, యవల నుచ్చిష్టపాత్రములందు నర్ప

విధిని గంఢూష మొనరించి విప్రు లెల్ల, లేచి పోయిరి యతిధి తా లేవఁజయ్యె.

సీ. అది చూచి రాముఁడిట్లనియెను స్వామి లే, వక యుంటి వేమి కావలెనా నీకు

సెలవిమ్ము నావుడు క్షీణింపవద్దుడు రాము, యేమియు వలదు సంతృప్తి యయ్యె

- నీవు పెట్టినభక్తి యెక్కువ యగుటను, లేవదీయక యున్న లేవఁ జాల ననుటయు రాఘవుం డతనిచేతులు చిక్కఁ బట్టి లేవఁగ లేక యట్ట నిలిచె
- గీ. సంతటను వాయునందనుం డడుగుడెంచి, లేవ నెత్తంగ యత్నించి లేవ కునికి వాలముమ జుట్టిలాగంగ వసుధ యెల్ల, వణఁకుచున్నను విప్రుడుతోఁగఁడయ్యె.
- గీ. అంతటమబాధముల ధాత్రి వణఁగఁ ద్రొక్కి, పండ్లు బిగఁ బట్టిలాగె నాపవవసూతి తోఁక బలిమిని బీరంబుతోడఁ గూడఁ, గదలి వెలుపలఁ బడియె నాక్ష్మానురుండు,
- ఆ. అప్పుడు జాంబవంతుఁ డతనిఁ బీరంబునఁ, గూఁడుచుండఁ బెట్టి సీద వోయ నొడలు గడిగి సీతయును లక్ష్మణుండును, నాచమింపఁ జేసి రధిశభక్తి. 2365
- ఆ. అంత నాచమించి యాతఁడు లేవంగఁ, జాల కునికి నెఱిగి జాంబవంతుఁ డతనిఁ దనభుజంబులం దుంచుకొని పోయి, డించె దివిరి శ్రాద్ధదేశమందు.
- వ. అంతట రామచంద్రుండు బ్రాహ్మణులకుఁ బ్రదక్షిణంబు గావించి తదాశీర్వాదంబులం బడసి భుక్తాయాసంబు నొందు చుండునతిధిసన్నిధికి సతీభ్రాతృసహితంబుగాఁ జేరి.

2367

—: హరి హ రా దు ల రా మ చంద్రా దు లకుఁ బ్రత్యక్షమగుట:— ।

- సీ. సీతను దత్పాదసేవకై నియమించి, యాచరింపుచు నుండ నామె యట్ల ముడువఁ దన్మూర్ఖంబుల లక్ష్మణువ కాజ్ఞ, చేసి యాతం డట్ల చేయుచుండ వీవవ సతనికి విసరంగ భరతు నా, జ్ఞాపించి యతఁ డట్ల సలుపుచుండ సెలవిచ్చి తుడువఁ దల్లెచ్చెమ్మంబు శత్రుఘ్ను, నకు సతం డట్ల యొనర్చుచుండఁ
- గీ. దత్కరంబుల నొత్తుచుఁ దాను నిలువ నప్పు డతిధి రాజీవదళాక్షుఁ డగుచు శంభుఁ డీశ్వరుఁ డగుచుఁ దత్సతి మృదాని యగుచు నిలిచిరి యెదుట సత్యదుష్టతముగ.

- గీ. అంత రాముండు పులకాంకితాంగుఁ డగుచు మ్రొక్కి సాష్టాంగముగ వారిముందు నిలిచె సంత నిలిచిరి వందవం బాచరించి తత్సతియుఁ దత్సహజాలు నాతండువోరె.

2369

- గీ. అప్పుడు ప్రసన్నులై హరిహరులు శివయుఁ, గరుణ వెలయుంగ వారి నెల్లరనుగాంచి కోరుకొనుఁ డిచ్చువారము కోరినట్టి, వరము లెన్నేనియుమ మీకు వాంఛ దీర.
- క. అనుటయు రాముండు హర్షం, బెవఁడుగఁ దత్పాదభక్తి యెప్పుడును మదిలోఁ దవరారఁ గోరె వరమును, ననుజన్ములు సతియుఁ గోరి రట్టులె వెంట. 2371
- క. అంతట నామువ్వుడుమ ద, దంతశ్శుద్ధికిఁ బ్రయోగ మందుచును నిర భ్యంతరముగ నిచ్చి వరం, బంతర్ధానంబు నొంది రతిశ్రీఘ్రముగ. 2372

గీ. అపుడు రాముడు బంధుమిత్రాదినహితం

పాడుచు భుజించి యవల దీనాంధకృపణ

జనులకు నొసంగి మృప్తాన్నమును సమస్త

జనులు గీర్తిప రాజ్యంబు చలుపఁ దొడఁగె.

2373

పాతాళఖండపతనశ్రవణఫలకథనము:—

క. పాతాళఖండ మియ్యది, చేతోహరముగను దీనిఁ జెప్పెడివారు

శ్రోతలును విగళితాఖల, పాతకు లయి హరిపదంబుఁ బడయుదురు తొడిగె.

వ. అని చెప్పటయును శౌనకాదిమహర్షి బృందం బమందానందభరితం బయ్యె.

క. స్పృహినితినంహళ, స్పష్టీకృతనిజమహేశభావ సదాసం

తత్త్వంతరంగ భక్తా, భీష్టప్రద విశ్వనాథ యిష్టసనాథా.

2376

నారాచవృత్తము

నారాయణప్రియా శర

ధారాధరాభవిగ్రహ

గారీసతీమనోహరా

వారాణసీపురాధిపా.

2277

గద్యము

(శ్రీ) చిదంబరకవీంద్రప్రణీతం బైనశ్రీమదాంధ్రపద్మపురాణంబునఁ

బాతాళఖండము

సమాప్తము.

(శ్రీ) కాశీవిశ్వేశ్వరార్పణమస్తు.

శతావధాని, శ్రీ పినుపాటి చిదంబరశాస్త్రికృతగ్రంథములు

1.	శ్రీమదాంధ్రపద్యపురాణము	(ప్రథమసంపుటము)	క్యాలికో బైండు	8-0-0
	”	”	అట్టబైండు	7-0-0
	”	”	(ద్వితీయసంపుటము)	4-0-0
	”	”	అట్టబైండు	3-0-0
	(ముందుగా ద్రవ్యమిచ్చినవారికి) నాలుగుసంపుటములు			25-0-0
2.	హైమవతి విలాసము	(ప్రబంధము)		0-8-0
3.	కపోత కిరాతము	”		0-6-0
4.	శ్రీరామాంజనేయము	(నాటకము)		0-12-0
5.	శ్రీకృష్ణసందేశము	”		0-12-0
6.	భారతీయ ప్రబోధము	(నేటిపరిస్థితుల విమర్శించుపద్యకావ్యము)		0-4-0
7.	పీఠికాపుర శతావధానము			0-4-0
8.	నవాబుపేట శతావధానము			0-4-0
9.	బెజవాడ శతావధానము			0-4-0
10.	రాజనభావిహారము	(అచ్చు కానున్నది)		
11.	పంచాయతన పంచశతి	(సంస్కృతము)		0-12-0
12.	రాజధర్మకావ్యము	” (అచ్చుకానున్నది)		
	విద్యాకా, పి. విశ్వేశ్వరశాస్త్రికృతజయవ్యాఖ్యానమలంకృతము			
13.	శ్రీరత్నపాంచాలిక	(శ్రీనరసింహనిగళాపాలునిసంస్కృతకృతి కాంధీకృతి)		1-8-0
	విద్యాకా, పినుపాటి విశ్వేశ్వరశాస్త్రికృతము			
14.	ప్రద్యుమ్నాభ్యుదయము	(శ్రీరవివర్మభూపాలునిసంస్కృతకృతి కాంధీకృతి)		
	విద్యాకా, పినుపాటి విశ్వేశ్వరశాస్త్రికృతము (అచ్చు కానున్నది)			
15.	దూతవాక్యము	(భావకృతి కాంధీకృతి - అచ్చు కానున్నది)		
	విద్యాకా, పినుపాటివిశ్వేశ్వరశాస్త్రికృతము			
16.	పాణినీయము - కాన్యవాక్యము			1-8-0
	వ్యాక. పి. ప్ర. ఉ. భా. ప్ర. పోతుకుచ్చి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రికృతము			
17.	శంకరవిజయము	(గద్యము)	విద్యాకా, పి. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రికృతము	0-12-0
18.	అవధానాదర్శము	(సంస్కృతము)		0-2-0
	విద్యాకా, పి. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రికృతవ్యాఖ్యానంకలితము			
19.	మాయావిలాసము	(ప్రబంధము - అముద్రితము)		
	విద్యాకా, పి. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రికృతము			

ప్రా ప్తి స్థానము

విద్యాకా, పినుపాటి విశ్వేశ్వరశాస్త్రి.

ఆంధ్రాధ్యాపకుడు

వేంకటగిరిరాజకళాశాల

నెల్లూరు.